L. M. IZBITSKI · P. A. KUTŠERUK · M. Š. ŠOIHHET

Raamatupidamine tarbijate kooperatsioonis

ETKVL

64259

A-26936

L. M. IZBITSKI, P. A. KUTŠERUK, M. S. ŠOIHHET

RAAMATUPIDAMINE TARBIJATE KOOPERATSIOONIS

EESTI TARBIJATE KOOPERATIIVIDE VABARIIKLIK LIIT
TALLINN 1965

Originaali tiitel:
Бухгалтерский учет в потребительской кооперации
Издательство Центросоюза
Москва — 1963

Tõlkinud: R. Pihlakas (ptk. I—IV)
A. Lints (ptk. V—VII)
O. Randvere (ptk. VIII—XI)

2
Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
64259

I PEATÜKK

TÖÖTASU- JA TÖÖALASTE ARVELDUSTE ARVESTUS

§ 1. TÖÖTASUALASTE ARVELDUSTE ARVESTUSE ÜLESANDED

Rahva ainelise heaolu edasise tõstmise ülesandeid lahendades lähtub Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei leninlikust seisukohast selle kohta, et senini, kuni pole loodud materiaalsete hüvede küllust ja töö ei ole muutunud inimeste esimeseks eluvajaduseks, peab kommunismi ehitamine toetuma materiaalse huvitatuse printsiibile.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei uues programmis rõhutatakse, et töö järgi tasumine jääb eelseisva kahekümne aasta jooksul põhiliseks töötajate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamise allikaks.

Tarbijate kooperatsiooni töötajatele, nagu riiklike ettevõtete töötajatelegi, makstakse töö eest rahalist tasu vastavalt töö järgi jaotamise sotsialistlikule printsiibile.

Tasumine töö järgi loob tingimused, mis tagavad iga töötaja materiaalse huvitatuse oma töö tulemustest, ning arendab sotsialistlikku võistlust tööviljakuse suurendamise, toodangu omahinna ja käibekulude alandamise ning rentaabluse tõstmise eest.

Rahaliste vahendite kogusumma, mis suunatakse plaanilises korras jaotamiseks töö järgi, moodustab p l a a n i l i s e p a l g a f o n d i.

Kontroll palgafondi kulutamise üle on raamatupidamisarvestuse üheks tähtsamaks ülesandeks. Raamatupidamine peab tagama mitte ainult palgafondi kulutamise täpse arvestuse, vaid ka ära hoidma selle ülekulu tekkimise.

Kulutatava palgafondi suurus määratakse lõppkokkuvõttes kindlaks töötasu summaga, mis kuulub igale töötajale väljamaksmisele vastavalt tema poolt tehtud töö hulgale ja kvaliteedile.

Palgafondi kulutamist ei saa kontrollida ilma toodangu ja töötasu täpse arvestuseta, mis kuulub i g a l e tarbijate kooperatsiooni töötajale.

Järelikult, kooperatiivorganisatsiooni raamatupidamise teiseks, mitte väiksema tähtsusega ülesandeks on *väljatöötusnormide täitmise täpne ja õigeaegne arvestus ning igale töötajale vastavalt*

kinnitatud väljatöötusnormidele ja hinnetele kuuluva töötasu arvestus.

Kõrvuti töötasualaste arveldustega tööliste ja teenistujatega peab kooperatiivorganisatsiooni raamatupidamine tagama arvelduste täpse ja õigeaegse arvestuse töötajate töötasust teiste organisatsioonide, asutuste ja isikute kasuks tehtavate kinnipidamiste osas, samuti arvelduste arvestuse ametiühinguorganisatsioonidega eraldiste alal sotsiaalkindlustuseks, massiliseks kultuuritööks ning kehakultuuritööks.

Kontroll arvelduste üle tööliste ja teenistujate töötasust tehtavate kinnipidamiste, sotsiaalkindlustuse ja muude tööalaste arvelduste üle on samuti raamatupidamisarvestuse tähtsaks ülesandeks.

Raamatupidamise töötajate ülesanne on seega mitte ainult arvestada arveldusi tööliste ja teenistujatega, vaid ka koostada neid arveldusi vastavalt iga töötaja tegelikule väljatöötusele ja üksikute töötajatekategooriate kinnitatud töötasuhinnetele.

Et täita neid kohustusi, peavad raamatupidamise töötajad hästi tundma kehtivaid määrustikke ja juhendeid, mis käsitlevad tarbijate kooperatsiooni töötajate töötasu küsimusi.

Alljärgnevalt on kirjeldatud kaubandus-, toitlustus- ja varumistöötajate, samuti juhtivate töötajate ning spetsialistide töö tasustamist.

§ 2. KAUBANDUSTÖÖTAJATE TÖÖ TASUSTAMISE PÕHIALUSED

Eesmärgiga suurendada töötajate huvitatust kaubakäibe suurendamisest ja kaubanduse rentaabluse tõstmisest makstakse tarbijate kooperatsiooni süsteemis kaubandustöötajatele töötasu peamiselt *progressiivse tükitöösüsteemi ja premiaalse tükitöösüsteemi järgi,* sõltuvalt kaubakäibeplaani täitmisest, vastavatel juhtudel aga ettevõtte rentaablusest.

Kaubandustöötajate tükitööhinded, palgamäärad ja töötasu muud tingimused määratakse kindlaks valitsuse otsuste, Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse määruste ja juhendite alusel, mis on kooskõlastatud vastavate riiklike ja ametiühinguorganitega.[1]

Letitöötajatele töötasu maksmine. Jaekaubandusettevõtete müüjatele ja juhatajatele, kes ei ole vabastatud letitööst, s. t. kes täidavad üheaegselt ka müüja ülesandeid, makstakse töötasu hinnete järgi, mis on kehtestatud kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt igale jaekaubandusettevõttele rublades ja kopikates kaubakäibe 1000 rublalt.

Et suurendada töötajate materiaalset huvi raamatukaubanduse laiendamise vastu, on kinnitatud maakaupluste müüjatele, kes

[1] ETKVL-i süsteemi töötajate palkade korrastamisest vt. ETKVL-i juhatuse määrus nr. 49 15. märtsist 1965.

müüvad keeruka sortimendiga kaupu, spetsialiseeritud osakondi mitteomavate rajooniuniversaalkaupluste ja tarbijate kooperatiivide universaalkaupluste, samuti kultuurikaupade kaupluste müüjatele eraldi hinded raamatute müügikäibelt ning eraldi kõigi ülejäänud kaupade müügikäibelt. Maakaupluste müüjatele, kes ei müü keeruka sortimendiga kaupu, on kehtestatud ühtne hinne kõigi kaupade müügikäibelt. Spetsialiseeritud kaupluste, samuti rajooniuniversaalkaupluste, tarbijate kooperatiivide universaalkaupluste ja spetsialiseeritud sektsioone ning osakondi omavate kaupluste müüjatele on kehtestatud hinded üksikute kaubagruppide järgi.

Jaekäibe kuuplaani ületamisel suurendatakse kehtestatud määral jaekaubandusettevõtete (välja arvatud väikejaemüügiettevõtete) müüjatele hindeid käibe selle osa pealt, mis ületab kuuplaani. Kõrgendatud hinded jaekäibeplaani ületamise eest on maal asuvate kaupluste töötajatele suuremad kui rajoonikeskustes, linnades, töölisasulates ja suvituskohtades asuvate kaubandusettevõtete töötajatele.

Kauplustes, kus müüakse keeruka sortimendiga kaupu, arvutatakse töötasu üleplaanilise käibe eest nende kaubagruppide kõrgendatud hinde järgi, mille arvel kaubakäibeplaan on ületatud. Selle kaubagrupi käibe summa, mille eest tasutakse kõrgendatud hinde järgi, peab olema võrdne plaani ületamise summaga kaupluse sektsiooni või osakonna kohta tervikuna.

Näide. Maakauplusele, kus müüakse keeruka sortimendiga kaupu ja kus on üks töötaja (kaupluse juhataja ja müüja ühes isikus), on kinnitatud kaubakäibe kuuplaan 3800 rubla suuruses, sellest raamatute müügiplaan 200 rubla ja ülejäänud kaupade müügiplaan 3600 rubla. Tegelik kuukäive moodustas 3840 rubla, sellest raamatute müügikäive 260 rubla ja ülejäänud kaupade müügikäive 3580 rubla. Üleplaanilise käibe üldsumma moodustab tervikuna kogu kaupluse kohta 40 rubla (3840—3800).

Kaupluse plaani ületamine selle summa võrra on saavutatud raamatute müügi arvel. Sellelt käibesummalt makstaksegi raamatute müügi eest töötasu kõrgendatud hinde järgi. Kaubanduseeskirjade rikkumise puhul on kooperatiivorganisatsiooni juhatusel õigus jätta kaupluste juhatajaid, müüjaid ja kassapidajaid ilma kõrgendatud töötasust ja preemia-lisatasust.

Peale töötasu, mis makstakse jaekaubandusettevõtete töötajatele hinnete järgi, millised on ette nähtud kaubakäibeplaani täitmise ja ületamise eest, makstakse neile töötasu erihinnete järgi veel sularahata väikehulgimüügi eest asutustele, organisatsioonidele ja ettevõtetele, kaupade väljastamise eest teistele kauplustele ning väikejaemüügivõrgule, samuti elanikkonnalt klaastaara vastuvõtmise eest.

Kaupluste (välja arvatud väikejaeettevõtete) juhatajatele, kes ühtlasi täidavad müüja ülesandeid, makstakse iga kuu töötasu ka kaupluse juhtimise eest. Selle summa suurus sõltub müüjate arvust

jaeettevõttes. Kaupluste direktoritele, kes on letitööst vabastatud, makstakse samuti iga kuu tasu kaupluse juhtimise eest. Peale selle makstakse neile töötasu hinnete järgi kaupluse käibe iga 1000 rublalt, kusjuures käibe eest üle kuuplaani makstakse töötasu kõrgendatud hinde järgi.

Kaupluse kaubakäibe kuuplaani täitmisel makstakse kaupluste juhatajatele (direktoritele), müüjatele ja kassapidajatele kindlaksmääratud suuruses preemia-lisatasu [1], lähtudes töötasust, mis kuulub väljamaksmisele plaani 100%-lise täitmise eest.

Seda preemiat makstakse kooperatiivorganisatsiooni juhatuse otsuse alusel teatud kvaliteediliste näitajate olemasolekul, mis on ette nähtud töötasumäärustikus.

Kaubakäibeplaani mittetäitmise puhul makstakse kaupluste töötajatele, välja arvatud väikejaekaubandusvõrgu töötajatele, töötasu (kaasa arvatud lisatasu juhtimise eest) tegeliku kaubakäibe järgi, kuid mitte alla garanteeritud miinimumi, mis on kindlaks määratud arvestushinnete 100% suuruses, arvestades tööl oldud aega.

Raamatute müügi eest töötasu maksmine. Raamatute müügi eest makstakse müüjatele töötasu kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt kindlaksmääratud hinnete järgi raamatute müügikäibe igalt tuhandelt rublalt. Seejuures hinded raamatute müügi eest harukauplustes, kus müüakse keeruka sortimendiga kaupu, samuti rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude universaalkauplustes ja tarbijate kooperatiivide universaalkauplustes, kus ei ole spetsialiseeritud osakondi, ning tarbijate kooperatiivide peakauplustes on kehtestatud kõrgemad kui raamatute müügi eest kultuurikaupade kauplustes, rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude universaalkauplustes, tarbijate kooperatiivide universaalkauplustes ja teistes kauplustes, kus on spetsialiseeritud osakonnad ja sektsioonid.

Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu loal võib spetsialiseeritud raamatukaupluste töötajatele kindlaksmääratud palgamäärade järgi maksta töötasu sama korra kohaselt, mis kehtib NSV Liidu Kultuuriministeeriumi raamatukaubastu süsteemis. See kord on järgmine.

Raamatukaupluste töötajatele kehtestatakse kuupalgamäärad sõltuvalt kaubakäibe kinnitatud aastaplaanist, kaupluste müüjate kategooriatest ja tariifivööndist, kus ettevõte asub.

Kaubakäibe kuuplaani mittetäitmisel makstakse töötasu proportsionaalselt

---

[1] Kaubakäibeplaani täitmise eest ettenähtud preemia-lisatasu asemel ja teraviljatoodete üleplaanilise müügi eest hinnete järgi makstava töötasu asemel on kehtestatud arvates 1. detsembrist 1962 spetsialiseeritud teraviljatoodete kaupluste töötajatele, samuti mittespetsialiseeritud jaeettevõtete töötajatele, kes müüvad teraviljasaadusi ja muid kaupu, preemiad elanikkonna hea teenindamise eest, kinnitatud sortimendi miinimumis ettenähtud leiva, jahu, tangude ja muude teraviljatoodete müügiloleku tagamise eest ning nende kaupade müüginormidest ja muudest kaubanduseeskirjadest kinnipidamise eest (sõltumata kaubakäibe kuuplaani täitmisest).

kaubakäibeplaani täitmisega, kuid mitte alla 100% arvestusmäärast tegelikult tööl oldud aja eest. Peale töötasu palgamäärade järgi premeeritakse raamatukaupluste töötajaid iga kuu kaubakäibeplaani täitmise ja ületamise eest. Kaubakäibeplaani igakuulise täitmise eest kvartali jooksul tingimusel, et tegelikud kaubavarud päevades ei ületa kinnitatud normatiive, premeeritakse raamatukaupluste ja kioskite töötajaid üks kord kvartalis.

Preemia kaubakäibe kuuplaanide täitmise ja ületamise eest on kindlaks määratud protsentides arvestusmäärast tegelikult töötatud aja eest. Preemia maksimaalne suurus ei tohi ületada 50% töötaja arvestusmäärast tegelikult tööl oldud aja eest. Kaupluste juhatajatele makstakse preemia välja tingimusel, et kauplus on täitnud tervikuna kaubakäibe ja kasumi kvartaliplaanid.

Töötasu maksmine väikejaemüügi kaubandusvõrgu müüjatele. Erinevalt teistest jaeettevõtetest võtavad väikejaemüügi kaubandusettevõtete (ettevõtted plaanilise käibega kuni 1500 rbl. kuus) müüjad enda kanda ka rida kulusid, mis on seotud kaubandusoperatsioonidega. Nendele töötajatele makstav tasu koosneb kahest osast: 1) nende töötasust; 2) nende poolt kaubanduses teostatud kulude hüvitamisest. Töötasu maksmine nendele töötajatele müügi eest, samuti kaubanduskulude (käibekulude) hüvitamine toimub hinnete järgi käibe tuhandelt rublalt.

Kui väikejaemüügi kaubandusvõrgu töötaja teostab müüki ruumis, mis kuulub kooperatiivorganisatsioonile, tasub ta sellele organisatsioonile üüri.

Kaubakäibe kuuplaani täitmisel makstakse väikejaemüügi kaubandusettevõtte töötajale preemia-lisatasu kindlaksmääratud suuruses kogu kuutöötasusummast (töötasu ja kaubanduskulude hüvitamine), mis on ette nähtud plaani täitmise eest. Seejuures hinnet üleplaanilise käibe eest ei suurendata.

Kui jaekäibeplaan jääb täitmata, makstakse väikejaemüügi kaubandusvõrgu töötajaile töötasu tegelikust kaubakäibest lähtudes, sest garanteeritud miinimum-töötasu ei ole neile määratud

Tarbijate kooperatiivide vabariikliku liidu loal võib viia väikejaemüügiettevõtete töötajate jaoks ettenähtud tasustamisviisile nende kaupluste töötajaid, mille plaaniline käive on alla 3000 rubla.

Töötasu maksmine rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladude töötajaile. Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladude juhtivatele töötajatele ja spetsialistidele (laojuhatajatele, kaubatundjatele, arvestusalatöötajatele) makstakse töötasu hinnete järgi jaekäibe kuuplaani täitmise iga protsendi eest, kusjuures aluseks võetakse tarbijate kooperatiivide liidu süsteemi jaekäibeplaan.

Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude ja rajoonide tarbijate kooperatiivide metsamaterjali-, sööda- ja teraviljaladude töötajaile makstakse töötasu sõltuvalt neile kinnitatud kaubakäibeplaani täitmisest.

Kuulise jaekäibeplaani ületamisel makstakse rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladude töötajaile peale töötasu veel progressiivset lisatasu vastava hinde järgi. Progressiivse lisatasu suurus sõltub jaekäibe kuuplaani ületamisest.

Hulgiladude töötajaile makstakse progressiivset lisatasu jaekäibeplaani ületamise eest, sõltumata hulgikäibe täitmise protsendist. Sealjuures on tingimuseks, et oleks täidetud rida laotöö põhimääruses ettenähtud nõudeid töö kvaliteedi kohta. Samad nõuded esitatakse rajooni tarbijate kooperatiivide liidule, kui kaubaladu on juhatusega ühisel bilansil. Nende nõuete mittetäitmisel vähendatakse progressiivse lisatasu määra.

Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude ladude sektsioonijuhatajatele (laohoidjatele), sorteerijatele, pakkijatele ja ladude muudele töötajatele makstakse töötasu hinnete järgi *hulgikäibe* tuhandelt rublalt. Kui hulgiladu ületab hulgikäibe kuuplaani, suurendatakse hindeid üleplaanilise hulgikäibe eest. Hinde suurenemise määr sõltub plaani ületamise protsendist. Käibeplaani täitmise arvestamisel lahutatakse tegelikust hulgikäibest ostjate poolt lattu tagastatud halvakvaliteediliste kaupade maksumus.

Ladude töötajaid, kes on saavutanud kokkuhoidu kaupade loomulikes kaonormides kaupade hoolika säilitamise, sorteerimise, paigutamise ja vastuvõtmise tagajärjel, premeeritakse kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt. Premeerimist teostatakse pärast kaubajääkide inventeerimist ladudes.

Hulgilao juhtivatele töötajatele ja spetsialistidele, samuti sektsioonide juhatajatele (laohoidjatele), sorteerijatele, ekspediitoritele ning pakkijatele arvestatakse töötasu tegeliku käibe järgi, kuid mitte vähem kui 100% palgamäärast töötatud aja eest.

Töötasu maksmine linnades põllumajandussaaduste müügiga tegelevatele kaubandusvõrgu töötajatele. Elanikkonnalt kokkuostetud ning kolhoosidelt komisjonile võetud põllumajandussaaduste müügiga linnades tegelevate kaupluste müüjatele, juhatajatele (direktoritele), kaupluste sektsioonide ja osakondade juhatajatele, kaubatundjatele, laohoidjatele ning agentidele makstakse töötasu protsentides kaupluse, osakonna, paviljoni või kioski käibe kuuplaani täitmiselt.

Kassapidajatele makstakse töötasu protsentides kaupluse (kassa) käibe kuuplaani täitmise eest.

Töötasu normid määratakse kindlaks lähtudes vastavatesse kategooriatesse kuuluvate töötajate töötasu arvestusmääradest. Arvestusmäärad kehtestatakse riikliku kaubanduse kaupluste vastavatesse kategooriatesse kuuluvate töötajate palgamäärade tasemel ja sõltuvalt jaeettevõtete vööndilisest jaotusest.

Müüjatele, kellede peale on pandud jaeettevõtete juhtimine, makstakse iga kuu täiendavalt töötasu kindlaksmääratud suuruses.

Kaubakäibe kuuplaani ületamisel makstakse müüjatele preemiat kindlaksmääratud protsendina kuupalgamäärast osakonna,

sektsiooni või ettevõtte poolt tervikuna kaubakäibe kuuplaani ületamise iga protsendi eest.

Kui kauplus ületab kaubakäibe kuuplaani ja seejuures peetakse kinni töötasu maksmise juhendis ettenähtud töö kvaliteedinäitajatest, makstakse juhtivatele ja operatiivtöötajatele progressiivset lisatasu. Kassapidajale makstakse progressiivset lisatasu kassa kuuplaani täitmise puhul. Progressiivset lisatasu makstakse protsentides töötaja töötasu üldsummast. Selle suurus sõltub kaubakäibe kuuplaani ületamise määrast protsentides.

Müüjatele väljamaksmisele kuuluva preemia ja jaekaubandusettevõtete ülejäänud töötajatele ettenähtud progressiivse lisatasu piirmäär ei tohi ületada 40% kuu palgamäärast.

Väikejaemüügiettevõtete töötajaile, kes müüvad köögivilja, puuvilja ja kõrvitsalisi, makstakse tasu protsentides käibest. See tasu on kindlaks määratud lähtudes müüja töötasu arvestusmäärast ja täiendavatest kuludest, mis tekivad müüjal kaupade realiseerimisel.

Töölistele, koristajatele ja õpilastele, kes töötavad kaubanduses põllumajandussaaduste ülejääkide müümisega, makstakse töötasu kindlate palgamäärade alusel. Töölisi ja koristajaid premeeritakse igakuuliselt töö kvaliteedinäitajate alusel kindlaksmääratud protsendiga kuupalgamäärast. Töölistele ja koristajatele ei maksta preemiat, kui kaubakäibe kuuplaani ei täideta. Töötasu kaubakäibe plaanide täitmise ja ületamise eest, progressiivset lisatasu ja preemiaid arvestatakse raamatupidamise aruandluse andmetel.

Kaupluste, paviljonide ja kioskite töötajatele (välja arvatud töölistele, koristajatele ja õpilastele) makstakse töötasu tegeliku kaubakäibe järgi, kuid vähemalt 100% arvestusmäärast. Linnades ja töölisasulates asuvates kauplustes, kus müüakse põllumajandussaadusi, võib kasutada töötasusüsteemi, mis on kehtestatud Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse määrusega 20. jaanuarist 1950. a. nr. 28, võttes arvesse selles määruses hiljem tehtud muudatusi.

§ 3. TOITLUSTUSETTEVÕTETE TÖÖTAJATE TÖÖ TASUSTAMISE PÕHIALUSED

Toitlustusettevõtete töötajaile makstakse töötasu otseses sõltuvuses kinnitatud käibekuuplaani täitmise protsendist ja kehtestatud palgamäärast.

Kõigile töötajaile, kelledele makstakse töötasu progressiivse tükitöösüsteemi alusel, arvestatakse ettevõttele või brigaadile kinnitatud käibekuuplaani täitmise iga protsendi eest 1% kuupalgamäärast. Iga protsendi eest üle kuuplaani arvestatakse vastavale töötajale töötasu kõrgendatud protsendi alusel arvestusmää-

rast. Seejuures käibe iga protsendi eest üle kuuplaani makstakse täiendavalt kokkadele 1% kuupalgamäärast, köögi ülejäänud töötajaile, samuti söögisaali, einelaua ja filiaalide töötajaile — 2% kuupalgamäärast.

Kõrgendatud protsendi järgi makstakse tasu teatavatel tingimustel. Näiteks, köögitöötajaile makstakse töötasu kahekordse protsendi järgi tingimusel, et on täidetud köögitoodangu käibeplaan, toitlustusettevõtete filiaalide töötajaile — tingimusel, et põhiettevõte, kaasa arvatud filiaal, on täitnud plaani jne.

Põllumajanduse mehhaniseerimise koolide, alg- ja keskkoolide ning teiste õppeasutuste sööklate töötajaile makstakse töötasu arvestusmäärade kohaselt.

Kandekaubandusvõrgu, einelaudade ja toidubaaride töötajatele, kes töötavad ettevõttes, mille plaaniline kuukäive on kuni 1000 rubla (kaasaarvatult), makstakse töötasu hinnete järgi, mis on määratud rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt igale ettevõttele rublades ja kopikates tegeliku käibe igalt tuhandelt rublalt.

Kõrge kvaliteediga toodangu valmistamise eest makstakse kõigile köögitöötajaile preemiat kindlaksmääratud protsendi ulatuses palgamäärast töötatud aja eest. Preemiat makstakse tingimusel, et on täidetud köögitoodangu käibeplaan ja et ettevõte on töötanud kasumiga. Kui töös on esinenud puudusi, võib preemia suurust üksikutele köögitöötajatele vähendada või neile preemiat üldse mitte maksta.

Kui toitlustusettevõte tervikuna täidab käibe kuuplaani, kusjuures on täidetud ka köögitoodangu käibeplaan ja kasumiplaan, makstakse söögisaali töötajaile, einelauapidajaile ja teistele töötajatele preemia-lisatasu kindlaksmääratud protsendi ulatuses nende töötasu arvestusmäärast.

Preemia-lisatasu makstakse töötajaile sel juhul, kui on kinni peetud vastavatest tingimustest. Näiteks, filiaalide töötajaile makstakse preemia-lisatasu filiaali käibeplaani täitmise eest, sõltumata käibeplaani täitmisest põhiettevõtte poolt; brigaadide liikmeile makstakse preemia-lisatasu käibe kuuplaanide täitmise eest tingimusel, et ettevõte tervikuna on täitnud plaani; raamatupidajaile makstakse preemia-lisatasu, kui aruandlus on esitatud määratud tähtajaks heakvaliteediliselt.

Preemia-lisatasu makstakse ka kandekaubanduse, einelaudade, toidubaaride ja õppeasutuste sööklate töötajatele, kui ettevõtte plaaniline kuukäive on kuni 1000 rubla. Kui ei tagatud väärtuste allesolekut, jäetakse ettevõtte juhataja, tema asetäitja, raamatupidaja ning selles süüdi olevad töötajad preemia-lisatasust ilma.

Töötajaile, kellele makstakse töötasu vastavalt käibe kuuplaani täitmisele, arvestatakse tasu plaani tegelikust täitmisest lähtudes, kuid vähemalt 100% nende arvestusmäärast.

§ 4. VARUMISTÖÖTAJATE TÖÖ TASUSTAMISE PÕHIALUSED

Töötajaile, kes vahetult tegelevad põllumajandussaaduste ja tooraine kokkuostmisega, makstakse *tükitöötasu.*

Tükitööhinded kokkuostuoperatsioonide eest määratakse sõltuvalt põllumajandussaaduste ja tooraine liikidest kas protsentides nende kokkuostumaksumusest või rublades ja kopikates toodangu ühiku (tuhande, tüki, tonni) kokkuostult. Toodangu mõnede liikide hinnete määrad kehtestatakse sõltuvalt toodangu ühiku kokkuostu maksumusest (ravi-tehniline tooraine) või saaduste sordist (valged seened). Hinded kinnitatakse olenevalt ühe või teise põllumajandussaaduse ja tooraine liigi kokkuostu töömahukusest.

Põllumajandussaaduste ja toorainete kokkuostu eest on kehtestatud erinevad töötasuhinded, sõltuvalt sellest, kas varutakse kolhoosidelt või kolhoosnikelt. Seejuures hinded kolhoosidelt kokkuostmise puhul on madalamad kui samade saaduste kokkuostmisel kolhoosnikelt.

Hinded põllumajandussaaduste ja tooraine kokkuostuoperatsioonide eest on *piirhinded.* Liialduste vältimiseks töötasu maksmisel kinnitavad vabariiklike ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude juhatused (Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse poolt kehtestatud hinnete piirides) varumistöötajate töötasu hinnete konkreetsed määrad (aastased ja hooajalised). Hinnete määramisel võetakse arvesse nende rajoonide majanduslikku olukorda, kus kokkuost toimub.

Juhul kui minimaalhinnete järgi tasustamine võimaldab varujatel liiga kõrge töötasu saamist, mis ei ole õigustatud nende tegeliku töökuluga, on tarbijate kooperatiivide liitude juhatusel õigus kooskõlastatult ametiühingu rajoonikomiteedega õigeaegselt alandada minimaalseid töötasuhindeid.

Selleks et tõmmata jaekaubandusettevõtete töötajaid laialdasemalt kaasa põllumajandussaaduste ja toorainete kokkuostule, tasutakse müüjatele põllumajandussaaduste ja toorainete kokkuostu eest, mida nad teostavad väljaspool oma müügiülesandeid, kõrgendatud hinnete järgi.

Põllumajandussaaduste ja toorainete kokkuostuplaanide täitmise ja ületamise, nende saaduste ja toorainete allesoleku, samuti õigeaegse äralaadimise materiaalseks stimuleerimiseks on kehtestatud (peale hinnetejärgse töötasu) varumistöötajate *premeerimine.* Näiteks, preemiaid makstakse utiiltooraine, metsikult kasvavate puuviljade, marjade ja seente varumise ning äralaadimise eest. Varumistöötajaile maksmisele kuuluvate preemiate üldsumma (premeerimise kõigi liikide puhul) ei tohi ületada 75% töötaja kuupalgamäärast.

Preemiate suurus, nende maksmise kord ja muud tingimused määrab valitsuse otsuste alusel kindlaks Tarbijate Kooperatiivide

Keskliidu juhatus kooskõlastatult Riikliku Kaubanduse ja Tarbijate Kooperatsiooni Töötajate Ametiühingu Keskkomiteega.

Tarbijate kooperatiivi (välja arvatud rajooni tarbijate kooperatiivi) juhatuse esimehe asetäitjale varumise alal makstakse töötasu vahetult tema poolt teostatud põllumajandussaaduste ja toorainete varumise eest tükitööhinnete järgi. Peale töötasuhinnete järgi tasumise võib temale maksta preemiaid, mis on kehtestatud sekundaarse tooraine, metsikult kasvavate puuviljade, seente ja marjade varumisplaanide täitmise eest.

Kui tarbijate kooperatiiv täidab varumiskäibe kogu kvartaliplaani, kaasa arvatud põllumajandussaaduste ülejääkide kokkuostuplaani, sealhulgas ka kokkuostuplaani oma vajadusteks, ümberarvestatult riiklikesse kokkuostuhindadesse, makstakse juhatuse esimehe asetäitjale varumise alal töötasu kindlaksmääratud protsendi ulatuses varumiskäibe kogusummast.

Seejuures väljamaksmisele kuuluva tasu üldsuurus (ühes preemiatega muude kehtivate põhimääruste järgi) ei tohi ületada tarbijate kooperatiivi juhatuse esimehe kaubandusalase asetäitja kuupalgamäärade summat kvartalis.

Juhul kui hinnete järgi arvestatud töötasu, mis kuulub tarbijate kooperatiivi juhatuse esimehe asetäitjale tema poolt teostatud kokkuostu eest, osutub väiksemaks kindlaksmääratud garanteeritud palgamäärast, makstakse temale tasu garanteeritud palgamäära ulatuses.

Kui rajooni tarbijate kooperatiivil ei ole varumiskontorit, makstakse rajooni tarbijate kooperatiivi juhatuse esimehe asetäitjale töötasu varumiskäibe kvartaliplaani täitmise iga protsendi eest hinnete järgi, vastavalt kehtestatud korrale.

Kolhoosnikelt ja teistelt kodanikelt põllumajandussaaduste ülejääkide kokkuostu, samuti kolhoosidelt põllumajandussaaduste komisjonile võtmise eest makstakse töötasu hinnete järgi, mis on määratud samade põllumajandussaaduste kokkuostu eest riikliku plaani järgi. Seejuures arvestatakse töötasu lähtudes elanikkonnalt kokkuostetud ja kolhoosidelt komisjonile võetud põllumajandussaaduste maksumusest riiklikes kokkuostuhindades.

§ 5. TARBIJATE KOOPERATIIVIDE JA RAJOONIDE TARBIJATE KOOPERATIIVIDE LIITUDE JUHTIVATE TÖÖTAJATE, SPETSIALISTIDE NING MUU PERSONALI TÖÖ TASUSTAMINE

Tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude juhtivatele töötajatele ning spetsialistidele (välja arvatud töötajad, kes tegelevad varumisega) makstakse töötasu hinnete järgi rublades ja kopikates jaekäibe kuuplaani täitmise iga protsendi eest.

Kinnitatud jaekäibe-kuuplaani täitmisel makstakse tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude juhtivatele töötajatele ning spetsialistidele peale töötasu hinnete järgi veel progressiivset lisatasu. Progressiivse lisatasu suurus sõltub kaubakäibe kuuplaani ületamisest protsentides. Töötasu põhimäärusega ettenähtud kvaliteedinäitajate puudumisel, samuti puuduste esinemisel töös vähendatakse kõrgemalseisva kooperatiivorganisatsiooni otsusega progressiivse lisatasu määra.

Pea-(vanem-)raamatupidajatele makstakse progressiivset lisatasu tingimusel, et raamatupidamisaruandlus on õigeaegselt esitatud. Selle nõude rikkumisel võib pea-(vanem-)raamatupidaja kooperatiivorganisatsiooni juhatuse otsusel progressiivsest lisatasust täielikult ilma jätta.

Ülejäänud arvestusalatöötajaile võib aruandluse mitteõigeaegsel esitamisel kooperatiivorganisatsiooni juhatus vähendada progressiivset lisatasu kindlaksmääratud ulatuses.

Töötasu hinnete järgi, samuti progressiivset lisatasu kaubakäibeplaani ületamise eest arvestatakse igakuuliselt, lähtudes kuuplaanist.

Kaubakäibeplaani mittetäitmisel makstakse tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude juhtivatele töötajatele ning spetsialistidele töötasu plaani 100%-lise täitmise eest.

Varumisladude ja -punktide töötajaile, samuti rajoonide varumiskontorite töötajaile makstakse töötasu premiaalse ajapalgasüsteemi järgi. Nende töötajate põhitöötasu koosneb ettenähtud korras kinnitatud palgamääradest.

Selleks et ergutada varumisplaanide täitmist ja suurendada põllumajandussaaduste kokkuostu mahtu, makstakse tarbijate kooperatiivi juhatuse esimehele, esimehe varumisalasele asetäitjale ja raamatupidajale, kes arvestust juhib, varumiskontori direktorile ja vanemraamatupidajale, rajooni tarbijate kooperatiivide liidu (rajooni tarbijate kooperatiivi) juhatuse esimehele, pearaamatupidajale ja ökonomistile tasu varumiskäibe kogu kvartaliplaani täitmise eest, kaasa arvatud põllumajandussaaduste ülejääkide kokkuost, sealhulgas kokkuost oma vajadusteks, ümberarvestatult riiklikesse kokkuostuhindadesse. Tasu suurus määratakse kõrgemalseisvate kooperatiivorganisatsioonide juhatuste poolt protsentides mainitud käibest.

Tasu makstakse tingimusel, et varumiskäibe kvartaliplaan on täidetud summaliselt ja põllumajandussaaduste tähtsamate liikide plaan ka koguseliselt, samuti et kooperatiivorganisatsioon on varumise alal töötanud kasumiga.

Ebaeduka võitluse puhul kooperatiivse omandi allesoleku eest vähendatakse tasu poole võrra. Töös esinenud üksikute puuduste ja väärnähtuste eest aga võivad kõrgemalseisvad kooperatiivorganisatsioonid jätta töötajaid tasust osaliselt või täielikult ilma.

Varumiskontori direktori ja vanemraamatupidaja tasu üldsumma ühes kõigi preemiatega ei tohi ületada kvartali kuupalkade summat. Tarbijate kooperatiivi juhatuse esimehe ja raamatupidaja, samuti rajooni tarbijate kooperatiivide liidu (rajooni tarbijate kooperatiivi) juhatuse esimehe, pearaamatupidaja ja ökonomisti tasu varumisplaanide täitmise eest ei tohi ületada kvartali poolteise kuu palgamäära.

Varumiskontori ülejäänud töötajaile (välja arvatud direktor ja vanemraamatupidaja) makstakse preemia-lisatasu kvartali varumisplaani täitmise eest. Preemia-lisatasu makstakse varumiskäibe kvartaliplaani täitmisel tervikuna (kõigi liikide osas) määratud protsendi ulatuses antud töötaja kuupalgamäärade summast kvartalis. Peale selle makstakse plaani ületamisel lisatasu kindlaksmääratud protsendi ulatuses antud töötaja kuupalgamäärast. Preemia-lisatasu arvestamisel võetakse aluseks kuupalgamäär (ametipalk). Kui üksikud töötajad oma isikliku tööga ei vääri ergutamist, võib neid kõrgemalseisva kooperatiivorganisatsiooni otsuse alusel preemia-lisatasust ilma jätta.

Varumise kvartaliplaani täitmise eest makstakse preemia-lisatasu ainult kasumiga töötamise puhul. Kasum määratakse kindlaks rajooni varumiskontorites nende bilansside järgi, rajoonide tarbijate kooperatiivides ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes aga, kus varumiskontorid puuduvad, raamatupidamise õiendi järgi majandusliku tegevuse tulemuste kohta varumise alal.

Juhtivatele töötajatele ja spetsialistidele makstakse, nagu varujatelegi, preemiat ka sekundaarse tooraine, metsikult kasvavate puuviljade, marjade ja seente varumis- ning laadimisplaanide täitmise ja ületamise eest.

Ülejäänud varumistöötajaile maksmisele kuuluvate preemiate üldsuurus premeerimise kõigi liikide järgi, kaasa arvatud preemia-lisatasu varumisplaani täitmise eest, ei tohi ületada 75% töötaja kuupalgast.

Tarbijate kooperatiivide, rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude ja ladude töötajaile, kes teenindavad kaubandust ning varumist (sekretäridele-masinakirjutajatele, koristajatele, valvuritele jt.), makstakse töötasu ametipalkade järgi. Hea töö eest võib neid töötajaid premeerida.

§ 6. TÖÖ JA TÖÖTASU ARVESTUSE DOKUMENTATSIOON

Töötasualaste arvelduste õigsus ja täpsus sõltuvad esmajoones esmasdokumentide vormistamise kvaliteedist, millede abil arvestatakse isikulist koosseisu, tööaega ja väljatöötust.

Töö arvestus ettevõtetes. Töö arvestust tarbijate kooperat-

siooni kaubandus-, varumis- ning toitlustusettevõtetes peetakse vastavalt töö sisekorra eeskirjadele, mis on kinnitatud Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse poolt. Selle arvestuse põhiülesandeks on kontrollida töödistsipliinist kinnipidamist, tööliste ja teenistujate õigeaegset tööle ilmumist, tööaja kasutamist jne.

Tööaja arvestust teostatakse ettevõtetes kas kõigi tööle ilmunud, hilinenud jne. töötajate täieliku registreerimise teel või ainult tööle mitteilmunud, hilinenud jt. töötajate ülesmärkimise teel.

Töötajate tööle ilmumise ja töölt lahkumise igapäevase registreerimise andmete alusel täidetakse kindlaksmääratud vormi kohane tabel.

Tabel on esmasdokument, mis kajastab iga töötaja tegelikult tööl oldud aega. Selles näidatakse ka puhkepäevad, riiklikud pühad, tööle mitteilmumine haiguse tõttu ja muudel põhjustel.

Tabelid esitatakse raamatupidamisele kaks korda kuus. Tabelite andmeid kasutatakse töötasu õigeks arvestamiseks.

Isikulise koosseisu arvestust (tööle võtmise, ümberpaigutamise ja töölt vallandamise vormistamine) peab töötaja, kelle peale need kohustused on pannud organisatsiooni juhatus või ettevõtte juhataja. Nimetatud töötaja esitab raamatupidamisele kõik dokumendid, millega vormistatakse töötajate tööle võtmist, ümberpaigutamist ning vallandamist ja neile töötasu määramist.

Töötasu arvestus kaubandus-, varumis- ja toitlustusettevõtetes. Töötasu arvestust progressiivse tükitöösüsteemi ja premiaalse tükitöösüsteemi järgi teostatakse kaubanduse, ühiskondliku toitlustamise ja põllumajandussaaduste kokkuostu tegeliku käibe andmete alusel, mida täiendatakse sularahata väikehulgimüügi käibega, harukauplustele ning väikejaemüügivõrgule väljastatud kaupade summaga ja andmetega elanikkonnalt klaasnõude vastuvõtmise kohta.

Töötasu arvestamiseks jaekaubandusettevõtete müüjatele, kellele makstakse töötasu ühtse hinde järgi kõigi kaupade müügilt, saadakse andmed jaekäibe suuruse ja sularahata väikehulgimüügi korras realiseeritud kaupade maksumuse kohta vahetult jooksva raamatupidamise arvestusest. Andmed elanikkonnalt vastuvõetud ja hankijatele üleantud klaasnõude kohta saadakse esmasdokumentidest.

Esmasdokumentide abil saab ka kindlaks määrata harukauplustele ja väikejaemüügivõrgule väljastatud kaupade maksumuse.

Töötasu arvestamiseks kaubandusettevõtete töötajaile, kellele makstakse töötasu hinnete järgi üksikute kaubagruppide müügilt, ei ole kooperatiivorganisatsioonides võimalik saada andmeid jaekaubakäibe suuruse kohta vahetult raamatupidamisdokumentidest või raamatupidamise kirjenditest kontodel, sest nende registrites ei kajastata käivet kaubagruppide lõikes.

Selleks et kindlaks määrata jaekäibe summat kahe kaubaliigi kohta, mille müügi eest arvestatakse töötasu erinevate hinnete järgi, on vaja teada jaekäibe üldsummat ja ühe kaubaliigi käivet ning jaekäibe üldsummast lahutada antud kaubaliigi käive. Kogu jaekäive saadakse teada jooksva raamatupidamise andmetest. Ühe kaubaliigi käibe võib kindlaks määrata, kui on teada kauba sissetulek ja dokumenteeritud väljaminek antud kuul, samuti selle kauba jääk kuu alguseks ja kuu lõpuks.

Antud kaubaliigi sissetulekut ja dokumenteeritud väljaminekut soovitatakse registreerida paljulahtrilistes raamatutes või kaartidel (vt. lk. 17) iga kaubandusettevõtte osas, kelle töötajatele makstakse töötasu hinnete järgi üksikute kaubaliikide müügi eest. Arvestust ei tule pidada kõigi kaubaliikide järgi, vaid ainult selle kaubaliigi osas, mille müügi eest on hinne kõige kõrgem.

Samades raamatutes või kaartidel tuleb pidada arvestust elanikkonnalt vastuvõetud ja hankijatele üleantud klaasnõude kohta. Ettevõtetes, kelle müüjatele makstakse töötasu ühtse hinde järgi kõigi kaupade müügi eest, arvestatakse harukauplustele ja väikejaemüügi kaubandusvõrgule väljastatud kaupade maksumust samades raamatutes (kaartidel).

Sissekanded kauba sissetuleku ja dokumenteeritud väljamineku ning klaasnõude vastuvõtmise kohta tehakse kaubalis-rahalistele aruannetele lisatud sissetuleku- ja väljaminekudokumentide alusel samal päeval, mil toimub aruannete töötlemine raamatupidamises. Kuu lõpul tehakse raamatutes või kaartidel vastavad kokkuvõtted.

Sellise arvestuse alusel määratakse kindlaks antud kaubaliigi jaekäive sel teel, et kaubajäägile kuu alguseks liidetakse kauba kuulise sissetuleku summa ja saadud kokkuvõttest lahutatakse kauba dokumenteeritud väljaminek ning kauba jääk kuu lõpuks.

Seoses sellega, et jaekaubandusettevõtetes inventeeritakse kaupu ainult mõned korrad aastas ja erinevatel tähtaegadel, saadakse jaekäibe kindlaksmääramiseks vajalikud andmed antud kaubagrupi jääkide kohta kuu lõpuks sel teel, et müüjad ise inventeerivad vastavate kaubaliikide jääke kuu lõpuks igas jaekaubandusettevõttes, kus töötasuhinded on diferentseeritud üksikute kaubaliikide järgi, ja esitavad organisatsiooni raamatupidamisele oma allkirjaga varustatult vastava õiendi.

Tegeliku jaekäibe suurus kuu kohta (kõrvutatult plaanilise käibega), mis on vajalik tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude juhtivatele töötajatele ning spetsialistidele töötasu ja progressiivse lisatasu arvestamiseks, määratakse kindlaks vastavate organisatsioonide raamatupidamise aruandluse andmete alusel.

kauba sissetuleku ja dokumenteeritud väljamineku kohta Sangaste Tarbijate Kooperatiivi kauplustes 1965. aastal

Kaupluse nr. 1 juhataja K. Velliste

Kaubalis-rahalise aruande nr.	Dokumendi nr.	Raamatu-kaupade sissetulek	Raamatu-kaupade dokumenteeritud väljaminek, kaasa arvatud harukauplustele väljastamine	Kõigi kaupade väljastamine harukauplustele ja väikejaemüügivõrgule	Hankijaile üleantud klaasnõude maksumus
August 1965. a.					
30	1012	65	—	—	—
30	1015	101	—	—	—
30	218	—	3	—	—
30	219	—	28	102	—
31	220	—	—	—	56
31	akt	—	2	—	—
jne.					
Kokku augustis	—	422	202	692	209

Andmed kokkuostetud põllumajandussaaduste koguse ja maksumuse kohta, mis on vajalikud varujatele töötasu arvestamiseks, saadakse dokumentidest, real juhtudel aga varumiskaupade liikumise koguselise-summalise analüütilise arvestuse andmetest.

Töötasualased arveldused. Progressiivse tükitöötasu puhul võib kaubandus-, toitlustus- ja varumistöötajate töötasu (tegelikult tehtud tööde mahu eest) kindlaks määrata ainult pärast kuu lõppu. Seepärast arvestatakse nimestikulisse koosseisu kuuluvatele töötajatele töötasu kuu esimese poole eest avansina 50% ulatuses kuupalgamäärast või 50% ulatuses töötasust, mis on ette nähtud kuuplaani 100% täitmise eest.

Tükitöötasule viidud töötajate töötasu lõplik arvestus tehakse tabeli ja kuu tegeliku töömahu näitajate alusel.

Jaekaubandusettevõtete töötajatele kuu eest arvestamisele kuuluv töötasusumma määratakse kindlaks vastava arvestuse koostamise teel, kus tuuakse jaekäibe summad kaubagruppide järgi plaani piirides ning üle plaani, väikehulgimüügi sularahata käive, kaupade väljastamine harukauplustele ja hankijatele üleantud klaasnõude maksumus. Peale selle näidatakse töötasuhinded ja töötasu summad koostisosade järgi ning kokku kuu kohta.

Arvestuse koostamisel tuleb silmas pidada, et üleplaanilise käibe eest arvestatakse töötasu selle kaubagrupi kõrgendatud hinde järgi, mille arvel kaubakäibeplaan on ületatud (vt. lk. 5).

Leheküljel 19 on toodud Sangaste Tarbijate Kooperatiivi kaupluse nr. 1 juhataja töötasu arvestamise näide.

Töötasusumma määratakse kindlaks hinde korrutamise teel kaubakäibe summaga rublades ning saadud korrutise jagamisel 1000-ga.

Juhul kui ettevõttes töötab kaks või rohkem müüjat ja nende töö individuaalset arvestust ei peeta, jaotatakse ettevõtte kohta tervikuna arvestatud töötasusumma töötajate vahel proportsionaalselt arvestusmääradega nende poolt töötatud aja eest.

Müüjate vahel töötasu jaotamise korda vaatleme järgmise näite abil.

Näide. Sangaste Tarbijate Kooperatiivi universaalkaupluses töötab neli müüjat, kelle arvestusmäärad ja augustis tegelikult tööl oldud aeg on näidatud lk. 20 toodud arvestuses.

Töötasu 1965. a. augusti tegeliku jaekäibe eest on arvutatud kõigile töötajaile kokku 142 rubla 10 kopikat. Enne kui jaotada kuu eest arvestatud töötasusumma müüjate vahel, määratakse kindlaks iga müüja keskmine päevaarvestusmäär. See leitakse vastava töötaja kindlaksmääratud arvestusmäära jagamise teel kalendri tööpäevade arvuga antud kuul (näiteks 26-ga).

Järelikult moodustab müüja J. Kuusemetsa päevane keskmine arvestusmäär:

$$28 \text{ rbl. } 50 \text{ kop.} : 26 = 1 \text{ rbl. } 10 \text{ kop.}$$

Teades päeva keskmisi arvestusmäärasid ja tegelikult töötatud päevade arvu, on kerge kindlaks määrata iga müüja arvestusmäära tegelikult töötatud aja eest. See võrdub keskmise päevaarvestusmäära ja tööl oldud päevade arvu korrutisega.

Meie näites moodustab müüja J. Kuusemetsa arvestusmäär:

$$1 \text{ rbl. } 10 \text{ kop.} \times 20 = 22 \text{ rbl.}$$

Samuti arvutatakse iga müüja arvestusmäärade summa tegelikult töötatud aja eest. Seejärel määratakse kindlaks arvestusmäära ühele rublale langev tegeliku töötasu suurus. Selleks jagatakse arvestatud töötasusumma arvestusmäärade kokkuvõttega:

$$\frac{142 \text{ rbl. } 10 \text{ kop.}}{101 \text{ rbl. } 50 \text{ kop.}} = 14 \text{ kop.}$$

Pärast selliseid eelnevaid arvestusi määratakse igale müüjale kuuluv töötasusumma kindlaks iga töötaja arvestusmäära (tegelikult töötatud aja eest) korrutamise teel töötasusummaga, mis langeb arvestusmäärade ühele rublale.

Organisatsioon: *Sangaste Tarbijate Kooperatiiv*

Jaettevõtete müüjate töötasu arvestus

augustis 1965. a.

Näitajad	Rea. nr.	*Kaupluse nr. 1 juhataja K. Velliste*		
		käive rublades	töötasu	
			hinne	summa
I. Raamatukaubad:				
Jääk kuu alguseks	1	*685*	—	—
Sissetulek	2	*422*	—	—
Dokumenteeritud väljaminek	3	*202*	—	—
Jääk kuu lõpuks	4	*629*	—	
Raamatukaupade tegelik jaekäive:				
a) plaani piirides	5	*250*	*100—00*	*25—00*
b) üle plaani	6	*26*	*200—00*	*5—20*
Käive plaani järgi	7	*250*	—	—
II. Muud kaubad:				
Tegelik jaekäive (välja arvatud sularahata väikehulgimüügi käive):				
a) plaani piirides	8	*3550*	*8—00*	*28—40*
b) üle plaani	9	*38*	*16—00*	*0—61*
Käive plaani järgi	10	*3550*	—	—
III. Kõigi kaupade sularahata väikehulgimüük	11	*84*	*2—00*	*0—17*
IV. Kõigi kaupade väljastamine harukauplustele ja väikejaemüügivõrgule	12	*692*	*1—00*	*0—69*
V. Hankijaile üleantud klaasnõude maksumus	13	*209*	*8—00*	*1—67*
VI. Preemia-lisatasu	14	—	*10%*	*5—34*
VII. Juhtimise eest	15	—	—	*3—00*
VIII. Kokku	16	*3948*	—	*70—08*
IX. Käive plaani järgi — kokku	17	*3800*	—	—

3. septembril 1965. a.

Juhatuse esimees *Lilleorg*

Vanemraamatupidaja *Haljaste*

Töötasu arvestamiseks toitlustusettevõtete ning hulgiladude töötajaile, tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude juhtivatele töötajatele ning spetsialistidele, samuti põllumajandussaaduste ja toorainete varumise eest koostatakse eriarvestused.

Pärast töötajatele kuuluvate töötasusummade arvestuste tegemist koostatakse töötasuleht.

Sangaste Tarbijate Kooperatiivi universaalkaupluse müüjate töötasu jaotuse arvestus

augustis 1965. a.

Töötaja perekonna-, ees- ja isanimi	Arvestusmäärad		Tegelikult töötatud aeg (päevades)	Jaotamise alus		Jaotuse alusel saada olev töötasu
	kuulised	päeva keskmised		arvestusmäärad tegelikult töötatud aja eest	töötasu arvestusmäär ühele rublale	
Kaskneem, Oskar Villemi p.	*32—00*	*1—23*	*26*	*32—00*	*0—14*	*44—80*
Kuusemets, Juhan Karli p.	*28—50*	*1—10*	*20*	*22—00*	*0—14*	*30—80*
Keldrimaa, Malle Hugo t.	*25—50*	*0—98*	*25*	*25—50*	*0—14*	*34—30*
Kallaste, Endla Arnoldi t.	*23—00*	*0—88*	*26*	*23—00*	*0—14*	*32—20*
Kokku	*109—00*	*	*	*101—50*	*0—14*	*142—10*

Juhatuse esimees *Lilleorg* Vanemraamatupidaja *Haljaste*

Töötasuleht koostatakse lehekülgedel 22 ja 23 toodud vormi järgi. Töötasuleht koosneb kolmest osast: «Arvutatud», «Kinni peetud ja tasaarvestatud», «Väljamaksmisele kuuluv summa».

Esimene osa täidetakse ülalmärgitud töötasu arvestuse ja täiendavate lisatasude arvestuste alusel.

Kõrvuti töötasusummadega, mis kantakse töötasulehte tegeliku käibe ja varumise eest, näidatakse jaos «Arvutatud» ka nende töötajate töötasu, kellele ei tasuta tükitöö alusel.

Jaos «Kinni peetud ja tasaarvestatud» näidatakse lubatud mahaarvamiste summad.

Väljamaksmisele kuuluv summa määratakse töötasusummast töötasulehe jaos «Kinni peetud ja tasaarvestatud» toodud summade lahutamise teel.

Töötasulehe alusel kajastatakse raamatupidamises töötasu arvestamist, mahaarvamisi töötasust ja töötajatel saada olevate summade väljamaksmist.

Tööliste ja teenistujate töötasudokumentide töötlemise kergendamiseks raamatupidamises kantakse iga tegevusharu töötajate tasu töötasulehele eraldi vastavalt haldus-, käibe- ja tootmiskulude kirjete arvestusnomenklatuurile (vaata näidet töötasulehes).

Kinnipidamised töötasust. Tööliste ja teenistujate töötasust peetakse kinni tulumaksu, lastetusmaksu, summasid täitedokumentide järgi, palga arvel väljaantud avansisummasid ja muid seadusega ettenähtud summasid.

Tulumaksuga maksustatakse tööliste ja teenistujate töötasu töökoha järgi. Seepärast on maksude arvutamine ja töötasust kinnipidamine pandud organisatsioonidele ning ettevõtetele.

Tulumaksu arvestatakse igakuuliselt tööliste ja teenistujate möödunud kuu töötasult ja see peetakse kinni jooksva kuu esimese poole palgast.

Lastetusmaksu arvestatakse samuti igakuuliselt möödunud kuu töötasult ning see peetakse kinni kuu esimese poole töötasust koos tulumaksuga.

Kinnipidamisi töötasust täitedokumentide (kohtuorganite täitelehtede, notariaalorganite täitepealdiste jne.) järgi teostavad organisatsioonid ja ettevõtted nimetatud dokumentide saamisel kohtutäiturilt.

Organisatsiooni või ettevõtte poolt täitedokumendi järgi sissenõutud summade ärasaatmise postikulud jäävad summade sissenõudja kanda.

Tööliste ja teenistujate palgast peetakse veel kinni: palga arvel väljaantud summad, raamatupidamise vigade tõttu rohkem väljamakstud summad, teenistuslikeks komandeeringuteks või majanduskuludeks väljaantud kulutamata või õigeaegselt tagastamata avansisummad. Viimasel juhul võib kinnipidamisi teha ainult siis, kui töötaja ei vaidle avansi suuruse ja kinnipidamise aluse vastu.

Administratsioonil on õigus teha korraldusi võlgnevuse või ebaõigesti arvutatud summa kinnipidamiseks palgast ühe kuu jooksul, arvates avansi tagasimaksmise tähtpäevast. Kui kinnipidamise korraldust ei ole tehtud kuu aja jooksul, kaotab administratsioon õiguse palgast vastava summa kinnipidamiseks.

§ 7. TÖÖLISTE JA TEENISTUJATE TÖÖTASU SÜNTEETILINE NING ANALÜÜTILINE ARVESTUS

Arveldusi tööliste ja teenistujatega ning mittenimestikulisse koosseisu kuuluvate isikutega peetakse kontol nr. 26 «Töölised ja teenistujad». Sellel kontol peetakse arveldusi töötasu kõigi liikide alal töölistele, teenistujatele ja mittenimestikulisse koosseisu kuuluvatele isikutele, kes vastavalt NSVL SKV instruktsioonile «Tööliste ja teenistujate palgafondi koosseisu kohta» arvatakse aruandeperioodi töötasufondi koosseisu.

Töötasu arvestamisel krediteeritakse kontot «Töölised ja teenistujad», debiteerides kontosid, milledel arvestatakse tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide käibe- ja tootmis-, haldus-, ehitus-, õppeasutuste ülalpidamis- ning muid kulusid. Kontot «Töö-

Organisatsioon: *Sangaste Tarbijate Kooperatiiv*

TÖÖTASULEHT Nr. II

augustis 1965. a.

Kassasse väljamaksmiseks
6. kuni 8. nov. 1965. a.
summas *üks tuhat kaheksakümmend üheksa rubla ja 10 kopikat*

Jrk. nr.	Perioodi eest	Arvutatud															
		Rahandusorganeis registreeritavale personalile						*Rahandusorganeis mitteregistreeritavale personalile*		*Järjekordse puhkuse eest*				Muud		Kokku	
		Töötasumäärade ja hinnete alusel registreeritud palgamäärade piirides		*Hinnete alusel üle registreeritud palgamäärade piiride*		*Progressiivsed lisatasud ja preemiad*				*Jooksva kuu eest*	*Järgmise perioodi eest*			Nimetus (šiffer)	Summa		
I. Kontori halduspersonal																	
1.	*August 1965. a.*	*55*	*—*	*2*	*75*	*11*	*—*									*68*	*75*
	ine.																
		347	*88*	*23*	*02*	*41*	*10*									*412*	*—*
II. Jaekaubandusvõrgu töötajad																	
7.	*august 1965. a.*							*70*	*08*							*70*	*08*
	ine.																
								1385								*1385*	
Ülejäänud tegevusharude järgi																	
		386	*68*	*23*	*02*	*41*	*10*	*1587*	*40*							*2038*	*20*

Kinni peetud ja tasaarvestatud						Väljamaksmisele kuuluv summa			Allkiri kättesaamise kohta	Tabelinumber	Perekonna-, eesja isanimi
Tulumaks	Lastetusmaks	Avanss augusti esimese poole eest	Muud: Nimetus (šiffer)	Muud: Summa	Muud: Kokku						
I. Kontori halduspersonal											
3 60		27 50				31 10	37 63				P. Lilleorg
18 12	9 —	170 —				197 12	214 88	Kokku			
II. Jaekaubandusvõrgu töötajad											
4 50	4 20	26 —				34 70	35 38				K. Velliste
25 70	10 40	652 50	Täitelehe järgi	7		695 60	689 40	Kokku			
Ülejäänud tegevusharude järgi											
71 50	25 —	843 10	Täitelehe järgi	9	50	949 10	1089 10	Kokku (kõigi harude järgi)			

lised ja teenistujad» debiteeritakse mitmesuguste kontode krediteerimisel töötajatele makstud töötasusummadega ja mahaarvamistega. Töötasu kuu teise poole eest makstakse välja järgmise kuu algul, mispärast kontol «Töölised ja teenistujad» võib kuu lõpuks olla ainult kreeditsaldo. [1]

Kuna töötasu arvestamisel debiteeritakse käibe- ja tootmiskulude kontosid, mille kohta peetakse analüütilist arvestust allkontode lõikes nende järgneva detailiseerimisega kulukirjete järgi, tuleb töötasulehtede andmete alusel pidada eriandmikke, kus saab grupeerida summasid debiteeritavate kontode, allkontode ja kulukirjete järgi.

Töötasusummade grupeerimisandmiku alusel koostatakse memoriaalorder töötasu arvutamise kohta, kus arvutatud töötasusumma ulatuses krediteeritakse kontot «Töölised ja teenistujad» ja debiteeritakse vastavaid käibe- ning tootmiskulude kontosid.

Memoriaalorderis tuuakse korrespondeerivad kontod ilma allkontode ja kulukirjete näitamiseta, sest viimased on toodud grupeerimisandmikus.

Kui juhatuse raamatupidamises arvestatakse majandustegevuse mitut haru suure arvu tööliste ja teenistujatega, koostatakse igale tegevusharule eraldi töötasuleht. Kinnipidamis- ja tasaarvestussummade koondamiseks koostatakse koondgrupeerimisandmikud.

Töötasust kinnipeetavate ja tasaarvestussummade kohta koostatakse memoriaalorder, kus kontot nr. 26 «Töölised ja teenistujad» debiteeritakse, krediteerides mitmesuguseid kontosid.

Töötasu arvestamiseks mittenimestikulisse koosseisu kuuluvatele isikutele koostatakse igakuuliselt väljamakstud summade grupeerimisandmikud debiteeritavate kontode, allkontode ja kulukirjete järgi. Samas andmikus grupeeritakse mittenimestikulisse koosseisu kuuluvate isikute töötasust kinnipeetavaid summasid nende liikide järgi.

Selle andmiku alusel koostatakse kaks memoriaalorderit: töötasu arvestamise ja töötasust kinnipidamiste alal.

Tööliste ja teenistujate arvelduste analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-18, kus on ühendatud tööliste ja teenistujate analüütilised kontod ning nende kontode käibeandmik.

Igale nimestikulisse koosseisu kuuluvale töölisele ja teenistujale eraldatakse selles raamatus sissekanneteks aasta jooksul üks rida, mis kujutab endast töötaja isikulist kontot. Mittenimestikulisse koosseisu kuuluvate isikute kuutöötasude kokkuvõtted kantakse sellesse raamatusse samuti ühe reaga. Töötasu arvutamise

[1] Mõned organisatsioonid kannavad töötajaile tähtajaks (saatjate mitteilmumise tõttu) väljamaksmata jäänud töötasusummad kontolt «Töölised ja teenistujad» konto nr. 23 allkontole «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal» (analüütilises arvestuses konto «Deponeeritud summad»).

ja väljamaksmise operatsioonide kajastamiseks aasta jooksul on raamatus vajalik arv vahelehti.

Tööliste ja teenistujate analüütilised kontod avatakse kooperatiivorganisatsiooni tegevusharude järgi. Analüütiliste kontode avamisel kantakse raamatusse andmed töötajate kohta vastavalt raamatu vormile.

Summade kandmise aluseks analüütilistele kontodele on töötasulehed, töötasu arvutamise läbitöötamisandmikud ning muud dokumendid, mis tõendavad töötasu väljamaksmist.

Igakuuliselt tehakse konto «Töölised ja teenistujad» analüütilise arvestuse kontode käivete kokkuvõtted üksikute tegevusharude lõikes ja tervikuna kõigi kontode kohta. Käivete summasid, mis on toodud konto «Töölised ja teenistujad» deebetis ja kreeditis, võrreldakse sama konto käivetega pearaamatus.

§ 8. KONTROLL TÖÖTASUFONDI KASUTAMISE ÜLE

Töötasufondi piires, mis määratakse liiduvabariigi tarbijate kooperatiivide liidu süsteemile protsentides käibest, kinnitab vabariigi tarbijate kooperatiivide liidu juhatus töötasufondi alamalseisvatele tarbijate kooperatiivide liitudele, viimased aga omakorda alamalseisvatele organisatsioonidele, sealhulgas ka tarbijate kooperatiividele.

Vastutus töötasufondi õige kasutamise eest on pandud organisatsioonide ja ettevõtete juhatajatele ning pea-(vanem-)raamatupidajatele.

Vastavalt pea-(vanem-) raamatupidaja põhimäärusele on pea-(vanem-) raamatupidajad kohustatud tagama range kontrolli plaanilise töötasufondi kulutamise ja kinnitatud koosseisudest ning ametipalkadest kinnipidamise üle.

Selleks on vaja töötasualaste esmasdokumentide vastuvõtmisel kontrollida väljamakstavate summade vastavust kinnitatud limiitidele, tehtud tööde tegelikule mahule, samuti hinnete kasutamise õigsust ja muid töö tasustamise tingimusi, mis juhendite ja määrustikega on ette nähtud.

Kui kontrollimise tulemusena tehakse kindlaks töötasufondi ülekulu, tuleb enne töötasu väljamaksmist sellest teatada kirjalikult organisatsiooni juhatusele või ettevõtte juhatajale vastavate abinõude tarvituselevõtmiseks.

Töötasufondi kasutamist kontrollivad ka kõrgemalseisvad kooperatiivorganisatsioonid.

Kontrollimiseks kasutatakse aruandlust töötajate arvulise koosseisu ja töötasu kohta, samuti dokumentaalrevisjonide, kontrollimiste jne. materjale.

Organisatsioonide ja ettevõtete juhtivad töötajad (esimehed, nende asetäitjad, ettevõtete direktorid, pea-(vanem-)raamatu-

pidajad ja nende asetäitjad), kes on süüdi organisatsiooni või ettevõtte töötasufondi ülekulus, jäetakse preemiast (progressiivsest lisatasust, preemia-lisatasust jne.) ilma.

Ühe kvartali palgafondi ülekulu tuleb katta järgnevates kvartalites, kusjuures kuni katmiseni preemiat ei maksta.

Peale raamatupidamise jooksvat kontrolli palgafondi kasutamise üle teostavad NSV Liidu Rahandusministeeriumi organid riiklikku kontrolli koosseisude, halduspersonali ametipalkade ja palgafondi üle. Selleks registreeritakse rahandusorganeis organisatsioonide ja ettevõtete koosseisud, halduspersonali palgamäärad ja palgafondid.

Valitsuse poolt on pandud Riigipangale kontroll organisatsioonide ja ettevõtete kogu plaanilise palgafondi kulutamise üle. Riigipank kontrollib palgafondi kulutamist vahendite väljaandmisel töötasuks.

Riigipank annab vahendeid töötasu maksmiseks üldfondi piires, mis on kinnitatud vastavaks kvartaliks protsentides käibest, arvestades sealjuures jaekäibeplaani ja põllumajandussaaduste ning toorainete kokkuostuplaani tegelikku täitmist. Peale selle kontrollib Riigipank rublaga halvasti töötavaid ettevõtteid, kes ei täida kasumiplaani, töötavad kahjumiga ja ületavad töötasufondi. Samuti kasutab Riigipank muid seadusega ettenähtud abinõusid palgafondi õige kulutamise tagamiseks.

§ 9. SOTSIAALKINDLUSTUSEKS, KEHAKULTUURITÖÖKS JA MASSILISEKS KULTUURITÖÖKS TEHTAVATE ERALDISTE ARVESTUS. ARVELDUSED PUHKUSTE PUHUL

Eraldiste arvestus sotsiaalkindlustuseks. Kõik tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid ja ettevõtted, sõltumata nende tööliste ja teenistujate arvust ning tööajast, on kohustatud tasuma ametiühingule eraldisi sotsiaalkindlustuseks.

Sotsiaalkindlustuseraldisi arvutatakse organisatsiooni või ettevõtet teenindava Riikliku Kaubanduse ja Tarbijate Kooperatsiooni Töötajate Ametiühingu tariifi järgi.

Sotsiaalkindlustuseraldiste arvutamise aluseks on töötasusumma, mis kuulub töölistele ja teenistujatele vastava arvestusperioodi eest. Summadelt, mis makstakse väikejaemüügivõrgu töötajatele kaubanduskulude hüvitamiseks, ei arvutata sotsiaalkindlustuseraldisi. Samuti ei tehta eraldisi mittekoosseisuliste kogujate töötasudest.

Sotsiaalkindlustuseraldisi tasutakse maksekorraldustega ülekandmise teel sotsiaalkindlustuse jooksvale arvele. Maksekorraldused esitatakse Riigipanga asutusele üheaegselt tšekiga sularaha saamiseks töötasu jaoks.

Sotsiaalkindlustuseraldiste arvel on organisatsioonid ja ettevõtted kohustatud tasuma ametiühinguorganisatsioonide kulul toetusi ajutise töövõimetuse puhul, pensioni töötavatele pensionäridele jt. Need maksed tehakse kehtiva seadusandluse ja korra kohaselt vormistatud dokumentide alusel, milledeks on töövõimetuslehed, perekonnaseisuaktide büroo tõendid lapse sündimise kohta jt. Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid tasuvad ka ametiühinguorganisatsioonide muid kulusid riikliku sotsiaalkindlustuse alal, kui need on eelarves ette nähtud.

Sotsiaalkindlustuseraldiste arvestust peetakse konto nr. 23 «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid» allkontol «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal».

Aruandekuul arvutatud summaga krediteeritakse allkontot «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal» ja debiteeritakse neid kontosid, millel arvestatakse töötasu.

Allkontot «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal» debiteeritakse sotsiaalkindlustussummade ülekandmisel, töölistele ja teenistujatele ajutise töövõimetuse toetuste arvutamisel, pensionide maksmisel jt.

Massiliseks kultuuritööks ja kehakultuuritööks tehtavate eraldiste arvestus. Kooperatiivorganisatsioonid teevad eraldisi ametiühinguorganisatsioonidele massiliseks kultuuritööks ja kehakultuuritööks kindlaksmääratud protsendi ulatuses tööstus-, põllumajandus-, ehitus-, transpordi-, kommunaalmajandus- ja varumisettevõtetes töötavate tööliste ning teenistujate töötasufondist.

Kaubandus- ja toitlustusettevõtete, hobutranspordi töötajate, tarbijate kooperatiivide kontorite, varumiskontorite ning tarbijate kooperatiivide liitude kontorite töötajate palgafondist neid eraldisi ei tehta.

Eraldisi massiliseks kultuuritööks ja kehakultuuritööks tehakse käibe- (varumis-) ja tootmiskulude arvel.

Arveldusi ametiühinguorganisatsioonidega ülalmainitud eraldiste osas arvestatakse allkontol «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal».

Ametiühinguorganisatsioonidele kuuluvad summad kantakse üle üks kord kuus üheaegselt raha saamisega töötasu maksmiseks kuu teise poole eest.

Arveldused puhkuste puhul. Töötajate õigus puhkusele on meie maal kindlustatud töölistele ja teenistujatele iga-aastase puhkuse võimaldamisega koos töötasu säilitamisega. Iga-aastased puhkused jagunevad korralisteks ja lisapuhkusteks.

Töölised ja teenistujad saavad õiguse korraliseks ja lisapuhkuseks pärast 11 kuud kestnud pidevat töötamist antud organisatsioonis või ettevõttes.

Isikutele, kes töötavad hooajalistel töödel, samuti ajutistele töötajatele puhkust või kompensatsiooni puhkuse eest ei anta. Puhkust ei anta mittekoosseisulistele varujatele ega kooperatiivsetele kogujatele.

Puhkust võimaldatakse töölistele ja teenistujatele üks kord tööaastas. Tööaastat arvutatakse sellest päevast, millal töötaja antud organisatsiooni või ettevõttesse tööle võeti.

Korralist puhkust antakse 12 tööpäeva ulatuses. Normeerimata tööajaga töötajad võivad saada organisatsiooni juhatuse või ettevõtte juhataja korraldusel lisapuhkust. Lisapuhkus ei tohi ületada 12 tööpäeva. Kaug-Põhja rajoonides ja nendega võrdsustatud kaugetes paikkondades töötavatele töölistele ning teenistujatele antakse lisapuhkust vastavalt erimäärusega kehtestatud korrale.

Töölistele ja teenistujatele makstakse nende korralisel ja lisapuhkusel viibimise aja eest keskmist töötasu. Keskmise töötasu kindlaksmääramisel võetakse arvesse töötasu kõik liigid 12 kalendrikuu eest, mis eelnevad töötaja puhkusele mineku kuule.

Arveldust tööliste ja teenistujatega neile puhkusele minekul makstavate summade alal peetakse kontol «Töölised ja teenistujad».

Tootmisettevõtete toodangu omahinna, samuti aruandeaasta finantstulemuse õigeks kindlaksmääramiseks on Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu poolt lubatud kõigil tootmisettevõtetel, kaasa arvatud metsa ülestöötamise ettevõtted, samuti Kaug-Põhja rajoonides ja nendega võrdsustatud kaugetes paikkondades asuvad organisatsioonid ja ettevõtted, luua reserv eelseisvate puhkustasude maksmiseks ja sotsiaalkindlustuseraldiste tegemiseks nendest tasudest. See reserv luuakse aasta jooksul puhkustasude ja sotsiaalkindlustuseraldiste ühtlase kandmise teel toodangu omahinda või käibekuludesse, sõltumata sellest, kas antud kuul esines kulutusi puhkustasude näol või mitte.

Reservi summad arvestatakse kontol nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid». Reservi arvutamisel debiteeritakse kontosid, millel arvestatakse tootmiskulusid või käibekulusid, ning krediteeritakse kontot «Eelseisvad maksed ja reservid».

Sedamööda kuidas töölised ja teenistujad puhkusele lähevad, kajastatakse neile arvutatud töötasusummad konto «Eelseisvad maksed ja reservid» deebetis ning konto «Töölised ja teenistujad» kreeditis. Sotsiaalkindlustuseraldiste summad kajastatakse samuti konto «Eelseisvad maksed ja reservid» deebetis, kuid selle summaga krediteeritakse allkontot «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal».

§ 10. TÖÖRAAMATUTE ARVESTUS. PALGARAAMATUD

Tööraamatute arvestus. Tööliste ja teenistujate arvestuse korrastamiseks on valitsuse määrusega kõigi tööliste ja teenistujate kohta sisse seatud tööraamatud. Tööraamatuid peetakse kõigi tööliste ja teenistujate kohta nende organisatsioonide ja ettevõtete poolt, kes neid iseseisvalt tööle võtavad ning vallandavad.

Tööliste ja teenistujate tööle võtmine vormistatakse tööraamatu esitamisel nende poolt.

Kanded tööraamatusse selle omaniku ja tema varasema töötamise kohta tehakse selles keeles, milles toimub asjaajamine antud organisatsioonis või ettevõttes. Kui asjaajamine toimub liiduvabariigi või autonoomse vabariigi keeles, tehakse kanded tööraamatusse üheaegselt ka vene keeles. Karistusi tööraamatusse ei kanta.

Nendel juhtudel, kui tööliste ja teenistujate tööraamatutes jao «Andmed töö kohta» või jao «Andmed ergutuste ja autasude kohta» kõik leheküljed on täidetud, täiendatakse tööraamatut vahelehega.

Kõigi tööliste ja teenistujate tööraamatud hoitakse organisatsioonis või ettevõttes. Töölise või teenistuja vallandamisel antakse tööraamat tema kätte.

Töölisi ja teenistujaid, kes lohaka hoidmise tagajärjel on tööraamatu kaotanud, karistab organisatsiooni või ettevõtte administratsioon trahviga administratiivkorras. Sel puhul antakse töölisele või teenistujale uus tööraamat märkusega «Dublikaat».

Täitmata tööraamatuid ja nende siselehti saavad tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid tasu eest.

Väljaantud tööraamatute ja nende siselehtede eest võetakse tööraamatu omanikult tasu kindlaksmääratud suuruses.

Tööraamatud ja nende siselehed on aruandlusranged plangid. Seepärast peetakse nende saamise ja kulutamise üle arvestust. Tööraamatute ja nende vahelehtede õige arvestuse eest vastutavad kooperatiivorganisatsioonide ja ettevõtete pea-(vanem-)raamatupidajad.

Tööraamatute ja nende vahelehtede plankide arvestust peetakse kontol nr. 42 «Majapidamismaterjalid» nende soetamismaksumuses. Tööraamatute ja nende vahelehtede saatekulud kantakse kontodele, mis on ette nähtud käibe- ja tootmiskulude arvestamiseks.

Alamalseisvate kooperatiivorganisatsioonide arveldusi oma kõrgemalseisvate tarbijate kooperatiivide liitudega saadud tööraamatute ja nende vahelehtede eest arvestatakse allkontol «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal», kuna arveldusi tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude vahel arvestatakse allkontol «Muud arveldused rajooni tarbijate kooperatiivide liidu ja tarbijate ko-

operatiivide vahel». Seepärast tööraamatute ja nende vahelehtede plankide saamisel debiteeritakse kontot nr. 42 «Majapidamismaterjalid» ja krediteeritakse kontot nr. 23 «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid» või kontot nr. 24 «Arveldused rajooni tarbijate kooperatiivide vahel» vastavalt kuuluvusele.

Tööraamatu väljaandmisel isikutele, kes esmakordselt tööle asuvad, samuti dublikaatide või tööraamatu vahelehtede väljaandmisel krediteeritakse kontot nr. 42 «Majapidamismaterjalid», debiteerides kontot «Kassa».

Täitmata tööraamatute ja nende vahelehtede saatmisel alamalseisvatele organisatsioonidele krediteeritakse kontot «Majapidamismaterjalid», debiteerides kontot «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid» või kontot «Arveldused rajooni tarbijate kooperatiivide liidu ja tarbijate kooperatiivide vahel» — vastavalt kuuluvusele. Rikutud tööraamatute ja nende siselehtede plankide mahakandmisel krediteeritakse kontot «Majapidamismaterjalid», debiteerides allkontot «Isikud materiaalsete kahjude hüvitamise alal», kadude kandmisel aga kooperatiivorganisatsiooni arvele debiteeritakse vastava tegevusharu finantstulemuse kontot.

Täidetud tööraamatud arvestatakse bilansijärelmisel kontol «Aruandlusranged plangid». Tööraamatut koos täidetud vahelehega arvestatakse kui üht raamatut.

Tööraamatute liikumise arvestuse aluseks on dokumendid, millega vormistatakse kõrgemalseisvatelt kooperatiivorganisatsioonidelt tööraamatute ja nende vahelehtede plankide vastuvõtmist, õiendid plankide ja täidetud raamatute liikumise kohta, samuti aktid rikutud plankide mahakandmise kohta, mis on koostatud vastavalt Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu poolt kehtestatud korrale.

Täidetud ja täitmata tööraamatuid ning täitmata vahelehtede planke inventeeritakse tähtaegadel ja korras, mis on ette nähtud Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhendis inventeerimiste läbiviimise kohta tarbijate kooperatsioonis.

Trahvisummad, mis saadakse tööraamatute dublikaatide väljaandmisel, kuuluvad kandmisele riigieelarve tuludesse; neid summasid kajastatakse konto nr. 10 «Kassa» deebetis ja allkonto «Arveldused rahandusorganitega» kreeditis. Summade ülekandmisel riigieelarve tuludesse debiteeritakse allkontot «Arveldused rahandusorganitega» ja krediteeritakse kontot nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas».

Palgaraamatud. Kooperatiivettevõtetes antakse palgaraamatud välja kõigile töölistele, kes saavad tükitöötasu.

Palgaraamatud antakse välja hiljemalt viie päeva jooksul pärast isiku lõplikku töölevõtmist. Isikutele, keda võetakse ajutisele tööle tähtajaga mitte üle kahe nädala, palgaraamatuid välja ei anta. Palgaraamatud antakse välja ettevõtte kulul.

Palgaraamatu väljaandmisel kantakse sellesse järgmised andmed: isiku tööleasumise kuupäev, temale kinnitatud tabelinumber, töökoht, elukutse või ametikoht, kindlaksmääratud töötasu või tariifivõrgu järk, tariifiline palgamäär jt.

Palgaraamatusse kantakse sisse arveldused töötasu alal, muudatused esialgsetes töötingimustes, samuti lõpparveldus töötaja vallandamisel.

Palgaraamat on alati töötaja käes, välja arvatud aeg, kui raamat antakse raamatupidamisse andmete sissekandmiseks töötajale kuuluva töötasu ja töötasust kinnipeetavate summade kohta. Töötasu väljamaksmise ajal peab palgaraamat olema töötaja käes, et ta saaks kontrollida töötasu arvestamise õigsust.

Töö esialgsete tingimuste muudatused (üleviimine teisele tööle, töötasu suuruse või järgu muudatus jne.) kantakse palgaraamatusse koos viitega dokumentidele, millega töötingimuste muudatus on vormistatud.

II PEATÜKK

TOOTMISE ARVESTUSE ALUSED TARBIJATE KOOPERATSIOONIS

§ 11. TARBIJATE KOOPERATSIOONI TOOTMISTEGEVUSE ÜLDINE ISELOOMUSTUS JA ARVESTUSE ÜLESANDED

Kõrvuti kaubanduse ja varumisega arendab tarbijate kooperatsioon rahvatarbekaupade tootmist kohaliku tooraine baasil ja tegeleb maaelanikkonna elukondliku teenindamisega.

Tarbijate kooperatsiooni tootmistegevuse arendamine soodustab kohalike toorainete ressursside kaasatõmbamist kaubakäibesse, mis omakorda võimaldab maaelanikkonda paremini kaupadega varustada. Peale tootmisettevõtete on tarbijate kooperatsioonil töökodasid rõivaste, jalatsite ja muude tarbeesemete valmistamiseks ja remontimiseks, juukselõiklaid, pesumaju ja muid teenindusettevõtteid.

Suured ettevõtted töötavad täieliku isemajandamise alusel ja on eraldatud iseseisvale bilansile. Kui ühes kooperatiivorganisatsioonis on palju tootmisettevõtteid, organiseeritakse tavaliselt tööstuskombinaat, mis eraldatakse iseseisvale bilansile.

Laialdase toodanguga tööstuskombinaatides ja tootmisettevõtetes võidakse organiseerida tsehhe üksikute kindlate toodanguliikide (alkoholita jookide, jäätise, vorstide jne.) valmistamiseks. Peale põhitoodangutsehhide võidakse suuremates ettevõtetes luua abitsehhe põhitootmise teenindamiseks (taara, pakkematerjalide valmistamine jne.). Väikesed tootmisettevõtted ei jagune tsehhideks.

Igas tootmisettevõttes peab olema organiseeritud eraldi arvestus laooperatsioonide (põhi- ja abimaterjalide, kütuse liikumine), tootmisoperatsioonide (materjalide töötlemine, toodangu valmimine) ja valmistoodangu hoidmise kohta.

Operatsioonide selline piiritlemine on vajalik: 1) varustus-, tootmis- ning turustusoperatsioonide eraldi kajastamiseks; 2) kontrolli teostamiseks isikute üle, kes kannavad vastutust materiaalsete väärtuste eest, mis asuvad toorainete laos, tsehhides (tootmises) ja valmistoodete laos; 3) toodangu omahinna täp-

seks arvestuseks ja kalkuleerimiseks; 4) finantstulemuse väljatoomiseks.

Isegi kõige väiksemates ettevõtetes, kus materjale ja valmistoodangut hoitakse ühes ruumis ühe isiku vastutusel, on vaja nende kohta eraldi arvestust pidada, sest nimetatud esemete otstarve on erinev: materjalid on ette nähtud toodangu valmistamiseks, valmistooted aga realiseerimiseks.

Kooperatiivorganisatsioonid peavad edaspidi tunduvalt parandama tootmise organiseerimist, tõstma toodangu kvaliteeti, laialdaselt juurutama uut tehnikat, tagama kodutööonduslike seadmete asendamise mehhaniseeritud ja poolmehhaniseeritud vooluliinidega, paremini kasutama olemasolevaid tootmispindu ja rekonstrueerima tegutsevaid ettevõtteid. See kõik peab kindlustama tööviljakuse tunduva tõstmise ja toodangu omahinna alandamise.

Tööviljakuse tõstmine on ka edaspidi tööstustoodangu juurdekasvu peamiseks allikaks. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programmis nähakse ette tööviljakuse tõstmine tööstuses 10 aasta jooksul rohkem kui kahekordseks ning 20 aastaga nelja- kuni nelja ja poole kordseks.

Toodangu omahind koosneb ettevõtte kulutustest toodangu valmistamiseks. See on tootmisettevõtte töö peamine kvaliteedinäitaja.

Partei programm nõuab ranget kokkuhoidu, kadude vähendamist, omahinna alandamist ning tootmise rentaabluse suurendamist. Seepärast on raamatupidamisarvestuse tähtsaimaks ülesandeks tootmisettevõtetes jooksva arvestuse ja kontrolli organiseerimine ettevõtte kõigi kulutuste ja toodangu omahinna plaaniliste ülesannete täitmise ning ületamise üle, aruandeliste kalkulatsioonide koostamine ja nende kõrvutamine toodangu ühiku omahinna plaaniliste kalkulatsioonidega.

Raamatupidamine peab kontrollima ettevõtte materiaalsete ja rahaliste ressursside allesolekut ning materjalide kehtestatud kulunormidest kinnipidamist. Arvestuse ülesanne on kontrollida toodangu väljalaskeplaani täitmist, soodustada tööviljakuse tõstmist, rangelt kinni pidada kinnitatud palgafondist, saavutada ebatootlike kulutuste ja ebamajanduslike kadude täielikku likvideerimist ning suurendada tootmise rentaablust.

§ 12. TOOTMISOPERATSIOONIDE DOKUMENTATSIOON TARBIJATE KOOPERATSIOONI VÄIKESTES TOOTMISETTEVÕTETES

Tootmisoperatsioonide õigeaegne ja täpne dokumentidega vormistamine on õige arvestuse vältimatu tingimus.

Kõik ettevõttesse saabuvad materjalid antakse lattu laojuhataja (laohoidja) vastutusele. Ettevõtetes, kus laohoidja ametikohta ei ole koosseisus ette nähtud, võib panna materiaalse vastutuse vastuvõetud materjalide eest ettevõtte meistrile või juhatajale.

Materjalid võetakse lattu vastu viivitamatult veose saabumisel selle kohaletoimetanud isiku juuresolekul.

Materjalide saabumise dokumentide (faktuurarvete, saabumiskirjade, aktide) vormid ja koostamise kord on sama mis kaupade saabumise vormistamisel kaubandusettevõtetes.

Tootmismaterjale ja kütust väljastatakse plaaniga kindlaksmääratud toodangu valmistamiseks kinnitatud kulunormide piirides. Selleks kirjutab laohoidja väljamiskirja või vormistab väljastamise limiitlehega.

Majapidamismaterjalide (petrooleumi, küünalde, ruumide kütmiseks vajaliku kütuse jne.) väljastamist laost vormistatakse teisiti. Sel puhul koostab laohoidja kogumisandmiku, millesse teeb sissekandeid sedamööda, kuidas ta saaja allkirja vastu materjale ja kütust väljastab. Andmik koostatakse kahes eksemplaris, milledest üks esitatakse raamatupidamisele koos aruandega, kuna teine eksemplar jääb laohoidjale.

Tarbijate Kooperatiivide Keskliidus on kehtestatud selle andmiku kohta vorm, mis on toodud allpool.

Väikestes tootmisettevõtetes, kus laohoidja ametikoht puudub ja tema kohustusi täidab meister, ei koostata väljamiskirju materjalide väljaandmise kohta laost. Selle asemel kantakse materjalid tootmisse tootmisaruande alusel. Tootmisaruanne on ette nähtud materjalide liikumise arvestamiseks ja valmistoodangu väljatuleku kontrollimiseks (vt. lk. 36 ja 37).

Meister koostab tootmisaruande kahes eksemplaris, milledest üks esitatakse tavaliselt iga päev raamatupidamisele. Kui tootmis-

Organisatsioon: *Paasvere RTKL*

Ettevõte: *Tööstuskombinaat*

MAJAPIDAMISMATERJALIDE JA KÜTUSE ARUANNE

1. juunist kuni *5. juunini* 1965. a.

Kuupäev	Materjali nimetus	Kellele ja milleks väljastatud	Netokaal, arv või mõõt	Hind	Summa	Saaja allkiri
1. VI	*Petrooleum*	*Puuviljajookide tsehhi valgustamiseks*	*10,0 l*	*—5,5*	*—55*	*Lehepuu*
2. VI	*Kirjutuspaber*	*Samale tsehhile jooksvaks tarbimiseks*	*1,0 kg*	*—36*	*—36*	*Lehepuu*
	jne.					

Laohoidja *Lilleorg*

protsess kestab üle ühe päeva, koostatakse tootmisaruanne pärast toodete vastava partii valmistamist.

Kui tootmisprotsess lõpeb järgmisel kuul, koostatakse jooksva kuu kohta vahepealne tootmisaruanne, milles kajastatakse materjalide kulu kuus. See on vajalik kuu lõpuks lõpetamata toodangu koosseisus olevate materjalide jääkide kajastamiseks raamatupidamises.

Mõnede tootmisettevõtete jaoks on Tarbijate Kooperatiivide Keskliit kinnitanud tootmiskulude ja valmistoodangu väljatuleku dokumentide erivormid: leivatööstuse tootmislehed, põllumajandussaaduste töötlemisaktid jne.

Enamikus kooperatiivorganisatsioonide väikestes tootmisettevõtetes kasutatava tootmisaruande vorm koosneb kahest osast. Tootmisaruande esimeses osas näitab meister valmistoodete iga liigi nimetuse, koguse, hinna ja maksumuse, aruande teises osas — materjalide liikumise tootmises, kusjuures materjalide kulutust kajastatakse eraldi valmistoodangu iga liigi ja tervikuna kogu tootmise kohta. Materjalide kulutust näidatakse eraldi toote ühiku kohta ja eraldi kogu toodete partii peale, mis võimaldab võrrelda toote ühikule tegelikult kulutatud tooraine kogust kinnitatud normidega ning selgitada materjalide kokkuhoidu või ülekulu tootmises.

Rida näitajaid, mis on kantud tootmisaruandesse, peavad olema tõestatud vastavate esmasdokumentidega või allkirjadega tootmisaruandes.

Näiteks, materjalide saabumine laost peab olema tõestatud laohoidja poolt väljakirjutatud saatelehega. Materjalide tagastamist lattu tõestatakse saatelehega, millel on laohoidja allkiri materjalide kättesaamise kohta. Materjalide jääke tootmises aruandeperioodi alguseks ja lõpuks tõestatakse inventeerimisnimestikega või järgmise vahetuse meistri allkirjaga materjalide kättesaamise kohta. Antud juhul kontrollitakse kulutatud materjalide kogust, mis on kirjendatud lahtrisse «Kokku kulutatud toorainet», järgmise arvestuse koostamise teel. Materjalide jäägile aruandeperioodi alguseks liidetakse nende saabumine laost ja saadud kogusest lahutatakse materjalide tagastamine lattu ning materjalide jääk aruandeperioodi lõpuks, kusjuures vahe näitab tootmiseks kulutatud materjalide kogust.

Tootmisaruande esimene osa sisaldab andmeid toodangu valmistamise kohta. Need andmed peavad olema tõestatud dokumentidega valmistoodete vastava koguse üleandmise kohta lattu. Selliseks dokumendiks on väljamiskiri, mille koostab meister kaubandusettevõtete jaoks kehtestatud vormi järgi.

Valmistoodangut väljastatakse tootmisettevõtte laost realiseerimiseks kaubandusvõrku, toitlustusettevõtetele ning muudele organisatsioonidele, asutustele ja ettevõtetele.

Seda väljastamist vormistatakse väljamiskirjaga.

Organisatsioon: *Paasvere RTKL*

TOOTMISARUANNE *alkoholita jookide* (valmistoote nimetus) **VALMISTAMISE KOHTA**

Ettevõte: *Alkoholita jookide tsehh*

Ajavahemikus *2. juunist* kuni *4. juunini* 1965. a.

Valmistatud		
1. Valmistoote nimetus	*Õunajook*	
2. Kogus	*200 pudelit*	
3. Hind	— rbl.	*20* kop.
4. Summa	*40* rbl.	— kop.

Tooraine, materjali nimetus	Mõõtühik	Hind	Jääk aruandeperioodi alguseks: Kogus	Jääk aruandeperioodi alguseks: Summa		Sisse tulnud aruandeperioodil: Kogus	Sisse tulnud aruandeperioodil: Summa		Tootmiseks kulutatud: Kulutatud toorainet toote ühikule [1]	Tootmiseks kulutatud: Kokku kulutatud toorainet	Tootmiseks kulutatud: Summa	
Suhkrupuru	*kg*	*0—80*				*23,0*	*18*	*40*	*11,0*	*11,0*	*8*	*80*
Sidrunhape	*kg*	*8—50*				*0,5*	*4*	*25*	*0,13*	*0,13*	*1*	*10,5*
Õunamahl	*l*	*0—45*				*14,0*	*6*	*30*	*14,0*	*14,0*	*6*	*30*
Pirniessents	*l*	*1—*	*0,2*	*—*	*20*							
Süsihape	*kg*	*0—15*	*25,0*	*3*	*75*				*2,6*	*2,6*	*—*	*39*
Korgid	*tk.*	*0—00,5*	*2000*	*10*	*—*				*210*	*210*	*1*	*05*
Etiketid	*tk.*	*0—00,25*	*2000*	*5*	*—*				*210*	*210*	*—*	*52,5*
Kokku			*x*	*18*	*95*	*x*	*28*	*95*	*x*	*x*	*18*	*17*

[1] Toote ühikuks on võetud 100 l jooki.

Pirnijook						Kokku valmistatud (summas)			Tooraineid ja materjale lattu tagasi antud			Toorainete ja materjalide jääk aruandeperioodi lõpuks		
200 pudelit														
— rbl. *16* kop.			— rbl. — kop.											
32 rbl. — kop.			— rbl. — kop.			*72* rbl. — kop.								
Tootmiseks kulutatud: Kulutatud toorainet toote ühikule [1]	Tootmiseks kulutatud: Kokku toorainet kulutatud	Tootmiseks kulutatud: Summa	Tootmiseks kulutatud: Kulutatud toorainet toote ühikule [1]	Tootmiseks kulutatud: Kokku toorainet kulutatud	Tootmiseks kulutatud: Summa	Kokku toorainet kulutatud: Kogus	Kokku toorainet kulutatud: Summa		Kogus	Summa		Kogus	Summa	
12,0	*12,0*	*9*	*60*						*23,0*	*18*	*40*			—
0,13	*0,13*	*1*	*10,5*						*0,26*	*2*	*21*		*0,24*	*2*	*04*
									14,0	*6*	*30*		—		—
0,03	*0,03*	*—*	*03*						*0,03*	*—*	*03*		*0,17*	*—*	*17*
0,1	*0,1*	*—*	*08*						*0,15*	*—*	*12*		*0,65*	*—*	*52*
2,6	*2,6*	*—*	*39*						*5,2*	*—*	*78*		*19,8*	*2*	*97*
210	*210*	*1*	*05*						*420*	*2*	*10*		*1580*	*7*	*90*
210	*210*		*52,5*						*420*	*1*	*05*		*1580*	*3*	*95*
x	*x*	*12*	*78*	*x*	*x*				*x*	*30*	*99*		—	*x*	*17*	*55*

3. juunil 1965. a. Aruandele lisatud *1* sissetuleku- ja *1* väljaminekudokument.

Aruande koos dokumentidega vastu võtnud *Selvet* (allkiri)

Tootmisjuhataja (meister) *Lehepuu* (allkiri)

[1] Toote ühikuks on võetud 100 l jooki.

§ 13. LAOS OLEVATE MATERJALIDE JA VALMISTOODANGU ARVESTUS. LAOHOIDJA ARUANNE

Materjalide ja valmistoodangu arvestust tootmisettevõtete ladudes peetakse nimetuste ja sortide järgi ning ainult naturaalväljendis, s. t. samuti nagu peetakse kaupade arvestust rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudes.

Sissekanded materjalide laoraamatutesse teeb laohoidja iga päev materjalide sissetuleku- ja väljaminekudokumentide alusel. Pärast iga sissekannet tuuakse välja uus materjalide jääk.

Laoarvestuse andmete alusel peab laohoidja õigeaegselt informeerima oma organisatsiooni juhatust (tööstuskombinaadi direktorit) materjalide tegelikest jääkidest, kui sel alal esineb tunduvaid kõrvalekaldumisi kindlaksmääratud limiidist.

Materjalide ja valmistoodangu laoarvestuse seisukorra kontrollimiseks peab raamatupidaja süstemaatiliselt kontrollima sissekannete õigsust laoraamatutes ja iga kuu võrdlema neid sissekandeid raamatupidamisarvestuse andmetega. Sissekannetes tehtud vead tuleb parandada.

Laohoidja kannab aruandesse kõik dokumendid, milles kajastatakse materjalide ja valmistoodangu liikumist. See aruanne koos esmasdokumentidega esitatakse raamatupidamisele iga päev või organisatsiooni juhatuse poolt määratud teistel tähtaegadel. Toorainete ja materjalide liikumise aruandes (vt. lk. 40 ja 41) kirjendab laohoidja materjalide liikumist ainult naturaalväljendis (arvult või netokaalus). Lahtrid «Summa dokumentide järgi» ja kõik järgnevad lahtrid täidab raamatupidamine.

Kõigepealt kannab laohoidja aruandesse materjalide jäägid aruandeperioodi alguseks. Need andmed märgib ta lahtritesse, mis on ette nähtud üksikute materjaliliikide ja taara arvestamiseks. Seejärel kannab ta samadesse lahtritesse lattu saabunud materjalide ja taara kogused, eraldi iga sissetulekudokumendi järgi. Pärast kõigi sissetulekudokumentide läbikandmist teeb ta kõikides lahtrites materjalide sissetuleku kokkuvõtted.

Edasi kantakse samas korras aruandesse materjalide väljaminek laost, tehakse väljamineku kokkuvõtted ja arvutatakse jäägid aruandeperioodi lõpuks.

Laohoidja koostab aruande kahes eksemplaris, milledest esimene koos dokumentidega esitatakse raamatupidamisele, kuna teine eksemplar koos raamatupidaja märkusega aruande ja dokumentide kontrollimise ning vastuvõtmise kohta jääb laohoidjale.

Raamatupidaja kontrollib laohoidja poolt aruandesse kantud koguseid ja kannab seejärel aruandesse sissetuleku- ja väljaminekudokumentide summad. Kontrollitud aruande kinnitab organisatsiooni juhatuse esimees või tööstuskombinaadi direktor.

Valmistoodangu ja tehtud tööde liikumise aruanne koostatakse teise vormi järgi, mis on toodud lehekülgedel 42 ja 43.

Selle aruande eesküljel näitab laohoidja valmistoodangu ja taara liikumist ainult summaliselt, aruande tagaküljel aga sama toodangu ja taara liikumist sortimendiliselt naturaalses ning rahalises väljenduses.

Näitajad valmistoodangu ja taara liikumise kohta, mis on toodud aruande ees- ning tagaküljel, peavad olema seostatud omavahel, kuna nad tulenevad ühtede ja samade dokumentide andmetest. Selle aruande vastuvõtmise ja kinnitamise kord ei erine materjalide liikumise aruande omast.

§ 14. MATERJALIDE SÜNTEETILINE JA ANALÜÜTILINE ARVESTUS

Kooperatiivorganisatsioonide tootmisettevõtteis peetakse põhi- ja abimaterjalide sünteetilist arvestust kontol nr. 40 «Toorained, materjalid ja kütus tootmiseks», kuna kõiki muid materjale arvestatakse kontol nr. 42 «Majapidamismaterjalid».

Eraldi arvestatakse ehitusmaterjale ning noorloomi, samuti loomi söödal ja nuumal. Nende arvestamiseks avatakse vastavad kontod: nr. 41 «Ehitusmaterjalid» ning nr. 44 «Noorloomad ja loomad nuumal».

Tarbijate kooperatsiooni kontoplaanis ei ole eraldi sünteetilist kontot teelolevate materjalide arvestamiseks. Neid materjale arvestatakse ettevõtte laos asuvate materjalidega ühisel sünteetilisel kontol, kuid eraldi analüütilisel kontol «Materjalid teel».

Näiteks, mittekohaliku hankija arve-maksenõude tasumisel ärasaadetud, kuid kuu lõpuks saabumata tootmismaterjalide eest tehakse ostja raamatupidamises järgmised kanded:

Esimene kirjend (arve-maksenõude tasumine):

Deebet — konto nr. 20 «Arveldused hankijatega».
Kreedit — konto nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas» või konto nr. 130 «Erilaenu konto Riigipangas» jt.

Teine kirjend (teelolevate materjalide kajastamine):

Deebet — konto nr. 40 «Tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks» (analüütiline konto «Materjalid teel»).
Kreedit — konto nr. 20 «Arveldused hankijatega».

Teelolevaid materjale arvestatakse hankija arves näidatud hinnaga, kaasa arvatud taara maksumus ja transpordikulud. Järgmise kuu alguses on otstarbekohane storneerida teine kirjend (teelolevate materjalide kajastamine), selleks et materjalide arvelevõtmist (pärast seda, kui nad saabuvad ettevõtte lattu ja kantakse läbi laohoidja aruandest) teostada üldistel alustel kontolt nr. 20 «Arveldused hankijatega» järgmise kandega:

Deebet — konto nr. 40 «Tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks» (materiaalselt vastutavate isikute analüütiliste kontode ja materjalide nimetuste järgi).
Kreedit — konto nr. 20 «Arveldused hankijatega».

Organisatsioon: *Paasvere RTKL*

Ettevõte: *Tööstuskombinaat*

ARUANNE Nr. *144* TOORAINETE JA MATERJALIDE LIIKUMISE KOHTA LAOS

2. juunil 196*5.* a.

Materiaalselt vastutav isik

S. Lilleorg

perekonna-, ees- ja isanimi

Dokumendi nr.	Kellelt saadud või kellele väljastatud	Tooraine, materjali nimetus ja kogus (netokaal, arv või mõõt)				
		Suhkrupuru	*Sidrunhape*	*Õunamahl*	*Süsihape*	*Pirniessents*
		Mõõt				
		kg	*kg*	*l*	*kg*	*l*
	Sissetulek					
	Jääk *2. juuniks* 1965. a	*600*	*10*	*100*	—	—
924	*Badajevi nim. tehas*				*450*	
411	*Paasvere RTKL ladu nr. 2*					*16*
	Kokku				*450*	*16*
	Väljaminek					
47	*Alkoholita jookide tsehh*	*23*	*0,5*	*14*		
	Kokku	*23*	*0,5*	*14*		
	Jääk *3. juuniks* 1965. a.	*577*	*9,5*	*86*	*450*	*16*

Taara				Summa dokumentide järgi		Täidetakse raamatupidamises			
Kotid	*Pudelid 0,5 l*	*Balloonid*				Korrespondeeriva konto nr.	Grupeeringud kirjendamiseks koondmemoriaalorderisse		
							Konto nr. 40 deebet		
ühik							Krediteeriva konto nr.	Summa	
tk.	*tk.*	*tk.*							
10	*200*	—					*20*	*437*	*50*
		18		*437*	*50*	*20*	*60*	*19*	*84*
	32			*19*	*84*	*60*	Kokku	*457*	*34*
	32	*18*		*457*	*34*		Konto nr. 40 kreedit		
				28	*95*	*50*	*50*	*28*	*95*
							Kokku	*28*	*95*
				28	*95*				
10	*232*	*18*		—	—				

Debiteeritava konto nr.	Summa	

Aruande koos *2* sissetuleku- ja *1* väljaminekudokumendiga üle andnud

Kinnitan: juhatuse esimees *Läänemets* *Lilleorg*

materiaalselt vastutava isiku allkiri

Aruande ning dokumendid kontrollinud ja vastu võtnud

3. juunil 1965. a. Raamatupidaja *Selvet*

Raamatupidaja *Selvet*

42

Paasvere RTKL
organisatsiooni nimetus

ARUANNE Nr. *69* *alkoholita jookide* LIIKUMISE KOHTA
leiva-saiatooted, valmistooted, tehtud tööd

Tööstuskombinaadi laos 2. juunil 196*5.* a.

Materiaalselt vastutav isik *S. Lilleorg*
perekonna-, ees- ja isanimi

Täidetakse materiaalselt vastutava isiku poolt										Täidetakse raamatupidamises			
Dokumendi nr.	Kellelt saadud või kellele väljastatud	Sissetulek (konto nr. 6 deebet)				Väljaminek (konto nr. 6 kreedit)				Korrespondeeriva konto nr.	Kirjendamiseks žurnaali		
		Kaubad		taara		kaubad		taara			Konto nr. 6 deebet		
											Krediteeritava konto nr.	Summa	
	Jääk 2. juuniks 196 5 a.	10	—	6	—	×		×			väljalase	72	—
25	*Meistrilt Lehepuult*	72	—							väljalase	6	48	—
„	*Sama, pudelid*			48	—					6	Kokku	120	—
74	*Kadrina Tarbijate Kooperatiivile*					25	60	16	80	22/140 *			
75	*Pajuste Tarbijate Kooperatiivile*					52	40	34	80	22/140 *	Konto nr. 6 kreedit		
											Debit. konto nr.	Summa	
	Kokku päeva kohta	72	—	48	—	78	—	51	60		22	121	80
	Jääk 3. juuniks 196 5 a.	4	—	2	40	×		×			140	7	80
											Kokku	129	60

Aruande koos 1 sissetuleku- ja 2 väljaminekudokumendiga üle andnud

Lilleorg
materiaalsest vastutava isiku allkiri

Aruande ja dokumendid kontrollinud ning vastu võtnud *3. juunil* 1965. a.

Selvet
raamatupidaja

Sularahata jaekäive _____ rbl. ___ kop. ja kontode korrespondeeringud õiged

Raamatupidaja *Selvet*

* Jookide väljastamisel antakse jaemüügihinnast kaubanduslikku mahahindlust 10%.

Alkoholita jookide LIIKUMISE ARUANNE NIMETUSTE JA HINDADE JÄRGI

2. juunil 196 *5.* a.

	Dokumendi nr.	*Õunajook*		*Pirnijook*		*Pudelid 0,5 l*				Kokku
		Hind	*20 kop.*	Hind	*16 kop.*	Hind	*12 kop.*	Hind		
		kogus	kaal kg	kogus	kaal kg	kogus	kaal kg	kogus	kaal kg	
Jääk *2. VI* 1965. a	Kogus	*50*				*50*				
	Summa	—	*10* —			—	*6* —			*16* —
Sissetulek	*25*	*200*		*200*		*400*				
	Kokku kogus	*200*		*200*		*400*				
	Kokku summa	—	*40* —	—	*32* —	—	*48* —			*120* —
Väljaminek	*74*	*80*		*60*		*140*				
	75	*150*		*140*		*290*				
	Kokku kogus	*230*		*200*		*430*				
	Kokku summa	—	*46* —	—	*32* —	—	*51—60*			*129—60*
Jääk *3. VI* 1965. a.	Kogus	*20*				*20*				
	Summa	—	*4* —		—		*2—40*			

Aruande koostas *Lilleorg*
materiaalselt vastutava isiku allkiri

Kontrollis *Selvet*
raamatupidaja allkiri

Kinnitan *Läänemets*
juhatuse esimees

Materjalide kohaletoimetamise kulud nende ärasaatmise kohast kuni tootmisettevõtte laoni kuuluvad materjalide omamaksumusse. Neid kulusid kajastatakse samade sünteetiliste kontode deebetis, millel arvestatakse materjale.

Tuleb silmas pidada, et kui tootmisettevõtted toimetavad materjale kohale oma transpordi või kõrvalt hangitud transpordiga, kantakse veomaksumus samuti materjalide omamaksumusse. Mis aga puutub majapidamismaterjalidesse, siis arvestuse lihtsustamiseks lubatakse neid arvestada ostumaksumuses, nende transpordikulud aga kanda vahetult käibe- või tootmiskuludesse, mitte kasutades materjalide kontot. Erandi moodustab mittetööstusliku sihitusega mootorikütuse, muu kütuse ja loomasööda arvestamine, mille puhul veokulud nimetatud väärtuste kohaletoimetamise eest tuleb kanda nende omamaksumusse. Kütuse omamaksumusse arvatakse ka puude saagimise ja lõhkumise kulud.

Tootmisse väljastatud materjalid kantakse konto nr. 50 «Tootmine» või konto nr. 51 «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine» deebetisse, krediteerides kontosid, milledel arvestatakse kulutatud materjale.

Materjalide analüütilist arvestust raamatupidamises peetakse raamatus vorm k-10 hoiukohtade, materiaalselt vastutavate isikute, materjalide nimetuste ning sortide järgi naturaalses ja rahalises väljendis.

Materjalide analüütilise arvestuse tehnika lihtsustamiseks arvestatakse materjalide kuni ettevõtteni kohaletoimetamise kulud eraldi analüütilisel kontol «Transpordikulud». Järelikult, kui räägitakse, et materjale tuleb arvestada tegelikus omamaksumuses, peetakse silmas materjalide arvestust sünteetilistel kontodel. Analüütilises arvestuses kajastatakse materjalide üksikute liikide liikumist ostuhindades, s. t. hankijate hulgihindades. Transpordikulusid aga arvestatakse eraldi analüütilisel kontol, mis on ühine kõigi antud sünteetilisel kontol arvestatud materjalide jaoks.

Sellise analüütilise arvestuse juures ei ole vajadust kalkuleerida iga saabunud materjalipartii omamaksumust.

Tarbijate kooperatsioonis kasutusele võetud viis, mille kohaselt materjalide analüütilist arvestust peetakse ostuhindades ja materjalide kohaletoimetamise kulusid arvestatakse eraldi, võimaldab kajastada materjalide väljastamist tootmisse samade ostuhindadega. Ainult kuu lõpul viiakse tootmisse väljastatud materjalide ostumaksumus tegeliku omamaksumuseni. Seda saavutatakse transpordikulude selle osa ülekandmisega kontolt «Toorained, materjalid ja kütus tootmiseks» konto «Tootmine» deebetisse, mis kuulub kulutatud materjalidele. Materjalide kohaletoimetamise kulude see osa, mis kuulub kandmisele tootmisse, määratakse kindlaks järgmise näitliku arvestuse koostamise teel (vt. lk. 45).

Vastavalt sellele arvestusele tuleb kanda materjalide kontolt

konto «Tootmine» deebetisse transpordikulusid summas 311 rbl. 60 kop. (231 rbl. 40 kop. + 80 rbl. 20 kop.).

Kui tootmises kulutatud materjalide arvestust peetakse mitte kaalu, vaid tükkide ja mahu järgi, või kui tootmisprotsessis kasutatakse materjali suurt sortimenti, lubatakse transpordikulusid maha kanda proportsionaalselt materjalide ostumaksumusega, mitte aga kaalu järgi.

Toorainete ja materjalide liikumise aruannete töötlemine raamatupidamises ei erine põhiliselt rajooni tarbijate kooperatiivide liidu hulgilao kaupade ja taara liikumise aruannete, kaubalis-rahaliste aruannete ning muude aruannete töötlemisest raamatupidamises.

Vastavalt dokumentides ja aruandes tehtud korrespondeerivate kontode märgistamisele koostatakse nende kirjendamiseks koondmemoriaalorderites kaks grupeeringut: üks grupeering konto nr. 40 «Tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks» või konto nr. 42 «Majapidamismaterjalid» deebeti jaoks, krediteerides nendega korrespondeerivaid kontosid; teine grupeering konto «Tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks» või konto «Majapidamismaterjalid» kreediti jaoks, debiteerides nendega korrespondeerivaid kontosid.

Selliselt kogutakse koondmemoriaalorderitesse kuu jooksul käibed materjalide sissetuleku ja väljamineku kohta korrespondeerivate kontode lõikes.

ARVESTUS TRANSPORDIKULUDE MAHAKANDMISEKS

juulis 1965. a.

Nimetus	Jääk kuu alguseks	Jooksva kuu eest	Jagamisele kuuluv transpordikulude summa (2+3)	Materjalide kogus tsentnerites	Osatähtsus %-des	Transpordikulude osa (summa)
1	2	3	4	5	6	7
Transpordikulud (summa rublades)	*114*	*306*	*420*	—	—	—
Toorained ja materjalid:						
1. Jääk kuu lõpuks	—	—	—	*199*	*25,8*	*108—40*
2. Kulutatud tootmises:						
a) tootele «A»	—	—	—	*424*	*55,1*	*231—40*
b) tootele «B»	—	—	—	*147*	*19,1*	*80—20*
Kokku	—	—	—	*770*	*100,0*	*420*

Vanemraamatupidaja *Selvet*

2. juulil 196*5.* a.

Kuu lõpul, pärast materjalide analüütilise arvestuse andmete võrdlemist sissekannetega laoraamatus, koostatakse käibeandmikud, millede kokkuvõtteid võrreldakse sissekannetega vastavates sünteetilistes kontodes pearaamatus.

§ 15. OTSESTE JA KAUDSETE TOOTMISKULUDE ARVESTUS

Tootmiskulude arvestus peab olema organiseeritud nii, et jooksvate kannete alusel kontodesse saaks arvutada toodangu iga liigi tegelikku omamaksumust ja määrata üksikute kulukirjete mõju omahinna suurusele.

Tootmiskulude sünteetilist arvestust peetakse kontol nr. 50 «Tootmine». See konto jaguneb reaks allkontodeks: «Tootmine ja töötlemine», «Põllumajanduslik tootmine», «Karusloomakasvatus» jt.

Kontot «Tootmine» debiteeritakse kuu jooksul tootmise *otseste kuludega*. Seejuures krediteeritakse mitmeid kontosid, näiteks: materjalide väljastamisel tootmisse krediteeritakse kontosid, millel arvestatakse materjale; töötasu arvestamisel tootmistöölistele krediteeritakse tööliste ja teenistujate kontot; eraldiste summaga tööliste sotsiaalkindlustuseks krediteeritakse mitmesuguste deebitoride ja kreeditoride kontot jne.

Kaudseid kulusid kajastatakse kuu jooksul konto nr. 52 «Tootmise üldkulud» deebetis. Nende kulude hulka kuuluvad:

A. Halduskulud — põhi- ja täiendav töötasu rahandusorganeis registreeritavale personalile (näiteks direktori, raamatupidaja jt. töötasu); kulud teenistuslikeks komandeeringuteks jt.

B. Üldmajanduslikud kulud — põhi- ja täiendav töötasu rahandusorganeis mitteregistreeritavale personalile (kaasa arvatud preemiad), näiteks insenerilis-tehnilisele personalile, teenistujatele, nooremale teenindavale personalile; tehase üldkulude iseloomuga hoonete, ehituste ja inventari korrashoiu ning jooksva remondi kulud (peale tootmisettevõtete kontorihoonete ja inventari korrashoiu ning jooksva remondi kulude, mis kuuluvad halduskulude hulka); põhivahendite amortisatsioon kindlaksmääratud normide järgi jt.

C. Maksud ja eraldised — maksud ja lõivud, eraldised fondide moodustamiseks ja oma organisatsiooni juhatuse kulude katteks.

D. Mittetootlikud kulud — makstud trahvid transpordiseisakute eest; makstud trahvid, viivised ja leppetrahvid (maha arvatud saadud trahvid) seoses majanduslepingute rikkumisega ja arvete-maksenõuete mitteõigeaegse tasumisega; trahvid kott-taara tagastamata jätmise ja kvaliteedi langemise eest; materjalide ja toodangu kaod säilitamisel ladudes kaonormide piirides ja üle nende, kui kahju ei kanta süüdlaste arvele; taara-

kaod (peale trahvide); töötasu tööseisakute eest ja muud mittetootlikud kulud, kui need kindlaksmääratud korra järgi kantakse tootmisettevõtete kuludeks.

Kaudsed kulud kantakse toodangu omamaksumusse kuu lõpul (kõigi kulude kokkuvõtte, mitte aga eraldi iga kirje järgi) nende jaotamise teel toodangu üksikute liikide ja sortide vahel. Sellisel viisil liidetakse kaudsed kulud otseste kuludega.

Enamiku tarbijate kooperatsiooni tootmisettevõtetes jaotatakse kaudseid kulusid proportsionaalselt toodangu ühe või teise liigi või sordi valmistamisega tegelevate tootmistööliste põhitöötasusummaga.

Näide. Kaudsed kulud kuus moodustasid 300 rubla. Tootmistööliste töötasu aga toodete esimese liigi valmistamise eest oli 360 rubla, toodete teise liigi valmistamise eest — 180 rubla.

Toodete esimese liigi omamaksumusse arvestatakse kaudsed kulud summas 200 rubla $\left(\frac{300 \times 360}{360 + 180}\right)$, toodete teise liigi omamaksumusse — summas 100 rubla $\left(\frac{300 \times 180}{360+180}\right)$.

Kaudsete kulude jaotamise arvestuse alusel teeb raamatupidamine järgmise kande:

Deebet — konto nr. 50 «Tootmine».
Kreedit — konto nr. 52 «Tootmise üldkulud» ..... 300 rubla.

Seega ei jää tootmisettevõtetes kontole «Tootmise üldkulud» kuu lõpuks saldot.

Nendes ettevõtetes, kus toodetakse ainult üht liiki või sorti toodangut, on kõik tootmiskulud otsesed kulud. Kuid ka nendes ettevõtetes võib tekkida vajadus kasutada kulude arvestamiseks kontot «Tootmise üldkulud». See on seletatav asjaoluga, et vastavalt Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhenditele on see konto ette nähtud ka tootmisettevõtete halduskulude (s. o. rahandusorganites registreeritavate kulude), samuti mittetootliku iseloomuga kulude, maksude ja juhatuse kulude katteks ning fondide moodustamiseks tehtavate eraldiste kajastamiseks.

Pärast seda, kui konto «Tootmine» deebetisse on kantud kõik otsesed ja kaudsed kulud, on võimalik välja arvestada ja arvestuses kajastada tootmisest saadud toodangu tegelikku omamaksumust. Toodangu arvelevõtmisel tehakse kanne:

Deebet — konto nr. 6 «Valmistoodang».
Kreedit — konto nr. 50 «Tootmine».

On vaja silmas pidada, et kontolt «Tootmine» võib ära kanda ainult kulude selle osa, mis moodustab valmistoodangu tegeliku omamaksumuse, mitte aga kogu selle konto deebetisse kantud kulude summa.

Tootmiskulude teine osa, mis langeb lõpetamata toodangule, jääb selle konto deebetisse kui saldo kuu lõpuks.

Kooperatiivorganisatsioonide tootmisettevõtetes on kasutusele võetud kuu lõpuks lõpetamata toodangu hindamise lihtsustatud kord: lõpetamata toodang hinnatakse kulutatud materjalide ostumaksumuse järgi. Erandi moodustavad ettevõtted pika (üle ühe kuu kestva) tootmistsükliga. Sellistes ettevõtetes võetakse lõpetamata toodangu maksumusse kõik tegelikud kulud, kaasa arvatud ka kaudsete kulude vastav osa.

Konto «Tootmine» saldo kajastatakse bilansi aktivas kirjel «Lõpetamata toodang».

Tootmiskulude analüütilist arvestust peetakse kahes raamatus: konto «Tootmine» arvestust — raamatus vorm K-26; konto nr. 52 «Tootmise üldkulud» arvestust — raamatus vorm K-25.

Raamatus vorm K-26 avatakse analüütilised kontod eraldi igale allkontole kalkulatsiooni objektide lõikes.

Nii näiteks on allkonto «Tootmine ja töötlemine» kalkulatsiooni objektideks valmistatava toodangu liigid või sordid (näiteks: limonaad, kreem-sooda ja muud alkoholita jookide liigid; poltaava vorst, vorst «Lemmik» jne.).

Analüütilise arvestuse järgneva detailiseerimise korras arvestatakse kalkulatsiooni iga objekti tootmiskulusid vastavalt antud ettevõttele määratud kulude nomenklatuurile.

Kuu lõpul tehakse kõigi selles raamatus avatud analüütiliste kontode kokkuvõtted ja koostatakse käibeandmik.

Raamatus vorm K-25 avatakse analüütilised kontod eraldi igale ettevõttele koos kulude jaotamisega kinnitatud nomenklatuuri järgi.

§ 16. VALMISTOODANGU ARVESTUS

Oma tööstuse valmistoodangu, samuti tootmisettevõtete ladudes oleva taara sünteetilist arvestust peetakse kontol nr. 6 «Valmistoodang». Sellel kontol arvestatakse ka õmblus-, jalatsi- ja muude töökodade poolt tehtud töid (tellimusi), mis on tellijatele üle andmata.

Kooperatiivorganisatsioonide tootmisettevõtete poolt valmistatud toodangut arvestatakse tavaliselt antud jaemüügihindades. Tehtud töid rõivaste, jalatsite ja muude esemete remondi alal arvestatakse tellijatelt sissenõudmisele kuuluvad summas, sõltumata neilt varem saadud avansi suurusest

Suurtes tootmis- ja põllumajandusettevõtetes arvestatakse valmistoodangut plaanilises omahinnas.

Vahet valmistoodangu arvestushindades (jaehindades, plaanilistes hindades) maksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel arvestatakse kontol nr. 140 «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ja toiduainetelt», millel avatakse allkonto «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel».

Sel allkontol kajastatakse ka vahet tellijatele tehtud tööde arvestusmaksumuse ja nende tööde tegeliku omamaksumuse vahel.

Valmistoodangu sissetuleku kohta tehakse kuu jooksul sissekandeid konto nr. 6 «Valmistoodang» deebetisse laohoidja aruannete alusel.

Näide. Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu tööstuskombinaadi lattu võeti kuu jooksul tootmisest vastu alkoholita jooke jaemüügihindades 16 480 rbl. väärtuses. Toodangu tegelik omamaksumus antud kuul oli 14 820 rbl.

Selle kohta tehakse järgmine kirjend:

Deebet — konto nr. 6 «Valmistoodang»	*rbl. 16 480.—*
Kreedit — konto nr. 50 «Tootmine»	*„ 14 820.—*
Kreedit — konto nr. 140 allkonto «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel»	*„ 1 660.—*

Laohoidja aruannete väljaminekupoole alusel krediteeritakse valmistoodangu väljastamisel ja realiseerimisel kontot nr. 6 «Valmistoodang» ja debiteeritakse: 1) kontot nr. 22 «Arveldused ostjatega ja tellijatega» — ostjatelt ning tellijatelt realiseeritud valmistoodangu ja tehtud tööde eest saadava maksumusega; 2) konto nr. 140 allkontot «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» — antud ostjatele realiseeritud toodangult tehtud mahahindluse summaga.

Kui valmistoodangut väljastatakse ühisel bilansil arvestatavatele oma ettevõtetele, ei kajastata mahahindlust toodangu jaemüügihinnast kuu kestel, vaid debiteeritakse kontot nr. 2 «Kaubad ja taara hulgiladudes», kontot nr. 3 «Kaubad ja taara jaeettevõtetes», kontot nr. 4 «Kaubad, toiduained ja taara toitlustusettevõtetes» ning krediteeritakse kontot nr. 6 «Valmistoodang» jaemüügihindadega.

Kuu lõpul määratakse ettevõtetele antava kaubandusliku mahahindluse suurma kindlaks lähtudes mahahindluse kinnitatud määrast (protsentides jaemüügihinnast) ja valmistoodangu väljastamise käivetest (jaemüügihindades).

Sellise arvestuse koostamiseks vajalikud andmed saadakse kannetest konto «Valmistoodang» kreeditis, mis korrespondeeruvad järgmiste kontodega: «Kaubad ja taara hulgiladudes», «Kaubad ja taara jaeettevõtetes», «Kaubad, toiduained ja taara toitlustusettevõtetes».

Tootmisettevõtete ladudest valmistoodangu väljastamise operatsioonide mõned liigid arvatakse jaekäibe hulka ja neid on vaja kajastada raamatupidamise arvestusregistrites. Jaekäibe hulka arvatakse: valmistoodangu müük tootmisettevõtetest vahetult lasteaedadele, haiglatele ja teistele asutustele; individuaalõmblustöökodade poolt nende oma materjalist valmistatud rõivaste, pesu, peakatete ja muude toodete müük elanikkonnale; individuaalõmblustöökodadele elanikkonnalt laekunud summad toodete õmblemise eest tellijate materjalist, kaasa arva-

tud töökodade poolt kulutatud manuste maksumus; parandustöökodadele rõivaste, jalatsite, peakatete, kultuurikaupade, sporditarvete, mööbli, nõude ja muude kultuurilis-elukondlike ning majapidamistarvete parandamise eest elanikkonnalt laekunud summad.

Laohoidja aruannetes valmistoodangu ja tehtud tööde liikumise kohta (vt. lk. 42) märgitakse raamatupidamise töötlemise käigus esialgu dokumentidele korrespondeerivad kontod. Pärast seda koostatakse aruande esiküljel kaks grupeeringut nende kandmiseks žurnaali vorm nr. K-6. Üks grupeering kajastab kandeid valmistoodangu sissetuleku alal (konto nr. 6 «Valmistoodang» deebet ja mitmete kontode kreedit), teine grupeering — valmistoodangu väljamineku alal (konto «Valmistoodang» kreedit ja mitmete kontode deebet).

Peale selle näidatakse ära jaekäibe summa. Sellele õiendile kirjutab alla pea- või vanemraamatupidaja.

Mõlemad grupeeringud ja andmed jaekäibe kohta kantakse seejärel žurnaali. Žurnaalis näidatakse samuti valmistoodangu, tehtud tööde ning taara jäägid. Žurnaali K-6 vorm ja selle pidamise kord on põhiliselt analoogilised varem vaadeldud žurnaali vorm K-5 omaga. Kandeid toodangu arvelevõtmise kohta lahtris «Valmistoodangu väljalaskmisest» tehakse kuu jooksul ilma korrespondeerivate kontode näitamiseta. Seepärast jagatakse kuu lõpul, pärast toodete tegeliku omahinna määramist, lahtri «valmistoodangu väljalase» üldsumma kahte ossa: 1) väljalastud toodangu tegelik omamaksumus — korrespondeeringus kontoga «Tootmine»; 2) vahe väljalastud toodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel — korrespondeeringus allkontoga «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel».

Kui väljastatud toodang maksustatakse käibemaksuga, tuleb kokkuvõtte summa selles lahtris jagada kolme ossa, kuna tekib veel korrespondeering kontoga nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid», millel kajastatakse tootmisest väljalastud toodangu käibemaksu summasid.

Pärast kuukokkuvõtete tegemist žurnaalis ja kirjendite õigsuse kontrollimist koostatakse memoriaalorderid. Vastavalt laohoidja aruannetest sellesse žurnaali kantud kahele grupeeringule koostatakse kaks memoriaalorderit.

Esimene memoriaalorder kajastab tootmisest saadud toodangut, kuna teine memoriaalorder kajastab selle toodangu väljaminekut.

Üheaegselt valmistoodangu liikumise kohta laohoidja poolt koostatud aruande esiküljel kajastatud näitajate kirjendamisega žurnaalis kantakse need ka valmistoodangu koguselise-summalise arvestuse raamatusse vorm K-10.

Need andmed võetakse aruande tagaküljel (vaata lk. 43) toodud kannetest.

Raamatus vorm K-10 avatakse analüütilised kontod valmistoodangu igale liigile (sordile).

Raamatu K-10 vorm on järgmine.

Lk. nr. *18*

KONTO NR. *6* *Õunajook*

kauba, toote, materjali, väheväärtusliku inventari nimetus

Mõõtühik *Pudelid 0,5 l*

Materiaalselt vastutav isik *S. Lilleorg*

perekonna-, ees- ja isanimi

Kirjend 1965. a.		Tekst		Korrespondeeriva konto nr.	Hind	Deebet			Kreedit		
Kuupäev	Nr.	Dokumendi nr.	Operatsiooni lühike kirjeldus			kogus	summa		kogus	summa	
1	2	3	4	5	6	7	8		9	10	
			Saldo 1. juuniks		*0.20*	*120*	*24*	—			
1. VII	*17*	*23*	*Aruande nr. 68 järgi*	*Toodangu väljalaskmisest*	*0.20*	*200*	*40*	—			
„	*18*	*70—71*	*Aruande nr. 68 järgi*	*22/140*	*0.20*				*300*	*60*	—
			jne.								

Sellesse raamatusse tehtud sissekandeid võrreldakse laoarvestuse andmetega. Seejärel koostatakse käibeandmik, mille kokkuvõtteid võrreldakse žurnaaliga vorm nr. K-6.

§ 17. KÄIBEMAKSU JA FINANTSTULEMUSE ARVESTUS. ARUANDELINE KALKULATSIOON

Nagu juba märgitud, realiseerivad tarbijate kooperatsiooni tootmisettevõtted oma toodangut hulgihindadega. Ettevõtetes, kus valmistoodangut arvestatakse jaehindadega, määratakse hulgihind kindlaks kui vahe jaehinna (arvestushinna) ja kaubandusliku juurdehindluse vahel.

TRÜ Raamatukogu

Tootmisettevõtte toodangu hulgihind koosneb kolmest põhielemendist: toodangu täielikust omahinnast, käibemaksust ja ettevõtte kasumist.

Ettevõtetes, kellel on soodustusi maksude alal, käibemaksu hulgihinnas ei ole. Nendes ettevõtetes koosneb hulgihind ainult kahest elemendist: toodangu täielikust omahinnast ja kasumist.

Selleks et õigesti arvutada ja kajastada ettevõtte finantstulemust, tuleb realiseeritud toodangu maksumusest kinnitatud hulgihindades maha arvata selle toodangu täielik omamaksumus, s. o. ettevõtte kõigi kulutuste summa, mis on seotud toodangu valmistamise, säilitamise ning realiseerimisega, ja käibemaksu summa kinnitatud määrade järgi, kui ettevõte ei ole vabastatud selle maksu tasumisest.

Finantstulemuse selgitamise ja arvestuses kajastamise ning käibemaksu arvutamise kord sõltub peamiselt sellest, missugustes hindades arvestatakse tootmisettevõtte lattu saabuvat toodangut. Kui valmistoodangut arvestatakse plaanilises omamaksumuses, nagu enamikus riiklikes ettevõtetes ja tarbijate kooperatsiooni mõnedes suurtes tootmisettevõtetes, kajastatakse käibemaksu ja finantstulemust valmistoodangu realiseerimise momendil.

Kuid kooperatiivorganisatsioonides tavaliselt ei arvestata valmistoodangut omamaksumuses, vaid jaemüügihindades. Seepärast ei ole võimalik valmistoodangu iga partii realiseerimise momendil kindlaks määrata finantstulemust.

Kuidas siis sellistel juhtudel kajastatakse arvestuses käibemaksu ja missugusel kontol selgitatakse ettevõtte töö finantstulemust?

Vastavalt Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhendile kasutatakse selleks otstarbeks konto nr. 140 «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ja toiduainetelt» allkontot «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» ning kontot nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid».

Esimest kontot krediteeritakse pärast seda, kui väljalastud toodangu tegelik omamaksumus on kindlaks määratud, s. o. tavaliselt kuu lõpul. Debiteeritakse seda kontot kaubanduslike mahahindluste summadega, mis tehakse ostjatele realiseeritud toodangu jaemüügimaksumusest.

Käibemaks ei saa kuuluda valmistoodangu omamaksumusse, sest ta ei kujuta oma majandusliku sisu poolest ettevõtte toodangu valmistamise kulusid, vaid tootmisprotsessis loodud puhastulu osa, mis kuulub riigile. Seepärast kantakse käibemaksu summa toodangu omamaksumusse konto «Valmistoodang» deebetisse eraldi, krediteerides konto «Eelseisvad maksed ja reservid» analüütilist kontot «Käibemaks laos olevalt valmistoodete jäägilt».

Pärast valmistoodete ärasaatmist *mittekohalikele* ostjatele koostatakse kirjend vastava käibemaksusumma ülekandmise kohta

analüütiliselt kontolt «Käibemaks laos olevalt valmistoodete jäägilt» (seda kontot debiteerides) analüütilisele kontole «Käibemaks ostjaile laaditud kaubalt ja valmistoodetelt» (seda kontot krediteerides).

Konto «Eelseisvad maksed ja reservid» nendel analüütilistel kontodel arvestatakse *arvutatud* käibemaksusummasid käibemaksuga maksustatavate valmistoodete sissetulekuks arvestamisel või laadimisel mittekohalikele ostjatele — *enne raha saamist ostjatelt.*

Arveldusi Rahandusministeeriumi organitega käibemaksu summadelt, mis kuuluvad *tasumisele* riigieelarvesse, arvestatakse konto «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid» allkontol «Arveldused rahandusorganitega». Käibe teostamise päevaks loetakse müüdud valmistoodete ja varumiskaupade eest raha hankija arveldus- või erilaenukontole laekumise päev, sõltumata nende laadimise ajast.

Pärast käibe teostamist, s. o. mittekohalikelt ostjatelt valmistoodangu realiseerimisest saadud raha laekumist, koostatakse kirjend:

Deebet — konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid (analüütilise konto «Käibemaks ostjale laaditud kaubalt ja valmistoodetelt».

Kreedit — konto nr. 23 «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid» (allkonto «Arveldused rahandusorganitega»).

Kui müügisummad laekuvad *kohalikelt* ostjatelt, debiteeritakse analüütilist kontot «Käibemaks laos olevalt valmistoodete jäägilt». Samuti toimitakse valmistoodangu väljastamisel oma jaekaubandusettevõtetele, sest sel puhul loetakse käibe teostamise päevaks valmistoodete jaekaubandusvõrku väljastamise päev, sõltumata elanikkonnale kaupade realiseerimise ajast.

Seejuures peab raamatupidamine rangelt kinni pidama käibemaksu rahandusorganitele tasumise kindlaksmääratud tähtaegadest, vältides kreditoorse võlgnevuse tekkimist seoses käibemaksu mitteõigeaegse tasumisega.

Allkontol «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» kajastatud summade arvestamiseks avatakse igale tootmisettevõttele eraldi analüütiline konto raamatus vorm K-26. Kuu lõpul tekib sellel allkontol (vastavatel analüütilistel kontodel) tavaliselt kreeditsaldo [1].

Iga kuu esimeseks kuupäevaks tuleb jätta allkontole «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» ainult valmistoodangu jäägile kuuluvad summad. Realiseeritud toodetele kuuluvad summad moodustavad ettevõtte tulu

[1] Deebetsaldo võib tekkida ainult sel juhul, kui väljalastud toodangu tegelik omamaksumus ületab selle jaemüügimaksumuse. See näitaks tootmisettevõtte halba tööd.

ja neid summasid tuleb kajastada kontodel, mis on ette nähtud finantstulemuse arvestamiseks.

Tarbijate kooperatsioonis on valmistoodangut valmistavate tootmisettevõtete finantstulemuse arvestamiseks ette nähtud kaks sünteetilist kontot: konto nr. 183 «Leivatööstuste tegevuse tulemus» ja konto nr. 185 «Muude tootmisettevõtete tegevuse tulemus».

On võimalik, et kuu lõpul valmistoodete jääki ei ole — kogu toodang on realiseeritud. Sel puhul kantakse kuu lõpul allkonto «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» saldo täies summas finantstulemuse kontole (välja arvatud mõned põllumajanduslikud ettevõtted, kus see kirjend tehakse alles aasta lõpul). Kui aga ettevõttel on kuu lõpuks valmistoodangu jääk, tuleb koostada arvestus, mille järgi määratakse kindlaks, missugune osa allkontol «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» arvestatud summast kuulub realiseerimata toodangu jäägile.

Tootmisettevõtetes, kus iga kuu määratakse kindlaks valmistoodete tegelik omamaksumus, osutub võimalikuks hinnata toodangu jääke kuu lõpuks tegelikus omamaksumuses. Vahe valmistoodangu järgi maksumuste vahel arvestushindades ja selle tegelikus omamaksumuses (maha arvatud käibemaks) näitabki summat, mis tuleb jätta sellele allkontole saldona kuu lõpuks, kuna ülejäänud summa tuleb üle kanda finantstulemuse kontole.

Näide. Oletame, et ettevõte, kes töötab kohalikul toorainel ja on vabastatud käibemaksust, valmistas kuu jooksul 1000 toodanguühikut jaemüügihinnaga á 1 rubla, kokku 1000 rubla väärtuses. Selle toodangu omamaksumus on 780 rubla. Antud kuul on realiseeritud seda toodet 800 ühikut jaemüügihindades 800 rubla väärtuses, kusjuures tehti kaubanduslikku mahahindlust 8% ehk 64 rubla. Järelikult, realiseeritud toodete maksumus hulgihindades on 736 rubla (800—64). Kuu lõpuks jäi realiseerimata 200 ühikut 200 rubla väärtuses.

Allkontol «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» kuu alguseks saldot ei olnud.

Toodud andmete alusel koostame arvestuse (vt. lk. 56).

Selle arvestuse põhjal tehakse järgmine raamatupidamiskanne:

Deebet — konto nr. 140 allkonto «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel».

Kreedit — konto nr. 185 «Muude tootmisettevõtete tegevuse tulemus» . . . . . 112 rubla.

Pärast seda kannet on allkontol «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» kuu lõpuks kreeditsaldo 44 rubla. Kontol «Valmistoodang» on valmistoodangu jäägi maksumus kuu lõpuks jaehinnas 200 rubla. Bilansis näida-

takse valmistoodang tegelikus omamaksumuses, s. o. summas 156 rubla (200—44).

Kui valmistoodangu jäägilt oli arvestatud käibemaksu, kajastatakse käibemaksu jääk kuu lõpuks analüütilisel kontol «Käibemaks laos olevalt valmistoodete jäägilt».

Käesoleva peatüki alguses kirjeldasime raamatupidamise tähtsust toodangu omahinna alandamise plaani täitmise kontrollimisel. Selleks kontrollimiseks koostatakse igas ettevõttes kalkulatsioone.

Kalkulatsiooniks nimetatakse valmistoodangu ühiku omahinna arvestust. Tuleb vahet teha plaaniliste ja aruandeliste kalkulatsioonide vahel.

Plaaniline kalkulatsioon kujutab endast üksikute toodete omahinna arvestust, mis on koostatud kulukirjete järgi, lähtudes seadmete kasutamise, töö-, materjali, kütuse- ja energiakulu eesrindlikest normidest ning rangest kokkuhoiurežiimist tootmise juhtimise alal. Plaaniline kalkulatsioon koostatakse enne toodangu valmistamisele asumist ja selles määratakse kindlaks ettevõtte kulutuste suurus toodanguühiku (kilogramm, tsentner, tükk jms.) kohta.

Aruandekalkulatsioon, mis koostatakse jooksva raamatupidamise andmete alusel, on ette nähtud väljalastud toodangu tegeliku omamaksumuse kajastamiseks ja selle kõrvutamiseks plaanilise kalkulatsiooniga. Tootmiskulud arvestatakse toodangu omamaksumusse, sõltumata nende eelneva või järgneva tasumise ajast (näiteks rendimaks, puhkustasu jms.).

Nagu eespool oli märgitud, kajastatakse lõppkokkuvõttes ettevõtte kõik kuu tootmiskulud kontol «Tootmine». Pärast lõpetamata toodangule langevate kulude osa mahaarvamist saame kuu jooksul väljalastud toodangu tegeliku omamaksumuse.

Seega koostatakse aruandekalkulatsioon kontol «Tootmine» kajastatud andmete alusel. Need andmed võetakse analüütilistelt kontodelt, mis on avatud raamatus vorm K-26 valmistoodangu iga liigi (sordi) jaoks kulukirjete lõikes.

§ 18. KAUPADE TÖÖTLEMISE ARVESTUS

Töötlemisoperatsioonide vormistamine. Tarbijate kooperatsiooni varumisettevõtetes on tähtis koht põllumajandussaaduste (varumiskaupade) töötlemisel nende kokkuostukohtades. Üksikutel juhtudel töödeldakse riknemise vältimiseks kaupu ka kaubandusettevõtetes (või ümbersulatamine jne.).

Varumiskaupade töötlemise peamisteks liikideks on: kurkide ja tomatite soolamine, kapsaste hapendamine, kartulite, köögivilja ja seente kuivatamine, keediste keetmine, köögi- ja puuvilja konserveerimine, seente marineerimine ning soolamine jne.

Organisatsioon *Paasvere RTKL*

Ettevõte *Tööstuskombinaat*

ARVESTUS

valmistoodete jäägi arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahe kohta ning finantstulemuse kohta valmistoodete realiseerimisest *mai* kuul 196*5.* a.

Järjekorranumber	Valmistoote nimetus	Mõõtühik	Jooksval kuul valmistatud toodangu kogus	Jooksval kuul valmistatud toodangu tegelik omamaksumus		Sellest: toodangu ühiku tegelik omamaksumus (lahter 5 jagada lahter 4-ga)		Valmistoodangu jäägid kuu lõpuks			Valmistoodangu jäägi arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahe kuu lõpuks lahtrist 8 lahutada lahter 9)		Allkonto «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» esialgne saldo kuu lõpuks		Finantstulemus (kasum +, kahjum —)	
								Kogus	Jaemüügihindades	Tegelikus omamaksumuses (lahter 6 korrutada lahtriga 7)						
1	2	3	4	5		6		7	8		9		10		11		12	
1.	*Toode «A» jne.*	*kg*	*1000,0*	*780*	—	—	*78*	*200,0*	*200*	—	*156*	—	*44*	—	—	—	—	—
	Kokku	—	—	*780*	—	—	—	—	*200*	—	*156*	—	*44*	—	*156*	—	*+112*	—

Juhatuse esimees *A. Pärnik*
allkiri

Vanemraamatupidaja *V. Mägi*
allkiri

Töötlemisettevõtted organiseeritakse tarbijate kooperatiivides ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorites. Tavaliselt on töötlemisoperatsioonidel ajutine iseloom — ühekordne või hooajaline. Kaupu võib lasta töödelda ka teiste organisatsioonide (võõrastes) tootmisettevõtetes nendega sõlmitud lepingute alusel.

Varumiskaupu töödeldakse spetsiaalselt selleks organiseeritud ettevõtetes või varumispunktides (ladudes) nende juhatajate vastutusel.

Juhul kui varumiskaupade hoidmise, töötlemise ja toodangu väljalaskmise eest vastutab üks ja sama isik — varumispunkti juhataja, vormistatakse kaupade, abimaterjalide ja kütuse väljastamist töötlemiseks erilise töötlemisaruandega. Kui aga töötlemise eest vastutab töötlemisettevõtte meister, vormistatakse kaupade, abimaterjalide ja kütuse väljastamist varumispunktist väljamiskirjaga. Ka sel juhul koostab meister pärast varumiskaupade töötlemise lõpetamist töötlemisaruande.

Töötlemisakt koostatakse töödeldud toodangu iga liigi kohta. Selles näidatakse: töötlemisel kulutatud saaduste, abimaterjalide ja kütuse nimetus ning kogus, töötlemisel saadud toodangu nimetus ja sort, kogus (kaal) ning maksumus; andmed valmistoodete väljalaskeplaani täitmise kohta; tooraine puhastamisel tekkinud jäätmed ja tootmiskadu. Peale selle näidatakse töötlemisaktis töötlemisega tegelnud isikute töötasu arvestus.

Seega kujutab töötlemisakt endast meistri või varumispunkti juhataja aruannet kulutatud põllumajandussaaduste ja abimaterjalide, samuti valmistoodangu väljatulekunormidest kinnipidamise kohta. Seejuures loetakse põllumajandussaaduste partii töötlemine lõppenuks alles pärast valmistoodangu üleandmist varumispunktile või laole. Töödeldud põllumajandussaaduste saamisel meistrilt kirjutab varumispunkti juhataja välja saabumiskirja. Saabumiskirja ühe eksemplari lisab meister töötlemisaktile töödeldud põllumajandussaaduste varumispunktile (laole) üleandmise tõenduseks; teise eksemplari annab varumispunkti juhataja raamatupidamisele koos aruandega põllumajandussaaduste ja toorainete vastuvõtmise ning üleandmise kohta.

Kui töötlemine toimub varumispunktis, kujutab töötlemisakt endast dokumenti, millega vormistatakse mitte ainult varumiskaupade ja materjalide mahakandmist töötlemisse, vaid ka töödeldud toodangu arvelevõtmist. Saabumiskirju sel puhul ei koostata.

Lehekülgedel 60 ja 61 on toodud akt kapsaste töötlemise kohta. Kapsaid ei hapendatud mitte varumislaos, vaid rajooni tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori vastavas töötlemisettevõttes.

Vaatleme töötlemise vormistamise korda kapsaste hapendamise näite alusel.

Näide. Meister sai varumiskontori laost kapsaid ja porgandeid 6 tonni hapukapsa valmistamiseks.

See väljastamine vormistati väljamiskirjaga.

Varumiskaubad näidatakse väljamiskirjas kahes hindes: kokkuostuhindades (kaupade mahakandmiseks varumispunkti arvelt) ja hulgihindades (töödeldud toodangu omamaksumuse arvutamiseks). Seepärast näidatakse töötlemisakti esimese osa 4. lahtris töötlemiseks saadud põllumajandussaaduste (kapsaste ja porgandite) maksumus hulgihindades.

Varumisladu väljastas töötlemiseks ka abimaterjale (soola, soodat, väävlit, parafiini), mille kohta kirjutati eraldi väljamiskiri. Need materjalid on kantud töötlemisakti teise ossa jaemüügihindades (maha arvatud kaubanduslik mahahindlus).

Kolmanda väljamiskirjaga on vormistatud töötlemisettevõttele leivatööstuse laost kütuse (küttepuude) väljastamine tegelikus omamaksumuses.

Saadud küttepuud on kantud samuti töötlemisakti teise ossa.

Kapsaste hapendamise protsess algab tooraine ettevalmistamisega (puhastamisega). Tooraine puhastamisel saadud jäätmed kaalutakse ja vormistatakse aktiga. Kui neid jäätmeid võib kasutada loomade söötmiseks, hinnatakse neid loomasöödana.

Meie näites on vormistatud järgmised jäätmed:

kapsajäätmed	546 kg	à 1,2 kop.,	summas 6 rbl. 77 kop.
porgandijäätmed	42 kg	à 1,1 „	„ 46 kop.
	606 kg		summas 7 rbl. 23 kop.

Jäätmed anti üle nuumamispunktile väljamiskirja alusel.

Väljamiskirja alusel kannab meister tooraine puhastamisest saadud jäätmete koguse töötlemisakti 4. ossa, märkides sealjuures nende jäätmete protsendi puhastatud kapsaste ja porgandite kaalust. Jäätmete protsent tooraine puhastamisest määratakse järgmise arvestuse alusel:

$$\frac{606 \times 100}{7026 + 246} = 8{,}2\%$$

Kapsas laaditakse basseinist tünnidesse. Iga tünni kaalutakse kaks korda: tühjalt ja pärast täitmist. Seejärel tünn markeeritakse bruto-, taara ja netokaalu näitamisega. Varumisladu võtab töödeldud kaubad arvele tegeliku netokaaluga ja eraldi taara.

Meie näites (vt. töötlemisaruande kolmandat osa) moodustas varumislattu vastuvõetud hapukapsa netokaal 5998 kg. Valmistoodangu väljatulek määratakse kindlaks protsentides puhastatud tooraine kaalust, liites töötlemisel kulutatud abimaterjalide (soola) kaalu.

Puhastatud tooraine ja materjalide kaal oli: kapsad — 6462 kg (7026 — 564), porgandid — 204 kg (246—42) ja sool — 150 kg; kokku — 6816 kg. Väljatulekuprotsent on:

$$\frac{5998 \times 100}{6816} = 88\%$$

Jäätmete kaal kapsaste hapendamisel meie näites oli 818 kg (6816—5998) või 12% puhastatud toorainete ja abimaterjalide kaalust.[1]

Valmistoodang võetakse varumislaos arvele plaanilises omamaksumuses, mis on arvutatud organisatsiooni juhatuse poolt kinnitatud plaanilise kalkulatsiooni alusel. Meie näites on 1 tonni hapukapsa plaanilise hinna 39 rubla 74 kopika juures kapsaste üldmaksumus 238 rubla 36 kopika (vt. töötlemisakti kolmandat osa).

Töötlemisega tegelnud tööliste töötasuhinded on kehtestatud lähtudes kinnitatud tunnitariifimääradest. Järelikult, selleks et õigesti täita töötlemisakti viiendat osa «Töötasu arvutus töötlemise eest» vajatakse kogumikku vastava kategooria tööliste hinnete kohta ühe või teise toodangu töötlemisega seotud operatsioonide jaoks.

Hinnete korrutamisel tehtud tööde mahuga (operatsioonide liikide järgi) arvutatakse välja töötajate töötasu.

Töötlemisaktid koostab ühes eksemplaris ja esitab iga päev raamatupidamisele töötlemise eest vastutav isik. Aktile lisatakse vajalikud dokumendid. Kui töötlemine kestab üle ühe päeva, koostatakse akt ja esitatakse raamatupidamisele pärast põllumajandussaaduste vastava partii kogu töötlemise lõpetamist.

Raamatupidaja kontrollib varumiskaupade, abimaterjalide ja kütuse tegeliku kulu vastavust kindlaksmääratud normidele (retseptile), samuti valmistoodangu väljatulekut.

Esialgu kontrollitakse töötlemisakti andmeid tooraine puhastamisest saadud jäätmete kohta ja selgitatakse tegeliku jäätmete koguse kõrvalekaldumine kindlaksmääratud normidest.

Näide. Kapsajäätmete norm on kinnitatud 8% suuruses kapsaste kaalust, s. o. 562 kg (8% 7026-st). Tegelikult jäätmed moodustasid 564 kg. Järelikult, jäätmete norm on ületatud antud juhul 2 kg võrra (564—562).

Seejärel kontrollitakse puhastatud tooraine, abimaterjalide ja kütuse tegeliku kulu vastavust kinnitatud normidele.

Töötlemisakti kontrollimise kohta teeb raamatupidaja vastava märkuse ning annab akti seejärel kinnitamiseks organisatsiooni juhatuse esimehele või rajooni tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontori direktorile.

Töötlemisoperatsioonide arvestus raamatupidamises. Nende operatsioonide arvestust peetakse raamatupidamises põhiliselt samuti nagu tootmisettevõtetes. Näiteks, töötlemiskulusid kajastatakse valmistoodangu tegeliku omamaksumuse arvutamiseks

---

[1] Meie näites ei ole soodat, väävlit ja parafiini arvatud valmistoodangu kaalu hulka, kuna neid kasutatakse basseinide pesemiseks, suitsutamiseks, parafineerimiseks jne.

Paasvere RTKL Varumiskontor
organisatsiooni nimetus

Hapukapsa **TÖÖTLEMISE AKT Nr.** *8*
valmistoodangu nimetus

10. oktoobrist kuni *23. oktoobrini* 196 *5.* a.

Tooraine, materjali nimetus	Mõõt-ühik	Töötlemiseks antud: kogus	hind		summa	
I. Tooraine						
Kapsad	*kg*	*7026*	—	*02,3*	*161*	*60*
Porgandid	*kg*	*246*	—	*02*	*4*	*92*
Kokku	×	×	×		*166*	*52*
II. Abimaterjalid						
Sool	*kg*	*150*	—	*01,9*	*2*	*85*
Kaustiline sooda	*kg*	*5,4*	—	*06,6*	—	*36*
Väävel	*kg*	*0,6*	—	*10*	—	*06*
Küttepuud	*m³*	*1,2*	*6*	—	*7*	*20*
Parafiin	*kg*	*1,5*	—	*18*	—	*27*
Kokku	×	×	×	×	*10*	*74*
				Kõik kokku	*177*	*26*

III. Valmistoodang

Kogus *5998 kg*

Väljatulekuprotsent *88%*

Ühiku plaaniline hind

39 rbl. *74* kop.

Maksumus plaanilistes hindades *238* rbl. *36* kop.

IV. Jäätmed

a) puhastamisel:

kogus *606 kg*

protsent *8,2%*

b) tootmisjäätmed (kadu jm.):

kogus *818 kg*

protsent *12%*

(Töötlemisakti tagakülg)

V. Töötasu arvutus töötlemise eest

Töölise perekonnanimi	Tööde nimetus	Väljatöötatud toodangu kogus	Hinne		Summa	
I. Männiste	*Operatsioonid: nr. 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11,*					
	12, 13, 16, 17 ja 18	*6 t*	*2*	*55*	*15*	*30*
V. Kallaste	*Operatsioonid: nr. 1, 3 ja 7*	*6 t*	*1*	*08*	*6*	*48*
F. Roosipuu	*Operatsioonid: nr. 10, 14, 15 ja 19*	*6 t*	*1*	*35*	*8*	*10*
	Kokku	*6 t*	*4*	*98*	*29*	*88*

23. oktoobril 196*5.* a. Töötlemise eest vastutav isik *Männiste*
allkiri

Tööliste brigadir *Männiste*
allkiri

Tööline *Roosipuu*
allkiri

24. oktoobril 196*5.* a. Normid, hinnad, kokkuvõtted ja arvutused kontrollis raamatupidaja *Saareste*
allkiri

24. oktoobril 196*5.* a. Aruande kinnitan *Raudväli*
allkiri

konto nr. 50 «Tootmine» allkontol «Tootmine ja töötlemine». Kuid esineb ka mõningaid iseärasusi.

Põhimaterjalideks põllumajandussaaduste töötlemisel on varumiskaubad, mille arvestust enne töötlemisele andmist peetakse kontol nr. 5 «Varumiskaubad ja taara».

Töödeldud toodang kantakse pärast varumispunktile (-laole) üleandmist samale kontole.

Järelikult, antud juhul ei ole vaja arvestada töödeldavaid saadusi kontol nr. 40 «Tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks» ning valmistoodangut kontol nr. 6 «Valmistoodang», nagu seda tehakse tootmisettevõtetes. Need kaks kontot asendavad ühte kontot — kontot nr. 5 «Varumiskaubad ja taara».

Vastavalt sellele kajastatakse jaekaubandusettevõtetes asuvate kaupade töötlemisel niihästi toorainet kui ka valmistoodangut kontol nr. 3 «Kaubad ja taarad jaeettevõtetes».

Töötlemisele väljastatavad varumiskaubad arvatakse töödeldud toodangu omamaksumusse hulgihindades, mis on kehtestatud varumisettevõtetele töötlemata põllumajandussaaduste jaoks. Neid kaupu aga, mis on üle antud töötlemiseks jaekaubandusettevõtete poolt, kajastatakse arvestuses jaemüügihindades (mis on kehtestatud töötlemisele antud kaupadele), millest on maha arvatud kaubanduslik mahahindlus.

Vaatleme töötlemisele andmise operatsioonide kajastamise korda kahe järgmise näite varal.

Näide 1. Tarbijate kooperatiivi varumispunktist on antud töötlemiseks varumiskaupu hulgihindades 166 rubla väärtuses. See summa koosneb varumiskaupade kokkuostumaksumusest — 136 rubla ja juurdehindlusest tarbijate kooperatiivi kasuks — 30 rubla. Kontodel kajastatakse seda operatsiooni järgmiselt:

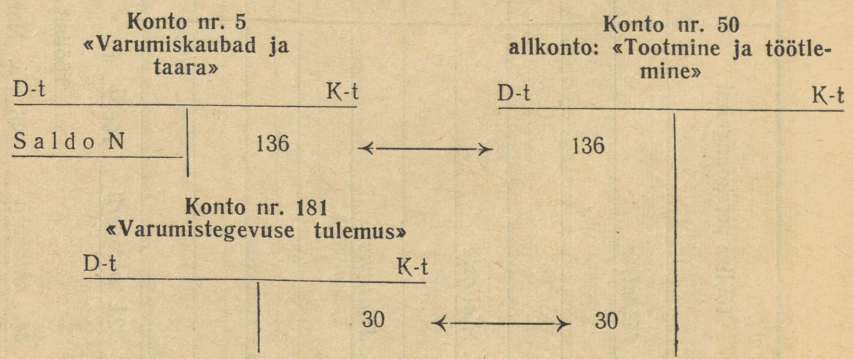

Näide 2. Tarbijate kooperatiivi kauplusest on oma ettevõttele väljastatud töötlemiseks kaupu summas 210 rubla. Nende kaupade kaubanduslik juurdehindlus on 18 rubla.

See operatsioon kirjendatakse kontodel järgmiselt:

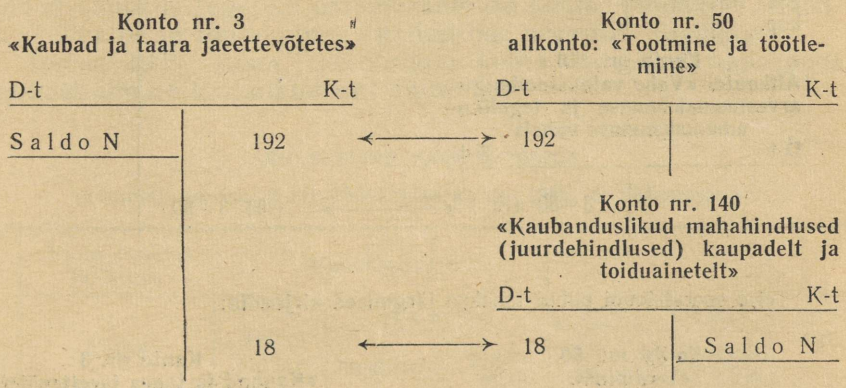

Seejärel kajastatakse allkonto «Tootmine ja töötlemine» deebetis kõiki muid töötlemiskulusid (abimaterjalide ja kütuse kulu, tööliste töötasu jne.), misjärel kogu kulude summa, mis moodustab töödeldud varumiskaupade tegeliku omamaksumuse, kantakse allkontolt «Tootmine ja töötlemine» kontole «Varumiskaubad ja taara». Kui töödeldud varumiskaupade omamaksumuse kohta on koostatud plaaniline kalkulatsioon, võetakse töödeldud varumiskaubad arvele kontole «Varumiskaubad ja taara» plaanilises omamaksumuses. Kõigil ülejäänud juhtudel võetakse töötlemisest saadud varumiskaubad arvele nende tegeliku omamaksumusega.

Töötlemisest jaekaubandusettevõtetesse saabuvad kaubad kantakse konto «Tootmine» kreeditisse ja konto «Kaubad ja taara jaeettevõtetes» deebetisse tegelikus omamaksumuses. Vahe töödeldud kaupade jaemaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel kajastatakse kontol «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ja toiduainetelt».

Näide 1. Töödeldud varumiskaubad on arvele võetud plaanilises omamaksumuses summas 238 rubla 36 kopikat; nende tegelik omamaksumus oli 234 rubla ja 56 kopikat.

Näide 2. Tarbijate kooperatiivi kaupluse töödeldud kaubad on arvele võetud tegeliku omamaksumusega 220 rubla ja jaemüügihindades — 226 rubla.

Esimene operatsioon kirjendatakse kontodel järgmiselt:

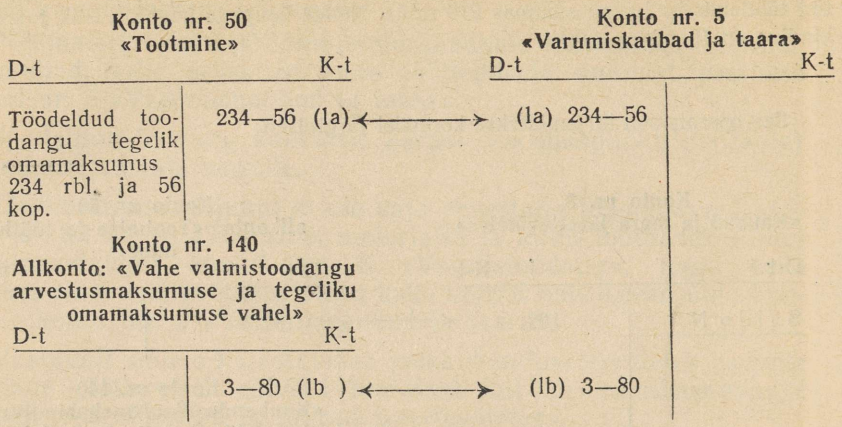

Teise operatsiooni puhul tehakse järgmised kirjendid:

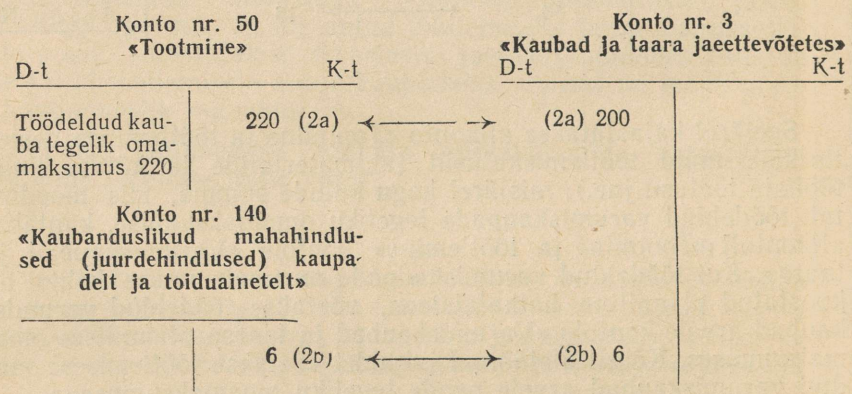

Kui varumiskaupade töötlemise puhul on koostatud omamaksumuse plaaniline kalkulatsioon, kajastatakse töödeldud toodangu plaanilise ja tegeliku omamaksumuse vahest tekkiv sääst või ülekulu allkontol «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» (analüütiline konto «Varumiskaupade töötlemine). Kuu lõpul kantakse sellest tulemusest osa, mis langeb müüdud töödeldud varumiskaupadele, kontole «Varumistegevuse tulemus».

Näiteks, kui hapukapsa tegelik omamaksumus oli 234 rubla 56 kopikat ja plaaniline omamaksumus — 238 rubla 36 kopikat, kajastatakse tekkiv sääst 3 rubla 80 kopikat pärast kogu kaubapartii realiseerimist raamatupidamises järgmiselt:

Deebet — konto nr. 140 allkonto «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel».
Kreedit — konto nr. 181 «Varumistegevuse tulemus» 3 rbl. 80 kop.

Pärast töötlemise lõpetamist ja töödeldud kaupade üleandmist varumispunktile või kauplusele koostatakse nende kaupade tegeliku omamaksumuse aruandelised kalkulatsioonid. Andmed töödeldud kaupade tegeliku omamaksumuse kohta saadakse allkonto «Tootmine ja töötlemine» analüütilise arvestuse raamatust.

Toome 1965. aasta oktoobrikuu kohta koostatud näpukapsa omamaksumuse kalkulatsiooni näite.

ARUANDELINE KALKULATSIOON

põllumajandussaaduste töötlemise kohta 1965. a. oktoobrikuul

Jrk. nr.	Toote nimetus ja kogus / Kulud	Hapukapsas 6 t						Kokku kulusid
		Kokku kulusid	1 t kohta		Kokku kulusid	1 t kohta		
			tegelikult	plaani järgi		tegelikult	plaani järgi	
1.	Varumiskaubad	159—29	26—55	27—64				
2.	Abimaterjalid	3—55	—59	—60				
3.	Kütus	7—20	1—20	1—20				
4.	Töötasu	29—88	4—98	5—				
5.	Muud kulud	1—23	—20	—20				
6.	Tootmise üldkulud	33—41	5—57	5—10				
	Kokku omamaksumus	234—56	39—09	39—74				
	Plaaniline omamaksumus	238—36	—	—				
	Tulemused:							
	a) sääst	3—80	—	—				
	b) ülekulu	—	—	—				

Kaupade võõrastes ettevõtetes töötlemise arvestus. Kaupade töötlemisel teiste organisatsioonide tootmisettevõtetes peab raamatupidamine tagama kontrolli töötlemiseks antud kaupade allesoleku üle, arvutama töötasu tehtud töö eest ja tuletama töötlemisest saadud toodangu tegeliku omamaksumuse.

Kooperatiivorganisatsiooni suhted teiste organisatsioonide tootmisettevõtetega rajatakse lepingutele, milledes on ette nähtud järgmised tingimused: valmistoodangu väljatulekunormid ja

kooperatiivorganisatsioonile valmistoodangu üleandmise tähtajad; tooraine, abimaterjalide ja kütuse kulu normid; töötasu; valmistoodangu kvaliteet ja selle vastavus kehtivatele standarditele.

Materjalide või kauba väljastamise momendil töötlemiseks võõrastes ettevõtetes ei kajastata tootmisprotsessi veel raamatupidamises. Kuid teisele organisatsioonile materiaalsete väärtuste väljastamise fakti ennast tuleb arvestuses kajastada, sest väärtuste väljastamine vähendab organisatsiooni laojuhataja arvel olevate materiaalsete väärtuste kogust ja teeb nende eest vastutavaks organisatsiooni, kes on nad töötlemiseks vastu võtnud.

Seepärast väljastatakse materjalid või kaubad töötlemiseks väljamiskirja alusel ja kantakse selle sünteetilise konto deebetisse ja kreeditisse, millel neid väärtusi seni arvestati. Analüütilises arvestuses debiteeritakse sel puhul avatud töötlemises olevate materjalide või kaupade (töötlemiskoha järgi) analüütilist kontot ja krediteeritakse analüütilist kontot, millel neid väärtusi arvestati kuni töötlemiseks andmiseni.

Pärast toodangu saamist töötlemisest koostab raamatupidamine kooperatiivorganisatsiooni laojuhataja saabumiskirja alusel arvestuse, kus näidatakse järgmised andmed:

materjali või kauba kogus, mis lepingu normide kohaselt oli kulutatud töötlemisel, ja selle tegelik omamaksumus;

töötlemistasu võõrale organisatsioonile (vastavalt lepingule);

töötlemisest saadud valmistoodangu tegelik omamaksumus (töödeldud materjali või kauba tegelik omamaksumus koos töötlemise tasuga).

Selle arvestuse alusel tehakse kirjend kulutatud materjalide või kauba mahakandmiseks (kinnitatud normide järgi) ja tasu arvestamiseks töötlemise eest. Seejuures debiteeritakse allkontot «Töötlemine võõrastes ettevõtetes» (analüütiline konto töötlemise koha järgi) ja krediteeritakse vastavat materjalide kontot töötlemisel kulutatud materjalide või kauba maksumusega, samuti allkontot «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal» töötlemistasu summaga.

Sel viisil kogutakse allkonto «Töötlemine võõrastes ettevõtetes» deebetisse kõik töötlemiskulud ja määratakse sellega kindlaks töödeldud toodangu tegelik omamaksumus.

Seejärel kantakse see summa nende kontode deebetisse, millel arvestatakse töötlemisest saadud toodangut.

Selle kandega allkonto «Töötlemine võõrastes ettevõtetes» sulgub..

Kui töötlemiselt saadud toodang võetakse jaekaubandusettevõttesse või hulgilattu, tehakse kaupluse või laojuhataja aruande alusel järgmised kanded:

Deebet — konto nr. 3 «Kaubad ja taara jaeettevõtetes» või konto nr. 2 «Kaubad ja taara hulgiladudes» — töödeldud kaupade maksumusega jaemüügihindades.

Kreedit — konto nr. 50 «Tootmine» allkonto «Töötlemine võõrastes ettevõtetes» — töödeldud kaupade tegeliku omamaksumusega.

Kreedit — konto nr. 140 «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ja toiduainetelt» — juurdehindluse summaga kuni vastuvõetud kaupade jaemüügimaksumuseni.

Ülaltoodust selgub, et allkontol «Töötlemine võõrastes ettevõtetes» ei saa saldot olla, kuna selle allkonto deebetis ja kreeditis kajastatakse töötlemisest saadud toodangut ühesuguses hindes — tegelikus omamaksumuses.

III PEATÜKK

ARVESTUS LEIVATÖÖSTUSTES

§ 19. LEIVAKÜPSETUSE ARVESTUSE ORGANISEERIMISE ALUSED JA ÜLESANDED

Leivaküpsetus on tarbijate kooperatsiooni tootmistegevuse üheks tähtsamaks haruks. Kooperatiivorganisatsioonide leivatööstustes küpsetatakse suurel hulgal leiva- ja saiatooteid.

Tarbijate kooperatsioonis rakendatakse palju abinõusid leivatööstuse edasiseks arendamiseks, tootmise mehhaniseerimise juurutamiseks, toodangu kvaliteedi parandamiseks, leiva- ja saiatoodete sortimendi laiendamiseks ning spetsialiseeritud transpordi suurendamiseks leiva vedamiseks kaubandusvõrku.

Tarbijate kooperatsiooni volinike VI kongressil märgiti, et nõukogude inimestele tuleb anda maitsvat, aromaatset ning hea välimusega leiba.

Arvestuse ülesanded ja sisu leivatööstustes, samuti ratsionaalsemate kontrollimisviiside rakendamine leivatööstuste töö üle sõltuvad tehnoloogilise protsessi iseärasustest, tootmise organiseerimise mahust ja vormidest, toodete sortimendist ning leivatööstuse majanduslike sidemete iseloomust teiste ettevõtete ja organisatsioonidega.

Leivaküpsetuse tehnoloogia üheks iseärasuseks on tootmisprotsessi lühidus. Tooraine töötlemise ja leiva- ning saiatoodete küpsetamise protsess kestab tavaliselt ainult mõne tunni. Kuu lõpuks on lõpetamata toodang leivatööstustes väga väike. See lihtsustab lõpetamata toodangu hindamist ja arvestust ning toodangu omahinna kalkulatsiooni koostamist.

Leiva- ja saiatoodete tootmise tehnoloogia teiseks iseärasuseks on valmistoodangu kaalu tunduv suurenemine (juurdeküpsetus) kulutatud jahu kaaluga võrreldes ja toodangu kaalu mõningane vähenemine jahtumisel, võrreldes sama toodangu kaaluga soojalt. Valmistoodangu väljatulekunormid ja kaalu kaonormid valmistoodangu jahtumisel ning hoidmisel sõltuvad jahu liigist ja sordist, jahu kvaliteedist, niiskusest, aastaajast, mil toimub toodete küpsetamine, ning muudest tootmistingimustest. Kõiki neid

norme ja tingimusi peab hoolikalt uurima raamatupidaja, kes teostab leivatööstuse operatsioonide arvestust, sest ainult sel juhul võib ta kontrollida toodangu väljatulekunormidest kinnipidamist, toodangu kvaliteeti ja saaduste allesolekut hoidmisel ning realiseerimisel.

Sõltuvalt tootmise mahust ja tootmise organiseerimisest on olemas väikesi ja suuri leivatööstusi. Leivatööstuste selline jaotamine ei ole seotud ainult nende töö organiseerimisega; sellel on suur tähtsus ka raamatupidamise organiseerimisel.

Väikeste leivatööstuste hulka kuuluvad ettevõtted, kus ööpäeva jooksul küpsetatakse kuni 3 tonni leiva- ja saiatooteid. Sellistes leivatööstustes ei ole ette nähtud halduspersonali ametikohti: ettevõtte juhataja, laohoidja ja ekspediitori ülesandeid täidab üks töötaja — vanempagar.

Suurtes leivatööstustes küpsetatakse ööpäevas üle 3 tonni leiva- ja saiatooteid. Nendes tööstustes on ette nähtud juhataja ametikoht. Leivatööstustes ööpäevase toodanguga 7—10 tonni nähakse ette tootmisalajuhataja, laohoidja, ekspediitori ja raamatupidaja ametikohad. Laohoidja ja ekspediitori kohustused pannakse paljudes (keskmistes) leivatööstustes leivatööstuse juhatajale.

Tavaliselt arvestatakse leivatööstuste operatsioone tsentraliseeritult — kooperatiivorganisatsiooni juhatuse raamatupidamises.

Eriti suured leivatööstused eraldatakse iseseisvale bilansile ja nendel on oma arvelduskonto Riigipangas. Neile eraldatakse põhi- ja käibevahendid ning neid krediteeritakse iseseisvalt Riigipangas.

Leivatööstuste raamatupidamise üheks tähtsamaks ülesandeks on tagada kontroll tooraine, materjalide ja valmistoodangu allesoleku üle laos ning tootmisprotsessis. Leivatööstustes, kus on olemas laohoidja, ekspediitor ja brigadir-meister, jaguneb materiaalne vastutus nende isikute vahel. See saavutatakse eraldi dokumentide koostamisega materjalilao, tootmise ja valmistoodangulao operatsioonide kohta. Kui laohoidja ja ekspediitori kohustusi täidab üks isik (leivatööstuse juhataja või ekspediitor), vormistatakse materjalide väljastamine laost tootmisse ja valmistoodangu andmine tootmisest lattu eraldi dokumentidega, millega kindlustatakse materjalide ja valmistoodangu eraldi arvestus raamatupidamises.

Teisiti on olukord väikestes leivatööstustes, kus meister (pagar) vastutab laos ja tootmises olevate materjalide ning tootmisest väljastatud toodangu eest. Siin ei ole üksikute operatsioonide jaoks eraldi dokumentatsiooni. Kogu tootmisprotsessi, kaasa arvatud materjalide väljastamist laost ja valmistoodangu arvelevõtmist, vormistatakse ühe dokumendiga — tootmislehega. Selles dokumendis märgitud andmete õigsust võib kontrollida ainult vastavate näitajate võrdlemise teel kinnitatud normidega ja laos

ning tootmises asuvate toorainete ja materjalide, samuti valmistoodangu tegelike jääkide perioodiliste inventeerimistega.

Leivatööstuse raamatupidamine peab tagama tootmiskulude arvestuse kulukirjete järgi ja kontrolli plaaniliste kalkulatsioonide ning toodangu omahinna alandamise ülesannete täitmise üle. Toodangu omahinna alandamine on leivatööstuse tegevuse üheks tähtsamaks kvaliteedinäitajaks. Arvestus peab soodustama tootmises olevate omahinna alandamise reservide avastamist ja kasutamist ning tööviljakuse tõstmist.

§ 20. LEIVAKÜPSETUSOPERATSIOONIDE DOKUMENTAALNE VORMISTAMINE

Materjalide ja kütuse sissetuleku ning väljamineku vormistamine toimub leivatööstuse laos samuti nagu kooperatiivorganisatsioonide teistes tootmisettevõtetes. Põhitooraineks leiva- ja saiatoodete valmistamisel on nisu- ja rukkijahu. Leivatööstuse lattu saabuva iga jahupartiiga peab kaasas olema kvaliteeditõend (sertifikaat). Selles dokumendis on märgitud jahu kvaliteedi peamised näitajad: jahvatamise kuupäev, jahu niiskus, tuhasisaldus, jahvatuse jämedus, toore valkaine kogus ja kvaliteet jne.

Tuleb silmas pidada, et mida rohkem on jahus niiskust, seda väiksem on valmistoodangu väljatulek, ja vastupidi, jahu niiskusesisalduse vähenemisel suureneb toodangu väljatulek. Seepärast ei või ilma kvaliteeditõendita leivatööstuse lattu jahu vastu võtta. Vastavalt standardite nõuetele kontrollitakse ka lattu saabunud abimaterjalide (soola, pärmi, suhkru, taimeõli, või, kütuse jms.) kvaliteeti.

Jahu, abimaterjalid ja kütus väljastatakse tootmisse koguses, mis on vajalik vastava hulga toodete küpsetamiseks. Jahu väljamiskirjas või koondväljamiskirjas märgitakse tingimata jahu kvaliteet (niiskuse protsent).

Selleks et kontrollida materjalide ja kütuse väljastamist tootmisse teatud koguse leiva- ja saiatoodete küpsetamiseks, tuleb väljamiskirja kirjutamiseks teha arvestus jahu iga liigi ning sordi kohta eraldi.

Jahu, kütust ja taimeõli (vormide määrimiseks) väljastatakse tootmisse normide järgi, mis on määratud valmistoodangu teatud koguse jaoks. Teisi abimaterjale aga väljastatakse tootmisse normide järgi, mis on kindlaks määratud protsentides tegelikult väljastatud jahu kogusest.

Näide. Oletame, et on vaja küpsetada 2550 kg rukkileiba lihtkroovjahust, milles on 13,3% niiskust. Rukkileiva väljaküpsetuse norm sellise niiskusesisaldusega jahust on 157,8%. Järelikult, jahu kulu peab olema:

$$\frac{2550 \text{ kg} \times 100}{157{,}8} = 1616 \text{ kg}.$$

Arvutame nüüd muude materjalide ja kütuse vajaduse. Normide (retsepti) järgi võib 1 t valmistoodangu valmistamiseks kulutada taimeõli 800 g ja segaküttepuid 0,75 m^3. 1 tonni jahu kohta võib võtta soola 1,5% ja pärmi 0,06%. Nende andmete järgi võib ülalnimetatud leivakoguse valmistamiseks kulutada:

a) taimeõli $\left(\frac{0{,}8 \text{ kg} \times 2550}{1000}\right) = 2 \text{ kg}$

b) küttepuid $\left(\frac{0{,}75 \text{ m}^3 \times 2550}{1000}\right) = 1{,}9 \text{ m}^3$

c) soola $\left(\frac{1616 \text{ kg} \times 1{,}5}{100}\right) = 24{,}2 \text{ kg}$

d) pärmi $\left(\frac{1616 \text{ kg} \times 0{,}06}{100}\right) = 1 \text{ kg}$

Nagu juba öeldud, ei koostata väiksemates leivatööstustes väljamiskirju materjalide väljastamise kohta tootmisse. Materjalide tegelik kulu vormistatakse tootmislehega.

Suuremates leivatööstustes kannab laohoidja või teda asendav isik materjalide ja kütuse sissetuleku- ning väljaminekudokumendid materjalide laoraamatusse ja esitab need dokumendid (tavaliselt iga päev) raamatupidamisele koos toorainete ja materjalide liikumise aruannetega. Laoraamatu pidamist ja materjalide ning kütuse aruannete koostamise korda on kirjeldatud II peatükis. Märgime, et jahu liikumist kajastatakse mitte ainult kaalu, vaid ka kottide arvu järgi. Peale selle arvestatakse kotte nende liikide ja kategooriate järgi.

Valmistoodangu väljatuleku eest vastutavad isikud (tootmise juhataja või meister) koostavad iga päev pärast küpsetamise lõpetamist tootmislehe. Tootmislehtede otstarve on samasugune kui tootmisaruannetel muudes tootmisettevõtetes. Erinevus nende vahel on ainult vormis ja koostamise eeskirjades.

Tootmislehti on kahe erineva kujuga: üht liiki tootmislehti koostatakse suurtes leivatööstustes, teist liiki tootmislehti — väikestes leivatööstustes, kus ei ole eraldi töötajaid, kes kannaksid materiaalset vastutust materjalide ja valmistoodangu eest.

Suurtes leivatööstustes kasutatavad tootmislehed (vt. lk. 72 ja 73) koostatakse eraldi tootmises kulutatava jahu iga liigi ja sordi kohta, samuti koostatakse eraldi tootmislehed tööliste iga vahetuse kohta. Järelikult, kui üks tööliste brigaad küpsetab leiva- ja saiatooteid mitmest liigist ja sordist jahust, koostatakse nii palju tootmislehti, kui palju jahu liike (sorte) kulutati tootmisprotsessis.

Tootmisleht koosneb kolmest osast. Esimeses osas «Toorainete, materjalide ja poolfabrikaatide liikumine» tuuakse ära valmistoodete küpsetamiseks tegelikult kulutatud jahu, abimaterjalide ja kütuse kogused. Esialgu kantakse selle osa vastavatesse lahtritesse eelmiselt vahetuselt ülevõetud materjalide ja kütuse kogused (töötamisel ühe vahetusega märgitakse vastavatesse lahtritesse

Organisatsioon *Lehiste Tarbijate Kooperatiiv*

Ettevõte *Leivatööstus*

Töö algus *1.* *juunil* 196*5.* a. kell *14.00*

Töö lõpp *1.* *juunil* 196*5.* a. kell *22.00*

TOOTMISLEHT nr. *lihtkroovjahust* **KÜPSETATUD TOODETE KOHTA**

jahu sort

I. Toorainete, materjalide ja poolfabrikaatide liikumine

Jrk. nr.	Tooraine, materjali nimetus	Mõõt-ühik	Eelmiselt vahetuselt vastu võetud	Laost saadud	Jääk töövahetuse lõpuks	Kulutatud valmistoodete küpsetamiseks
1.	Jahu juuretises ja hapendises . . .	*kg*	*160*		*160*	
2.	Jahu taignas					
3.	Jahu (niiskust 13,3%)	*kg*		*1616*		*1616*
4.	. . . . .					
5.	Leotis					
6.	Pärm					
7.	Sool	*kg*		*24,2*		*24,2*
8.	Suhkur					
9.	Taimeõli	*kg*		*2*		*2*
10.	Margariin					
11.	. . . . .					
12.	Kütus (küttepuud)	m^3		*1,9*		*1,9*

Toorainete, materjalide ja poolfabrikaatide jäägi töövahetuse lõpul üle andnud *Olev*

allkiri

Vastu võtnud *Vilbaste*

allkiri

II. Valmistoodete väljatulek

(Tootmislehe tagakülg)

Jrk. nr.	Toote nimetus	Toote kaal	Küpsetusviis (vormis või põrandal)	Toodete arv	Kaal soojalt	Kaalukadu jahtumisel	Kaal jahtunult	Väljaküpsetuse % tegelikult	Väljaküpsetuse % normikohaselt	Laohoidja allkiri valmistoodete vastuvõtmise kohta
1.	*Rukkileib*	*1,8*	*vormi*	*1400*	*2629*	*74*	*2555*	*158,1*	*157,8*	*Luigas*

Valmistooted on üle antud saatelehe nr. *64. 1. juunist* 196*5.* a. järgi

III. Töötasu arvestus

Jrk. nr.	Brigaadi koosseis	Valmistoodete valmistamisest osavõtu ulatus	Märkmeid lisatööde kohta: Taigna seadmine	Pärmi valmistamine		
1.	*Lepiksoo 4. kat.*	*511 kg*				
2.	*Jõgeva 3. kat.*	*511 kg*				
3.	*Veetamm 2. kat.*	*511 kg*				
4.	*Kuuseoks 2. kat.*	*511 kg*				
5.	*Allikvee 2. kat.*	*511 kg*				

Tootmislehele on lisatud *2* dokumenti nr. *81 ja 64*

Leivatööstuse juhataja *Meriste* (allkiri)

Brigadir (meister) *Lepiksoo* (allkiri)

Tootmislehe ühes dokumentidega vastu võtnud

Raamatupidaja *Vanaveski* (allkiri)

jäägid eelmise päeva lõpuks). Seejärel kantakse sinna laost saadud materjalide ja kütuse kogused ning nende jääk töövahetuse lõpuks. Materjalide ja kütuse jäägid töövahetuse lõpuks peavad olema tõestatud järgmise vahetuse meistri allkirjaga või inventeerimisnimestikuga. Seejärel arvutatakse välja toorainete, materjalide ja kütuse tegelik kulu. Selleks liidetakse laost saadud materjalide kogus eelmiselt vahetuselt ülevõetud materjalide kogusega ja arvatakse maha materjalide jääk töövahetuse lõpuks.

Tootmislehed koostatakse ainult naturaalnäitajates. Juuretise ja hapendise jääk kajastatakse ümberarvestatult nende valmistamiseks kulutatud jahu kaalule.

Kui tootmisse antakse mitu jahupartiid erineva niiskusesisaldusega, kantakse iga partii tootmislehele eraldi real. Samuti kajastatakse eraldi real leotise (s. t. tootmises teistkordselt kasutatava leiva) liikumine.

Tootmislehe teine osa «Valmistoodete väljatulek» täidetakse pärast küpsetatud leiva- ja saiatoodete üleandmist tootmisest valmistoodangulaole (ekspediitorile). Selles osas näidatakse toote nimetus ja kaal, küpsetusviis (vormis või põrandal), toodete kaal soojalt, kaalukadu jahtumisel ja kaal pärast jahtumiskao mahaarvamist.

Meie näites moodustab rukkileiva kaal soojalt 2629 kg. Kaalukadu jahtumisel on juunikuus lubatud 2,8% sooja leiva kaalust, mis moodustab 74 kg. Seega jäi leiva kaaluks pärast jahtumiskao mahaarvamist 2555 kg.

Peale selle märgitakse tootmislehe teises osas valmistoodete väljatulek (tegelik ja normi järgi) protsentides nende valmistamiseks kulutatud jahu kaalust. Nimetatud näitajatel on kontrolliv tähtsus, sest nende järgi tehakse kindlaks jahu kulu ja valmistoodangu väljatulekunormidest kinnipidamist.

Näide. 1616 kg rukkijahust on küpsetatud leiba, mille kaal pärast jahtumiskao mahaarvamist oli 2555 kg.

Selle rukkileiva tegelik väljatulek on:

$$\frac{2555 \times 100}{1616} = 158{,}1\%$$

Leiva- ja saiatoodete väljatulekunormid on määratud jahu kohta, mille niiskusesisaldus on 14,5%. Kui jahu tegelik niiskusesisaldus ei vasta sellele normile, kasutatakse järgmisi paranduskoefitsiente: kui jahus on niiskust alla 14,5%, suurendatakse paranduskoefitsiendiga väljatulekunormi, ja ümberpöördult.

Kui üht sorti jahust küpsetatakse erinevaid leiva- ja saiatooteid, millel on erinevad väljatulekunormid, tuuakse tootmislehes välja nende toodete väljatuleku keskmine protsent kulutatud jahu kaalust. Kuid valmistoodangu väljatuleku keskmine protsent, kõrvutatuna kindlaksmääratud väljatulekunormidega toote iga liigi kohta, ei anna võimalust kindlaks määrata, kuivõrd jahu

kulu vastab väljalastud toodangu kogusele. Seepärast on vaja kontrolliks kõrvutada tegelikult kulutatud jahu kaalu jahu normatiivse kaaluga.

Tootmislehe teises osas märgitakse leiva- ja saiatoodete nimetused, kogused ja kaal. Nende andmete alusel arvutab raamatupidaja, kui palju oleks pidanud kulutama nende toodete küpsetamiseks jahu normi järgi. Sel viisil saadud kogust kõrvutatakse tegelikult kulutatud jahu kogusega, mis on märgitud tootmislehele, ja tuuakse välja kokkuhoid või ülekulu.

Tootmislehe osas «Valmistoodete väljatulek» on ette nähtud koht laohoidja (ekspediitori) allkirja jaoks valmistoodete vastuvõtmise kohta.

Tootmislehe kolmandat osa «Töötasu arvestus» kasutatakse tootmisbrigaadi liikmetele ettenähtud töötasu arvestuseks. Siia märgitakse brigaadi koosseis ja iga töölise tariifikategooria, samuti nende osavõtu ulatus valmistoodete küpsetamisest. See näitaja saadakse valmistoodete kaalu (jahtumiskadu maha arvatult) jagamise teel brigaadi liikmete arvuga.

Võib esineda juhtumeid, kus teenindav personal vähese töökoormatuse tõttu oma põhitööl töötab osa päevast tootmisbrigaadis. Nende osavõtu ulatus valmistoodete valmistamisest määratakse kindlaks vastavalt tegelikult töötatud ajale brigaadis. Näiteks, töötamise eest brigaadis 1,75 tunni jooksul arvestatakse 25% normist, 3,5 tunni töö eest — 50% normist jne.

Väikestele leivatööstustele ettenähtud tootmislehe esimeses osas (vt. lk. 78 ja 79) tuuakse ära ainult toorainete ja materjalide kulutused. Siin ei näidata nende saabumist laost ja eelmiselt vahetuselt vastuvõetud jääke, samuti jääke töö lõpul, sest neid operatsioone ei vormistata dokumentidega (laohoidja ning pagar on üks ja sama isik).

Järelikult, tootmislehe see osa asendab väljaminekudokumenti ja on ette nähtud tootmises kasutatud jahu, abimaterjalide ja kütuse mahakandmiseks lao arvelt. Seepärast on kulutatud materjalide naturaalnäitajate kõrval nähtud ette ka materjalide hind ja maksumus. Jahu jääk tootmises kasutamata juuretises kajastatakse eraldi. Seda tehakse põhjusel, et juuretises olevat jahu ei tule kanda väljaminekusse enne, kui seda ei kasutata ära leiva küpsetamiseks.

Teine osa «Valmistoodete väljatulek» on ette nähtud leiva- ja saiatoodete arvelevõtmiseks laos. Valmistoodete maksumus näidatakse jaemüügihindades.

Väikeste leivatööstuste tootmislehe teise ja kolmanda osa näitajad on analoogilised suurte leivatööstuste tootmislehe vastavate osade näitajatega.

Sel viisil koostatakse suurtes leivatööstustes tootmislehed kontrolli teostamiseks valmistoodangu väljatulekunormidest kinnipidamise ja brigaadi töölistele töötasu arvestuse õigsuse üle. Väikestes

leivatööstustes on tootmislehtedel sama eesmärk, kuid peale selle on nad aluseks materjalide laost tootmisse väljastamise kajastamiseks ja valmistoodete arvelevõtmiseks.

Pärast tootmislehe koostamise õigsuse kontrollimist kõrvutab raamatupidaja toodangu väljatuleku plaanilise normi (protsentides kulutatud jahu kaalust) tegeliku väljatulekuga. Kinnitatud normidest kõrvalekaldumiste puhul peab ta välja selgitama jahu, kütuse ja muude materjalide kokkuhoiu või ülekulu. Et kindlaks teha kokkuhoidu või ülekulu, tuleb valmistoodangu kaal ümber arvutada jahu kaaluks. Selleks on vaja valmistoodangu tegelik kaal jagada valmistoodete väljatuleku plaanilise protsendiga ja saadud tulemus korrutada sajaga.

Näide. Vastavalt tootmislehele nr. 317 1. juunist 1965 oli rukkileiva väljaküpsetus 2555 kg, kusjuures kinnitatud norm oli 157,8% ja küpsetamiseks kulutati jahu 1616 kg.

Jahu kaal kinnitatud normi kohaselt on: $\frac{2555 \times 100}{157{,}8} = 1619$ kg.

Järelikult, jahu tegelik kulu osutus normist 3 kg võrra väiksemaks (1619—1616).

Jahu, kütuse ning muude materjalide ülekulu korral teeb raamatupidaja selle kohta märkuse tootmislehele ja nõuab pagarilt kirjalikku ammendavat seletust. Pärast kontrollimist antakse tootmisleht kooperatiivorganisatsiooni juhatuse esimehele kinnitamiseks.

Kooperatiivorganisatsioonide leivatööstustes küpsetatakse leiva- ja saiatooteid kaalu- ning tükiviisi. Need tooted antakse ekspeditsiooni soojalt. Kaaluleib võetakse ekspeditsioonis vastu koos kogu partii kohustusliku ülekaalumisega ja pätside ülelugemisega. Tükktooted võetakse vastu ainult arvu järgi, kusjuures kontrollkaalumisega tehakse kindlaks vähemalt kümne üheliigilise toote kaal iga vastuvõtmise puhul.

Leiva- ja saiatoodete ahjust väljavõtmisel soovitatakse märkida eri lehele nende kogus ning kaal. Praktikas nimetatakse seda lehte kaaluleheks.

Nende andmete alusel kirjutab meister töövahetuse lõpul väljamiskirja, kus näitab toodete koguse tükkides ja kaalu (kaaluleiva puhul jahtumiskadu maha arvatult), samuti jaemüügihinna ja ekspeditsiooni väljalastud toodete kogumaksumuse.

Ekspeditsiooni vastuvõetud kaaluleiba ning leiva- ja saiatooteid ei väljastata kohe kaubandusvõrku, sest nende toodete väljastamine soojalt on keelatud. Käesoleval ajal on kehtestatud eeskirjad, mille kohaselt kooritud jahusortidest küpsetatud leiba võib väljastada kaubandusvõrku pärast seda, kui teda on hoitud pärast küpsetamist ekspeditsioonis vähemalt 2 tundi, kuid mitte üle 18 tunni, kaalunisuleiba sordi- ja rukkipüülijahust vähemalt 2 tundi, kuid mitte üle 10 tunni ning tükkleiba lihtkroovjahu sor-

Organisatsioon *Lehiste Tarbijate Kooperatiiv*

Ettevõte *Leivatööstus*

KAALULEHT

Toote nimetus *Vormi-kaalurukkileib lihtkroovjahust*

Kellelt saadud *H. Lepiksoolt*
brigadiri, meistri nimi

Kes võttis vastu *A. Luigas* *1. juunil* 196*5.* a.
ekspediitori nimi

Jrk. nr.	Kogus tükkides	Kaal soojalt
1.	*200*	*380*
2.	*280*	*532*
	jne.	
	Kokku *1400*	*2629*
	Jahtumiskadu	*74*
	Kaal pärast jahtumiskao mahaarvamist	*2555*

tidest ja peenkroovjahust — vähemalt 1 tund, kuid mitte üle 10 tunni. Tükk- ja väiketükktooteid sordinisu- ja püülijahust lubatakse väljastada kaubandusettevõtetele soojalt, kuid hiljemalt 6 tunni jooksul pärast ahjust väljavõtmist. Rahvuslikke leivasorte väljastatakse vastavalt poolte kokkuleppele.

Leivatööstusel peab olema kinnitatud graafik leiva koguste ja kohaleveoaja kohta kauplustesse, einelaudadesse ning muudesse kaubandusettevõtetesse.

Leiva- ja saiatooteid väljastatakse jaemüügihindades, millest on maha arvatud kaubanduslikud juurdehindlused kindlaksmääratud suuruses. Seda väljastamist vormistatakse väljamiskirjadega.

Ekspediitor näitab dokumentides toodete väljastamise aja (tunni ja minutid), toote nimetuse, tükkide arvu ning kaalu jahtunult, jaehinna ja summa. Toodangu maksumuse arvestust hulgihindades teostab raamatupidamine. Dokumendid, millega vormistatakse leiva- ja saiatoodete saamist ning väljastamist, annab ekspediitor iga päev üle raamatupidamisele ühes aruandega leiva- ja saiatoodete, muu valmistoodangu ja tehtud tööde kohta. Nimetatud aruande vorm ning selle koostamise kord on toodud lehekülgedel 42 ja 43. Aruande tagaküljel kajastatakse kaalu-pagaritoodete liikumist mitte ainult kaalu järgi (kilogrammides), vaid ka tükkides (batoonide, pätside jms. arv).

Organisatsioon *Adavere Tarbijate Kooperatiiv*

Ettevõte *Leivatööstus*

TOOTMISLEHT Nr. *241*

II sordi nisujahust KÜPSETATUD TOODETE KOHTA

jahu sort

Töö algus *10. augustil* 196*5.* a. kell *4* — min.

Töö lõpp *10. augustil* 196*5.* a. kell *9* — min.

I. Toorainete ja materjalide kulu

Jrk. nr.	Tooraine, materjali nimetus	Mõõt-ühik	Küpsetamisel kulutatud			
			Kaal (kogus)	Hind	Summa	
1.	Jahu jääk juuretises *10. VIII*	*kg*	*160*	*0—19*	*30*	*40*
2.	Jahu (niiskust *12%*)	*kg*	*240*	*0—19*	*45*	*60*
3.						
4.	Leotis					
5.	Pärm	*kg*	*2*	*0—54*	*1*	*08*
6.	Sool	*kg*	*5,5*	*0—02*	—	*11*
7.	Suhkur					
8.	Taimeõli	*kg*	*0,6*	*1—60*	—	*96*
9.	Margariin					
10.						
11.						
12.						
13.	Kütus (segaküttepuud)	m^3	*0,5*	*6.—*	*3*	—
14.						
15.	Kokku				*81*	*15*

Jahu jääk juuretises (hapendises) *11.* *augustiks* 196*5.* a. *170* kg

II. Valmistoodete väljatulek

(Tootmislehe tagakülg)

Jrk. nr.	Valmistooted									Väljaküpsetuse %	
	Toote nimetus	Toote kaal	Küpsetusviis (vormis või põrandal)	Toodete arv	Kaal soojalt	Kaalukadu jahtumisel	Kaal jahtunult	Hind	Summa	tegelikult	normikohaselt
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	*Nisuleib*	*1,5*	*vormi*	*390*	*603*	*17*	*586*	*0—17*	*99—62*	*146,5*	*145,5*

III. Töötasu arvestus

Jrk. nr.	Brigaadi koosseis	Valmistoodete valmistusest osavõtu ulatus	Märkmed lisatööde kohta			
			Taigna seadmine	Pärmi valmistamine		
1.	*Pagar Veesaar 3. kat.*	*293*				
2.	*Abitööline Kibuvits 2. kat.*	*293*				

Tootmislehele lisatud — dokumenti nr. —

Leivatööstuse juhataja *Mets* (allkiri)

Brigadir (meister) *Veesaar* (allkiri)

Tootmislehe ühes dokumentidega vastu võtnud

Raamatupidaja *Sarv* (allkiri)

§ 21. MATERJALIDE JA KÜTUSE ARVESTUS RAAMATUPIDAMISES

Materjalide ja kütuse arvestuse aluseks raamatupidamises on lao sissetuleku- ja väljaminekudokumendid, mis on vastu võetud ühes toorainete ja materjalide liikumise aruannetega. Nende aruannete koostamise ja raamatupidamises töötlemise korda on kirjeldatud eelmises peatükis.

Jahu saabub leivatööstuse lattu hankijatele kinnitatud hulgihindades. Hulgihinnad on kinnitatud jahule baasilise niiskusega 14,5%. Seepärast tehakse jahu niiskuse iga protsendi alanemise eest hulgihinnale juurdehindlus ja kõrgendatud niiskuse iga protsendi eest aga rakendatakse mahahindlust hulgihinnast.

Selleks et kindlaks määrata saadud jahu 1 kg maksumus, on vaja selle partii maksumus hulgihindades, mida on korrigeeritud mahahindluste või juurdehindluste arvel, jagada jahu kaaluga.

Kui arveldusi hankijatega peetakse maksenõuete aktsepti korras, tehakse hankija arve-maksenõude alusel järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 40 «Toorained, materjalid ja kütus tootmiseks».
Kreedit — konto nr. 20 «Arveldused hankijaga».

Abimaterjale (soola, pärmi jne.) saadakse leivatööstuse lattu mitmesugustelt hankijatelt, samuti oma kaubandusettevõtetelt jaemüügihindades, millest on maha arvatud kaubanduslik mahahindlus. Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu hulgiladu teeb materjalide väljastamisel leivatööstusele mahahindlust samal määral kui materjalide väljastamisel jaekaubandusettevõtetele. Kui neid materjale väljastab leivatööstusele jaeettevõte, teeb ta leivatööstusele mahahindlust jaemüügihindadest samal määral kui materjalide väljastamisel rajooni tarbijate kooperatiivi liidu hulgilaost, maha arvatult kaubandusliku mahahindluse osa, mis jääb jaekaubanduse kasuks.

Näide. Aaspere Tarbijate Kooperatiivi kauplus väljastas oma leivatööstusele 298 kg soola. Kaupluse ja leivatööstuse operatsioone arvestatakse tarbijate kooperatiivi juhatuse raamatupidamises. Soola väljastamise kohta tehakse järgmine arvestus:

Pakkimata sool, jahvatus nr. 1 298 kg à 3 kop. kokku rbl.	8.94
Kaubanduslik mahahindlus 10% . . . . . „	0.89
Kokku maksumus hulgihindades rbl.	8.05

Selle operatsiooni puhul tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 40 «Toorained, materjalid ja kütus tootmiseks» rbl.	*8.05*
Deebet — konto nr. 140 «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ja toiduainetelt» „	*0.89*
Kreedit — konto nr. 3 «Kaubad ja taara jaeettevõtetes» „	*8.94*

See kanne tehakse tarbijate kooperatiivi kaupluse kaubalis-rahalise aruande põhjal. Leivatööstuses debiteeritakse selle operatsiooni puhul (laoaruande põhjal) kontot «Tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks» ning krediteeritakse kontot «Kaubad ja taara jaeettevõtetes».

Konto «Tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks» deebetis ning konto «Kaubad ja taara jaeettevõtetes» kreeditis tekib kaks vastastikust kannet. Et vältida dubleerimist, jäetakse kuu lõpul koostatavatest memoriaalorderitest teine kanne välja.

Kütust (kivisüsi, küttepuud) saadakse hankijatelt hulgihindadega.

Transpordikulud materjalide ja kütuse kohaleveo eest hankijatelt kuni leivatööstuse laoni kuuluvad leivatööstuses, nagu muudeski tootmisettevõtteis, arvelevõetud materjalide omamaksumusse. Need kulud arvestatakse koos materjalidega ühisel sünteetilisel kontol, kusjuures analüütilises arvestuses näidatakse nad eraldi.

Kui vahemaa leivatööstusest kuni hankija laoni ületab 10 km, hüvitavad rahandusorganid riigieelarvest osa tegelikkudest jahu veokuludest, kuid mitte üle kinnitatud tariifide.

Selleks et saada riigieelarvest transpordikulude hüvitussummad, esitatakse rahandusosakonnale hankija dokumendid (faktuurarved, saatelehed) saadud jahu kohta, samuti originaaltranspordidokumendid veo kauguse ja maksumuse kindlakstegemiseks. Peale selle koostatakse arvestus, milles veo üldisest maksumusest arvatakse maha veo maksumus esimese 10 km eest, lähtudes samast tariifist, mille järgi on tasutud kogu veokauguse eest.

See arvestus on aluseks järgmise kande tegemiseks:

Deebet — konto nr. 23 «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid» allkonto «Arveldused rahandusorganitega»
Kreedit — konto nr. 40 «Tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks».

Sel viisil kajastatakse kontol «Tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks» leivatööstusse saabunud materjalide tegelik omamaksumus, maha arvatult riigieelarvest hüvitatav transpordikulude osa.

Nagu muudes tootmisettevõtetes, kantakse tootmisse väljastatud materjale kuu jooksul väljaminekusse ostuhindades, ilma transpordikulude arvestuseta. Kuu lõpul lülitatakse nende kulude vastav osa erilise arvestuse alusel toodangu omamaksumusse.

Aruandele ja sellele lisatud esmasdokumentidele märgitud korrespondeerivate kontode alusel koostatakse korrespondeerivate kontode kaks grupeeringut: üks grupeering materjalide saabumise ja teine materjalide väljastamise kohta. Need grupeeringud kantakse koondmemoriaalorderitesse. Selle orderi vorm ühes näitlike sissekannetega on toodud lehekülgedel 82 ja 83.

Nende memoriaalorderite otstarve on kajastada konto «Toor-

Organisatsioon *Lehiste Tarbijate Kooperatiiv*

Ettevõte _____

MEMORIAAL

Konto nr. 40 *«Tooraine, materjalid juunikuul*

Jrk. nr.	Dokumendid: Nimetus	Dokumendid: Nr.	Dokumendid: Kuupäev	Organisatsiooni nimetus või isiku perekonna-, ees- ja isanimi	Operatsiooni sisu
1.	*Toorainete ja materjalide liikumise aruanne . . . . .*	*126*	*1. VI*	*Mustmets Jaan Karli p.*	*Väljastatud meistrile*
2.	*Arvestus . . . . .*	*14*	*30. VI*	—	*Transpordikulude hüvitamine riigieelarvest*
3.	*Arvestus . . . . .*	*6*	*30. VI*	—	*Tranpordikulude mahakandmine kuu kohta*
					Kokku juunis

Pea (vanem-) raamatupidaja *Vanaveski*

Lisa 64 lehel *2. juulil* 196*5.* a.

ained, materjalid ja kütus tootmiseks» deebet- ning kreeditkäibeid antud kuul korrespondeerivate kontode lõikes. Kuu lõpul kantakse memoriaalorderisse samuti transpordikulude summad, mis kuuluvad mahakandmisele antud kuul, ja riigieelarvest nende kulude hüvitamise summad.

Üheaegselt koondmemoriaalorderite koostamisega toorainete, materjalide ja kütuse liikumise kohta kantakse operatsioonid, mis on kajastatud ühes toorainete ja materjalide liikumise aruannetega saabunud sissetuleku- ja väljaminekudokumentides, analüütilistele kontodele raamatus vorm K-10. Materjalide analüütilise arvestuse tehnikat selles raamatus on kirjeldatud eelmises peatükis.

Väikestes leivatööstustes, kus küpsetatavate toodete sortiment on kitsas, võib toorainete ja materjalide analüütilise arvestuse raamatus vorm K-10 asendada toorainete ning materjalide liikumise aruande andmetega.

ORDER Nr. 30

ja kütus tootmiseks»

196 5. a.

Debiteeritavate kontode, allkontode, kirjete nr. Nr. 50 «Tootmine» toodete nimetuste ja sortide järgi								
Rukkileib			Nisuleib			Kokku	Nr. 23 «Mitmesugused deebitorid ja kreditorid»	Kõik kokku
Põhitooraine	Abimaterjalid	Kütus	Põhitooraine	Abimaterjalid	Kütus			
185—17	*9—46*	*14—13*	*105—18*	*3—20*	*4—86*	*322—*	—	*322—*
—	—	—	—	—	—	—	*21—*	*21—*
254—72	—	—	*57—28*	—	—	*312—*	—	*312—*
6603—31	*127—20*	*250—88*	*2566—34*	*41—15*	*75—12*	*9664*	*21—*	*9.685—*

Koostas *Muutlik*

§ 22. TÖÖ JA TÖÖTASU ARVESTUS LEIVAKÜPSETUSES.

Töö iseloomult jagunevad leivatööstuste töölised ja teenistujad tootmis-, teenindavaks ning halduspersonaliks.

Tootmistööliste tööd tasustatakse premiaalse tükitöö- ja premiaalse ajapalgasüsteemi järgi. Teistele töötajatele makstakse töötasu ajapalgasüsteemi järgi, vastavalt kinnitatud ametipalkadele.

Töötasu maksmiseks tükitöölistele on kinnitatud tunnitariifi palgamäärad seitsmetunnilise tööpäeva juures, samuti väljatöötuse normid ühe töölise kohta vahetuses (kilogrammides) leiva- ja saiatoodete sortide järgi, sõltuvalt leivaahju tüübist ning tükeldamise viisist (mehhaaniline või käsitsi tükeldamine).

Tükitööhinded on kehtestatud igat liiki küpsetatud leiva- ja saiatoodete tsentneri kohta. Arvestuse tegemisel võetakse kuu keskmiseks pikkuseks 25,6 tööpäeva või 174,5 tundi, tööpäeva pikkuseks — 7 tundi.

Sel viisil saadakse tunnitariifimäära korrutamise teel 7-ga

päevane tariifimäär ja korrutamisel 174,6-ga kuuline tariifimäär kõigi *kuue tariifijärgu kohta.*

Näide. Lehiste Tarbijate Kooperatiivi juhatus kinnitas brigadir I. Lepiksoole IV kategooria. IV kategooria tunnitariifi palgamääraks maal asuvatele leivatööstustele on kinnitatud 32,3 kop. Järelikult, I. Lepiksoo päevaseks tariifimääraks on 2 rbl. 26,1 kop. (32,3 × 7,0) ja kuu tariifimääraks 56 rbl. 40 kop. (32,3 × 174,6).

Mehhaanilise tükeldamise ja küpsetamise kohta ahjus «ПШК» on tarbijate kooperatiivi juhatus kinnitanud järgmised vahetuse väljatöötuse normid: rukkijahust vormileiba kaaluga 1,5 kuni 2 kg — 525 kg; vormileiba 85%, 72% ning 30%-st nisujahust kaaluga 1 kuni 1,5 kg — 450 kg.

Selleks et kindlaks määrata tükitööhinded ühe tsentneri leiva küpsetamise eest, tuleb töötaja päevane tariifimäär jagada vahetuse küpsetusnormiga. Meie näites on see:

rukkijahust leiva puhul

2 rbl. 26,1 kop. : 5,25 ts = 43 kop.;

nisujahust leiva puhul

2 rbl. 26,1 kop. : 4,5 ts = 50,2 kop.

Tootmisbrigaadi töölistele arvestatakse töötasu brigaadi tegeliku väljatöötuse jagamise teel brigaadi tööliste arvuga ning iga töölise tööhinde korrutamisega töölise poolt tegelikult toodetud leiva- ja saiatoodete kogusega.

Ettevõtte juhatajal on õigus kinnitada tükitööliste hulgast määratud brigadiridele, keda ei ole vabastatud põhitööst, lisatasu brigaadi juhtimise eest 10—15% ulatuses tariifilisest palgamäärast. Seda lisatasu makstakse tingimusel, et kogu brigaad täidab kuu keskmisi väljatöötusnorme.

On vaja märkida, et väikestes leivatööstustes tootmisvõimusega kuni 3 tonni ööpäevas peetakse otstarbekohaseks viia töölised üle premiaalsele ajapalgasüsteemile. Ajatöölistele arvutatakse töötasu tunnitariifi palgamäärade korrutamise teel tegelikult töötatud tundide arvuga. Nendes ettevõtetes peab olema tagatud kuuplaani (-ülesande) täitmine. Leivatööstuse juhataja ülesannete täitmise eest makstakse ühele töölisele-pagarile lisatasu 10—15% ulatuses tema tariifipalgamäärast.

Näide. Maal asuva väikese leivatööstuse (tootmisvõimsusega kuni 3 t ööpäevas) III kategooria pagar töötas aprillis 175 tundi. Tema tunnitariifi palgamäär oli 28,6 kopikat.

Premiaalse ajapalgasüsteemi juures on pagari aprillikuu töötasu 50 rbl. ja 5 kop. (28,6 × 175).

Selleks et suurendada tööliste materiaalset huvitatust, tõsta tööviljakust, parandada toodangu kvaliteeti ja alandada toodete omahinda, võib töölisi igakuuliselt premeerida kuni 20% ulatuses nende tariifipalgamäärast. Tähtsamate tootmislõikude töölisi premeeritakse standardis või tehnilistes tingimustes ettenähtust kõr-

gema kvaliteediga toodangu väljalaskmise eest tingimusel, et toodangu väljatuleku plaanilised normid on täidetud. Abitootmislõikudes töötavaid ajatöölisi, samuti valvepersonali (lukkseppi, elektrikuid jt.) premeeritakse tööde kõrgekvaliteedilise ja õigeaegse teostamise eest tingimusel, et teenindavad brigaadid, jaoskonnad, vahetused, tsehhid või ettevõte tervikuna on täitnud kuuplaani (-ülesande).

Toodangu kvaliteedi tõstmise eest makstava preemia arvestamise aluseks on vastava laboratooriumi, kontrolöride (praakerite) või nende funktsioone täitvate töötajate hinded toodangu kvaliteedi kohta. Kooperatiivorganisatsiooni juhatusel on õigus jätta üksi-

ARVESTUSLEHT Nr. *31*

juuni kuul 196*5.* a.

Ees-, isa- ja perekonnanimi *Helmi Peetri t. Lepiksoo*

Ametikoht *brigadir-meister*

Tariifimäär *32,3 kop. tunnis*

Kuupäev	Valmistoodete küpsetamine				jne
	Leib kroovitud rukkijahust		Nisuleib 85, 72 ja 30%-st jahust		
	Tootmislehtede numbrid	Kogus kg	Tootmislehtede numbrid	Kogus kg	
1. juunil	*317*	*511*	*318*	*315*	
2. juunil	*319*	*520*	*320*	*310*	
Kokku		*13.380*		*4.200*	
Hinne 1 ts eest		*43 kop.*		*50,2 kop.*	
Töötasu summa		*57 rbl. 53 kop.*		*21 rbl. 08 kop.*	

1. Kuulub tasumisele tükitööhinnete järgi kokku . . . . . *78 rbl. 61 kop.*
2. Preemia kõrge kvaliteediga toodangu väljalaskmise eest (20% kuutariifipalgamäärast 56 rbl. 40 kop.) . . . . *11 rbl. 28 kop.*
3. Lisatasu brigaadi juhtimise eest (10% tariifipalgamäärast 56 rbl. 40 kop.) . . . . . *5 rbl. 64 kop.*

Kokku . . . . . *95 rbl. 53 kop.*

Raamatupidaja arvepidaja *Vanaveski*

kuid töölisi preemiast täielikult ilma või vähendada neile makstava preemia suurust tootmistöös esinenud puuduste pärast.

Iga töölise tegelikku väljatöötust arvestatakse tootmislehe kolmandas osas — «Töötasu arvestus». Andmed tegeliku väljatöötuse kohta kantakse *arvestuslehte*, mis raamatupidamises avatakse iga tootmistöölise kohta (vt. lk. 85).

Arvestuslehtede alusel koostatakse töötasulehed palga väljamaksmiseks.

Leivatööstuste juhtivatele ja insenerilis-tehnilistele töötajatele on kinnitatud kuuametipalgad, mis on diferentseeritud ettevõtete liikide ja võimsuse järgi. Teenistujatele ning nooremale teenindavale personalile aga on kinnitatud kuuametipalgad, mis on ühesugused kõigis leivatööstustes.

Administratiiv- ja teenindava personali ajatasu puhul arvestatakse nende töötasu tööaja arvestuse tabelite ja kinnitatud ametipalkade alusel. Leivatööstuse tootmistöölistele arvutatud töötasu lülitatakse vahetult toodangu omamaksumusse ja järelikult kuulub see otseste tootmiskulude hulka.

Tootmistöölistele arvutatud töötasusummale tehakse järgmine kirjend:

Deebet — konto nr. 50 «Tootmine».
Kreedit — konto nr. 26 «Töölised ja teenistujad».

Administratiiv- ja teenindava personali töötasu kuulub kaudsete kulude hulka ning kantakse konto «Tootmise üldkulud» deebetisse.

§ 23. LEIVATÖÖSTUSTE TOOTMISKULUDE ARVESTUS

Leivatööstustes, nagu muudeski tootmisettevõtetes, peab raamatupidamine kindlaks tegema iga liiki toodete tegeliku omamaksumuse.

Otseseid tootmiskulusid arvestatakse kontol «Tootmine», kaudseid kulusid — kontol «Tootmise üldkulud».

Otseste ja kaudsete tootmiskulude arvestuse meetodeid on kirjeldatud eelmises peatükis. Seepärast vaatleme siin ainult nende kulude analüütilist arvestust leivaküpsetuses.

Otseste tootmiskulude analüütilist arvestust leivaküpsetuses peetakse raamatus vorm K-26 ning leiva- ja saiatoodete liikide ning kulukirjete järgi.

Lehekülgedel 88 ja 89 on toodud konto «Tootmine» analüütilise arvestuse vorm, kuhu on tehtud operatsioonide näidiskanded rukki- ja nisuleiva küpsetamise kohta.

Tootmiskulude kirjete loetelu peab vastama tootmisettevõtete otseste kulude kinnitatud nomenklatuurile.

Konto deebetpoolele kantakse saldo kuu alguseks, mis näitab lõpetamata toodangu suurust. Seejärel kantakse deebetpoolele

koondmemoriaalorderi alusel konto nr. 40 «Toorained, materjalid ja kütus tootmiseks» kreeditist (vt. lk. 82) kuu jooksul tootmisse väljastatud põhi- ja abimaterjalide ning kulutatud kütuse tegelik omamaksumus. Need kanded tehakse kuu lõpul leiva- ja saiatoodete liikide lõikes. Selle konto deebetisse kantakse samuti töötasusummad, mis on arvutatud tootmistöölistele, ja sotsiaalkindlustuseraldiste summad. Peale selle liidetakse kuu lõpul otsestele tootmiskuludele kontol «Tootmise üldkulud» kuu jooksul arvestatud kaudsed kulud.

Pärast seda, kui analüütiliste kontode deebetisse on kantud kõik jooksva kuu kulud, arvutatakse välja nende kulude kuuline üldsumma ja konto «Tootmine» viimasele reale kirjutatakse saldo kuu lõpuks (lõpetamata toodang).

Analüütiliste kontode kreeditpoolel kajastatakse tootmisest kuu jooksul väljastatud ja konto «Valmistoodang» deebetisse kantud toodangu tegelik omamaksumus.

Meie näites võrdub rukkileiva tegelik omamaksumus ettevõtte kõigi kulude summaga kuus, mis oli kantud konto deebetpoolele. Seda põhjustas asjaolu, et lõpetamata toodangu summa kuu alguseks ja kuu lõpuks oli ühesuurune (23 rbl. 84 kop.). Kui jäägid ei ole võrdsed, määratakse valmistoodangu tegelik omamaksumus kindlaks järgmise arvestuse järgi: ettevõtte kulude kuukokkuvõttele liidetakse saldo kuu alguseks ja lahutatakse saldo kuu lõpuks.

Seejuures tootmiskulude kirjed (peale toorainete, abimaterjalide ja kütuse) lülitatakse täielikult väljalastud toodangu omamaksumusse. Seepärast näiteks tootmistööliste kuuline töötasusumma, mis on kajastatud analüütilise konto deebetis, peab võrduma vastava kirjega sama analüütilise konto kreeditis.

Kaudseid kulusid arvestatakse raamatus vorm K-25, kus kõik tootmise üldkulud on grupeeritud vastavalt kinnitatud kirjete nomenklatuurile (vt. lk. 90 ja 91).

Sissekandeid sellesse raamatusse tehakse kuu lõpul memoriaalorderite alusel. See on seletatav asjaoluga, et kuu jooksul kajastatakse tootmise üldkulusid žurnaalide, koondmemoriaalorderite ja läbitöötamisandmikkude kirjete lõikes.

Kaudsete kulude kuukokkuvõte (liikide järgi) lülitatakse koondmemoriaalorderitesse ja kantakse seejärel raamatusse kulukirjete järgi.

Kanneteks konto «Tootmise üldkulud» deebetisse on raamatus ette nähtud mitu lahtrit. Igasse lahtrisse kirjendatakse ainult üks memoriaalorder, kuna lahtrisse «Kokku» (deebetis) kantakse kõigi memoriaalorderite kokkuvõte. Kreediti kanded tehakse tabelis, mis on ette nähtud kaudsete kulude mahakandmiseks ja vähendamiseks tootmise üldkulude kirjete järgi. Selles tabelis toodud konto kreediti kokkuvõte kantakse üle lahtrisse «Mahakanded kulude vähendamiseks». See annab võimaluse kindlaks määrata

Lk. nr 6

Deebet KONTO Nr. 50 NIMETUS «Tootmine»

Kuupäev	Kande alus: Kirjendi nr.	Kande alus: Dokumendi nr.	Krediteeritava konto nr.	Analüütilised kontod või kirjed / Tekst	Toote nimetus: Rukkileib		Nisuleib		jne.						Kokku	
				Saldo 1. juuniks (põhitooraine)	*23*	*84*	*—*								*23*	*84*
30. VI	*30*		*40*	*Põhitooraine*	*6603*	*31*	*2566*	*34*							*9169*	*65*
„	*30*		*40*	*Abimaterjalid*	*127*	*20*	*41*	*15*							*168*	*35*
„	*30*		*40*	*Kütus*	*250*	*88*	*75*	*12*							*326*	*—*
„	*23*		*26*	*Tootmistööliste töötasu*	*167*	*38*	*64*	*23*							*231*	*61*
„	*25*		*23*	*Muud otsesed kulud*	*6*	*86*	*2*	*89*							*9*	*75*
„	*49*		*52*	*Tootmise üldkulud*	*331*	*54*	*128*	*46*							*460*	*—*
				Kokku juunis	*7487*	*17*	*2878*	*19*							*10 365*	*36*
				Saldo 1. juuliks (põhitooraine)	*23*	*84*	*—*								*23*	*84*

Kreedit

Kuupäev	Kande alus: Kirjendi nr.	Kande alus: Dokumendi nr.	Debiteeritava konto nr.	Analüütilised kontod või kirjed / Tekst	Toote nimetus: Rukkileib		Nisuleib		jne.						Kokku	
30. VI	*17*		*6*	*Põhitooraine*	*6 603*	*31*	*2.566*	*34*							*9 169*	*65*
„	„		„	*Abimaterjalid*	*127*	*20*	*41*	*15*							*168*	*35*
„	„		„	*Kütus*	*250*	*88*	*75*	*12*							*326*	—
„	„		„	*Tootmistööliste töötasu*	*167*	*38*	*64*	*23*							*231*	*61*
„	„		„	*Muud otsesed kulud*	*6*	*86*	*2*	*89*							*9*	*75*
„	„		„	*Tootmise üldkulud*	*331*	*54*	*128*	*46*							*460*	—
				Kokku juunis	*7 487*	*17*	*2 878*	*19*							*10 365*	*36*

Lk. nr. 6

Deebetkonto nr. 52 «Tootmise üldkulud» juunis 196 5. a.

Vorm nr. K-25

Kirje nr. ja nimetus / Kirjendi nr. / Korrespondeeriva konto nr.	2/10	21/23	22/25	23/26	25/23	30/40	38/112	40/142	41/183	42/112	Kokku	Mahakanded kulude vähendamiseks (—)	Kokku pärast mahakandeid	Kokku aasta algusest
1. Põhi- ja täiendav töötasu rahandusorganeis registreeritavale personalile				143—							143—		143—	893—
2. Halduspersonali komandeerimis- ja ümberpaigutamiskulud	7—		21—								28—		28—	65—
3. Muud halduskulud		11—			10—						21—		21—	97—
4. Preemiad rahandusorganeis mitteregistreeritavale halduspersonalile														
5. Põhi- ja täiendav töötasu rahandusorganites mitteregistreeritavale personalile (kaasa arvatud preemiad)														
6. Hoonete, ehitiste ja inventari korrashoiu ning jooksva remondi kulud		60								60—			60—	345—
7. Põhivahendite amortisatsioon							81—				81—		81—	460—
8. Väheväärtusliku ja kiirelt kuluva inventari kulumine								21—			21—		21—	118—
9. Katsete, uurimuste kulud, tehase üldlaboratooriumide ülalpidamise kulud, leiutiste ja tehnilise täiustamise kulud														
10. Töökaitse kulud														
11. Tasutud protsendid (makstuist saadud protsendid maha arvates)														

Kirje nr. ja nimetus	Kirjendi nr. / Korrespondeeriva konto nr. 2/10	21/23	22/25	23/26	25/23	30/40	38/112	40/142	41/183	42/112	Kokku	Mahakanded kulude vähendamiseks (—)	Kokku pärast mahakandeid	Kokku aasta algusest
12. Muud üldmajanduslikud kulud	3—							8—			11—		11—	80—
13. Maksud ja lõivud														
14. Eraldised fondidesse ja juhatuse kulude katteks									21—	40—	61—		61—	150—
15. Trahvid vagunite, laevade ja muude transpordivahendite seisakute eest														
16. Trahvid, viivised ja leppetrahvid seoses majanduslepingute rikkumisega (makstuist saadud summad maha arvates)														
17. Trahvid kott-taara tagastamata jätmise ja kvaliteedi langemise eest														
18. Materjalide ja toodangu kaod säilitamisel ladudes														
19. Taarakaod (peale trahvide) . .						41—					41—	7—	34—	171—
20. Töötasu tööseisakute aja eest; tööseisakute ajal kulutatud kütus ja energia														
21. Muud mittetootlikud kulud . .														
Kokku üldkulud	10	71—	21—	143—	10—	41—	81—	29—	21—	40—	467—	7—	460—	2379—

(vormi K-25 järg)

Konto nr. 52 *«Tootmise üldkulud»* **kreedit**

Kuupäev	Kirjendi nr.	Mahakanded tootmise üldkulude kirjete vähendamiseks: Tekst	Debiteeritava konto nr.	Kirje 19 «Taarakaod»				Kokku	Üldkulude (pärast mahakandeid) ülekanne: Kuupäev	Kirjendi nr.	Debiteeritava konto nr.	Tootmise liik	Summa	Kokku aasta algusest	
30. VI	*33*	*Puittaara hinnavahe*	*40*	*7—*				*7—*	*30. VI*	*49*	*50*	*Leivaküpsetus*	*460*	*2379*	Pea-(vanem-) raamatupidaja: *Vanaveski*
		Kokku mahakandeid kulude vähendamiseks		*7—*				*7—*				Kokku üle kantud	*460*	*2379*	Koostas: *Naaris*

üldkulude summat lahtris «Kokku pärast mahakandeid». Meie näites oli kaudsete kulude kuuüldsumma 460 rubla.

Lahtris «Kokku aasta algusest» kajastatakse tootmise üldkulude summa kasvava kokkuvõttena aasta algusest.

Neid andmeid kasutatakse võrdlemiseks tootmise üldkulude eelarvega.

Tootmise kuulised üldkulud leivaküpsetuses jaotatakse leiva- ja saiatoodete üksikute liikide vahel proportsionaalselt tootmistööliste põhitöötasu summaga. See jaotus vormistatakse arvestusega, mille alusel koostatakse memoriaalorder tootmise kaudsete kulude ülekandmiseks tootmise üldkulude kontolt konto «Tootmine» deebetisse.

§ 24. LÕPETAMATA TOODANGU JA VALMISTOODANGU ARVESTUS

Leivaküpsetuse toodangu tegeliku omamaksumuse kindlakstegemiseks on tähtis õigesti hinnata lõpetamata toodangut kuu lõpuks.

Leivaküpsetuses hinnatakse lõpetamata toodangut ainult materjalide maksumuses, arvestamata tootmiskulude muid kirjeid (töötasu jne.).

Lõpetamata toodangus olevate materjalide kogus näidatakse suurte leivatööstuste tootmislehtedes lahtris «Jääk töövahetuse lõpuks» (vt. lk. 72). Meie näites oli jahu kogus juuretises ja hapendis 160 kg ning selle maksumus 23 rbl. 84 kop. (160 kg × 14,9 kop. ühe kilogrammi eest).

See summa tulebki näidata raamatupidamises konto «Tootmine» saldona.

Tarbijate kooperatsiooni väikestes leivatööstustes ei ole kontol «Tootmine» kuu lõpuks saldot.

See on seletatav asjaoluga, et väikestes leivatööstustes arvestatakse materjalide väljastamist laost tootmisse ainult leivaküpsetuse tegelike kulutuste järgi.

Leivatööstuse ekspediitor näitab oma aruannetes küpsetatud leiva- ja saiatoodete saamise jaemüügihindades. Valmistoodete arvelevõtmist kirjendatakse žurnaalis vorm K-6 konto «Valmistoodang» deebetis jaemüügimaksumusega, ilma korrespondeerivate kontode näitamiseta.

Alles kuu lõpul, kui määratakse kindlaks tootmisest väljalastud ja ekspeditsioonile üleantud valmistoodangu tegelik omamaksumus, koostatakse memoriaalorder žurnaalis vorm K-6 vältoodud kokkuvõtete alusel.

Selles orderis debiteeritakse kontot «Valmistoodang» kuu jooksul väljalastud kogu toodangu jaemüügimaksumusega ja krediteeritakse kontot «Tootmine» valmistoodangu tegeliku omamaksumusega ning konto nr. 140 allkontot «Vahe valmistoodangu

arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» selle toodangu jaemüügimaksumuse ning tegeliku omamaksumuse vahega.

Leiva- ja saiatoodete väljastamist leivatööstuse ekspeditsioonist oma kaubandusettevõtetele, sööklatele jms. kajastatakse jaemüügimaksumuses kandega konto «Kaubad ja taara jaeettevõtetes» ning konto «Kaubad, toiduained ja taara toitlustusettevõtetes» deebetis ning konto «Valmistoodang» kreeditis.

Kuu lõpul koostatakse õiend-arvestus kaubandusliku mahahindluse summa kohta kaubandus- ja toitlustusettevõtete kasuks, mille alusel tehakse järgmine kanne:

Deebet — allkonto «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel».
Kreedit — allkonto «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt jaeettevõtetes».
Kreedit — allkonto «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ning toiduainetelt toitlustusettevõtetes».

Leiva väljastamisel oma isemajandavatele ettevõtetele kajastatakse kaubanduslikku mahahindlust (kinnitatud protsendina jaemüügihinnast) faktuurarvete alusel allkonto «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» deebetis ning konto «Valmistoodang» kreeditis. Hulgimaksumusega debiteeritakse ostjate kontosid ja krediteeritakse kontot «Valmistoodang».

Kui ekspeditsioonist väljastatakse leiba asutustele (haiglatele, lastesõimedele jms.), on kanded kontodel samad mis leiva väljastamisel oma isemajandavatele ettevõtetele; kuid sel puhul näidatakse seda väljastamist veel žurnaali vorm K-6 lahtris «Jaekäive».

Žurnaali vorm K-6 pidamine tagab valmistoodangu analüütilise arvestuse leivatööstuse ekspeditsioonis ainult rahalises väljenduses, ilma toodangu jaotamiseta leiva- ja saiatoodete liikide ning sortide järgi. Leiva- ja saiatoodete liikumise arvestust nimetuste ja sortide järgi, naturaalses ning rahalises väljendis peetakse erilistes andmikes, mis on trükitud ekspediitori aruande tagaküljel leiva- ja saiatoodete liikumise kohta. Raamatupidaja peab hoolikalt kontrollima neid andmeid ekspediitori aruandes ja võtma neid arvesse valmistoodangu inventeerimise tulemuste väljatoomisel leivatööstuse ekspeditsioonis. Suurtes leivatööstustes arvestatakse valmistoodangut koguselise ja summalise arvestuse raamatus vorm K-10 materiaalselt vastutavate iskute, nimetuste, koguse ning summa järgi.

Leivapartii ülevaatus praakeri või kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt volitatud isiku osavõtul vormistatakse aktiga, kus märgitakse leiva küpsetanud brigadiri-meistri nimi, küpsetuse

kuupäev ja kellaaeg, leiva kogus (arvult ja kaalult) ning otsus selle kvaliteedi kohta (standardne või praaktoodang).

Aktid mittestandardsete leiva- ja saiatoodete kohta registreerib praaker erilises tootmispraagi arvestuse raamatus ja annab läbivaatamiseks kooperatiivorganisatsiooni juhatusele.

Kui juhatus võtab vastu otsuse süüdlastelt materiaalse kahju sissenõudmise kohta, antakse see akt üle raamatupidamisele, kus ta on aluseks järgmise kande tegemiseks:

Deebet — konto nr. 27 «Isikud puudujääkide ja materiaalsete kahjude hüvitamise alal».
Kreedit — konto nr. 50 «Tootmine».

Realiseerimiseks väljapraagitud, kuid töötlemiseks kõlblikku leiba ekspeditsiooni vastu ei võeta. Tootmislehes märgitakse selle leiva kaal (ümberarvestatult jahu kaaluks) lahtrisse «Jääk töövahetuse lõpul». Kui mittestandardne leib tunnistatakse kõlblikuks ainult loomatoiduks, tuleb see üle anda nuumamispunkti hindes, mis vastab samaväärsete söötade maksumusele. Sel juhul nuumamispunkti laohoidja aruande ja sellele lisandatud leivatööstuse saatekirja alusel tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr 40. «Tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks».
Kreedit — konto nr. 50 «Tootmine».

Analoogilised kanded tehakse nuumamispunktile tootmisjäätmete (jahutolmu jms.) üleandmisel.

§ 25. FINANTSTULEMUSE ARVESTUS. ARUANDELINE KALKULATSIOON

Leivatööstuste tegevuse finantstulemust — kasumit või kahjumit — kajastatakse iga kuu kontol nr. 183 «Leivatööstuste tegevuse tulemus».

Suurtes leivatööstustes, kus iga kuu koostatakse valmistoodangu tegeliku omamaksumuse kalkulatsioon, arvestatakse kuu lõpuks realiseerimata toodangu jäägile langevat jaemüügihinna ja tegeliku omamaksumuse vahet ning finantstulemust valmistoodete realiseerimisest analoogiliselt muudele tootmisettevõtetele. Säärase arvestuse vorm on toodud II peatükis (vt. lk. 56). Vastatavalt sellele arvestusele jäetakse iga kuu esimeseks kuupäevaks allkontole «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» vahe leiva- ja saiatoodete jäägi jaemüügimaksumuse ning tegeliku omamaksumuse vahel, kuna ülejäänud summa kantakse kontole «Leivatööstuste tegevuse tulemus».

Kuid sellist arvestust ei ole võimalik koostada väikestes leivatööstustes, kus vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse loal peetakse tootmiskulude arvestust ettevõtte kohta tervikuna

ilma jaotamiseta leiva- ja saiatoodete liikide järgi. Nendes leivatööstustes ei koostata valmistoodete tegeliku omamaksumuse igakuulisi kalkulatsioone, samuti puuduvad seal andmed toodete üksikute liikide omamaksumuse kohta.

Finantstulemuse kontole ülekandmisele kuuluv summa arvutatakse keskmise protsendi järgi analoogiliselt sellega, kuidas arvutatakse realiseeritud kaubanduslikku mahahindlust kaubandusettevõtetes.

Suurtes leivatööstustes koostatakse aruandeline kalkulatsioon selleks, et välja selgitada, kuidas peetakse kinni toodete üksikute liikide hinna plaanilisest kalkulatsioonist, et kindlaks määrata kõrvalekaldumise ulatus üksikute kulukirjete järgi ja selle mõju finantstulemusele. Leivaküpsetuse toodangu omamaksumuse aru-

LEIVAKÜPSETUSE ARUANDELINE KALKULATSIOON

juunikuus 1965. a.

Organisatsiooni nimetus: *Lehiste Tarbijate Kooperatiiv Leivatööstus nr. 1*

Tootę nimetus ja kogus / Kulutused	Rukkileib kroovitud jahust 67 t			Nisuleib			Kokku kulutusi
	Kokku kulutusi	1 tonni kohta		Kokku kulutusi	1 tonni kohta		
		plaani järgi	tegelikult		plaani järgi	tegelikult	
1. Põhitooraine (jahu) . . .	*6 603—31*	*98—54*	*98—54*				
2. Abimaterjalid .	*127—20*	*2—*	*1—90*				
3. Kütus	*250—88*	*3—50*	*3—74*				
4. Tootmistööliste töötasu . .	*167—38*	*2—50*	*2—50*				
5. Muud otsesed kulud	*6—86*	*0—46*	*0—11*				
6. Tootmise üldkulud (osa jaotamisel) . . .	*331—54*	*4—90*	*4—96*				
Kokku omamaksumus	*7487—17*	*111—90*	*111—75*				
Toodete maksumus hulgihindades .	*8040—00*	—	—				
Finantstulemus:							
a) kasum . . .	*552—83*	—	—				
b) kahjum . .	—	—	—				

Vanemraamatupidaja: *Vanaveski*

andeline kalkulatsioon koostatakse vormi järgi, mis on toodud leheküljel 96.

Selles vormis on toodud aruandelise kalkulatsiooni näide ainult leivaküpsetuse ühe toote — rukkileiva kohta. Vormi järgnevates lahtrites tuuakse leiva- ja saiatoodete muude liikide omamaksumuse analoogilised näitajad.

Lahtris «Kokku kulutusi» näidatakse toodangu vastavate liikide küpsetamise tegelikud kulutused kuu kohta. Need andmed saadakse konto «Tootmine» jaoks raamatus vorm K-26 avatud analüütiliste kontode kreeditisse tehtud kannetest.

Iga liigi toodete finantstulemus määratakse kindlaks vahena tootmisest väljalastud kogu toodangu hulgimaksumuse ja selle tegeliku omamaksumuse vahel.

Leiva ühe tonni plaanilise omamaksumuse (saadakse plaanilistest kalkulatsioonidest) kõrvutamise teel selle tegeliku omamaksumusega selgitatakse kokkuhoiu või ülekulu summa ühe tonni leiva kohta üksikute kulukirjete järgi. Toodangu ühe tonni tegelik omamaksumus määratakse kindlaks kulutuste üldsumma jagamise teel (vastavate kirjete järgi) küpsetatud leiva tonnide arvuga.

IV PEATÜKK

LOOMADE NUUMAMISOPERATSIOONIDE ARVESTUS

§ 26. KARILOOMADE ARVESTUS NUUMAPUNKTIS

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidele on tehtud ülesandeks täielikumalt kasutada kohalikke toiduainete ressursse, võtta aktiivselt osa loomakasvatussaaduste tootmisest, organiseerides sigade nuumamist ning küülikute ja lindude kasvatamist.

Lihatootmise suurendamise üheks allikaks on sigade nuumamise arendamine toitlustusettevõtete ja muude majandusharude söödajäätmete laialdase kasutamise baasil.

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidele, kes tegelevad sigade nuumamisega, on antud õigus osta kolhoosidelt ja elanikkonnalt põrsaid nuumamiseks, saada sovhoosidelt noorsigu tingimusel, et tagastataks nuumamisele panemise kaal, ning saada Riigipangast laenu nuumapunktide laiendamise ja nuumamisoperatsioonide finantseerimiseks.

Sigade nuumamist organiseeritakse toitlustusettevõtete, leivatööstuste, varumispunktide, kartuli- ja köögiviljahoidlate ning muude ettevõtete juures, kus on olemas tingimused sigade nuumamiseks toidujäätmetega. Selleks organiseeritakse ka iseseisvaid abimajandeid.

Nuumalt võetud sea keskmine kaal ei tohi olla alla kindlaksmääratud kaalu.

Raamatupidamise arvestus peab tagama kontrolli nuumapunktis asuvate loomade allesoleku, loomade ööpäevase kaalujuurdekasvu, nende tapakaalu suurenemise ning liha ja muude saaduste omahinna alandamise üle.

Igas nuumapunktis peab olema töötaja, kes vastutab loomade allesoleku, nende õige hooldamise ja nuumamise tulemuste eest.

Kõigile nuumapunkti saabunud loomadele antakse inventarinumbrid, mis raamatupidaja registreerib eriraamatus. Peale inventarinumbri märgitakse sellesse raamatusse looma nimetus ja grupp, soetamise kuupäev, vanus, sugu, kaal ja nuumale panemise kuupäev.

Seejärel märgitakse raamatusse iga looma kaalu juurdekasv kuni selle tapmiseni või väljaminekuni muudel põhjustel. Selleks on raamatus ette nähtud lahtrid looma eluskaalu märkimiseks kuude lõikes koos kaalumise kuupäeva äranäitamisega. Iga looma arvestus raamatus lõpetatakse nuumalt mahavõtmise kuupäeva (viitega dokumendile) ja nuumamisperioodil saavutatud üldise kaalujuurdekasvu äramärkimisega.

Loomade allesoleku eest vastutav töötaja arvestab loomade liikumist laoraamatus. Selles raamatus peetakse loomade arvestust eraldi loomade gruppide viisi kahes arvestusnäitajas: loomade arvu (lugeja) ja eluskaalu (nimetaja) järgi.

Noorloomi saadakse nuumamispunkti oma karja juurdekasvuna (sündimisel) või kolhoosidest, sovhoosidest ja elanikkonnalt ostmise teel.

Noorkarja suurenemist juurdekasvu (sündimise) tagajärjel vormistatakse aktiga, kus märgitakse, kelle vastutusele noorloom on antud, looma inventarinumber, sugu, kaal, nimi, värvus (vasikatel ja varssadel) ning muud andmed. Akt koostatakse komisjoni poolt, mille koosseisu kuuluvad kooperatiivorganisatsiooni juhatuse esindaja ja isikud, kes loomade ülalpidamise eest vastutavad.

Kolhoosidelt, sovhoosidelt ja elanikkonnalt ostetud loomade saabumist nuumamispunkti vormistatakse vastuvõtuaktiga. Aktis märgitakse loomade liik, majandi nimetus, kust loomad on saadud, grupp, kuhu nad on kantud, rammusus, eluskaal, hind ja summa. See akt koostatakse kahes eksemplaris kooperatiivorganisatsiooni juhatuse esindaja poolt ja loomad üleandnud ning vastuvõtnud isikute osavõtul. Akti üks eksemplar antakse raamatupidamisele, kuna teine eksemplar jääb nuumamispunkti ja on aluseks loomade nuumale panemisele.

Loomade üleviimist ühest grupist teise (näiteks, noorloomade nuumalepanemist) vormistatakse kandega inventeerimisnimestikus, kusjuures iga loom tuleb kohustuslikult üle kaaluda. Inventeerimisnimestikku märgitakse looma inventarinumber, nimetus, tunnused (sugu, tõug, värvus, nimi ja vanus), tegelik kaal ning maksumus.

§ 27. NUUMALE PANDUD LOOMADE SÜNTEETILINE JA ANALÜÜTILINE ARVESTUS

Nuumale pandud loomade arvestamiseks on ette nähtud konto nr. 44 «Noorloomad ja loomad nuumal» allkonto «Loomad nuumal». Seda allkontot debiteeritakse loomade tegeliku omamaksumusega nende nuumale panemise momendil.

Loomade ostmisel kolhoosidelt, sovhoosidelt ja elanikkonnalt koosneb nende tegelik omamaksumus ostumaksumusest ja tegelikest kuludest loomade toimetamisel kokkuostukohast kuni nuuma-

punktini. Säärastel juhtudel krediteeritakse kontot «Arveldused hankijatega».

Kui nuumale pandud loomade arv suureneb oma majandis üleskasvatatud noorloomade nuumale üleviimise arvel, määratakse loomade tegelik omamaksumus kindlaks loomade kasvatamiskulude alusel.

Noorloomade üleviimist nuumale kajastatakse raamatupidamises järgmise kandega:

Deebet — konto nr. 44 «Noorloomad ja loomad nuumal» allkonto «Loomad nuumal».

Kreedit — konto nr. 44 «Noorloomad ja loomad nuumal» allkonto «Noorloomad».

Edaspidi suureneb iga looma algmaksumus (omamaksumus nuumale panemise momendil) järk-järgult nuumamiskulude arvel.

Loomade algmaksumuse suurenemine nende nuumamiskulude võrra kantakse igakuuliselt allkonto «Loomad nuumal» deebetisse, krediteerides kontot «Tootmine».

Sel viisil võimaldavad kanded allkonto «Loomad nuumal» deebetis saada andmeid loomade tegeliku omamaksumuse kohta nii loomade nuumalt mahavõtmise momendil kui ka nende asumise ajal nuumapunktis.

Allkontot «Loomad nuumal» krediteeritakse loomade tegeliku omamaksumusega nende nuumalt mahavõtmise ajaks.

Nuumal olevate loomade analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-10 looma- ja nuumamisliikide (nuumamisgruppide) lõikes. Loomade liikumist arvestatakse loomade arvu, eluskaalu ja maksumuse summa, nuumamiskohtade ning materiaalselt vastutavate isikute lõikes.

Igal kuul võrreldakse loomade analüütilise arvestuse andmeid nuumapunkti loomade arvulise arvestusraamatuga, mida peab isik, kes vastutab loomade hooldamise ja allesoleku eest.

Pärast sissekannete võrdlemist koostatakse käibeandmik.

§ 28. SÖÖTADE ARVESTUS

Loomade kaalu juurdekasv, nuumalt võetud loomade tapmisest saadud liha ja rasva kogus ning kvaliteet sõltuvad peamiselt söötade kogusest ja kvaliteedist, samuti loomade õige talitamise organiseerimisest.

Loomade söötmine toimub kindlaksmääratud normide alusel. Päevased söödakulunormid ühele loomale on kinnitatud vastavalt plaaniga ettenähtud kaalu juurdekasvule, loomade liigile ja grupile ning nuumamisviisile. Need normid on arvestatud söötühikutes. Söötühik kujutab endast söötade toiteväärtuse näitajat.

Kinnitatud normide alusel koostatakse ratsioonid, kus näidatakse söötade nimetused, nende kaal (kilogrammides) ja söötühi-

Organisatsioon: *Lehiste Tarbijate Kooperatiiv*

Ettevõte: *Sigade nuumapunkt*

SÖÖDAANDMIK Nr. *58*

ajavahemiku kohta *1.—15. oktoobrini* 1965. a.

Loomade nimetus: *lihasead nuumal.*

Eluskaal: *70 kg.*

Kaalu ööpäevane juurdekasv plaani järgi: *700 g.*

Kuupäev	Sööda nimetus	Kaera-tangud	Jõusööt	Kartulid	Silo	Ristik-hein	Söödakriit	Keedusool
	Normi järgi päevas ühele seale kg	*0,25*	*1,25*	*5,0*	*1,0*	*0,1*	*0,025*	*0,025*
	Sigade arv	Tegelikult kulutatud kõigile sigadele (kg-s)						
1	10	*2,5*	*12,5*	*50,0*	*10,0*	*1,0*	*0,25*	*0,25*
2	10	*2,5*	*12,5*	*50,0*	*10,0*	*1,0*	*0,25*	*0,25*
	jne.							
	Kokku 150 siga	*37,5*	*187,5*	*700,0*	*150,0*	*15,0*	*3,8*	*3,8*
	Hind	*—10*	*—01*	*—01*	*—00,5*	*—04*	*—02*	*—01*
	Summa	*3—75*	*1—88*	*7—00*	*0—75*	*0—60*	*0—08*	*0—04*
	Kokku söötühikuid sööda ühes kg-s	*1,0*	*1,0*	*0,3*	*0,15*	*0,5*	—	—
	Kokku söötühikuid tegelikult kulutatud söötades	*37,5*	*187,5*	*210,0*	*22,5*	*7,5*	—	—
	Lubatud söötühikute kulutus kokku normide järgi	*37,5*	*187,5*	*225,0*	*22,5*	*7,5*	—	—
	Rohkem kulutatud . . .	—	—	—	—	—	—	—
	Vähem kulutatud . . .	—	—	*15,0*	—	—	—	—

Materiaalselt vastutav isik: *Vanaselja*

Raamatupidaja: *Saareste*

kute kogus ühe looma kohta päevas. Söödaratsioonid peavad olema kinnitatud kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt.

Söötasid kulutatakse normide järgi, kinnitatud ratsioonide alusel ja vormistatakse söödaandmikuga (vt. lk. 101) koostavõetaks rangele arvele kooperatiivettevõtete (toitlustusettevõtete, leivatööstuste, vorstitööstuste jt.) kõik toidujäätmed ja alles nende piisamatuse puhul ostetaks söötasid teistest majanditest.

Söödad võetakse arvele saatedokumentide, söödad väljastanud hankijate faktuurarvete ja oma ettevõtete väljamiskirjade alusel.

Söötasid kulutatakse normide järgi, kinnitatud ratsioonide alusel ja vormistatakse söödaandmikuga (vt. lk. 101) koostamisega.

Seoses sellega, et üksikutele loomade gruppidele on kinnitatud erinevad ratsioonid, koostatakse söödaandmikud eraldi loomade iga grupi kohta, arvesse võttes loomade eluskaalu. Söödaandmikud koostatakse ühes eksemplaris ja esitatakse raamatupidamisele ühes muude sissetuleku- ja väljaminekudokumentidega aruande juures. See aruanne koostatakse toorainete ja materjalide liikumise laoaruande plangil.

Raamatupidaja peab hoolikalt kontrollima söötade tegelikku kulutust, kõrvutades seda söötühikutes arvutatud kinnitatud ratsioonidega, ja näitama andmikul sööda ülekulu või kulutuse alla normi.

Söötade arvestust peetakse kontol nr. 40 «Toorained, materjalid ja kütus tootmiseks» tegelikus omamaksumuses (ostumaksumus pluss kuni hoiukohani loomade kohaletoimetamise kulud). Nuumaks kasutatavate toidujäätmete hinna määrab kooperatiivorganisatsiooni juhatus.

Söötade saamisel debiteeritakse nuumapunktis kontot «Toorained, materjalid ja kütus tootmiseks» ning krediteeritakse kontot, millel kajastatakse arveldusi hankijatega. Kui saadakse oma ettevõtete jäätmeid, krediteeritakse kontot «Toitlustusettevõtete tegevuse tulemus» (sööklate jäätmed jms.), kontot «Tootmine» (mitmesuguste tootmisettevõtete jäätmed) või teisi kontosid, vastavalt kuuluvusele. Söötade kulutust kajastatakse konto «Toorained, materjalid ja kütus tootmiseks» kreeditis.

Söötade analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm nr. K-10 söödaliikide järgi naturaalses ja rahalises väljendis, materiaalselt vastutavate isikute lõikes.

§ 29. NUUMAL OLEVA KARJA PIDAMISKULUDE ARVESTUS

Nuumal oleva karja pidamiskulude arvestust peetakse konto nr. 50 «Tootmine» allkontol «Põllumajanduslik tootmine». Nende kulutuste analüütiline arvestus peab võimaldama toodangu omahinna kalkuleerimist.

Väikestes ettevõtetes, nagu seda on tarbijate kooperatiivide ja

rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude nuumapunktid, kasutatakse loomade pidamise kõigi kulutuste arvestuse lihtsustatud viisi.

Selle olemus seisneb järgmises: loomade kõigi gruppide jaoks avatakse raamatus vorm nr. K-26 üldine analüütiline konto «Nuumapunkti ülalpidamine».

Sellele analüütilisele kontole kantakse kõik otsesed ja kaudsed kulutused nuumapunkti ülalpidamise alal. Otseste kulutuste hulka arvatakse antud juhul ainult söötade kulu, sest söötade kulu dokumenteeritakse loomade üksikute gruppide viisi (söödaandmikud), kuna muudel kulutustel sellist jaotust ei ole.

Muude kulutuste hulka arvatakse: põhi- ja täiendav töötasu rahandusorganeis mitteregistreeritavale personalile (kaasa arvatud preemiad), hoonete, ehitiste ja inventari korrashoiu ning jooksva remondi kulud, põhivahendite amortisatsioon, vähevärtusliku ning kiirelt kuluva inventari kulumine jt.

Kuu lõpul jaotatakse muud kulud proportsionaalselt vastavatele loomagruppidele söötmiseks kulutatud söötade tegeliku omamaksumusega.

Analüütilisel kontol «Nuumapunkti ülalpidamine» arvestatud kõik kulutused kantakse täies summas sellelt kontolt allkonto «Loomad nuumal» deebetisse. Sel viisil suletakse analüütiline konto «Nuumapunkti ülalpidamine» iga kuu lõpul.

Nuumapunkti töö peamisteks kvaliteedinäitajateks on nuumal olevate loomade kaalu juurdekasv ja kaalu juurdekasvu ühiku (tsentneri, kilogrammi) tegelik omamaksumus.

Selleks et arvutada loomade kaalu juurdekasvu, on vaja neid kaaluda. Peale selle tuleb iga looma kaaluda nuumale panemise momendil, üleviimisel ühest grupist teise gruppi ja nuumalt mahavõtmisel.

Iga loomagrupi kaalu üldist juurdekasvu nuumapunktis arvutatakse, näiteks, kuu kohta järgmiselt: loomade kaalule kuu lõpul liidetakse kuu jooksul nuumalt mahavõetud loomade kaal ja saadud kogusest lahutatakse loomade kaal kuu alguseks ning sama kuu jooksul nuumale pandud loomade kaal.

Näide. Oletame, et 1. oktoobriks nuumal oleva 8 sea kaal oli 528 kg. Oktoobris pandi nuumale veel 6 siga kaaluga 164 kg ja võeti nuumalt maha 3 siga üldkaaluga 308 kg. Nuumale jäänud 11 sea üldkaal oli 1. novembriks 547 kg.

Määrame kindlaks loomade kaalu juurdekasvu oktoobrikuus järgmiselt:

$$(547+308)-(528+164)=163 \text{ kg.}$$

Et arvutada kaalu juurdekasvu ühe kilogrammi tegelikku omamaksumust, on vaja sööda ja nuumal oleva karja pidamiskulude summa kuu kohta jagada kaalu juurdekasvu kilogrammide arvuga samal kuul. Oletame, et oktoobris nuumal olevate kõikide sigade tegelikud pidamiskulud olid 114 rbl. 10 kop. ja kaalu juur-

dekasvu ühe kilogrammi kulud 70 kop. (114 rbl. 10 kop. : 163 kg). Kõrvutades kaalu juurdekasvu ühe kilogrammi tegelikku omamaksumust plaanilise omamaksumusega määratakse kindlaks, kuidas ettevõte täidab plaanilist ülesannet toodangu omahinna alandamise alal.

§ 30. LOOMADE TAPMISOPERATSIOONIDE ARVESTUS

Pärast nuumalt mahavõtmist loomad tapetakse, mille tulemusena saadakse liha, rasva, nahka ja hinnalisi jäätmeid.

Selleks et kontrollida toodangu väljatulekut ja arvutada selle tegelikku omamaksumust, kaalutakse iga looma nuumalt mahavõtmise momendil komisjoni poolt, mille koosseisus peavad olema kooperatiivorganisatsiooni juhatuse esindaja ja ühiskondlik kontrolör.

Kui loomi tapetakse omal tapaplatsil, koostab sama komisjon erilise akti loomade tapmise kohta (vt. lk. 105). Aktis näidatakse loomade liik, nende inventarinumbrid, rammususe kategooria, eluskaal ja tapmise alus. Tapmisest saadud toodang antakse väljamiskirjaga üle toitlustusettevõtte laole ja hinnalised jäätmed tarbijate kooperatiivi või varumiskontori varumispunktile. Loomade tapmisest saadud toodangu väljatulek kantakse loomade tapmise akti, mis antakse üle raamatupidamisele.

Eelkõige kontrollib raamatupidaja toodangu tegeliku väljatuleku vastavust kinnitatud normidele, seejärel hindab toodangut ja määrab kindlaks tapetud looma tegeliku omamaksumuse.

Loomade tapmisest saadud toodang hinnatakse hulgihindades (jaemüügihind, millest on maha arvatud kaubanduslik mahahindlus). Hinnalised jäätmed aga (nahk, sõrad, sarved, harjased ja muu) hinnatakse varumishindades, mis on kinnitatud vastavatele varumiskaupadele. Seejuures toodang, mis kuulub väljastamisele toitlustusettevõtetele, hinnatakse tegelikus omamaksumuses (antud abimajandis), kuid mitte üle jaemüügihindade, millest on maha arvatud kaubanduslik mahahindlus.

Meie näites (vt. akt loomade tapmise kohta) ei ole oma söökla lale üleantud lihale, rasvale ja pudemetele hindu märgitud, kuna neid hinnati tegelikus omamaksumuses.

Selle toodangu tegelik omamaksumus on 56 rbl. 68 kop. (tapetud sea omamaksumus 57 rbl. 68 kop. pluss tapakulud 4 rbl. ja miinus varumiskaupade maksumus varumishindades 5 rbl.). Raamatupidamine kannab selle toodangu söökla lao sissetulekusse lõplike müügihindadega, mis on kinnitatud toitlustusettevõtteile.

Tapetud looma tegelik omamaksumus määratakse kindlaks raamatupidamise arvestuse andmetel tapmise momendiks nuumapunktis arvel olevate loomade vastava grupi eluskaalu ühe kilogrammi tegeliku omamaksumuse kohta.

Organisatsioon: *Lehiste Tarbijate Kooperatiiv*

Ettevõte: *Sigade nuumapunkt*

AKT LOOMADE TAPMISE KOHTA

Koostatud *3. oktoobril* 1965. a.

Allakirjutanud — *juhatuse esindaja V. Jõgeva, sööklakomisjoni esimees V. Männiste, laohoidja T. Vanaselja ja tööline O. Naaris* — koostasid käesoleva akti selle kohta, et *3. oktoobril* 1965. a. *tapeti lihasiga inv. nr. 16, eluskaaluga enne tapmist 103 kg.* Tapmise põhjus: *lihaks sööklale.* Tapmisel saadi:

Nimetus	Kogus	Hind	Summa
1. Värske liha	*66,0 kg*		
2. Toidurasv	*4,0 kg*		
3. Pudemed, I liik (keel, ajud, neerud, maks, süda, vaheliha, pea)	*8,0 kg*		
4. Pudemed, II liik (magu, keelepära, vaheliha, saba, kopsud, põrn, jalad, kõrvad)	*3,0 kg*		
5. Nahk	*1 tk.*	*2.50*	*2.50*
6. Sooled	*1 kimp*	*—.50*	*—.50*
7. Veri jm. (harjased, sõrad jt.)			*2.—*

Komisjoni liikmed *Jõgeva* *Männiste*

Naaris *Vanaselja*

Loetletud saadused võtsin vastu: *Vanaselja*

Raamatupidamise õiend.

Tapetud loomade tegelik maksumus . . . . . *57* rbl. *68* kop.
Muud tapmiskulud: a) *tapmistasu* . . . . . *2* rbl. *50* kop.

b) *transpordikulud* . . . . . *1* rbl. *50* kop.

Raamatupidaja: *Saareste*

Näide. Oletame, et nuumal olevate loomade analüütilise arvestuse andmetel oli 1. novembriks arvel 11 siga üldkaaluga 547 kg maksumusega 306 rbl. 80 kop. Novembris tapeti kaks siga: nr. 16 kaaluga 103 kg ja nr. 17 kaaluga 136 kg. Kõigi sigade eluskaalu ühe kilogrammi tegelik omamaksumus 1. novembriks oli 56 kop. (306 rbl. 80 kop. : 547 kg).

Järelikult, loomade omamaksumus määratakse kindlaks järgmise arvestuse alusel: siga nr. 16—57 rbl. 68 kop. (103 kg × 56 kop.); siga nr. 17—76 rbl. 16 kop. (136 kg × 56 kop.).

Selle arvutuse tulemused vormistab raamatupidaja vastava õiendiga (vt. lk. 106).

Nagu toodud õiendist nähtub, ei tekkinud antud juhul finantstulemust, kuna toodang oli söökla lattu arvele võetud tegeliku omamaksumusega.

Loomade tapmiskulude hulka arvatakse tapmist teostavate tööliste töötasu, eraldised sotsiaalkindlustuseks ja loomade tapmiskohale toimetamise kulud. Loomade tapmisel muudes organisatsioonides on tapmiskuluks lepingus ettenähtud tapmistasu.

ÕIEND

Loomade tapmise aktide alusel, mis on koostatud *novembris* 1965. a., kujunes järgmine tulemus:

Jrk. nr.	Looma liigi ja grupi nimetus	Looma nr.	Eluskaal nuumale panemisel (kg)	Päevade arv nuumal	Eluskaal nuumalt mahavõtmisel (kg)	Kaalu juurdekasv (kg)	Loomade tegelik omamaksumus	
							1 kg	kokku
1.	Lihasiga nuumal .	*16*	*28*	*150*	*103*	*75*	*—.56*	*5768*
2.	Lihasiga nuumal .	*17*	*35*	*150*	*136*	*101*	*—.56*	*7616*
	Kokku	—	*63*	*300*	*239*	*176*	—	*13384*
	Tapmiskulud . .	—	—	—	—	—	—	*800*
	Kõik kokku .	—	—	—	—	—	—	*14184*

Tapatoodangu maksumus *14184*

Tulemus:

a) kasum . . . . . —

b) kahjum . . . . . —

2. novembril 1965. a. Raamatupidaja *Saareste*

Kinnitan: juhatuse esimees *Jõgeva*

2. novembril 1965. a.

Loomade tapmise operatsioonide arvestamiseks kasutatakse konto nr. 50 «Tootmine» allkontot «Tootmine ja töötlemine» (analüütiline konto «Loomade tapmine»). See analüütiline konto avatakse raamatus vorm nr. K-26. Sellega eraldatakse loomade tapmisoperatsioonid nende nuumamisoperatsioonidest.

SKEEM

loomade tapmisoperatsioonide kirjendamise kohta kontodel

Konto nr. 44 «Noorloomad ja loomad nuumal» allkonto «Loomad nuumal»

D-t	K-t
Saldo N	133—84 (1

Konto nr. 50 «Tootmine» allkonto «Tootmine ja töötlemine» analüütiline konto «Loomade tapmine»

D-t	K-t
1) 133—84	131—84 (4
2) 8—	10— (3
Saldot ei ole	

Konto nr. 4 «Kaubad, toiduained ja taara toitlustusettevõtetes»

D-t	K-t
Saldo N	
3) 131—84	

Konto nr. 26 «Töölised ja teenistujad»

Konto nr. 23 «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid»

D-t	K-t
Saldo N	
8— (2	

Konto nr. 5 «Varumiskaubad ja taara»

D-t	K-t
Saldo N	
3) 10	

Kasutades eespool toodud näidet, selgitame kandeid nendele kontodele käesoleval leheküljel toodud skeemi abil.

Sellest skeemist on näha, et tapetud loomade omamaksumus kajastatakse esialgu analüütilise konto «Loomade tapmine» deebetis. Kirjend tehakse loomade tapmise aktide alusel, kusjuures kajastatakse ka tapmiskulusid. Need kulutused moodustavad tapetud loomade tegeliku omamaksumuse, kaasa arvatud tapmiskulud, mis samuti suurendavad loomade tapmisest saadud toodangu tegelikku omamaksumust. Selle konto kreeditis kajastatakse loomade tapmisest saadud toodangu tegelikku omamaksumust (kanded tehakse dokumentide alusel, mis kajastavad toodangu saabumist lattu) ja varumispunkti poolt vastuvõetud hinnaliste jäätmete varumismaksumust.

Võivad esineda juhtumid, kus loomade tapmisest saadud põhitoodangu tegelik omamaksumus on kõrgem selle hulgihinnast (jaemüügimaksumus, millest on maha arvatud kaubanduslik mahahindlus). See vahe kantakse konto nr. 182 «Toitlustusettevõtete tegevuse tulemus» deebetisse (krediteerides konto nr. 50 «Tootmine» analüütilist kontot «Loomade tapmine»).

Kui aga nuumapunkt ei ole organiseeritud toitlustusettevõtte juures, tuleb finantstulemus arvestada konto nr. 185 «Muude tootmisettevõtete tegevuse tulemused» allkontol «Tulumaksuga mittemaksustatavate tootmisettevõtete tulemus» (analüütiline konto «Loomade nuumamise tulemused»).

Näide. Tarbijate kooperatiivi abimajandist on antud kauplusesse realiseerimiseks tapetud sigade liha jaemüügihinnas kokku summas 400 rbl., millest on

maha arvatud 10% kaubanduslikku mahahindlust. Sigade tapmisest saadud põhitoodangu tegelik omamaksumus on 280 rbl.

Koostame järgmise kirjendi:

Deebet — konto nr. 3 «Kaubad ja taara jaeettevõtetes» — hulgimaksumusega 360 rubla.

Kreedit — konto nr. 50 «Tootmine» allkonto «Tootmine ja töötlemine» (analüütiline konto «Loomade tapmine») — tegeliku omamaksumusega 280 rubla.

Kreedit — konto nr. 185 «Muude tootmisettevõtete tegevuse tulemus» allkonto «Tulumaksuga mittemaksustatavate tootmisettevõtete tulemus (analüütiline konto «Loomade nuumamise tulemus») — hulgimaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahega 80 rubla.

Kaubandusliku mahahindluse kajastame peale selle eraldi kirjena:

Deebet — konto nr. 3 «Kaubad ja taara jaeettevõtetes».

Kreedit — konto nr. 140 «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ja toiduainetelt» — 40 rubla.

Sigade ja teiste loomade nuumamisest saadud kasumit ei maksustata tulumaksuga. Kogu kasum jääb tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide käsutusse ja suunatakse kooperatiivorganisatsioonide abimajandite laiendamisele.

V PEATÜKK

HOBU- JA AUTOTRANSPORDI ARVESTUS

§ 31. TRANSPORDIOPERATSIOONIDE ARVESTUSE ÜLESANDED. AUTO- JA HOBUTRANSPORDI TÖÖ PÕHINÄITAJAD

Tarbijate kooperatsiooni auto- ja hobutransport on ette nähtud veoste vedamiseks raudteejaamadest ning sadamatest sihtkohtadesse, kaupade kohaletoimetamiseks hulgiettevõtetest jaeettevõtetesse, kütuse ja kokkuostetud põllumajandussaaduste, toorainete ning materjalide vedamiseks nende hoidmis- ja töötlemiskohtadesse jne.

Veoauto- ja transpordioperatsioonide arvestust peetakse tarbijate kooperatiivides tavaliselt juhatuse raamatupidamises koos teiste tegevusharude arvestusega. Tarbijate kooperatiivide liitude suured automajandid on täielikult isemajandavad ettevõtted ja need eraldatakse iseseisvale bilansile.

Transpordimajandi hästi korraldatud arvepidamine on tähtis tegur auto- ja hobutranspordi õigesti organiseerimisel ning ratsionaalsel kasutamisel.

Raamatupidamine peab kindlustama: kontrolli vedude omahinna alandamise ning transpordi üleplaaniliste ekspluatatsiooni- ja ülalpidamiskulude likvideerimise üle; vedude omahinna kalkulatsiooni kululiikide viisi; jooksva kontrolli transporditöö plaani tähtsamate näitajate täitmise üle.

Auto- ja hobutransporditöö mahtu mõõdetakse veetud veoste tonnkilomeetrite arvuga. Tonnkilomeetriks nimetatakse tingühikut, mida kasutatakse transporditöö arvestamiseks ühe tonni veose vedamisel ühe kilomeetri kaugusele.

Tonnkilomeetrite arv arvutatakse välja eraldi iga sõidu ja sissesõidu järgi, korrutades tegelikult veetud veoste tonnid kilomeetrite arvuga, mis auto või hobune selle veosega sõitis. Seejuures loetakse veosega sõiduks igasugune koormatud auto või hobutranspordivahendi läbisõit kahe lõpp-punkti vahel, milledes toimus peale- ja mahalaadimine, olenemata veetud veose kogusest.

Kui ühe sõidu kestel toimus sissesõite marsruudi vahepealsetesse punktidesse veoste osaliseks mahalaadimiseks või täienda-

vaks pealelaadimiseks, näitab läbisõit nende punktide vahel iga vahesõidu kaugust.

Näide. Autol GAZ-51 tehti 18. juunil 4 veosega sõitu: 1) Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu laost veetud Piiri Tarbijate Kooperatiivi 2 t pudukaupa 32 km kaugusele; 2) tagasisõit 2 t tühja taaraga; 3) Laane Tarbijate Kooperatiivi veetud 1,9 t pudukaupa 48 km kaugusele; 4) tagasisõit kaubajaama 2,5 t vanametalliga 45 km kaugusele.

Auto poolt tehtud tonnkilomeetrite arv kõigi sõitude järgi on:

$$(2{,}0\ t \times 32) + (2{,}0\ t \times 32) + (1{,}9\ t \times 48) + (2{,}5\ t \times 45) = 332\ t/km.$$

Tonnkilomeetrite arvu ei ole lubatud välja arvestada veetud veose üldkaalu korrutamise teel kõigi sõitude (sissesõitude) üldkaugusega, kuna selline arvestus moonutaks transpordimajandi tegelikku töömahtu.

Selleks et kindlaks määrata autode ja hobuste ekspluateerimise efektiivsust, kasutatakse autode tehnilise valmisoleku koefitsiente, auto- ja hobupargi kasutamise koefitsiente päevades, nende läbisõidu ja kandejõu (tonnaaži) kasutamise koefitsiente ning teisi transpordimajandi töö näitajaid.

Näiteks, selleks et välja arvutada autopargi tehnilise valmisoleku koefitsient, tuleb kokku arvata päevad, mil korrasolevad autod olid töös või seisid, ning see arv jagada autode majandis oldud päevade arvuga. Saadud koefitsient näitab autode kasuliku töö tegemise võimalust, sõltuvalt nende tehnilisest seisukorrast. Autopargi kasutamise määr päevades tehakse kindlaks järgmiselt: tööl oldud autopäevade arv korrutatakse sajaga ja jagatakse majandis oldud autode autopäevade üldarvuga. Selleks et teada saada, kuidas on kasutatud autode (hobuste) läbisõiduvõimet, tuleb veosega läbisõit (kilomeetrites) korrutada sajaga ja jagada üldise läbisõidu kilomeetrite arvuga.

Transpordimajandi töö tähtsaimaks kvaliteedinäitajaks on läbisõidu tonnkilomeetri omahind, mis määratakse kindlaks eraldi autopargi ja eraldi hobuveopargi kohta. Need andmed saadakse transpordi ekspluateerimiskulude summa jagamisel tonnkilomeetrite arvuga.

Auto- ja hobutranspordi põhinäitajad kõrvutatakse plaaniga. Niisuguse analüüsi tulemused esitab raamatupidaja kooperatiivorganisatsiooni juhatusele transpordimajandi töö parandamise eesmärgil abinõude tarvituselevõtmiseks.

§ 32. HOBUTRANSPORDI OPERATSIOONIDE DOKUMENTIDEGA VORMISTAMINE

Hobutranspordi töö vormistamine. Hobutranspordi tööd vormistatakse hobuveopargi töö arvestustabeli ja teekonnalehtedega.

Hobuveopargi töö arvestustabelit peab vanemtallimees, tehes sinna iga päev märkmeid iga hobuse töö- ning puhkepäevade ja

Organisatsioon: *Mäe Tarbijate Kooperatiiv* Ettevõte: *Hobuveopark*

HOBUVEOPARGI TÖÖ ARVESTUSTABEL NOVEMBRIKUUL 1965. AASTAL

Jrk. nr.	Hobuse nimi	Kuupäevad															Kokku hobusepäevi kuu jooksul				
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	Majandis	Tööl	Tööseisakud		
		16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			haiguse tõttu	puhkus	muudel põhjustel
1.	*«Täheke»*	*t*	*t*	*t*	*m*	*t*	*t*	*h*	*h*	*t*	*t*	*p*	*t*	*t*	*m*	*t*	*30*	*23*	*2*	*3*	*2*
	jne.	*t*	*t*	*p*	*t*	*t*	*t*	*t*	*t*	*t*	*p*	*t*	*t*	*t*	*t*	*t*					
	Kokku 10 hobust	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*300*	*248*	*8*	*40*	*4*

Van. tallimees *Vainsalu*

seisakute kohta. Kuu lõpul antakse see tabel raamatupidamisele, kus hobuste majandis veedetud päevade arv arvatakse kokku (eraldi tööl ning eraldi seisakutel). Need andmed kirjutab raamatupidaja jakku «Kokku hobusepäevi kuus».

Tabelisse, mille vorm on toodud leheküljel 111, märgitakse hobuste kohta andmed järgmiste tähtedega, mis tähendavad «t» — hobune töötas; «p» — hobune puhkas; «h» — hobune oli haige; «m» — hobune ei töötanud muudel põhjustel.

Raamatupidaja kontrollib hoolikalt vanemtallimehe märkmete õigsust hobuste seisakute kohta ning vajalikel juhtudel nõuab temalt kirjalikke seletusi tööseisakute põhjuste kohta, veterinaararsti otsuseid ning akte hobuste tööseisakute kohta, mis on tekkinud üksikute töötajate süü läbi, selleks et neid fakte ette kanda kooperatiivorganisatsiooni juhatusele.

Meie näites on 10 hobuse töötabelis tehtud märkmete järgi arvestatud, et hobusepäevade arv majandis kuu jooksul on 300; sellest on tööl oldud 248 ja tegevuseta 52 päeva.

Hobuveopargi töö arvestustabeli andmed on aluseks hobuveopargi kasutamise koefitsiendi arvestamisel. Selleks korrutatakse tööl oldud hobusepäevade arv sajaga ja jagatakse majandis oldud hobusepäevade arvuga.

Meie näites on hobuveopargi kasutamise koefitsient kuus:

$$\frac{248 \times 100}{300} = 82{,}7$$

Oletame, et plaani järgi on see koefitsient 86,7. Järelikult, kõrvalekaldumine plaanist on 4,0% ehk 12 hobusepäeva (4,0% 300-st), sealhulgas 8 hobusepäeva tööseisakute arvel haiguse puhul ja 4 hobusepäeva tööseisakute puhul muudel põhjustel.

Põhiliseks dokumendiks, millega vormistatakse hobutranspordi tööd, on teekonnaleht (vt. lk. 113).

Teekonnalehe alusel määratakse kindlaks kõik hobutranspordi põhilised töönäitajad, arvestatakse välja voorimehe töötasu ja arvutatakse tehtud transporditöö maksumus, mis on vajalik arvlemiseks klientidega või selle maksumuse jagamiseks hobutranspordi poolt teenindatava oma majandi tegevusharude vahel.

Ilma teekonnaleheta pole voorimehel õigust tööle välja sõita.

Igale teekonnalehele märgitakse selle järjekorranumber (aasta algusest), teekonnalehe väljaandnud organisatsiooni nimetus ja asukoht (rajoon). Teekonnalehe väljaandmisel voorimehele kirjutab transporditöö eest vastutav isik lehele selle väljaandmise kuupäeva, voorimehe perekonna-, ees- ja isanime, hobuse nime, looganumbri ja rakenduse liigi. Väljasõiduluba kinnitatakse transporditöö eest vastutava isiku allkirjaga.

Viivitamatult pärast voorimehe jõudmist töökohale kirjutab ettevõtte juhataja, kelle käsutusse veok saabus, teekonnalehele

Organisatsioon: *Mäe Tarbijate Kooperatiiv*

Rajoon: *Harju*

HOBUTRANSPORDI TEEKONNALEHT Nr. *294*

«21.» novembril 196*5.* a.

Voorimees *Veermaa, Tiit Peetri p.* (perekonna, ees- ja isanimi) Hobune *«Täheke»* (nimi)

Rakenduse liik *regi* looganumber *A-01*

Väljasõit lubatud *Suurmets* (transpordi eest vastutav isik)

Kuupäev	Sõidu nr.	Korralduse või saatekirja nr.	Kust (veose pealevõtmise koht)	Väljasõidu aeg (t., min.)	Kuhu (veose üleandmise koht)	Kohalesaabumise aeg (t., min.)	Kelle jaoks veeti	Veose nimetus	Kohtade arv	Kaal ja maht: tonnides	Kaal ja maht: kuupmeet.	Läbisõit km	Tehtud tonnkilomeetreid	Veose vastuvõtja allkiri
21. XI	*1*		*Hobuhoov*	*6.00*	*Leivatööstus*	*6.15*						*1*		*Veetamm*
21. XI	*2*	*419*	*Leivatööstus*	*6.35*	*Kauplus nr. 4*	*7.20*	*Jaekauplus*	*Rukkileib*	—	*0,4*	—	*3*	*1,2*	*Saar*
21. XI	*3*	*48*	*Kauplus nr. 4*	*7.35*	*Peakauplus*	*8.05*	*Jaekauplus*	*Taara (kastid)*	—	*0,2*	—	*3*	*0,6*	*Sirel*
21. XI	*4*	*345*	*Peakauplus*	*8.25*	*Kauplus nr. 8*	*10.20*	*Jaekauplus*	*Pudukaup*	*6*	*0,2*	—	*20*	*4,0*	*Viires*
21. XI	*5*		*Kauplus nr. 8*	*10.40*	*Hobuhoov*	*13.00*						*18*		*Sarapuu*

Voorimees *Veermaa* (allkiri)

Koormaga sõitude arv *3*

Sõidetud kokku km *45*

Veoste kaal *0,8*

Kokku tööl (tunde) *7,0*

Sellest koormaga *26 km*

Välja töötatud tonnkilomeetreid *5,8*

Raamatupidaja *Koit* (allkiri)

töö teostamise kuupäeva, sõidu numbri, veose pealevõtmise koha ja saabumise aja (tunni ja minutid). Kohalesaabumise aeg märgitakse sõltumatult pealelaadimise või mahalaadimise algusest.

Töö käigus märgitakse teekonnalehele: andmed veose vastuvõtmise ja üleandmise koha kohta (marsruut), peale- ja mahalaadimiskohale saabumise aeg, veetud veose nimetus ja kaal ning tegevusharu, kellele tehti tööd igal üksikul sõidul.

Veose kaal iga sõidu korral ümardatakse: kaal alla 50 kg jäetakse ära, kuna 50 kg ümardatakse kuni 100 kg. Kaugus alla 500 m jäetakse ära, kuna üle 500 m ümardatakse kuni 1 km. Läbisõit alla 1 km arvatakse võrdseks 1 km.

Lahtris «Läbisõidetud kilomeetrid» näidatakse kaugus peale- ja mahalaadimispunktide vahel, samuti tühisõidud. Lahtrisse «Tehtud tonnkilomeetreid» märgitakse koormaga tehtud sõitude tonnkilomeetrite kokkuvõte. Iga sõidu tonnkilomeetrite arv saadakse veose kaalu korrutamisel peale- ja mahalaadimispunktide vahelise kaugusega.

Teekonnalehe esimest ja viimast rida kasutatakse nullsõidu märkimiseks. Nullsõiduks nimetatakse veoki sõitu ilma veoseta hobuhoovist sihtpunkti, samuti sõitu mahalaadimise lõpp-punktist hobuhoovi tagasi.

Iga sõidu ja sissesõidu jaoks on teekonnalehel ette nähtud eraldi rida. Sissekanded sellel real peavad olema kinnitatud tellija allkirjaga, mis tõestab veose saatmist või saamist, sõidu marsruuti ja aega ning veose kaalu.

Teekonnalehele märgitakse iga sõidu saatedokumendi (korralduse või väljamiskirja) number. See on vajalik veostega sõitude sissekannete õigsuse kontrollimiseks raamatupidamises.

Tööseisakute puhul, mis tekkisid veose väljasaatnud või vastuvõtnud ettevõtte süü tõttu, tuleb voorimehel nõuda selle ettevõtte juhatajalt tööseisaku kohta märkuse tegemist teekonnalehele.

Voorimees on vastutav teekonnalehe õigesti vormistamise ning raamatupidamisele õigeaegse üleandmise eest. Uus teekonnaleht antakse voorimehele pärast varem saadud teekonnalehe tagastamist raamatupidamisele.

Pärast teekonnalehe vormistamise õigsuse kontrollimist võetakse raamatupidamises kokku kõigi tehtud sõitude töötulemused. Need tulemused kirjutatakse teekonnalehe jakku, mis plangil on paigutatud voorimehe allkirjast allapoole. Siin on ette nähtud hobutransporditöö põhinäitajad: koormaga sõitude arv, läbisõidetud kilomeetrite arv kokku, sealhulgas koormaga (arvatakse maha nullsõidud ja tühisõidud), tonnaaž, kõigi sõitude tonnkilomeetrid ja tööl oldud aeg (tunnid).

Hobutranspordi töönäitajad kantakse raamatupidamise poolt iga päev andmikku «Andmed hobuveopargi töö kohta» (lk. 115).

8* Organisatsiooni nimetus: *Mäe Tarbijate Kooperatiiv*

Andmed hobuveopargi töö kohta *novembrikuul* 1965. aastal

Kuupäev	Teekonnalehe nr.	Hobuse nimi	Hobusetunde tööl	Läbisõit km		Veosega sõitude arv	Veetud veoste kaal t	Tehtud tonnkilomeetreid	Sealhulgas			
				Kokku	Sealhulgas veosega				jaekauplustele	toitlustusettevõtetele	varumisele	leivatööstustele
1. XI	*251*	*«Täheke»*	*8,5*	*38*	*33*	*3*	*0,8*	*7,2*	*6,0*	—	—	*1,2*
1. XI	*252*	*«Pistrik»*	*8,1*	*26*	*20*	*2*	*0,9*	*9,2*	*2,1*	*3,4*	*3,7*	
		jne.										
Kokku 5 päeva jooksul .			*74,2*	*246*	*172*	*17*	*6,8*	*46,2*				
Kokku kuu jooksul . .			*1884,6*	*6944*	*5080*	*501*	*180,4*	*960,8*	*501,0*	*280,0*	*104,8*	*75,0*

Juhatuse esimees *Koit*

Van. raamatupidaja *Varamaa*

Iga teekonnalehe jaoks eraldatakse selles andmikus üks rida. Iga viie päeva järel tehakse kokkuvõte kõigi hobuste töö kohta. kuu lõpul — kogu kuu jooksul tehtud töö kohta.

Lahtris «Sealhulgas» märgitakse igale tegevusharule tehtud tonnkilomeetrite arv.

Materjalide vastuvõtmise ja väljaandmise vormistamine. Hobutranspordis kasutatav hobusemoon, allapanu- ja majapidamismaterjalid antakse majandi lattu vanemtallimehe või mõne muu kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt määratud isiku materiaalsele vastutusele. Materjalide vastuvõtt vormistatakse materiaalselt vastutava isiku allkirjaga saatedokumendil.

Hobusemoona väljaandmine toimub kinnitatud normide järgi, mis määratakse kindlaks olenevalt hobuse rammususest, kaalust ja töötingimustest. Hobusemoona normid määratakse kindlaks veterinaararsti osavõtul ning kinnitatakse kooperatiivorganisatsioonijuhatuse poolt. Hobusemoona väljaandmise kohta peetakse andmikku, millesse iga päev märgitakse väljaantud hobusemoona kogus. Hobusemoona andmik peetakse leheküljel 117 toodud vormil.

Selleks et kontrollida kinnitatud kulunormidest kinnipidamist, koostatakse iga üheliigiliste hobuste grupi kohta eraldi andmik.

Kanded hobusemoona andmikku tehakse tallimehe poolt iga päev. Andmikus näidatakse hobuste arv, kelle jaoks antud päeval hobusemoona tegelikult välja anti, ja väljaantud moona üldkogus kilogrammides. Andmik esitatakse raamatupidamisele viispäevakute viisi, kuid väiksemates majandites (kooperatiivorganisatsiooni loal) kaks korda kuus.

Alusturba, aluspõhu ja muude majapidamismaterjalide kulutamine toimub samuti kinnitatud normide järgi ning seda vormistatakse materjalide kuluandmikuga. Samasse andmikku kirjutatakse hobuste rautamiseks väljaantavate materjalide kogus.

Materjalide kuluandmikku täidetakse iga päev sedamööda kuidas materjale kulutatakse, näidates ära kuupäeva, materjalide nimetuse, sihituse ja koguse (normi järgi ja tegelikult). Aruandele kirjutab alla materjalid saanud isik. Niisugune koondandmik esitatatakse raamatupidamisele mitte harvem kui üks kord 15 päeva jooksul (konkreetse tähtaja määrab kooperatiivorganisatsiooni juhatus). Kõik need andmikud antakse raamatupidamisele üle lao materjalide liikumise aruande juures.

§ 33. VEOAUTOTRANSPORDI OPERATSIOONIDE DOKUMENTIDEGA VORMISTAMINE

Kütte-, määrde- ja muude materjalide saamise ning kulutamise dokumentidega vormistamine. Autotranspordi kütte- ja määrdematerjalide hulka loetakse kõik autotranspordis kasutatavad kütuseliigid, samuti mitmesugused määrdematerjalid. Muude

Organisatsioon: *Mäe Tarbijate Kooperatiiv*
Ettevõte: *Hobuveopark*

HOBUSEMOONA ANDMIK Nr. *11*

ajavahemiku kohta *1. juunist* kuni *15. juunini* 1965. a.

Tööhobused

hobuste grupi nimetus (kaalu ja töö iseloomu järgi)

Kuupäev	Hobusemoona nimetus	Kaer kg	Hein kg	jne.
	Päevanorm ühele hobusele	*0,5*	*1,0*	
	Hobuste arv	Tegelikult kulutatud kogu hobuste grupile kg		
1. VI	*3*	*1,5*	*3,0*	
2. VI	*3*	*1,5*	*3,0*	
3. VI	*3*	*1,5*	*3,0*	
jne.				
Kokku	*90*	*45,0*	*90,0*	
Hind *	—	*0—10*	*0—03*	
Summa *	—	*4—50*	*2—70*	

Tallimehe allkiri: *Vainsalu*

Öiend

Normi kohaselt tuli välja anda	*45,0*	*90,0*
Antud välja rohkem *	—	—
Antud välja vähem *	—	—

Raamatupidaja allkiri: *Varamaa*

*Näitajad «Hind» ja «Summa», samuti normist kõrvalekaldumise näitajad «Antud välja rohkem» ja «Antud välja vähem» täidab raamatupidamine.

materjalide hulka kuuluvad kuivatusmaterjalid, tagavaraosad, mis on ette nähtud autode remondiks, samuti automajandi laos varus olevad välis- ning sisekummid ja põialindid.

Nende materjalide saamist lattu vormistatakse harilikult laohoidja allkirjaga saatedokumendil.

Kütte-, määrde- ja kuivatusmaterjalide väljaandmist autojuhtidele vormistatakse vastava jaotuslehega (vt. lk. 118).

Laohoidja koostab jaotuslehe iga päev ühes eksemplaris. Peale selle märgitakse väljaantud mootorikütuse kogus autojuhi käes olevale teekonnalehele eraldi lahtrisse.

Kui autojuhile antakse bensiini saamiseks bensiinijaamast talonge, tuleb nende väljastamine vormistada erilise andmikuga.

Organisatsioon: *Lääne RTKL*
Ettevõte: *Garaaži ladu*

JAOTUSLEHT Nr. *141*

18. juunil 1965. a.

Väljaandja: *Sammal, Jaan Peetri p.*

Auto		Tee-konnalehe nr.	Autojuhi perekonnanimi	Väljaantud kogus l					Autojuhi allkiri kättesaamise kohta
Mark	Riikliku autoinspektsiooni nr.			bensiin (sõnadega)	diislikütus	diisliõli	autool	solidool	
GAZ-51	*PY 18-24*	*269*	*Vallimäe*	*kolmkümmend*	—	—	—	—	*Vallimäe*
GAZ-51	*PY 28-69*	*270*	*Kiisk*	*kolmkümmend*	—	—	—	—	*Kiisk*

Andis välja: *Sammal*

Teekonnalehega võrdles: *Varamaa*

Selles andmikus näidatakse auto number, teekonnalehe number, talongide arv ja nende vastu saadava bensiini kogus. Andmikul peab olema autojuhi allkiri talongide kättesaamise kohta.

Varuosi auto remondiks antakse tavaliselt välja vanade osade ümbervahetamise korras. Varuosade väljaandmine vormistatakse nõudelehega, kuna detailide vastuvõtmine lattu remondiks või utiili andmiseks vormistatakse laohoidja poolt väljakirjutatava saabumiskirjaga.

Nõudeleht koostatakse kahes eksemplaris. Remontija märgib sellele remonditava objekti ning vajalike varuosade nimetused ja koguse. Seejärel annab ta mõlemad eksemplarid laohoidjale, kes täidab nendes lahtri «Väljaantud kogus» ja annab esimese eksemplari tagasi varuosi või muid materjale saanud isikule (saatekirja asemel), kuna teise eksemplari esitab aruande juures raamatupidamisele.

Kui vahetamisele kuuluvat detaili lattu ära ei anta, kirjutatakse nõudmise tagaküljele selle põhjus; sellele õiendile kirjutab alla materjalide laost väljakirjutamise eest vastutav isik. Nõudeleht tagavaraosade väljaandmiseks auto remontimise jaoks kirjutatakse välja kooperatiivorganisatsiooni juhatuse esimehe või automajandi juhataja poolt allakirjutatud defektsuse-komplektsuse aruande või auto detailide vigastamise kohta koostatud akti alusel. Kui akti järgi on määratud kindlaks tekitatud kahju maksumus, on akt aluseks autojuhilt vigastatud detailide maksumuse

või nende remondi maksumuse sissenõudmiseks vastavalt kehtivale seadusandlusele materiaalse vastutuse kohta.

Välis- ja sisekummide ning põialintide väljaandmine autojuhile laost vormistatakse samuti nõudelehega. Samaaegselt tehakse märkus teekonnalehele väliskummide vahetamise kohta ja kirjutatakse välja saabumiskiri autojuhilt tagasisaadud autokummi kohta.

Kõik dokumendid kütte- ja muude materjalide saamise ning väljaandmise kohta annab laohoidja raamatupidamisele.

Auto väliskummide läbisõidu arvestuskaart. Auto väliskummide kohta on kehtestatud minimaalsed läbisõidunormid. Väliskummide läbisõidu pikendamise eest üle kehtestatud normi premeeritakse autojuhti, lukkseppi-monteerijaid ning teisi automajandi töölisi. Kummide enneaegse kulumise korral aga nõutakse süüdlastelt isikutelt tekitatud kahju tasumist vastavalt kehtivale seadusandlusele.

Et kontrollida auto väliskummide õigesti ekspluateerimist, kinnistatakse kummid teatud kindlale autole ja peetakse arvestust nende läbisõidu kohta. Selleks avatakse raamatupidamises igale väliskummile eraldi kaart läbisõidu operatiivseks arvestamiseks. Need kaardid täidetakse viivitamatult pärast auto väliskummi väljaandmist autojuhile.

Kaardi lahtris 2 märgitakse lühendatult autoratta nimetus järgmiselt: EP — esimene parempoolne; EV — esimene vasakpoolne; TPV — tagumine parempoolne väline; TPS — tagumine parempoolne sisemine jne. Lahtrites 5 ja 6 näidatakse läbijooksu kilomeetrid kasvavas kokkuvõttes vastavate ajavahemike kohta (automajandi äranägemisel), samuti kilomeetrid antud autolt väliskummi demonteerimise momendiks.

AUTO VÄLISKUMMI ARVESTUSKAART

Automajandi nimetus: *Lääne RTKL*
Väliskummi garaažinumber: *28.* Suurus: *7,50—20*
Seeria nr.: *M-IV 558119* Valmistajatehas: *Moskva Autokummitehas*

Auto mark ja nr.	Väliskummi paigaldamise koht autorattal (EP, EV, TPV, TPS, TVV, TVS, Varu)	Kuupäev		Väliskummi läbisõit (kilomeetrites)		Ekspluatatsioonist väljalangemise põhjused (tehnilise komisjoni otsus)
		rattale pandud	rattalt võetud	kuu jooksul	ekspluatatsiooni algusest	
1	2	3	4	5	6	7
GAZ-51 *Nr. 1*	*EP*	*1. VI 1964*		*juunis 2440* *juulis 1872* *augustis 2468* jne.	*2440* *4812* *6780*	

Väliskummide vahetamise puhul garaažis või teel peab autojuht teekonnalehele märkima äravõetud ja pealepandud väliskummide numbrid. Teekonnalehe sissekannete alusel tehakse märkmed kaardi lahtrites 3 ja 4. Kaardi tagaküljele märgitakse andmed väliskummi remontimise kohta, näidates ära remonti andmise ja remondist tagasisaamise kuupäeva.

Arvestuskaardid on samuti aluseks auto väliskummide mahakandmiseks kõlbmatuse tõttu edaspidiseks kasutamiseks. Sellega nad asendavad akte väliskummide mahakandmise kohta.

Kui välis- või sisekummi läbisõit on osutunud väiksemaks hankija poolt garanteeritud läbisõidunormist mitte autojuhi süü tõttu, tuleb hankijale esitada pretensioon, nõudes kahju hüvitamist enneaegse kulumise puhul. Sellega koos esitatakse hankijale ebakvaliteetseks osutunud väliskummide arvestuskaardid.

Autotranspordi töö dokumentidega vormistamine. Selleks et kindlustada autopargi õigesti kasutamist, tuleb vedude eelpäeval koostada autode ekspluateerimise plaan vedude marsruutide (teenindatavate objektide) ja autode liikide viisi (nende kandejõu järgi). Plaanis märgitakse samuti vahetusülesanne igale autojuhile ja organisatsioon (ettevõte), kelle käsutusse transpordivahend antakse. Sel eesmärgil peavad veoste saatjad õigeaegselt esitama automajandile tellimused veoste transportimiseks.

Tellimuses märgitakse tellija nimetus ja aadress, pangaarve number, veoste peale- ja mahalaadimise kohad, kaugus (km), veose nimetus, kaal, pakkimise, peale- ja mahalaadimise viis, tellitud transpordivahendi liik, autode arv ja nende etteandmise aeg. Samuti näidatakse, kes on vastutav autode kasutamise ja dokumentide vormistamise eest ja muud andmed.

Autode kasutamise plaani ning vedude tellimuste alusel kirjutab autode väljasaatmise eest vastutav isik välja teekonnalehed.

Teekonnaleht on põhiliseks esmasdokumendiks, mille alusel arvestatakse auto tööd sõitude ja sissesõitude viisi kogu vahetuse jooksul tervikuna. Selle põhjal määratakse kindlaks tehtud töö maht ja materjalide kulu ning arvestatakse töötasu autojuhile ning laadijatele. Vedude kontrollimiseks kirjutab veose saatja iga sõidu jaoks välja kauba-transpordisaatelehe või akti mittekaubaliste veoste mõõtmise (kaalumise) kohta.

Veoauto teekonnalehe vorm on kinnitatud NSV Liidu Statistika Keskvalitsuse poolt valitsuse määruse alusel ja see on kohustuslik kõikidele automajanditele. Teekonnalehtede täitmise ja läbitöötamise eeskirjad on määratud kindlaks NSV Liidu Statistika Keskvalitsuse juhendiga.

Autojuhtidele väljaantavate teekonnalehtede registreerimiseks ja nende raamatupidamisele tagastamise kontrollimiseks peetakse teekonnalehtede liikumise žurnaali (vt. lk. 121).

TEEKONNALEHTEDE LIIKUMISE ŽURNAAL

Lääne RTKL

organisatsiooni, ettevõtte nimetus

juunikuul 1965. a.

Teekonnalehe väljaandmise kuupäev	Teekonnalehe nr.	Autojuhi nimi	Autojuhi tabelinumber	Auto garaažinumber	Dispetšeri allkiri ja kuupäev teekonnalehe ning dokumentide vastuvõtmise kohta autojuhilt
1	2	3	4	5	6
18. VI	*269*	*Vallimäe*	*2*	*1*	*Noormägi 19. VI*

Autojuhile väljaantaval teekonnalehel peab olema automajandi järjekorranumber (alates 1. jaanuarist), väljaandmise kuupäev ning organisatsiooni või ettevõtte tempel ja pitsat.

Teekonnalehel, mille vorm on toodud lehekülgedel 123—125, on mitu jagu.

Lehe tiitelosas tuuakse andmed teekonnalehe väljaandnud automajandi, auto, autojuhi ja laadijate kohta ning muud üldise iseloomuga andmed.

Jaos «Ülesanne autojuhile», mille täidab dispetšer või mõni teine autotranspordi töö eest vastutav isik, näidatakse, kelle käsutusse auto antakse, kust ja kuhu toimuvad sõidud ja sissesõidud, sõitude kaugus, veostega sõitude arv, veose nimetus ja kogus. Ülesanne antakse veoautodele määratud läbisõidu-arvestusnormide piirides, lähtudes läbisõidunormidest kilomeetrites tunnis ning auto peale- ja mahalaadimise ajast.

Teekonnalehe esiküljele tehakse märkmed auto tehnilise seisukorra kohta enne väljasõitmist, auto tehnilises korrasolekus vastuvõtmise kohta autojuhi poolt ja väljasõiduks antud loa kohta. Peale nende märgitakse garaažist väljasõitmise ja garaaži tagasijõudmise aeg, spidomeetri näitajad enne ja pärast tööd, samuti hilinemised, seisuajad teel, sissesõidud garaaži jne. Siin näidatakse ka tööseisakute põhjused ja kestus.

Jaos «Kütuse väljaandmine» märgitakse mootorikütuse kogus, millega autojuht sõidab välja garaažist, kui palju ta saab seda teel olles bensiinijamaadest ja kui palju tellijalt (kui see võimalus on olemas). Samas jaos näidatakse auto paagis olev bensiini jääk garaažist väljasõitmisel ja garaaži tagasijõudmisel. Sel viisil tehakse kindlaks kütteaine tegelik kulu autojuhi iga töövahetuse kestel.

Jaos «Ülesande täitmine» märgitakse auto iga läbisõit tööpäeva jooksul. Selles jaos eraldatakse omaette rida iga sõidu või sissesõidu märkimiseks niihästi veosega kui ka ilma veoseta, sealhul-

gas ka nullsõidud. Märkmed üksikute sõitude ja sissesõitude kohta tehakse nende toimumise järjekorras.

Peale selle märgitakse sinna auto saabumise aeg pealelaadimiseks ja mahalaadimiseks ning seisuajad igal sõidul (sissesõidul).

Andmed veetud veoste koguse ning seisuaegade kohta peale- ja mahalaadimisel märgib sellesse jakku kauba-transpordidokumentide alusel autojuht, kuna andmed läbisõidu kohta veosega ja ilma veoseta, samuti tonnkilomeetrite arvu märgib automajandi töötaja.

Töö lõpul annab autojuht teekonnalehe koos kauba-transpordidokumentidega üle dispetšerile (kui selline ametikoht on koosseisus ette nähtud) või raamatupidamisele. Uut teekonnalehte ei anta autojuhile välja enne, kui ta eelmise päeva teekonnalehe on õigesti vormistatult tagasi andnud.

Dispetšer kontrollib autojuhi juuresolekul teekonnalehte tehtud sissekandeid, võrdleb neid tellija dokumentidega (mis tõendavad tehtud tööd) ning muude dokumentidega.

Peale teekonnalehe vormistamise õigsuse kontrollimist tuuakse välja auto päevased töönäitajad. Need näitajad märgitakse teekonnalehel eraldi lahtritesse.

Töötulemuste näitajad arvutatakse järgmisel viisil: tööl oleku tunnid arvestatakse välja vahena garaaži tagasijõudmise aja ja garaažist väljasõitmise aja vahel, arvates maha kindlaksmääratud lõunavaheaja ja puhkuse.

Sõidutunnid kujutavad endast vahet tööl oldud aja ja seisuaegade (peale- ja mahalaadimisel, samuti tehnilistel põhjustel) vahel.

Veosega sõitude arvu määramiseks arvatakse kokku kõik veosega läbisõidud pealelaadimis- ja mahalaadimispunktide vahel. Sissesõitude puhul näidatakse lugejana sõitude arv ja nimetajana sissesõitude arv.

Üldine läbisõit (kilomeetrites) kujutab enesest kõigi sõitude (nii veosega kui ka ilma veoseta, samuti nullsõitude) vahemaad.

Autode üldine läbisõit päevas määratakse kindlaks spidomeetri näitajate järgi.

Veetud veoste üldine tonnide arv määratakse kindlaks kõikide veoste koguste liitmise teel, mis on veetud sihtpunktidesse teekonnalehtedele lisandatud kauba-transpordisaatelehtede või kaalulehtede järgi.

Veetud veoste kogus peab vastama nende tegelikule kaalule (kaasaarvatult taara ja konteinerite kaal) igal sõidul ja sissesõidul. Seejuures pikamõõtmeliste esemete, samuti suuremahuliste veoste (puud, jne.) kaal tehakse kindlaks nende osalise kaalumise või vastavate koefitsientide rakendamise teel (näiteks, 1 m^3 okas- ja kasepuid kaalub 400—600 kg).

(Templi jäljend)

TEEKONNALEHT nr. 269
(veoautole)

Kinnitatud NSVL SKV poolt
27. juunil 1959. a. Nr. 17—100

Organisatsioon *Lääne RTKL*
Aadress *Nõukogude tän. nr. 24*

Auto mark *GAZ-51*
Reg. nr. *PY 48-24*
Järelvanker: ühteteljeline —, kaheteljeline —

Kuupäev *18. juuni 1965*
Autojuht *Vallimäe*
Laadija —

Auto on tehniliselt korras.
Spidomeetri näit garaažist väljasõidul (km) *48196*
Väljasõit lubatud:
mehhaanik *Orro*
allkiri
Auto tehniliselt korras vastu võtnud:
autojuht *Vallimäe*
allkiri

Ülesanne autojuhile

Kelle korraldusse	Kust võtta veos	Kuhu viia veos	Kaugus (km)	Veose nimetus	Veosega sõitude arv	Veose hulk (kaal) t, tk.
Lääne RTKL	*Ladu nr. 1*	*Mäe TK*	*32*	*Pudukaup*	*1*	*2*
Mäe TK	*Kauplus nr. 1*	*Lääne RTKL*	*32*	*Taara (kotid)*	*1*	*2*
Lääne RTKL	*Ladu nr. 1*	*Lehtme TK*	*48*	*Pudukaup*	*1*	*2*
Lehtme TK	*Kauplus nr. 1*	*Kaubajaam*	*45*	*Vanametall*	*1*	*2,5*

Garaažist väljumise aeg kell *8* min. —
Dispetšer

Garaaži tagasijõudmise aeg kell *15* min. *15*
Dispetšer:

Hilinemised, seisuaeg teel, sissesõidud garaaži ja muud märkused

Kütuse väljaandmine

	Kg / l	Allkiri
Jääk väljasõidul	*25,3*	*Orro*
Välja antud		
1 Jaotusleht 141	*30,0*	*Sepre*
2.		
3.		
Jääk garaaži saabumisel	*10,5*	*Orro*

Auto andis üle
autojuht *Vallimäe*
Auto võttis vastu kell *15* min. *15*
Spidomeetri näit garaaži saabumisel (km) *48373*
mehhaanik *Orro*

Ülesande (Teekonnalehe tagakülg)

täitmine

Sõitude nr.	Täidab autojuht kauba-transpordi-				
	Veose valdaja	Kust	Kuhu	Kauba-transpordi-dokumendi, mõõtmis- või kaalumisakti nr. ja kuupäev [1]	Veose nimetus
	Lääne RTKL	*Garaaž*	*Ladu nr. 1*		
1		*Ladu nr. 1*	*Mäe TK*	*nr. 605, 18. VI*	*Pudukaup*
2	*Mäe TK*	*Kauplus nr. 1*	*Lääne RTKL*	*nr. 156, 18. VI*	*Taara (kotid)*
3	*Lääne RTKL*	*Ladu nr. 1*	*Lehtme TK*	*nr. 608, 18. VI*	*Pudukaup*
4	*Lehtme TK*	*Kauplus nr. 1*	*Varumispunkt*		
		Varumis-punkt	*Raudteejaam*	*nr. 84, 18. VI*	*Vanametall*
		Raudteejaam	*Garaaž*		

Autojuht: *Vallimäe*

Veoauto garaažinumber	Nr. 1	Margi šifr	GAZ-51

Tunnid					Veosega sõitude arv	Läbisõit km		Veetud t		Tehtud tonnkilomeetreid		Kütuse kulu kg/l	
Tööl üldse	Sellest sõidus	Seisus	Sellest peale- ja mahalaadimisel	Sellest tehniliste rikete tõttu		üldine	sellest veosega	kokku	sellest järelvankritel	kokku	sellest järelvankritel	normi järgi	tegelikult
7 t. 15 min.	*5 t. 5 min.*	*2 t. 10 min.*	*2 t.*	—	*4*	*177*	*157*	*8,4*	—	*332*		*49,0*	*44,8*

Raamatupidaja (arvestaja): *Varamaa*

[1] Dokumendid lisatakse teekonnalehe juurde.

dokumentide alusel

Laaditud		Kohalejõudmise aeg pealelaadimiseks		Seisuaeg pealelaadimiseks		Kohalejõudmise aeg mahalaadimiseks		Seisuaeg mahalaadimisel		Täidetakse automajandis			
										Läbisõit km		Tehtud tonnkilomeetreid	
Kokku t	Sellest järelvankril	t.	min.	t.	min.	t.	min.	t.	min.	veosega	veoseta	kokku	sellest järelvankritel
		8	*30*	—	*20*					—	*6*	—	—
2						*9*	*40*	—	*20*	*32*	—	*64*	—
2		*10*	—	—	*20*	*11*	*05*	—	*10*	*32*	—	*64*	—
1,9		*11*	*15*	—	*15*	*12*	*15*	—	*15*	*48*	—	*91*	—
		12	*30*	—	*15*					—	*5*	—	—
2,5						*14*	*35*	—	*15*	*45*	—	*113*	—
											9		

Sissekanded kontrollis (dispetšer või keegi teine isik): *Neeme*

Järelvankri tunnus

Töötasu arvestus						Töö liigid		Kogus	Hinne	
		Tasu liik							auto-juhile	laadijale
Tabeli nr.		Tükitöö (šifr)		(šifr)		tonnkilomeetrite eest (veose klassi järgi)	*Vanametall*	*113*	*1.22*	
		summa	tunnid	summa	tunnid		*Pudukaup*	*155*	*1.53*	
							Taara	*64*	*0.61*	
autojuht	*2*	*4—97*				tonnide järgi tööd ja tasu liigid	*Veos I kat.*	*2,5*	*8.48*	
							Veos II kat.	*5,9*	*10.50*	
laadija										

Takseerija: *Varamaa*

Veetud veoste kaalu kindlakstegemine auto kandejõu järgi ilma veoste tegeliku kaalu arvestamiseta ei ole lubatud.

Üldine auto poolt tööpäeval tehtud tonnkilomeetrite arv võrdub korrutisega, mis on saadud üksikute veosega sõitude (sissesõitude) vahemaade (kauguste) korrutamise teel igal sõidul (sissesõidul) veetud veose kaaluga. Sissesõitude puhul osaliseks maha- või pealelaadimiseks tuleb täpselt kindlaks määrata, missugune osa veose kogusest on ära antud või peale võetud iga sissesõidu korral, samuti missugune kaugus läbiti iga veosepartii transportimisel vastavate peale- ja mahalaadimispunktide vahel.

Kütuse kulu määratakse kindlaks üldise läbisõidu ja tööpäeva jooksul tehtud tonnkilomeetrite arvu järgi.[1] Auto poolt kulutatud kütuse kogus võrdub garaažist väljasõidu momendil paagis oleva bensiini kogusega, millega on liidetud tegelikult või talongidega (samuti tellijailt) juurde saadud bensiini kogus ja millest on lahutatud bensiini jääk paagis, millega auto garaaži tagasi saabus, ning talongide järgi kasutamata jäänud bensiini hulk. Tegeliku kulu võrdlemine normikohase kuluga näitab kütte kokkuhoidu või ülekulu.

Dispetšeri poolt läbitöötatud teekonnalehed ja muud dokumendid antakse raamatupidamisele üle hiljemalt järgmisel päeval, kus pärast nende hoolikat kontrollimist kirjutatakse tellijaile välja arved ja arvestatakse autojuhtidele ning laadijatele töötasu.

Kauba-transpordidokumendid. Sissekandeid teekonnalehe jakku «Ülesande täitmine» tehakse kauba-transpordidokumentide alusel. Selle eesmärgiks on likvideerida juurdekirjutused, mida tehakse täitmata jäänud tööde arvel, korraldada autobensiini kulutamist ja kontrollida töötasu arvestamise õigsust.

Kauba-transpordidokumentideks on kauba-transpordisaatelehed, veosetalongid ning mittekaubaliste veoste mõõtmise (kaalumise) aktid.

Kauba-transpordisaatelehed kirjutatakse välja auto iga sõidu puhul kaubaliste veoste vedamisel. Korduvate sõitude puhul üheliigiliste veoste vedamisel ühte ja samasse sihtpunkti soovitatakse üksikute sõitude puhul välja kirjutada talongid, millede kokkuvõtte põhjal vormistatakse viimase sõidu järel kauba-transpordisaateleht kõigi sõitude kohta tervikuna autovahetuse jaoks. Sel juhul lisandatakse talongid kauba-transpordisaatelehele ja nad moodustavad selle lahutamatu osa.

Kui toimuvad mittekaubaliste veoste veod, millede kohta ei peeta laoarvestust (näiteks, vesi leivatööstuste jaoks, kruusa vedu jne.), vormistatakse need mittekaubaliste veoste mõõtmise (kaalumise) aktidega.

---

[1] Veoautodele, mille tööd ei arvestata tonnkilomeetrites, määratakse vedelkütuse kulunormid 100 km läbijooksu kohta.

Nimetatud dokumentide koostamine on veoste saatjate ülesanne. Veoste puhul aga, mida veetakse raudteejaamadest või sadamatest, peavad seda tegema isikud, kes veoseid vastu võtavad.

Kauba-transpordisaatelehel on samad näitajad mis teekonnalehe jaos «Ülesande täitmine», näiteks: veose nimetus ja brutokaal, lähte- ja sihtpunktid, veo kaugus, tehtud tonnkilomeetrite arv, samuti andmed saabumis-, väljumis- ning seisuaegade kohta peale- ja mahalaadimisel jne.

Peale selle näidatakse selle dokumendi nimetus, kuupäev ja number, mille järgi veos ära saadeti või saabus (faktuurarve, spetsifikatsioon või väljamiskiri; veo puhul jaamast või sadamast näidatakse peale selle veel raudtee või laevanduse saatekirja number ja kuupäev).

Kauba-transpordisaatelehed kirjutatakse välja tavaliselt neljas eksemplaris.

Kui vedu toimub teise organisatsiooni või iseseisvale bilansile eraldatud oma ettevõtete jaoks, toob autojuht ühes teekonnalehega tagasi kaks kauba-transpordisaatelehte või mittekaubaliste veoste mõõtmise (kaalumise) akti kaks eksemplari, milledest üks antakse maksjale auto veoarve juures, kuna teine jääb teekonnalehe juurde transporditöö arvestamiseks. Veoste vedamisel oma ettevõtteile, milliseid arvestatakse automajandiga ühisel bilansil, ei ole vaja kauba-transpordidokumendi kahte eksemplari. Neil juhtudel kirjutatakse välja ainult saatekirja kaks eksemplari, milledest üks, autojuhi allkirjaga veose vedamiseks vastuvõtmise kohta, jääb veose saatjale, kuna teine eksemplar antakse teekonnalehe juures üle raamatupidamisele.

Veoauto töö arvestus. Auto töö põhinäitajate arvestamiseks kasutatakse erilisi kaarte, mis avatakse eraldi iga veoauto kohta üheks kuuks (vt. lk. 128).

Lahtris 4 «Auto majandis viibimise päevad» peetakse auto töökorras oleku tabel-arvestust tingmärkides, näiteks: «T» — tähendab, et auto oli tööl, «JR» — jooksvas remondis, «SV» — seisuaeg veose puudumisel jne.

Kuu lõpul arvatakse nende tingmärkide järgi kokku auto majandis olemise päevad, sellest tööl, remondis või seisus muudel põhjustel (seisakute liikide viisi). Neid andmeid kasutatakse autopargi tehnilise valmisoleku koefitsendi arvutamiseks, samuti autopargi kasutamise koefitsiendi arvutamiseks päevades. Sissekandeid kaardi muudesse lahtritesse tehakse iga päev teekonnalehtede ja kauba-transpordisaatelehtede alusel. Neis kajastuvad veoauto töö põhinäitajad: autotunnid, veosega sõitude arv, läbisõidukilomeetrid, veose tonnaaž ja tehtud tonnkilomeetrite hulk. Lõpplahtrid (nr. 17 kuni 23) on kütuse kulutamise märkimiseks ning tulemuste (ülekulu või kokkuhoiu) väljatoomiseks.

Lääne RTKL
organisatsiooni (ettevõtte) nimetus

VEOAUTO TÖÖ ARVESTUSKAART

juunikuu kohta 1965. a.

Auto mark *GAZ-51*, kandejõud *2,5* t. Registreerimisnumber *PY 81-24*

Kuupäev	Teekonnalehe nr.	Autojuhi nimi	Auto majandis viibimise päevad	Töötunnid					Sõitude arv veosega	Auto läbisõit km	
				Üldse	sellest					Üldse	sellest veosega
					sõidus	seisus	neist peale- ja mahalaadimisel	neist tehniliste korratuste tõttu			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
18. VI	*269*	*K. Vallimäe* jne.	T	*7 t. 15 m.*	*5 t. 05 m.*	*2 t. 10 m.*	*2 t. 10 m.*		*4*	*177*	*157*
Kuu jooksul kokku				*182 t.*	*133 t.*	*49 t.*	*47 t.*	*2 t.*	*72*	*2440*	*1750*

(Arvestuskaardi järgi)

Veetud veoseid (tonnides)		Tehtud tonnkilomeetreid (veoste käive)		Kütuse (kütteõli) kulu liitrites						
Kokku	sellest järelvankril	Kokku	sellest järelhaakel	Jääk päeva alguseks	Välja antud	Kütuse (kütteõli) kulu		Jääk päeva lõpuks	Ülekulu	Sääst
						normi järgi	tegelikult			
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
8,4		*332*		*25,3*	*30,0*	*49,0*	*44,8*	*10,5*		*4,2*
145,0		*4210*		*20,0*	*625,0*	*676,5*	*621,5*	*23,5*		*55,0*

Lääne RTKL

organisatsiooni (ettevõtte) nimetus

VEOAUTODE TÖÖ KOONDARUANNE *juunikuul* 1965. a.

Auto mark ja riikliku autoinspektsiooni nr.	Autopäevad						
	majandis	sellest					
		tööl	profülaktikas, remondis ja remondi ootel	seisus, tehniliselt korras	neist		
					kütuse (kütteõli) ja määrdeainete puudumisel	autokummide puudumisel	muudel põhjustel
1	2	3	4	5	6	7	8
PJ 48-24 GAZ-51	*30*	*26*					
jne.							

(Koondaruande järg)

Töötunnid					Veosega sõitude arv	Autode läbisõit km		Veetud veoseid		Tehtud tonnkilomeetreid		Kütuse (kütteõli) kulu liitrites	
Üldse	sellest					üldse	sellest veosega	üldse	sellest järelvankritel	üldse	sellest järelvankritega	normi järgi	tegelikult
	sõidus	seisus	neist peale- ja mahalaadimisel	neist tehniliste korraldustöttu									
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
182	*133*	*49*	*47*	*2*	*72*	*2440*	*1750*	*145*		*4210*		*676,5*	*621,5*

Veoauto töö arvestuskaartide kokkuvõtte alusel koostatakse iga kuu veoautode töö koondaruanded automajandi kohta tervikuna (vt. lk. 129).

Koondaruande põhjal selgitatakse seisakud ja nende põhjused, määratakse kindlaks veoautode kasutamisaste ning vedude maht, bensiini ja muude kütuseliikide kokkuhoid või ülekulu ning koostatakse aruandlus autode kasutamise ja vedude plaani täitmise kohta.

§ 34. HOBUSEMOONA, KÜTUSE JA TEISTE MATERJALIDE ARVESTUS RAAMATUPIDAMISES

Hobutranspordis kasutatavad hobusemoon ja materjalid, samuti nendega koos saadud taara arvestatakse kontol nr. 42 «Majapidamismaterjalid».

Hobusemoon ja materjalid arvestatakse tegelikus omamaksumuses, mis koosneb, samuti nagu teistes ettevõtetes, ostumaksumusest ja nende hoiukohta vedamise kuludest. Hobusemoona veokulud liidetakse selle ostumaksumusse arvelevõtmise momendil proportsionaalselt hobusemoona kaaluga.

Hobutranspordi ülejäänud materjalidele omamaksumust ei kalkuleerita. Nende kohaleveokulud kajastatakse vahetult kontol nr. 51 «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine». Kuid suurtes majandites on otstarbekohane arvestada materjalide kohaleveokulusid kontol «Majapidamismaterjalid», eraldi analüütilisel kontol «Hobutranspordi materjalide kohaleveokulud». Need kulud kantakse maha kuu lõpul proportsionaalselt kuu jooksul kasutatud materjalide maksumusega.

Dokumendid, millega vormistatakse hobusemoona saamist ja kulutamist, antakse raamatupidamisele üle laomaterjalide liikumise aruannete juures.

Kontrollides aruande juurde lisatud dokumente, kontrollib raamatupidaja ka hobusemoona ja muude materjalide kulunormidest kinnipidamist, märgib dokumentidele materjalide hinnad, teeb korrutised ja kokkuvõtted. Seejärel märgib ta kõikidel dokumentidel korrespondeerivad kontod ning grupeerib korrespondeerivate kontode lõikes summad konto «Majapidamismaterjalid» deebeti ja kreediti jaoks. Need grupeeringud kirjutatakse seejärel koondmemoriaalorderisse.

Kütte- ja määrdeõlid, autokummid, varuosad ning muud auto- ja hobutranspordis kasutatavad materjalid arvestatakse tegelikus omamaksumuses kontol «Majapidamismaterjalid». Erinevalt hobusemoonast ei kalkuleerita kütte- ja määrdeõlide omamaksumust. Nende materjalide kohaleveokulud kantakse eraldi analüütilisele kontole, kust need kuu lõpul kantakse maha proportsionaalselt kuu jooksul kulutatud kütte- ja määrdeõlide ostumaksumusega.

Materjalide analüütlist arvestust peetakse hoiukohtade (materiaalselt vastutavate isikute), materjalide liikide (nimetuste) järgi naturaalses ja rahalises väljenduses. Selleks kasutatakse raamatut vorm nr. K-10.

Lattu saabunud kütus, määrdeained, sise- ja väliskummid, autode varuosad ning muud materjalid väljastatakse autojuhtidele. Mõned nendest materjalidest kantakse ekspluatatsioonikuludeks kohe nende väljastamisel laost, teised aga pärast nende äratarvitamist auto ekspluatatsiooni protsessis (näiteks kütteõli, sise- ja väliskummid, varuosad).

Seoses sellega kajastatakse kütuse väljaandmist laost autojuhtidele raamatupidamises kandega kontol «Majapidamismaterjalid» deebetis ja kreeditis, kindlustades sel viisil kontrolli nende materjalide kulutamise üle autojuhtide poolt. Selleks avatakse materjalide analüütilise arvestuse raamatus igale autojuhile eraldi konto, kuhu märgitakse autojuhile väljaantud kütuse kogus ja maksumus. Autojuhtide poolt kulutatud kütus kantakse autotranspordi ekspluateerimise kuludeks teekonnalehtede alusel. Teekonnalehtedes näidatud andmed bensiini normikohase kulutamise kohta grupeeritakse eelnevalt bensiini kulutamise arvestuskaartidel, missuguseid peetakse eraldi iga auto (iga autojuhi) kohta vastaval vormil (vt. lk. 132).

Kuna kütuse kulutus kuu jooksul märgitakse kaardile normide järgi, tuleb tegeliku kulu kindlaksmääramiseks koostada järgmine arvestus: jäägile kuu alguseks arvatakse juurde autojuhile kuu jooksul väljaantud kütus ja arvatakse maha selle jääk kuu lõpuks. Seejuures andmed kütuse jääkide kohta kuu alguseks ja selle juurdesaamise kohta kuu jooksul võetakse iga autojuhi jaoks raamatus vorm K-10 avatud analüütilise konto sissekannetest. Andmed jääkide kohta kuu lõpuks võetakse viimase teekonnalehe andmetest (kütuse jääk mõõdetakse auto saabumisel garaaži). Arvates kokku kaardi põhjal bensiini kulutuse kuu jooksul normi järgi ja võrreldes seda tegeliku kulutusega, määratakse kindlaks kütteõli kokkuhoid või ülekulu kuu jooksul.

Bensiini kulutuse arvestuskaartide koondandmed kantakse bensiini kulutuse koondandmikku, mis koostatakse kogu autopargi kohta leheküljel 133 toodud vormil.

Bensiini kulutuse koondandmik on pärast kinnitamist aluseks bensiini mahakandmiseks, kokkuhoiu eest autojuhtidele preemiate arvestamiseks ning autojuhtidelt bensiini ülekulu eest kinnipidamisele kuuluvate summade kindlaksmääramiseks.

Transpordi ekspluateerimise kulud arvestatakse kontol nr. 51 «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine».

Tegelikult kulutatud normikohase bensiini maksumus kantakse bensiini kulutamise koondandmiku alusel konto «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine» deebetisse ja konto «Majapidamismaterjalid» kreeditisse.

Organisatsioon: *Lääne RTKL*
Ettevõte: *Garaaž*

BENSIINI KULUTAMISE KAART

(liitrites)

juunikuul 1965. a.

Autojuhi nimi: *K. Vallimäe*
Auto nr. *PУ 48-24* Mark *GAZ-51* Kandejõud *2,5 t*

Kuupäev	Teekonnalehe nr.	Läbi sõidetud kilomeetreid	Tehtud tonnkilomeetreid	Normikohane kulutus						
				Sõiduks		Tonnkilomeetrite jaoks		Muud kulutused		
				Norm	Kogus	Norm	Kogus	Nimetus	Norm	Kogus
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	*211*	*112*	*220*	*23,0*	*25,8*	*2,5*	*5,5*	Garaažisisesed kulud	*1,0%*	*0,3*
2	*214*	*145*	*252*	*23,0*	*33,4*	*2,5*	*6,3*		„	*0,4*
jne.										
Kokku		*2440*	*4210*	×	*561,2*	×	*105,3*	×	×	*10,0*

Jääk kuu alguseks	Saadud kuu jooksul	Jääk kuu lõpuks	Tegelik kulutus	Normikohane kulutus		Tulemus	
				Sõiduks	Muud kulutused	Kokkuhoid	Ülekulu
12	13	14	15	16	17	18	19
20,0	*625,0*	*23,5*	*621,5*	*666,5*	*10,0*	*55,0*	

1. juulil 1965. a. Raamatupidaja: *Varamaa*

Organisatsioon: *Lääne RTKL*
Ettevõte: *Garaaž*

BENSIINI KULUTAMISE KOONDANDMIK

(kilogrammides, liitrites)

juunikuul 1965. a.

Jrk. nr.	Autojuhi nimi	Auto nr.	Auto mark	Jääk kuu alguseks	Saadud kuu jooksul	Jääk kuu lõpuks	Kulutus		Tulemus			
									Kogus		Summa	
							Tegelik	Normikohane	Kokkuhoid	Ülekulu	Kokkuhoid	Ülekulu
1.	*B. Vallimäe* jne	*РУ 48-24*	*GAZ-51*	*20,0*	*625,0*	*23,5*	*621,5*	*676,5*	*55,0*		*2—75*	
	Kokku						*12948,0*	*13120,5*	*212,5*	*40,0*	*10—63*	*2—*

1. juulil 1965. a.

Raamatupidaja: *Varamaa*

Otsus bensiini kulutamise koondandmiku kohta:

Kokkuhoiu eest maksta preemiat 30% tegelikult kokkuhoitud kütuse maksumusest ja ülekulu eest pidada kinni 60% ülekulutatud kütuse maksumusest.

1. juulil 1965. a.

Transpordikontori juhataja: *Sarap*

Kehtivate eeskirjade kohaselt nõutakse ülekulutatud (võrreldes kehtivate normidega) kütus autojuhilt sisse 60% ulatuses ülekulutatud bensiini maksumusest, pidades selle kinni tema töötasust. Seoses sellega debiteeritakse ülekulutatud kütuse eest kinnipidamisele kuuluva summaga kontot «Töölised ja teenistujad» ning krediteeritakse kontot «Majapidamismaterjalid».

Määrdeõlide kulutust kajastatakse, erinevalt kütusest, kontol «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine» nende laost väljastamise momendil.

Autokummide kohta tuleb organiseerida järgmised neli arvestust:

1) auto omandamisel koos autoga saadud kummide arvestus (sise- ja väliskummid ratastel);

2) vanade kummide asendamiseks lattu saabunud uute kummide arvestus (varus olevad sise- ja väliskummid);

3) autokummide kulumise arvestus nende kasutamise ajal;

4) kummide väljastamine laost autodel olevate kulunud kummide asendamiseks.

Vaatleme iga arvestust eraldi.

Autokummid, mis saadakse koos autoga (kaasa arvatud tööriistade komplekt), arvestatakse kontol nr. 90 «Põhivahendid» (koos autoga).

Lattu saabuvad kummid kuuluvad käibevahendite koosseisu ning arvestatakse, nagu juba öeldud, kontol «Majapidamismaterjalid».

Summade arvestamine autokummide kulumise taastamiseks toimub igakuuliselt kindlaksmääratud normide järgi, vastavalt läbisõidetud kilomeetrite arvule. Arvutatud kulumise summad kajastatakse konto nr. 51 «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine» deebetis ning konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» (analüütiline konto «Reserv autokummide kulumise taastamiseks ja nende remondiks») kreeditis.

Autokummide väljastamine laost kulunud kummide asendamiseks kajastatakse selle reservi arvel. Kummi väljastamisel laost tehakse kanne, debiteerides analüütilist kontot «Reserv autokummide kulumise taastamiseks ja nende remondiks» ning krediteeritakse kontot «Majapidamismaterjalid». Autokummide remondikulud kantakse maha samuti selle reservi arvelt.

Kulunud kummi asendamisel võidakse avastada, et kumm ei ole sõitnud läbi ettenähtud arvu kilomeetreid, ning selleks arvestatud reservi summa ei ole küllaldane. Vastupidi, võib esineda kummi vastupidavust üle kindlaksmääratud normi, mispuhul on arvestatud reservi liigselt. Seoses sellega tehakse täiendavad arvestused. Kui läbisõit on ettenähtud normist väiksem, tehakse kulumise täiendav arvestus. Kui läbisõit on suurem, vähendatakse vastavalt arvestatud kulumist sel kuul, mil autokumm maha kanti.

Autokummide veo kulusid automajandisse ning varustusorganisatsioonide juurdehindlusi ei liideta kummide kulumise ning remondi normidele, vaid arvestatakse kontol «Majapidamismaterjalid» (eraldi analüütiline konto), kust need kantakse vedude omahinnale juurde, mitte aga reservi arvele. Sealjuures toimub mahakandmine sel aruandeperioodil, mil autokummid asendati.

Varuosade väljastamisel laost autotranspordi tehniliseks teenindamiseks või oma transpordi jooksvaks remondiks debiteeritakse kontot «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine».

§ 35. AUTO- JA HOBUTRANSPORDI TÖÖTAJATE TÖÖTASU ARVESTUS

Veoautodel töötavatele autojuhtidele makstakse tavaliselt töötasu veetud veose tonni ja tonnkilomeetri eest kindlaksmääratud tükitööhinnete alusel.

Ajapalga või premiaalse ajapalgasüsteemi juures toimub töötasu arvestamine 3. liigi autojuhi tariifsest töötasumäärast lähtudes, sõltuvalt autode kandejõust, mahutavusest ja tüübist.

Tükitööhinded ühe tonnkilomeetri kohta on kindlaks määratud sõltuvalt auto kandejõust, veose liigist, töö kohast (linnas või väljaspool linna) teede grupist väljaspool linna, samuti järelvankri kasutamisest.

Tükitööhinded veetud veose tonni kohta on kindlaks määratud sõltuvalt auto kandejõust, peale- ja mahalaadimise viisist ja veose klassist.

Peale ühtsete tükitööhinnete alusel või tariifi järgi (ajapalga juures) arvestatava töötasu on autojuhtidele kehtestatud veel järgmised lisatasud:

1) lisand autojuhi tariifsele kuutöötasumäärale liigi (kvafifikatsiooni) eest; lisandit arvestatakse üks kord kuus;

2) lisand ühtsete tükitööhinnete alusel arvestatud tegelikule töötasule tükitöölistele või ajapalga kuutasu osale (töötatud aja eest) ajatöölistele agendi (ekspediitori) kohuste täitmise eest tsentraliseeritud vedudel. Lisandi suurus oleneb veose liigist: autojuhile ei maksta lisandit niisuguste veoste puhul, mis ei vaja saatjat (liiv, kruus jmt.);

3) lisatasu brigaadi juhtimise eest. Kui autojuht ei ole põhitööst vabastatud, makstakse temale brigaadi juhtimise eest lisatasu tingimusel, et brigaad on täitnud väljatöötamise (ülesannete) keskmise kuunormi.

Laadijatele makstakse tasu eri tükitööhinnete või tariifsete tunnitasumäärade alusel (ajapalga puhul). Hinded on kindlaks määratud lähtudes ühtsetest väljatöötamis- ja ajanormidest vagunite, autode ja laevade laadimistöödel.

Veoste puhul, mille peale- ja mahalaadimine ei nõua suurt füüsilist pingutust, võib autojuhtidel nende nõusolekul lasta täita laa-

dijate kohustusi, tasudes selle töö eest laadijate jaoks kehtestatud tükitööhinnete alusel.

Autode tehnilise teenindamisega, samuti autode jooksva ja keskmise remondiga tegelevatele töölistele võib tasu maksta ajapalga või premiaalse ajapalga alusel, kuna autode kapitaalremondi eest tasutakse tükitöö järgi, lähtudes tariifsetest tunnitasumääradest.

Autotranspordi töötajad saavad peale põhiliste tükitööhinnete ja tariifsete kuu-töötasumäärade alusel arvestatud töötasu veel preemia-lisatasu. Nii näiteks makstakse preemiaid bensiini kokkuhoiu eest, autokummide läbijooksu eest üle määratud normide ning mõnedel muudel juhtudel.

Ühele töötajale kõigi näitajate eest makstavate preemiate summa (välja arvatud sotsialistliku võistluse preemia) kuus ei tohi ületada 40% kuu tariifsest kuutöötasumäärast.

Voorimeestele tasutakse tavaliselt tükitöö alusel, olenevalt veetud veoste tonnide arvust ning nii veosega kui ka veoseta läbisõidetud kilomeetrite arvust. Hinded määratakse vastavalt tariifidele, mis on kehtestatud vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu poolt kooskõlastatult riikliku kaubanduse ja tarbijate kooperatsiooni töötajate ametiühingu vabariikliku komiteega ning Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu vastavate juhenditega. Kuunormide ületamise eest on voorimeestele ette nähtud progressiivsed lisatasud. Hobuste hea seisukorra eest, nende rammususe, haiguste puudumise, rakmete korrasoleku, veoste puutumatuse ja liiklemiseeskirjadest kinnipidamise eest makstakse voorimeestele preemiaid.

Tallimeestele makstakse töötasu ajatööhinnete järgi. Preemiaid makstakse neile hobuste hea seisukorra, hobustel haiguste puudumise, talli puhtuse ning hobuste rammususe tõstmise eest.

Töötasu arvutamine tükitöötasu puhul toimub iga päev teekonnalehtede (autojuhtidele, voorimeestele ning laadijatele) ja töökäskude (remonditöölistele ning laadijatele) alusel. Arvestatud töötasu kantakse iga päev töötasu arvestuslehte.

Meie näites (vt. teekonnaleht lk. 123) on teekonnalehe nr. 269 18. juunist 1965 alusel autojuht Vallimäele arvestatud töötasu järgmiselt:

1) 332 tonnkilomeetri eest autol «GAZ-51», mille kandejõud on 2,5 t, hinnete järgi, mis on kehtestatud III grupi teedel väljaspool linna järgmiste veoste vedamisel:

1. klassi veose vedamisel (gabariitne vanametall) 1,22 kop. ühe tonnkilomeetri eest;

2. klassi veose vedamisel (pudukaup kastides) 1,53 kopikat ühe tonnkilomeetri eest (2. klassi veoste puhul rakendatakse paranduskoefitsienti 1,25);

2. klassi veose vedamisel (tühjad kotid) 0,61 kopikat ühe tonnkilomeetri eest (tagastatava taara tagasivedamisel rakenda-

takse tonnkilomeetri hinde jaoks paranduskoefitsienti 0,5 kuni 0,7 kaasaarvatult, kusjuures konkreetne suurus määratakse kindlaks kooskõlastatult ametiühinguga ja arvesse võttes kohalikke töötingimusi).

Koostame arvestuse:

1,22 kop. × 113 = 1 rbl. 38 kop.
1,53 kop. × 155 = 2 rbl. 37 kop.
0,61 kop. × 64 = 39 kop.

Kokku . . . . . 4 rbl. 14 kop.

2) 8,4 t veoste vedamise eest, millest 5,9 t kuulub 2. klassi veoste hulka (pudukaup kastides ja tühjad kotid) ja 2,5 t 1. klassi hulka (gabariitne vanametall). Käsitsi peale- ja mahalaadimise juures on 1. klassi veoste puhul hinne 1 tonni eest 8,48 kopikat ja 2. klassi veoste puhul 10,5 kopikat.

Teeme järgmise arvestuse:

10,5 kop. × 5,9 = 62 kop.
8,48 kop. × 2,5 = 21 kop.

Kokku . . . . 83 kop.

Seega on autojuhi üldine töötasu:

4 rbl. 14 kop. + 83 kop. = 4 rbl. 97 kop.

Need andmed kantakse töötasu arvestuslehte.

Organisatsioon: *Lääne RTKL*

Ettevõte: *Garaaž*

TÖÖTASU ARVESTUSLEHT

Autojuht: *K. Vallimäe* *juunikuul* 1965. a.

Laadija: _____

Kuupäev	Teekonnalehe nr.	Läbisõit kilomeetrites (üldine)	Veetud (peale laaditud, maha laaditud) tonnides	Tehtud tonnkilomeetreid	Arvestatakse töötasu (rublades ja kopikates)					
					tonnkilomeetrite eest	tonnaaži eest	ekspediitori ülesannete täitmise eest	muud lisatasud	remondid	kokku
18 jne.	269	177	8,4	332	4—14	—.83				4—97
Kokku										

Raamatupidaja: *Varamaa*

Töötasu arvestuslehtede ja preemiate arvestuste alusel koostatakse hariliku vormi kohased töötasulehed.

Auto- ja hobutranspordi töötajate töötasu arvestus toimub samuti nagu teisteski tootmisettevõtetes: arvestatud töötasu summaga debiteeritakse kontot «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine» ning krediteeritakse kontot «Töölised ja teenistujad».

§ 36. AUTO- JA HOBUTRANSPORDI KULUDE NING TULUDE ARVESTUS

Kõik oma transpordi majandamise kulud, samuti peale- ja mahalaadimisoperatsioonide kulud arvestatakse kontol nr. 51 «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine».

Autotranspordi majandamise kulusid kajastatakse kahel analüütilisel kontol:

kontol «Autotranspordi kulud», kuhu kantakse autode ekspluateerimis- ja majandamiskulud, samuti garaaži korrashoiukulud;

kontol «Peale- ja mahalaadimisoperatsioonide kulud», kuhu kantakse laadijate töötasu, juurdearvestused nende töötasult, kulutatud materjalide maksumus, samuti muud peale- ja mahalaadimistöödega seotud kulud.

Hobutranspordi majandamise kulud arvestatakse eraldi analüütilisel kontol «Hobutranspordi kulud».

Analüütilised kontod avatakse raamatus vorm K-26, kus kõik transpordi majandamise kulud grupeeritakse kinnitatud kirjete nomenklatuuri järgi.

Näiteks, autotranspordi kulud arvestatakse järgmise kirjete nomenklatuuri järgi:

1) autojuhtide töötasu (kõik töötasu liigid, kaasa arvatud lisatasud, välja arvatud tasud remontide tegemise eest);
2) muu personali (garaaži ülema, mehhaaniku, arveametniku-töökorraldaja jt.) töötasu;
3) kütuse kulu;
4) autode amortisatsioon;
5) jooksva remondi kulud (siin kajastatakse tegelikke tehnilise teenindamise ja jooksva remondi kulusid);
6) autokummide kulumine ja remont;
7) põhivahendite üür ja amortisatsioon (välja arvatud autode amortisatsioon);
8) ruumide ülalpidamine ja väheväärtusliku inventari kulumine;
9) muud kulud (juurdearvestused autojuhtide ja muu personali töötasudele, määrde- ja puhastusmaterjalide maksumus jne.).

Hobutranspordi kulude arvestuse jaoks on kinnitatud teistsugune kirjete nomenklatuur:

1) töötasu;
2) hobusemoon (kulutatud söötade tegelik maksumus);

3) hobuste rautamine ja arstimine (kulutatud hobuseraudade ja naelte maksumus, hobuste ravi kulud, mittekoosseisuliste töötajate töötasu hobuste rautamise eest, veterinaarjärelevalvele tasutud summad jne.);

4) põhivahendite üür ja amortisatsioon;

5) jooksva remondi kulud;

6) ruumide ülalpidamine ja väheväärtusliku inventari kulumine;

7) muud kulud.

Suurtes automajandites, kus on olemas rahandusorganites registreeritav personal, arvestatakse haldus- ja muid üldkulusid kontol nr. 52 «Tootmise üldkulud». Nii nagu teistes tootmisettevõtetes, jagatakse kuu lõpul need kulud auto- ja hobutranspordi vahel proportsionaalselt autojuhtidele ning voorimeestele aruandekuul arvestatud töötasusummaga, mispuhul tehakse järgmine kanne: konto nr. 51 «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine» deebet ja konto nr. 52 «Tootmise üldkulud» kreedit.

See haldus- ja muude kulude osa, mis on kantud autotranspordi ülalpidamiskuludeks, tuleb omakorda jaotada veo- ja kergesõiduautode vahel proportsionaalselt majandis olnud autopäevade arvuga.

Sel kombel moodustavad kõik konto «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine» deebetis arvestatud kulud transporditööde tegeliku omamaksumuse.

Transpordi tulud moodustuvad summadest, mis saadakse oma isemajandavatelt ettevõtetelt ning teistelt organisatsioonidelt veoste vedamise ja peale- ning mahalaadimistööde eest.

Tasumine autotranspordi poolt tehtud tööde eest toimub liiduvabariikide ministrite nõukogude poolt kinnitatud ühtsete tariifide alusel. VNFSV territooriumil on 1 t veose veole kinnitatud ühtsed tariifid, olenevalt veo kaugusest ja veose klassist, olenemata automargist ja kandejõust, samuti teede klassist, millel veoseid veetakse. Tariifidesse on arvatud tasu veoste vedamise eest ja seisuaegade eest peale- ning mahalaadimisel kindlaksmääratud ajanormide piires.

Ühtsete tariifide rakendamisel tuleb kasutada mõnede rajoonide jaoks kehtestatud paranduskoefitsiente, samuti veoste nomenklatuuri ning klassifikatsiooni, mis näitab, missugusesse liiki ühed või teised veosed kuuluvad.

Veotasu makstakse veoste tegeliku kaalu eest (tonnides) vastava veoste klassi tariifide järgi. Kui klient esitab vedamiseks väiksema veosekoguse, kui see oli ette nähtud tellimuses, tasutakse tellimuses näidatud veose koguse eest. Sealjuures peab teekonnalehtedel olev sissekanne vastama veose tõelisele kaalule.

Veotasu makstakse ka tunnitasu (autotunni) arvestuse alusel, olenevalt auto kandejõust, arvesse võttes tema läbisõitu keskmiselt mitte rohkem kui 9 km tunnis. Auto suurema läbisõidu korral

nõutakse täiendavat tasu iga läbisõidetud kilomeetri eest, mis ületab 9 km tunnis.

Peale selle võib tasu arvestada ka kilomeetrite pealt (iga 1 km läbisõidu eest). Niisugust maksmise viisi kasutatakse peamiselt siis, kui autod sõidavad mõlemas suunas (sinna ja tagasi), kui laadimispunktis ei antud veost või kui vedu ei toimunud veose saatja (veose saaja) süü tõttu, samuti kui veose saaja keeldus veose vastuvõtmisest ning mõnedel muudel juhtudel.

Ühtsete tariifide rakendamise eeskirjad lubavad ka lihtsustatud arvestamist massiliste vedude puhul ühe ja sama tellija jaoks mitmesuguste veosteklasside või erinevate kauguste puhul. Poolte nõusolekul võib kindlaks määrata veo keskmise kauguse ja veetavate veoste keskmise klassi. Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse poolt on soovitatud vabariiklike tarbijate kooperatiivide liitude juhatustel kindlaks määrata rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude ja tarbijate kooperatiivide jaoks keskmised veokaugused ning veetavate veoste keskmised klassid ja sel teel lihtsustada nendevahelisi arvlemisi veoste vedamisel oma transpordiga.

Peale- ja mahalaadimistööde jaoks on kehtestatud autode seisuaja piirnormid, mis olenevad auto kandejõust ja peale-mahalaadimise viisist (mittemehhaniseeritud või mehhaniseeritud). Peale selle on kindlaks määratud täiendav ajanorm veose kaalumiseks sissesõitudel ja muudel juhtudel, kusjuures tasutakse kehtestatud määral seisuaja iga minuti eest.

Seisuaja alguseks loetakse auto saabumise aeg pealelaadimis- või mahalaadimispunkti. Kliendi süü tõttu tekkinud auto seisuaegade eest peale- ja mahalaadimispunktides üle kindlaksmääratud piirnormide, samuti seisuaegade eest garaažis ja sõidul nõutakse täiendavat tasu kindlaksmääratud normide järgi seisuaja iga minuti eest.

Ühtsete tariifide rakendamise eeskirjad näevad ette järgmise tasu maksmise korra veoste vedamise eest ning järgmise poolte vastutuse. Arvlemised, mis tekivad alaliste lepinguliste vahekordade alusel ja mis näevad ette korrapärast veoste vedu kuu jooksul, toimuvad plaaniliste maksete alusel. Mittekorrapäraste vedude puhul kasutatakse maksekorraldusi. Erandjuhtudel võib kasutada ka maksenõudeid. Ühekordsete vedude puhul kasutatakse ettemaksmist.

Tasu sissenõudmine auto seisuaegade eest peale- ja mahalaadimispunktides üle kindlaksmääratud piirnormide toimub sundkorras. Peale selle tasuvad kliendid trahvi teekonnalehe ja kaubatranspordidokumentide vormistamisest keeldumise või mitteõigesti vormistamise eest.

Klientidelt veoste vedamise eest saada olevad summad arvutab raamatupidamine kauba-transpordidokumentidel.

Tellijalt ühe päeva või pikema aja jooksul tehtud vedude eest saadav summa määratakse kindlaks arveldusdokumendil.

Peale- ja mahalaadimis- ning transpordi-ekspeditsioonitööde maksumust ei ole arvestatud autotranspordi ühtsetesse veotariifidesse. Lisaoperatsioone (veose vastuvõtmine saatjalt, veose valvamine teel, veose üleandmine saajale, kindlaksmääratud väärtusega veose vastuvõtmine veoks, pealelaadimine, mahalaadimine jm.) tehakse automajandite poolt ekspeditsioonioperatsioonide kohta kehtestatud tariifide järgi (tasu võetakse protsentides veoste vedude maksumuselt ühtsete tariifide järgi). Mehhaniseeritud peale- ja mahalaadimistööde eest võetakse tasu kehtestatud määral tonn-operatsiooni eest veoste liikide järgi. Peale- ja mahalaadimismehhanismide kasutamise eest võetakse tasu nende kasutamise iga tunni eest. Arvestus- ja laooperatsioonide ning muude teenuste eest tasutakse vastavalt kokkuleppele. Ekspeditsioonioperatsioonide maksumus liidetakse veoste veoarvesse eraldi reana.

Oma organisatsiooni isemajandavatele ettevõtetele ja teistele organisatsioonidele tehtud vedude ning peale- ja mahalaadimistööde maksumusega (kehtestatud tariifide järgi) debiteeritakse kontosid «Arveldused ostjate ja tellijatega» ja «Sisemised arveldused» ning krediteeritakse kontot «Transpordi- ja kõrvalettevõtete majandamine».

Tuleb märkida, et tellijatelt saadavad summad autotranspordi seisuaegade eest üle kindlaksmääratud normide kajastatakse konto «Arveldused ostjate ja tellijatega» deebetis ning konto «Transpordi tulemus» kreeditis (analüütilises arvestuses kirje «Autotranspordi seisuaegade eest sissenõutud summad»).

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide hobutransporti kasutatakse tavaliselt oma majandi veoste vedamiseks ja ainult erandjuhtudel teenindab see teisi organisatsioone (näiteks, rajooni tarbijate kooperatiivide liidu hobutransporti võidakse kasutada tarbijate kooperatiivi vedude jaoks).

Teistele organisatsioonidele teostatud vedude tasu määratakse kindlaks hobuveotariifide järgi, mis on kinnitatud rajooni töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee või vabariigi ministrite nõukogu poolt, veoste klasside viisi. Seejuures rakendatakse, analoogiliselt autotranspordiga, ettenähtud sanktsioone seisakute eest, samuti juurdemakseid veose ülekaalumise ja tõstmise eest ettenähtud normist kõrgemale ning muudel juhtudel.

Hobutranspordi poolt tehtud tööde maksumusega debiteeritakse ostjate kontosid ning krediteeritakse kontot «Transpordi- ja kõrvalettevõtete majandamine».

Transpordi teenused oma ettevõtetele kujutavad endast transpordi poolt teenindatud tegevusharude — kaubanduse, ühiskondliku toitlustamise, varumise, tootmise eriliikide jne. kulusid.

Oma auto-hobuveopargi kulude õigeks jagamiseks teenindavate ettevõtete vahel tuleb kõik kulud, mis on kajastatud konto «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine» deebetis, jaotada proportsionaalselt tonnkilomeetrite arvuga, mis on tehtud nii oma ettevõtetele kui ka võõrastele organisatsioonidele. Seejuures jagatakse kulutuste summa kogu kuu jooksul tehtud tonnkilomeetrite arvuga. Lähtudes tonnkilomeetri tegelikust omamaksumusest ja üldisest tonnkilomeetrite arvust, mis on tehtud oma majandi iga tegevusharu jaoks, määratakse kindlaks summad, mis tuleb maha kanda konto «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine» kreeditist nende kontode deebetisse, millel arvestatakse kaupade ja muude materiaalsete väärtuste veokulusid.

Samal viisil jagatakse ka hobutranspordi tonnkilomeetrid (saadakse tabelist «Andmed hobuveopargi töö kohta») oma tegevusharude ja võõraste organisatsioonide vahel (vt. lk. 115).

Veoautotranspordi jaoks on soovitav pidada teist andmikku (vt. lk. 143), kuhu kantakse teekonnalehtedest andmed tehtud tonnkilomeetrite kohta.

Meie andmikus toodud näites on autotranspordi ülalpidamiskulud novembrikuul 2037,60 rbl. ja tonnkilomeetri omahind 7,2 kopikat (rbl. 2037.60 : 28300 t/km). Selleks et saada kaupade ja muude materiaalsete väärtuste veokulusid arvestatavate kontode deebetisse kantavaid summasid, tuleb 7,2 kopikat korrutada tonnkilomeetrite arvuga, mis on tehtud igale tegevusharule ja võõrale organisatsioonile.

Kui veoseid veeti ainult oma ettevõtetele tuleb kogu transpordi ülalpidamiskulude summa üle kanda käibe- ja tootmiskulude kontodele. Sel puhul finantstulemit ei ole.

Olukord on teine, kui autotransport teeb vedusid oma isemajandavatele ettevõtetele ja võõrastele organisatsioonidele, saades neilt tasu kehtestatud tariifide järgi. Sel juhul tekib transpordi majandamise kontol finantstulem, mis vastab vahele oma organisatsiooni isemajandavatele ettevõtetele ja võõrastele organisatsioonidele kehtivate tariifide järgi tehtud tööde maksumuse ning tööde tegeliku omamaksumuse vahel.

Jätkates näidet oletame, et oma isemajandavatele ettevõtetele ja võõrastele organisatsioonidele tehtud 2264 tonnkilomeetri maksumus kehtivate tariifide järgi on 240,34 rbl. Nende tööde tegelik omamaksumus andmiku järgi on 163,01 rbl. (vt. lk. 143).

Sel juhul on finantsiliseks tulemiks, mis on vaja üle kanda kontole nr. 184 «Transpordi tulemus», kasum 77,33 rbl. (240,34—163,01).

Selle andmiku andmed tuleb kajastada järgmises kahes memoriaalorderis (lk. 144).

Memoriaalorderis nr. 41 kajastatakse ühisel bilansil arvestatavatele oma ettevõtetele osutatud transpordi teenuste tegelik omamaksumus:

leivaküpsetusele 285,26 rbl., hulgikaubandusele 1100,30 rbl., jaekaubandusele 366,77 rbl. ja ühiskondlikule toitlustamisele 122,26 rbl.; kokku 1874,59 rbl.

Memoriaalorderis nr. 42 kajastatakse auto- ja hobutranspordi finantsiline tulem 77,33 rbl. kusjuures sulgub konto nr. 51 «Transpordi- ja kõrvalettevõtete majandamine».

§ 37. TONNKILOMEETRI JA HOBUTÖÖPÄEVA OMAMAKSUMUSE KALKULATSIOON

Auto- ja hobutranspordi ülalpidamiskulude tegelike andmete alusel koostab kooperatiivorganisatsiooni raamatupidamine iga kuu 1 tonnkilomeetri läbisõidu omamaksumuse kalkulatsiooni eraldi autopargi kohta ja eraldi hobuveopargi kohta. Selleks jagatakse vastava transpordiliigi kuu üldine kulude summa tegelikult samal perioodil tehtud tonnkilomeetrite arvuga.

Organisatsioon: *Lääne RTKL*

ANDMIK

autotranspordi poolt tehtud tonnkilomeetrite kohta

novembrikuul 1965. a.

Teekonnaleht		Tehtud tonnkilomeetreid	Sellest					
Kuupäev	Nr.		hulgikaubandusele	jaekaubandusele	ühiskondlikule toitlustamisele	leivaküpsetusele	oma isemajandavatele ettevõtetele ja kõrvalistele organisatsioonidele	jne.
1. XI	*913*	*262*	*202*	*60*				
1. XI	*914*	*314*			*84*	*110*	*120*	
jne.								
Kokku	—	*28300*	*15282*	*5094*	*1698*	*3962*	*2264*	
Tonnkilomeetri tegelik omamaksumus ja autotranspordi ülalpidamiskulude rbl. 2037,60 jaotus		*7,2*	*1100.30*	*366.77*	*122.26*	*285.26*	*163.01*	

2. detsembril 1965. a.

Juhatuse esimees _____ *Karp*
allkiri

Ettevõtte juhataja

Pea- (vanem-) raamatupidaja _____ *Rõuk*
allkiri

Ühe tonnkilomeetri omahind on auto- ja hobutranspordi töö kvaliteedi peamiseks näitajaks. Andmeid 1 tonnkilomeetri tegeliku omamaksumuse kohta kõrvutatakse vastavate plaaniliste näitajatega. Näitajate analüüsimise tulemusena määratakse kindlaks esinenud kõrvalekaldumised ning märgitakse ära abinõud omamaksumuse edaspidiseks alandamiseks.

MEMORIAALORDER nr. *41*

arvestada *novembrikuul* 1965. a.

Alus (viide dokumendile või kirjendi sisu)	Debiteeritav konto[1]	Krediteeritav konto	Summa	
			Üksiksumma	Kogusumma
Transpordi ülalpidamiskulude jaotus novembrikuul	*42*	*51*		*285—26*
	171-1-2a	*51*	*1100—30*	
	171-2-2a	*51*	*366—77*	*1467—07*
	172-1	*51*		*122—26*
Kokku				*1874—59*

Pea- (vanem-) raamatupidaja: *Rõuk*

2. detsembril 1964. a.

Lisa: *1* lehel.

MEMORIAALORDER nr. *42*

Arvestada *novembrikuul* 1965. a.

Alus (viide dokumendile või kirjendi sisu)	Debiteeritav konto	Krediteeritav konto[2]	Summa	
			Üksiksumma	Kogusumma
Finantstulem — vahe tehtud transporditööde kehtestatud tariifide järgse maksumuse ja nende omamaksumuse vahel	*51*	*184*		*77—33*
Kokku				*77—33*

Pea- (vanem-) raamatupidaja: *Rõuk*

2. detsembril 1965. a.

Lisa: ... lehel.

[1] Debiteeritakse: kontot nr. 42 «Majapidamismaterjalid»; konto nr. 171 «Kaubanduse käibekulud» allkontot 1 — hulgiladudes, kirje 2-a — «Auto- ja hobutranspordikulud»; konto nr. 171 allkontot 2 — jaeettevõtteis; kontot nr. 172 «Toitlustusettevõtete kulud» kirje 1 — transpordikulud.

[2] Krediteeritakse kontot nr. 184 «Transpordi tulemus».

Hobutranspordi töö niisama tähtis näitaja on hobutööpäeva omamaksumus. Selle näitaja saamiseks jagatakse kuu jooksul arvestatud kulude summa hobutööpäevade arvuga.

Näide. Peetri Tarbijate Kooperatiivi konto «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine» deebetis arvestatud hobutranspordi tegelikud kulud olid novembris 1091,20 rbl. Hobuveopargi töö arvestustabeli andmete alusel oli selles kuus 248 hobutööpäeva (vt. lk. 111) ning igapäevaste veoandmete järgi oli tonnkilomeetreid 960,8.

Ühe tonnkilomeetri omamaksumus on:

$$1091{,}20 : 960{,}8 = 1{,}136 \text{ rbl.}$$

Hobutööpäeva omamaksumus on:

$$1091{,}20 : 248 = 4{,}40 \text{ rbl.}$$

Automajandi tootmis-finantstegevuse tulemuste analüüsimiseks arvestatakse samuti välja 1 t veose, 1 km läbisõidu ja 1 autotunni omamaksumus. Selleks jagatakse kulude kogusumma kuus vastavalt veetud veoste tonnide arvuga, üldise läbisõidu kilomeetrite arvuga ning autotundide arvuga.

VI PEATÜKK

FONDIDE, SIHTLAEKUMISTE JA EEMALDATUD VAHENDITE ARVESTUS

§ 38. TARBIJATE KOOPERATSIOONI FONDIDE JA SIHTLAEKUMISTE ÜLDINE ISELOOMUSTUS

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid ja ettevõtted vajavad oma majandusliku tegevuse jaoks põhi- ja käibevahendeid.

Kõik kooperatiivorganisatsioonide vahendid, sõltuvalt nende moodustamise allikaist, jagunevad omavahenditeks ja laenatud vahenditeks.

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides kasutatavad laenatud vahendid on, samuti nagu riiklikes ettevõtteis, peamiselt Riigipanga lühiajalised krediidid.

Omavahendite moodustamise allikad ning moodustamise kord on riiklikes ettevõtetes ja kooperatiivorganisatsioonides erinevad. Erinevused on tingitud sotsialistliku omandi riikliku ja kooperatiivse vormi iseärasustest.

Alustades oma majanduslikku tegevust, saavad riiklikud ettevõtted neile vajalikud omavahendid riigilt. Riik kinnitab neile nimetatud vahendid põhikirjafondi näol.

Nimetatud vahendite täiendamine riiklikes ettevõtteis toimub põhiliselt nende ettevõtete kasumi arvel. Kasumi ülejääk kantakse riigieelarvesse. Kui ettevõtted ei ole saanud küllaldaselt kasumit oma tegevuse edaspidiseks laiendamiseks, kaetakse puuduv summa plaanikohaselt riigieelarve vahenditega.

Kooperatiivorganisatsioonides, peamiselt tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides, määratakse omavahendite allikad kindlaks nende organisatsioonide põhikirjas. Tarbijate kooperatiivides on omavahendite moodustamise allikateks: a) tarbijate kooperatiivi liikmete sisseastumismaksud; b) nende liikmemaksud; c) kasum majanduslikust tegevusest; d) muud tagastamatus korras saadud vahendid. Tarbijate kooperatiivide liitude omavahendid moodustuvad peamiselt majandustegevuse kasumist ja muudest tagastamatutest sissetulekutest.

Tarbijate kooperatsiooni omavahendeid arvestatakse fondide kontodel.

Vastavalt kooperatiivorganisatsioonide põhikirjadele jagunevad nende omavahendid järgmisteks fondideks: põhi-, osamaksu- ja erifondid.

Põhifondi kantakse: tarbijate kooperatiivi liikmete sisseastumismaksud (tagastamatud); eraldised kasumilt kindlaksmääratud suuruses; muud tagastamatu iseloomuga sissetulekud.

Osamaksufond koosneb tarbijate kooperatiivide liikmete osamaksudest.

Põhi- ja osamaksufondi kasutatakse tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide ning ettevõtete majandusliku tegevuse finantseerimiseks.

Erifonde moodustatakse valitsuse määrustega, kooperatiivorganisatsioonide põhikirjade ning Keskliidu juhenditega ettenähtud sihituse ja korra kohaselt. Erifondide hulka kuuluvad: kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond, tarbijate kooperatiivi liikmete kultuuri-heaolufond, kaadri ettevalmistamise fond, tarbijate kooperatiivi paremate töötajate premeerimise fond ja muud erisihitusega fondid. Erifondide moodustamise allikaiks on eraldised kasumist, käibe- ja tootmiskuludeks kantavad igakuulised eraldised ja kaupade realiseerimistulude vähendamiseks tehtavad eraldised.

Peamiseks põhi- ja erifondide vahendite moodustamise ning edaspidise täiendamise allikaks on kasum majanduslikust tegevusest. Organisatsioonide ja ettevõtete töö rentaablus on nende tegevuse üheks tähtsamaks kvaliteedinäitajaks. Võitlus range kokkuhoiurežiimi eest, käibekulude- ja halduskulude vähendamine, toodangu omahinna alandamine, käibevahendite ringluse kiirendamine ning ebamajanduslikkusest tekkivate kahjumite likvideerimine — kõik see loob vajalikud eeldused kasumiplaani täitmiseks ja ületamiseks ning seega ka omavahendite suurendamiseks.

Kõrvuti fondidega kuuluvad tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide omavahendite hulka samuti vahendid, mis nad saavad tööstustelt ja teistelt organisatsioonidelt ergutustasuna üksikute plaaniliste näitajate ületamise eest (karusnahkade varumise kvartaliplaanide ületamise eest, musta ja värvilise vanametalli üleandmise plaani täitmise eest), klaastaara kogumise ja üleandmise eest jm. Nendel vahenditel, samuti nagu erifondidel, on sihituslik iseloom ja neid nimetatakse *sihtlaekumisteks*.

Fondide ja sihtlaekumiste arvestus raamatupidamises on organiseeritud selliselt, et see kindlustab kontrolli vahendite kulutamise üle vastavalt nende otsesele sihitusele, mis on ette nähtud fondide ja sihtlaekumiste määrustikes ning juhendites. On keelatud tasuda fondide ja sihtlaekumiste arvel kulutusi, mis ei ole eelarvetes ette nähtud.

Fondide arvestuseks on tarbijate kooperatsiooni kontoplaanis

järgmised kontod: nr. 110 «Osamaksufond», nr. 111 «Põhi-(põhikirja-) fond», nr. 112 «Erifondid ja sihtlaekumised».

Konto «Erifondid ja sihtlaekumised» jaguneb järgmisteks allkontodeks:

1) «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond»;

2) «Kaadri ettevalmistamise fond»;

3) «Muud erifondid»;

4) «Eraldised kõrgemalseisvatele organisatsioonidele edasiandmisele kuuluvatesse fondidesse»;

5) «Sihtlaekumised».

Allkontol «Muud erifondid» arvestatakse: tarbijate kooperatiivi kultuuri-heaolufondi, tarbijate kooperatiivi paremate töötajate premeerimise fondi ja muid premeerimisfonde, ettevõttefondi, vananenud tegumoe ja mudelitega kaupade ning oma esialgse kvaliteedi osaliselt kaotanud kaupade allahindamisel tekkivate kahjude hüvitamise fondi ja muid erifonde, millede arvestamiseks ei ole kontoplaanis eraldi allkontosid ette nähtud.

Mõningaid erifonde moodustatakse ainult *tarbijate kooperatiivides,* näiteks: tarbijate kooperatiivi kultuuri-heaolufond, tarbijate kooperatiivi paremate töötajate premeerimise fond. Järgmisi erifonde moodustatakse ainult *tarbijate kooperatiivide liitudes*: ettevõttefond, kaadri ettevalmistamise fond. Tarbijate kooperatiivide liitudes kasutatavate mõnede erifondide moodustamisest võtavad oma eraldistega osa alamaastmelised kooperatiivorganisatsioonid, näiteks: tarbijate kooperatiivid teevad spetsiaalseid eraldisi vabariiklikule tarbijate kooperatiivide liidule kaadri ettevalmistamise fondi moodustamiseks. Alamaastmelistes organisatsioonides on nende eraldiste arvestamiseks kuni raha tegeliku ülekandmiseni kõrgemalseisvatele organisatsioonidele ette nähtud allkonto «Eraldised kõrgemalseisvatele organisatsioonidele edasiandmisele kuuluvatesse fondidesse».

Analüütilises arvestuses peetakse erifondide kontosid moodustamise allikate järgi (kreeditis) ja eelarvetes ettenähtud kulukirjete järgi (deebetis).

§ 39. OSAMAKSUFONDI ARVESTUS

Tarbijate kooperatiivi tüüppõhikirja järgi võetakse liikmeid vastu nende avalduste põhjal. Kooperatiivi liikmeks astuja tasub sisseastumismaksu 30 kopikat ja osamaksu. Sisseastumismaksu ei tagastata ja see kantakse tarbijate kooperatiivi põhifondi. Igale kooperatiivi liikmele antakse liikmeks astumisel liikmeraamat.

Osamaksumäär määratakse kindlaks liikmete üldkoosoleku või volinike koosoleku poolt kohalikke tingimusi arvestades ning silmas pidades eesmärki tõmmata maaelanikke laialdaselt kaasa tar-

bijate kooperatsiooni arendamisele. Liikmete perekonnaliikmeile, kellel ei ole iseseisvat sissetulekut, samuti riiklikku toetust saajaile määratakse osamaksu suuruseks ¼ liikmete üldkoosoleku või volinike koosoleku poolt kindlaksmääratud osamaksumäärast. Uutel liikmetel võib tarbijate kooperatiivi juhatus lubada liikmemaksu tasuda osakaupa, tähtajaga mitte üle kahe aasta. Iga tarbijate kooperatiivi liige vastutab kooperatiivi tegevuse eest põhikirjas ettenähtud osamaksumäära piires. Osamaksude üleandmine teistele isikutele ei ole lubatud. Tarbijate kooperatiivi liikme surma puhul kantakse tema osamaks üle perekonnaliikmeile seadusega kindlaksmääratud pärimisõiguse kohaselt. Kooperatiivi liikme elukoha muutumise korral kantakse tema osamaks üle sellele kooperatiivile, kelle tegevuspiirkonda ta elama asus. Tarbijate kooperatiivi liikmel on õigus kooperatiivist lahkuda. Lahkumisel tagastatakse talle osamaks kolme kuu jooksul pärast kooperatiivi selle aasta aruande kinnitamist liikmete üldkoosoleku (volinike koosoleku) poolt, mille jooksul liige andis lahkumisavalduse.

Osamaksude kogumise ja dokumentidega vormistamise kord. Osamaksude kogumise ja selle operatsiooni dokumentidega vormistamise kord on määratud kindlaks Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhendiga. Liikmeilt võtavad osamaksu vastu juhatuse esimees, tema asetäitja ja tarbijate kooperatiivi juhatuse määrusega kinnitatud volinikud. Volinikeks võivad olla isikud kooperatiivi aktiivi hulgast või kaupluste juhatajad.

Igale osamaksu vastu võtma volitatud isikule annab juhatus välja osamaksu kogumise andmiku ja osamaksumargid. Andmikus on volitus osamaksude kogumise õiguse kohta ning rekvisiidid andmete sissekandmiseks saadud osamaksude kohta. Osamaksude kogumise volitusele kirjutavad alla tarbijate kooperatiivi juhatuse esimees ja vanemraamatupidaja ning see kinnitatakse kooperatiivi pitsatiga. Andmiku vorm on toodud leheküljel 151.

Vastuvõetud osamaksude summa kirjutatakse andmikku tindiga (äärmisel juhul keemilise pliiatsiga). Osamakse võetakse liikmetelt vastu ainult liikmeraamatu esitamisel. Üheaegselt osamaksu vastuvõtmisega kleebitakse liikmeraamatusse osamaksumargid, millede nominaalväärtus peab vastama vastuvõetud osamaksu summale. Raamatusse kleebitud margid kustutatakse. Peale selle kirjutab volitatud isik liikmeraamatusse selleks ettenähtud kohale vastuvõetud osamaksu summa ja annab allkirja raha vastuvõtmise kohta. Vastuvõetud osamaksud annab volitatud isik üle tarbijate kooperatiivi kassale ja osamaksude kogumise andmikud raamatupidamisele mitte harvemini kui kord seitsme päeva jooksul.[1]

Raamatupidaja kontrollib andmikkude vormistamise õigsust ning osamaksude vastuvõtmise korrast kinnipidamist koguja poolt.

[1] ETKVL-i juhatuse määrusega 24. aprillist 1962 (koosoleku protokoll nr. 22 p. 1) on lubatud maksta osamakse kassasse ja esitada andmikke üks kord kuus.

Kooperatiivi kassale üleantavate osamaksude summa peale kirjutatakse välja kassa sissetulekuorder.

Osamaksude kogumise andmikud jäävad kassaorderi juurde ning on aluseks liikmete poolt tasutud osamaksude kandmiseks nende isiklikele kontodele. Kassa sissetulekuorderi kviitung antakse volitatud isiku kätte ja see jääb tõestavaks dokumendiks talle antud osamaksumarkide kulutamise kohta.

Osamaksu ülekandmine elukoha muutumise tõttu. Kui kooperatiivi liige muudab oma elukohta, annab ta kooperatiivi juhatusele avalduse ja esitab oma liikmeraamatu osamaksu ülekandmise vormistamiseks. Raamatupidamises võrreldakse liikmeraamatus olevaid sissekandeid raamatupidamise andmetega, kirjutatakse liikme arvel kustutamise kuupäevaks olev osamaksusumma raamatusse sõnadega ja täidetakse raamatus olev õiend. Selles õiendis on ette nähtud järgmised andmed: liikme perekonna-, ees- ja isanimi; tarbijate kooperatiivi ning rajooni nimetus; antud kooperatiivi arvelt mahakandmise kuupäev; kooperatiivi liikme poolt tegelikult sissemakstud summa; tarbijate kooperatiivi kohustus kanda osamaksusumma üle liikme uue elukoha kooperatiivile. Täidetud õiendile kirjutavad alla juhatuse esimees ja vanemraamatupidaja ning see kinnitatakse tarbijate kooperatiivi pitsatiga. Nõnda osamaksu ülekandmiseks vormistatud liikmeraamat antakse liikmele kätte.

Üheaegselt liikmeraamatu kätteandmisega tehakse liikme isiklikule kontole märge arvelt kustutamise kohta ja liige registreeritakse erilises raamatus, mida peetakse lahkunud liikmete ja teistele tarbijate kooperatiividele ülekandmisele kuuluvate summade kohta. Sellesse raamatusse kirjutatakse seoses elukoha muutumisega lahkunud liikme perekonna-, ees- ja isanimi ning tema osamaksu summa. Pärast osamaksude tegelikku ülekandmist liikme uue elukoha järgsele tarbijate kooperatiivile tehakse raamatusse märge, viidates dokumendile, mille järgi raha üle kanti, ja näidatakse ülekantud summa suurus.

Uues elukohas annab liige kohaliku tarbijate kooperatiivi juhatusele avalduse ja esitab oma liikmeraamatu täidetud õiendiga osamaksude ülekandmise kohta. Nende dokumentide alusel võtab tarbijate kooperatiivi juhatus liikme arvele, ilma et see tasuks sisseastumismaksu. Liikmeraamatusse tehakse märge liikme arvelevõtmise kohta, kirjutatakse raamatule uus number ja avatakse isiklik konto.

Liikmeraamatus olev rebitav talong (nõudmine) arvelevõetud liikme osamaksude ülekandmise kohta täidetakse ja saadetakse sellele tarbijate kooperatiivile, kust liige üle tuli.

Andmed teistest tarbijate kooperatiividest ületulnud liikmete kohta kantakse ületulnud liikmete registreerimise raamatusse.

Sellesse raamatusse kirjutatakse: liikme perekonna-, ees- ja

Esitatakse osamaksude koguja poolt tarbijate kooperatiivi raamatupidamisele mitte harvemini kui üks kord 7 päeva jooksul [1]

ANDMIK nr. *1*

osamaksude kogumise kohta *Peetri* Tarbijate Kooperatiivis
«2.» jaanuarist kuni *«8.» jaanuarini* 196 *5.* a.

Osamaksude kogujaks on volitatud sm. *Aruküla, Jaan Viktori p.,*
perekonna-, ees- ja isanimi

kes töötab *juhatuse aseesimehena Peetri Tarbijate Kooperatiivis*
amet, töökoht

Juhatuse esimees (allkiri) *T. Vahur*

Vanemraamatupidaja (allkiri) *S. Jaanimäe*

Kuupäev	Jrk. nr.	Liikme perekonna-, ees- ja isanimi (täielikult)	Elukoht	Liikme raamatu nr.	Liikme sissemaks käesoleva andmiku järgi ja liikmeraamatusse kleebitud osamaksumarkide summa (rbl. ja kop.)		Liikme allkiri
1	2	3	4	5	6		7
2. I	*1.*	*Saar, Jaan Aleksandri p.*	*Peetri küla*	*518*	*—*	*50*	*J. Saar*
2. I	*2.*	*Pärsimäe, Sulev Arturi p.*	*sama*	*520*	*1*	*50*	*S. Pärsimäe*
3. I	*3.*	*Lill, Paul Jaani p.*	*sama*	*524*	*1*	*—*	*P. Lill*
		jne.					

Kokku kogutud *kakskümmend kuus rubla*

Koguja: *J. Aruküla*
allkiri

Käesoleva andmiku järgi kogutud summa rbl. *kakskümmend kuus*
on vastu võetud kooperatiivi kassasse sissetulekuorderi nr. *36* järgi
«8.» jaanuarist 196 *5.* a.

Osamaksude koguja *J. Aruküla*
allkiri

Van. raamatupidaja *S. Jaanimäe*
allkiri

[1] ETKVL-i juhatuse määrusega 24. aprillist 1962 (koosoleku protokoll nr. 22 p. 1) on lubatud esitada andmikke üks kord kuus.

isanimi, tarbijate kooperatiivi nimetus ja aadress, kust liige üle tuli, tema osamaksu summa õiendi järgi ja liikmeraamatu number.

Pärast osamaksu ülekande saamist tehakse raamatusse selle kohta märge, näidates sissetulekudokumendi numbri ja saadud summa.

Tarbijate kooperatiiv, kust liige lahkus, kannab hiljemalt 10 päeva jooksul pärast rebitava talongi (nõudmise) saamist osamaksusumma üle sellele tarbijate kooperatiivile, kus liige arvele võeti.

Osamaksude mahakandmine kahjumite katteks. Vastavalt kooperatiivorganisatsioonide põhikirjale kaetakse aastaaruande järgi väljatoodud kahjumeid põhifondi vahenditest. Kui aga tarbijate kooperatiivides ei jätku põhifondi nimetatud kahjumi katmiseks, võib selleks otstarbeks kasutada osamaksufondi vahendeid.

Osamaksude kandmine kahjumite katteks toimub liikmete (volinike) üldkoosoleku otsuse põhjal. See mahakandmine toimub kõikide liikmete osamaksude arvel, proportsionaalselt põhikirja järgi kindlaksmääratud osamaksumääraga, mitte aga lähtudes tegelikult sissemakstud osamaksudest. Üheaegselt võtab liikmete (volinike) üldkoosolek vastu otsuse osamaksufondi taastamise korra ja tähtaegade kohta.

Kahjumite katteks mahakantud osamaksu summa kohta tehakse liikmeraamatusse märge: selles näidatakse, missuguse aasta eest ja kui suures summas on kahjumit kaetud. Liikmeraamatusse tehtud sissekanded märgitakse andmikku, mille põhjal raamatupidamises kajastatakse osamaksude mahakandmist kahjumite katteks. On keelatud kajastada osamaksude mahakandmist (nii osamaksufondi sünteetilisel kontol kui ka liikmete isiklikel kontodel) ilma liikmeraamatuisse vastavate sissekannete tegemiseta.

Osamaksufondi arvestus. Juhatuse kassasse laekunud osamaksud kantakse raamatupidamises osamaksufondi suurendamiseks, tehes sealjuures järgmise kande:

Deebet — konto nr. 10 «Kassa».
Kreedit — konto nr. 110 «Osamaksufond».

See kanne tehakse konto «Kassa» (K-1) žurnaalis kassaaruande alusel, millele on juurde lisatud kassa order ja osamaksude kogumise andmikud.

Osamaksude summad, mis vastavalt liikmete üldkoosoleku (volinike koosoleku) otsusele suunatakse eelmiste aastate kahjumite katteks (selleks otstarbeks puuduoleva põhifondi summa ulatuses), kantakse osamaksufondi vähendamiseks.

Sealjuures tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 110 «Osamaksufond».
Kreedit — konto nr. 187 «Kasumid ja kahjumid» allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid».

Liikme uue elukoha järgsele tarbijate kooperatiivile ülekantud (posti kaudu või pangaülekandega) osamaksusummaga debiteeritakse kontot «Osamaksufond» ja krediteeritakse vastavalt kontot «Kassa» või «Arvelduskonto Riigipangas».

Liikme uue elukoha järgses tarbijate kooperatiivis tehakse raha saamist tõendavate dokumentide alusel kanne kontode vastupidise korrespondeeringuga.

Liikmete osamaksude ülekandekulud kantakse selle tarbijate kooperatiivi kuluks, kust liige lahkus, debiteerides kontot nr. 171 «Kaubanduse käibekulud» (kirje «Muud kulud»).

Konto nr. 110 «Osamaksufond» analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-20 liikmete viisi. See raamat asendab ka käibeandmikku. Liikmete analüütilised kontod grupeeritakse raamatus piirkondade (asustatud punktide) viisi, millede loetelu kinnitab kooperatiivorganisatsiooni juhatus. Iga piirkonna liikmed arvestatakse analüütiliste kontode numbrite kasvavas järjekorras. Liikmetele, kelle osamaks on täielikult tasutud, avatakse eraldi raamat või eraldatakse osa raamatust. Liikmete isiklike kontode raamatu vorm on toodud lehekülgedel 154 ja 155.

Osamaksude raamatu avamisel liikmetele, kellel osamaks on täielikult tasutud, eraldatakse igale liikmele ainult üks rida. Liikmetele, kellel osamaks ei ole täielikult tasutud, soovitatakse osamaksude raamatus eraldada kaks rida. See võimaldab mitme sissekande tegemist ühele isiklikule kontole kvartali jooksul.

Selles raamatus on, peale üldiste andmete liikmete kohta, laekunud osamaksude sissekandmiseks neli jagu nelja aasta jaoks. Lehekülgedel 154 ja 155 toodud raamatu vormil on ainult üks jagu summade sissekandmiseks ühe aasta jooksul (seda on tehtud vormi parema paigutamise eesmärgil).

Sissekandeid fondi vähendamiseks (konto «Osamaksufond» deebetisse) tehakse samadesse lahtritesse, kuhu tehakse kreeditkandeid. Selleks et eraldada konto deebetisse kantud summasid kreeditkannetest, märgitakse need tähega «D» või kirjutatakse sisse punase tindiga.[1]

Käibed liidetakse osamaksufondi analüütilise arvestuse raamatus üks kord kvartalis üksikute lehekülgede ja eraldi piirkondade viisi ning kogu tarbijate kooperatiivi kohta tervikuna. Deebet- ja kreeditkäivete kokkuvõtted kirjutatakse eraldi. Kvartalikokkuvõtted võrreldakse sünteetilise konto «Osamaksufond» käivetega pearaamatus.

Liikmete isiklike kontode saldod tuuakse välja iga aasta 1. jaanuariks.

Liikmeraamatute, osamaksumarkide ja liikmete osamaksude kogumisandmikkude plankide arvestus. Osamaksufondi operat-

[1] Antud juhul ei tule punase tindiga tehtud kandeid vaadelda kui stornokandeid, vaid kui harilikke kandeid, sest memoriaalorderis ja pearaamatus tehakse need kanded osamaksufondi deebetkandena hariliku tindiga.

KONTO

«OSAMAKSUFOND»

Isiklikku konto nr.	Liikme perekonnanimi	Ees- ja isanimi	Sugu (mees, naine)	Aadress	Kooperatiivi liikmeks vastuvõtmise aeg (määruse nr. ja kuupäev)
518	Saar	Jaan Aleksandri p.	m.	Peetri küla	12. 01. 1963. a. nr. 1
519	Saar	Anna Jaani t.	n.	„	12. 01. 1963. a. nr. 1
520	Piir	Sulev Akseli p.	m.	„	25. 01. 1963. a. nr. 2
521	Piir	Selma Andrese t.	n.	„	25. 01. 1963. a. nr. 2
522	Piir	Ahto Sulevi p.	m.	„	25. 01. 1963. a. nr. 2
523	Lill	Paul Jaani p.	m.	„	9. 02. 1963. a. nr. 3
524	Lill	Helene Voldemari t.	n.	„	9. 02. 1963. a. nr. 3
	jne.				

Osamaksu määr	Saldo 1. jaan. 1964. a.	Osamaksude laekumine 1964. a.								Saldo 1. jaan. 1965. a.
		I kvartal		II kvartal		III kvartal		IV kvartal		
		k/o. nr.	summa	k/o. nr.	summa	k/o. nr.	summa	k/o. nr.	summa	
12.—	8.—	36	—.50							
12.—	6.—									
12.—	9.—	36	1.50							
12.—	10.—									
3.—	1.—									
12.—	7.—	36	1.—							
12.—	5.—									

sioonide vormistamise ja arvestuse dokumentideks on: a) liikmeraamatud; b) osamaksumargid; c) aruandeplangid osamaksude kogumiseks.

Tarbijate kooperatiivid saavad nende dokumentide planke oma kõrgemalseisvalt organisatsioonilt (kelle liikmeks nad on). Liikmeraamatuid trükivad liiduvabariikide tarbijate kooperatiivide liidud, kuna osamaksumarke trükib Tarbijate Kooperatiivide Keskliit.

Töötaja, kes võtab liikmeraamatud vastutavale hoiule, peab nende arvestust koguseliselt sissetuleku-väljamineku raamatus.

Tarbijate kooperatiivide liitude ja tarbijate kooperatiivide raamatupidamises arvestatakse liikmeraamatuid kontol nr. 42 «Majapidamismaterjalid» tegelikus omamaksumuses, kaasaarvatult nende kohaletoimetamise kulud. Nende raamatute analüütilist arvestust peab raamatupidamine koguseliselt ja summaliselt raamatus vorm K-10.

Liikmeraamatute väljaandmise tõenduseks on andmik sisseastumismaksude vastuvõtmise kohta, millel on liikmete allkirjad liikmeraamatute vastuvõtmise kohta. Väljaantud raamatu eest võetakse liikmelt tasu (käesoleval ajal 5 kopikat). Kassasse laekunud tasu liikmeraamatute eest kajastatakse konto nr. 10 «Kassa» deebetis ja konto nr. 42 «Majapidamismaterjalid» kreeditis liikmeraamatute omamaksumusega ja konto nr. 180 «Kaubandusliku tegevuse tulemus» kreeditis raamatute eest saadud tasu ja nende omamaksumuse vahega.

Osamaksumargid kuuluvad aruandlusrangete plankide hulka. Osamaksumarkide hoidmist, samuti arvestust ja kontrolli nende sihipärase kasutamise üle tuleb organiseerida selliselt, et oleks täielikult kindlustatud nende allesolek. Tarbijate kooperatiivides hoitakse osamaksumarkide varusid tulekindlates kappides või raudkastides. Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes võib neid hoida ka vastavalt kohandatud ladudes. Osamaksumarkide võtmine vastutavale hoiule toimub peale nende koguse ja nominaalsumma hoolikat kontrollimist. Vastuvõtmisel kindlakstehtud osamaksumarkide kogus ja summa võrreldakse saatedokumentidega (saatekirjadega). Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes ja rajoonide tarbijate kooperatiivides koostatakse kogu vastuvõetud osamaksumarkide koguse peale akt kahes eksemplaris. Akti üks eksemplar koos saatekirja ärakirjaga on osamaksumarkide arvelevõtmise aluseks, kuna teine eksemplar saadetakse vabariiklikule tarbijate kooperatiivide liidule osamaksumarkide saamise tõestuseks. Vastuvõtmisel kindlakstehtud osamaksumarkide puudujääk, võrreldes saatedokumentides näidatud koguse ja summaga, vormistatakse aktiga.

Rajooni tarbijate kooperatiivide liit varustab tarbijate kooperatiive osamaksumarkidega nende tellimuste järgi. Markide hoidmine ja väljastamine rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes on

kassapidajate ülesandeks. Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu kassapidaja annab tarbijate kooperatiividele osamaksumarke välja juhatuse esimehe ja pearaamatupidaja allkirjadega varustatud kirjaliku loa alusel. Tellimused, millele on alla kirjutanud tarbijate kooperatiivi juhatuse esimees ja vanemraamatupidaja, esitatakse rajooni tarbijate kooperatiivide liidule kolmes eksemplaris. Osamaksumarke antakse välja tarbijate kooperatiivi juhatuse poolt volitatud isikule.

Tarbijate kooperatiivile väljaantud osamaksumarkide kohta kirjutab rajooni tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamine saatekirja kolmes eksemplaris. Saatekirja üks eksemplar, millel on volitatu allkiri markide saamise kohta ja millele on lisatud tarbijate kooperatiivi tellimus ning volitus, jääb rajooni tarbijate kooperatiivide liidule ja on kassapidajale tõendavaks dokumendiks; teine eksemplar koos tellimuse ärakirjaga antakse tarbijate kooperatiivi poolt volitatule; kolmas eksemplar, millele on lisatud juurde tellimuse ärakiri, saadetakse tarbijate kooperatiivile (kontrolleksemplar).

Tarbijate kooperatiivi poolt volitatu annab saadud osamaksumargid juhatuse esimehe ja vanemraamatupidaja juuresolekul kassapidajale rajooni tarbijate kooperatiivide liidust tagasitulemise päeval. Vastuvõetud osamaksumargid võrreldakse koguslikult, kupüüride viisi ja summaliselt rajooni tarbijate kooperatiivide liidu saatedokumendi andmetega. Vastuvõetud osamaksumarkide kohta kirjutatakse saabumiskiri kolmes eksemplaris, näidates markide koguse kupüüride viisi ja markide maksumuse nominaalväärtuses. Saabumiskirjale kirjutavad alla juhatuse esimees ja kassapidaja. Saabumiskirja üks eksemplar jääb tarbijate kooperatiivile, teine eksemplar antakse osamaksumargid üleandnud isikule ning kolmas eksemplar saadetakse rajooni tarbijate kooperatiivide liidule markide saamise tõenduseks.

Tarbijate kooperatiivi kassast antakse osamaksumargid välja osamaksude kogujaile. Summa suurus, mille ulatuses neile osamaksumarke antakse, määratakse vastavalt igale kogujale määratud osamaksude kogumise kuuplaanile. Väljaandmine toimub tarbijate kooperatiivi juhatuse esimehe kirjaliku korralduse alusel ja vormistatakse fondiorderi väljakirjutamisega, näidates sellel osamaksumarkide koguse kupüüride viisi ja nende nominaalväärtuse. Orderile kirjutavad alla juhatuse esimees ja vanemraamatupidaja. Osamaksumarkide saamist tõestab osamaksude kogunja oma allkirjaga orderil.

Fondiordereid võib välja kirjutada kassa väljaminekuorderite plankidel. Sel juhul lüüakse neile pitsat või tehakse pealdis «Fond». Fondi orderid osamaksumarkide väljaandmiseks osamaksude kogujaile nummerdatakse kassa väljaminekuorderitest eraldi.

Osamaksumarkide varude hoidja (tarbijate kooperatiivi kassa-

pidaja) peab nende arvestust sissetuleku-väljamineku raamatus. Selles raamatus avatakse kontod osamaksumarkide üksikute kupüüride viisi. Iga operatsiooni puhul osamaksumarkidega kirjutatakse raamatusse: operatsiooni toimumise kuupäev; dokumendi nimetus; markide antud kupüüri kogus sissetuleku või väljamineku puhul ja nende jääk (samuti kupüüride viisi).

Osamaksude kogumiseks volitatud isik esitab tarbijate kooperatiivi raamatupidamisele mitte harvemini kui üks kord seitsme päeva jooksul [1] (üheaegselt vastuvõetud osamaksude raha andmisega kassasse) aruande tema käes olnud osamaksumarkide liikumise kohta. Aruande vorm on toodud leheküljel 159.

Volitatu osamaksumarkide liikumise aruandes näidatud osamaksumarkide jääki aruandeperioodi lõpuks kontrollib natuuras isik, kes on selleks tarbijate kooperatiivi juhatuse poolt volitatud. Aruandes toodud andmetel on järgmine võrdsus: üldine osamaksumarkide jääk aruandeperioodi alguseks pluss saadud markide summa miinus kulutatud summa peab võrduma osamaksumarkide jäägiga aruandeperioodi lõpuks. Osamaksumarkide puudujäägi puhul sellist võrdsust ei ole, sest aruandeperioodi lõppjäägina näidatakse tegelikult olemasolev osamaksumarkide jääk. Osamaksumarkide puudujäägi kohta (kui see esineb) koostatakse akt, millele kirjutavad alla kontrolliv isik ja osamaksude koguja. Raamatupidamise poolt kontrollitud osamaksumarkide liikumise aruanded kantakse raamatutest läbi.

Tarbijate kooperatiivide liitudes, kes varustavad alamalseisvaid kooperatiivorganisatsioone osamaksumarkidega, arvestatakse neid marke kontol nr. 42 «Majapidamismaterjalid» tegelikus omamaksumuses. Osamaksumarkide analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-10 materiaalselt vastutavate isikute viisi koguseliselt ja summaliselt (üksikute kupüüride viisi).

Tarbijate kooperatiivides kantakse saadud markide tegelik omamaksumus, kaasaarvatult saatekulud, konto nr. 171 «Kaubanduse käibekulud» kirjele «Muud kulud». Osamaksumarkide arvestus nende nominaalväärtuses toimub bilansijärelmisel kontol «Aruandlusranged plangid». Arvestus toimub lihtraamatupidamissüsteemi järgi, memoriaalordereid koostamata. Osamaksumarkide analüütilist arvestust peetakse koguseliselt ja nominaalväärtuses kontol «Aruandlusranged plangid», samuti materiaalselt vastutavate isikute viisi.

Tarbijate kooperatiivi poolt saadud osamaksumargid kantakse saabumiskirja alusel kontole «Aruandlusranged plangid» (osamaksumarkide hoidja-kassapidaja analüütilisele kontole) vastavalt nende kogusele ja nominaalväärtusele (üksikute kupüüride viisi). Kassast osamaksude kogujale väljaantud osamaksumargid kantakse väljumiskirja alusel kassapidaja kontolt maha. Sama-

[1] ETKVL-i juhatuse määrusega 24. aprillist 1962 (koosoleku protokoll nr. 22 p. 1) on lubatud maksta osamakse kassasse ja esitada aruanne üks kord kuus.

aegselt avab raamatupidamine bilansijärelmisel kontol «Aruandlusranged plangid» igale osamaksude kogujale isiklikud kontod ja kannab nendele antud margid sissetulekusse.

Kontrollitud osamaksumarkide liikumise aruannete alusel kannab raamatupidamine osamaksude kogujate poolt kulutatud (osamaksude kogumisel liikmeraamatuisse kleebitud) margid osamaksude kogujate isiklikelt kontodelt maha. Osamaksude kogujatel või kassapidajatel puuduolevad osamaksumargid tuleb nendelt sisse nõuda nominaalväärtuses. Summa, mis on saadud puuduolevate osamaksumarkide eest, kantakse raamatupidamises põhifondi suurendamiseks.

Osamaksude kogumisandmikkude plankide varusid arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitudes kontol nr. 42 «Majapidamismaterjalid» tegelikus omahinnas, kuna tarbijate kooperatiivides kantakse need käibekuludeks.

Osamaksude kogumisandmikkude planke (pärast nende vormistamist isikute nimele, keda kooperatiivorganisatsiooni juhatus volitas osamakse vastu võtma) arvestatakse raamatupidamises

Peetri Tarbijate Kooperatiiv

Osamaksude koguja *Aruküla, Jaan Juhani p.*
perekonna-, ees- ja isanimi

ARUANNE Nr. *1*

osamaksumarkide liikumise kohta ajavahemikus «*1.*» *jaanuarist* 196*5.* a. kuni «*8.*» *jaanuarini* 196*5.* a.

	Kirje nimetus	Markide arv kupüüride järgi				Summa nominaalväärtuses
		10 kop.	30 kop.	50 kop.	1 rbl.	
1	Jääk aruandeperioodi alguseks . .	—	—	—	—	—
2	Saadud «*2.*» *jaanuaril* 196*5.* . a. orderi nr. *1* järgi	*150*	*100*	*60*	*25*	*100 rbl.*
3	Kulutatud (liikmete liikmeraamatusse kleebitud) vastavalt osamaksude kogumise andmikule nr. *1*	×	×	×	×	*26 rbl.*
4	Jääk aruandeperioodi lõpuks . . .	*100*	*70*	*50*	*18*	*74 rbl.*

«*8.*» *jaanuaril* 196*5.* a. Koguja *J. Aruküla*
allkiri

Markide jääk kontrollitud *T. Veere*
allkiri

Aruanne kontrollitud *S. Jaanimäe*
van.-raamatupidaja allkiri

bilansijärelmisel kontol «Aruandlusranged plangid». Osamaksude kogumisandmikkude planke arvestatakse raamatupidamises erilistes kuulistes «Arvestuslehtedes».

OSAMAKSUDE KOGUJAILE VÄLJAANTUD OSAMAKSUDE KOGUMISANDMIKKUDE ARVESTUSLEHT

jaanuari kuul 196*5.* a.

Andmiku nr.	Andmiku saanud volitatu perekonna-, ees- ja isanimi	Amet	Andmiku väljaandmise kuupäev	Allkiri andmiku saamise kohta	Märge andmiku tagastamise kohta	
					kuupäev	andmiku järgi vastuvõetud osamaksude summa
1	*Aruküla, Jaan Juhani p.*	*juhatuse asesimees*	*2. I*	*J. Aruküla*	*8. I*	*26.—*

Eespool on tähendatud, et osamaksumarkide ja osamaksude kogumisandmike tegelik omamaksumus kantakse tarbijate kooperatiivides kuludeks sedamööda, kuidas neid saadakse. Kui aga tarbijate kooperatiivis saadud plankide maksumus moodustab märkimisväärseid summasid, võib neid eelnevalt kanda konto nr. 150 «Ettetehtud kulud» deebetisse, kust neid igakuuliselt võrdsetes osades kantakse maha konto nr. 171 «Kaubanduse käibekulud» deebetisse.

§ 40. PÕHIFONDI ARVESTUS

Põhifond moodustatakse liikmete sisseastumismaksudest, kasumieraldistest ja muudest tagastamata sissetulekutest.

Samuti arvatakse põhifondi suurendamiseks kasutamisele võetud kapitaalmahutuste ja kapitaalremontide finantseerimiseks kasutatud kapitaalmahutuste ning kapitaalremondi finantseerimise fondi vahendid. Nende summade kandmine põhifondi toimub üheaegselt kirjendite tegemisega lõpetatud ehituse (soetuse) või kapitaalremondi objektide kasutuselevõtmise kohta.[1]

Muude vahendite hulka, mis kantakse põhifondi, kuuluvad tasuta saadud väärtused ja mõned teised summad.

[1] Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi arvestuse kord on toodud VIII peatükis «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi arvestus».

Põhifondi vähendatakse juhtudel, mis on ette nähtud kooperatiivorganisatsioonide põhikirjades ja Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhendites. Näiteks, kooperatiivorganisatsioonide põhikirjades on ette nähtud aastaaruande kahjumite katmine põhifondi vahenditest. Põhifondi vähendamiseks kantakse samuti põhivahendite kulumine ja tasuta üleantud põhivahendite jääkväärtus (seadusega ettenähtud juhtudel).

Põhifondi arvestus toimub kontol nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond». Põhifondi suurendamiseks saadud summad kantakse selle konto kreeditisse, kuna summad, mis vähendavad põhifondi, kantakse deebetisse.

Vaatleme näitena mõningate põhifondi suurenemist ja vähenemist põhjustavate operatsioonide arvestust.

Näide.

1. Tarbijate kooperatiivi kassasse on laekunud uute liikmete sisseastumismakse . . . . . 12 rbl.
2. Arvestatud tarbijate kooperatiivi põhifondi aastaaruande kasumi jagamisel . . . . . 5520 "
3. Rajooni tarbijate kooperatiivide liitudelt saadud tasuta (vastuvõtmise-üleandmise akti järgi) sööklahoone (esialgne maksumus 8500 rbl., kulumine 1500 rbl.) . . . . . 7000 "
4. Arvestatud põhivahendite kulumist . . . . . 140 "

Kirjeldatud operatsioonid muudavad põhifondi ja nad kantakse järgmistesse memoriaalorderitesse.

Esimene operatsioon kantakse kassa sissetulekut arvestavasse memoriaalorderisse järgmiste kontode korrespondeerimisel:

Deebet — konto nr. 10 «Kassa».
Kreedit — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond» — 12 rbl.

Teine operatsioon kantakse aastaaruande kasumi jagamist arvestavasse memoriaalorderisse järgmiste kontode korrespondeerimisel:

Deebet — konto nr. 187 allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid».
Kreedit — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond» 5520 rbl.

Kolmas operatsioon kantakse põhivahendite arvelevõtmist arvestavasse memoriaalorderisse järgmiste kontode korrespondeerimisel:

Deebet — konto nr. 90 «Põhivahendid» — 8500 rbl.
Kreedit — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond» — 7000 rbl.
Kreedit — konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine» — 1500 rbl.

Neljas operatsioon kantakse põhivahendite kulumist arvestavasse memoriaalorderisse järgmiste kontode korrespondeerimisel:

Deebet — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond»
Kreedit — konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine» — 140 rbl.

Konto «Põhi- (põhikirja-) fond» analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-26. Kandeid selle konto kreeditisse tehakse

põhifondi suurendamise allikate järgi, deebetisse — vähendamise liikide viisi.

Kui jaanuarikuu kanded on tehtud, liidetakse selle raamatu kõigi lahtrite käibed (s. o. põhifondi suurenemine ning vähenemine) ja tuuakse välja saldo kuu lõpuks. Veebruarikuust alates kirjutatakse käivete kokkuvõtted välja kahel real: esimesel real jooksva kuu käibed ja teisel real käibed aasta algusest, kaasaarvatult jooksva kuu käibed. Niisugune analüütilise arvestuse kord ja käivete kokkuvõtmise viis võimaldab vahetult analüütilise arvestuse andmeil koostada aastaaruandes oleva põhifondi liikumise tabeli.

Põhifond võib esineda ainult kooperatiivorganisatsiooni juhatuse bilansis. Vahendid, mis kooperatiivorganisatsiooni juhatus eraldab oma iseseisval bilansil olevaile ettevõtteile (välja arvatud põhikirjalised ettevõtted), arvestatakse nende juures konto nr. 60 «Sisemised arveldused» allkonto «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal» kreeditis (organisatsiooni juhatuses arvestatakse need vahendid selle konto deebetis).

Isemajandavaile ettevõtteile, kes tegutsevad põhikirja alusel, näiteks rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude (rajoonide tarbijate kooperatiivide) põhikirjalised varumiskontorid, eraldatakse kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt põhikirjafondi. Põhikirjafond antakse põhifondi vahendite arvel ja seepärast on ettevõtte põhikirjafond ühtlasi ka osa kooperatiivorganisatsiooni juhatuse põhifondist. Esialgselt määratakse põhikirjafondi suuruseks summa, mis tagab põhikirjalise ettevõtte normaalse majandusliku tegevuse. Edaspidi, olenedes majandusliku tegevuse laienemisest ja ettevõtte oma vahendite suurusest, võib kooperatiivorganisatsiooni juhatus põhikirjafondi täiendada või osaliselt tagasi võtta.

Niihästi ettevõtete põhikirjafond kui ka juhatuse põhifond arvestatakse kontol nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond».

§ 41. TARBIJATE KOOPERATIIVI KULTUURI-HEAOLUFONDI JA KAADRI ETTEVALMISTAMISE FONDI ARVESTUS

Tarbijate kooperatiivi kultuuri-heaolufondi arvestus. Kultuuri-heaolufond moodustatakse tarbijate kooperatiivides eelmise aasta kasumieraldistest. Eraldiste suuruse määrab kindlaks liikmete üldkoosolek (volinike koosolek) vastavalt kõrgemalseisva kooperatiivorganisatsiooni poolt soovitatud aastaaruande kasumi jagamise korrale. Selle fondi vahendeid hoitakse tarbijate kooperatiivi arvelduskontol Riigipangas ja kasutatakse järgmiste peamiste sihituste järgi:

tarbijate kooperatiivi kaadri kvalifikatsiooni tõstmise finantseerimiseks — brigaadilise ja individuaalväljaõppe läbiviimiseks,

tehnilise õppuse teostamiseks, tarbijate kooperatiivi poolt kursustele või seminaridele komandeeritud töötajate sõidukulude tasumiseks jm.;

kultuuri-heaoluürituste ja liikmete massilise organiseerimistöö finantseerimiseks — tarbijate kooperatiivide klubidele ja punanurkadele erialase kirjanduse, ajakirjade, ajalehtede ning vajaliku väikeinventari muretsemiseks, kooperatiivi liikmetele loengute ja ettekannete organiseerimiseks ühiskondlik-poliitilistel ning teaduslikel teemadel, kaubanduse ja tootmise novaatorite kogemuste propageerimiseks, liikmete üldkoosolekute, nõupidamiste ja konverentside pidamiseks;

oma kooperatiivi tööst aktiivselt osavõtvate liikmete ergutamiseks, andes neile tuusikuid puhkekodudesse ja sanatooriumidesse ning võimaldades ravi otstarbeks ühekordset materiaalset toetust kooperatiivi töötajaile-liikmeile;

tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude töötajaile laenude andmiseks individuaalelamute ehitamiseks.

Kultuuri-heaolufondi vahendeid kulutatakse tarbijate kooperatiivi juhatuse poolt kinnitatud eelarvete järgi.

Tuusikute ja materiaalse abi andmine toimub igal üksikul juhul tarbijate kooperatiivi juhatuse otsusel. Tarbijate kooperatiivi juhatus kannab järjekordsetel liikmete koosolekutel (volinike koosolekutel) ette kultuuri-heaolufondi vahendite arvel tehtud kulutustest.

Kultuuri-heaolufondi arvestus raamatupidamises toimub konto nr. 112 «Erifondid ja sihtlaekumised» allkontol «Muud erifondid». Seda allkontot krediteeritakse eraldiste summaga kasumist, debiteerides sealjuures konto nr. 187 allkontot «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid».

Kultuuri-heaolufondi vahendite kulutamisega seoses olevate operatsioonide puhul debiteeritakse allkontot «Muud erifondid» ja krediteeritakse, olenevalt arvlemise viisist, järgmisi kontosid: nr. 10 «Kassa», nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas», nr. 25 «Aruandealused summad», nr. 26 «Töölised ja teenistujad», nr. 23 «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid» jt.

Fondi arvel muretsetud väheväärtuslik inventar kantakse konto nr. 43 «Väheväärtuslik inventar ja eririietus» deebetisse ning kontode nr. 20 «Arveldused hankijatega», nr. 25 «Aruandealused summad» jm. kreeditisse. Üheaegselt nende kannetega kajastatakse kultuuri-heaolufondi kulutamist selle fondi liitmisega põhifondiga.

Neil juhtudel tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 112 allkonto «Muud erifondid».

Kreedit — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond».

Kultuuri-heaolufondi vahendite kasutamine individuaalelamute ehitamiseks toimub panka eriliste (tagastatavate) sihtmaksete

ülekandmise teel, millede vastu antakse töötajale tagastatavaid laene. Seepärast ei arvata selleks otstarbeks kulutatud vahendeid fondi vähendamiseks. Individuaalelamute ehituslaenude väljaandmise ja arvestamise kord on toodud paragrahvis «Eemaldatud vahendite arvestus» (lk. 173).

Tarbijate kooperatiivi kultuuri-heaolufondi arvestamiseks avatakse kolm analüütilist kontot:

a) vahendite arvestamiseks, mis on ette nähtud kaadri kvalifikatsiooni tõstmisega seotud kulutuste finantseerimiseks;

b) vahendite arvestamiseks, mis on ette nähtud individuaalelamute ehituse finantseerimiseks tehtavateks sihtmakseteks;

c) vahendite arvestamiseks, mis on ette nähtud muude ürituste finantseerimiseks.

Kaadri ettevalmistamise fond. Rajoonide ja vabariiklikes tarbijate kooperatiivide liitudes ning Tarbijate Kooperatiivide Keskliidus moodustatakse kaadri ettevalmistamise, kultuurharidus-like ning massilise organiseerimistöö ürituste finantseerimiseks kaadri ettevalmistamise fond. Kaadri ettevalmistamise fond on tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse käsutuses ja seda moodustatakse järgmiste allikate arvel:

eraldistest eelmise aruandeaasta kasumist;

igakuulistest eraldistest: a) kaubandus- ja toitlustusettevõtete jaekäibe summast; b) leivatööstuste ja muude tootmisettevõtete toodangu maksumusest (hulgihindades); põllumajandussaaduste varumis- ja kokkuostukäibest kogu rajoonis (vabariiklike tarbijate kooperatiivide liitudes oma majandite ettevõtete käibest).

Eraldiste suuruse kaadri ettevalmistamise fondi kasumi jaotamisel määrab kindlaks tarbijate kooperatiivi liikmete üldkoosolek (volinike koosolek) või tarbijate kooperatiivide liidu volinike koosolek (nõukogu koosolek) vastavalt Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse soovitusele.

Eraldiste normid käibest määratakse rajoonide tarbijate kooperatiivide jaoks vabariiklike tarbijate kooperatiivide liitude poolt neile endile määratud normide piirides.

Tarbijate kooperatiivid ja rajooni varumiskontorid ei moodusta oma bilanssides kaadri ettevalmistamise fondi, vaid teevad eraldisi sellesse fondi. Kaadri ettevalmistamise fondi tehtavad eraldised kasumist ja igakuulised eraldised käibest kannavad tarbijate kooperatiivid üle vahetult vabariikide tarbijate kooperatiivide liidule. Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorid annavad oma eraldised kaadri ettevalmistamise fondi üle rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude juhatustele.[1]

[1] Tarbijate kooperatiivid (välja arvatud rajoonide tarbijate kooperatiivid) ei tee eraldisi kaadri ettevalmistamise fondi põllumajandussaaduste varumise ja kokkuostu käibest. Rajoonide tarbijate kooperatiivide varumiskontorid teevad nimetatud eraldisi ja annavad need üle oma vabariiklikule tarbijate kooperatiivide liidule.

Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes suunatakse fondi üldsummast vähemalt 85% kaadri ettevalmistamiseks ja kvalifikatsiooni tõstmiseks, kuna kultuurhariduslikeks ja massilise organiseerimistöö üritusteks suunatakse kuni 15%. Kaadri ettevalmistamise fondi vahendeid hoitakse rajooni tarbijate kooperatiivide liidu arvelduskontol Riigipangas ja kulutatakse rajoonide tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt kinnitatud eelarve assigneeringute piires. Selle eelarve kaadri ettevalmistamise osa kooskõlastatakse vabariikliku tarbijate kooperatiivide liiduga, eelarve kultuurhariduslik ning massilise organiseerimistöö osa aga ametiühingukomiteega.

Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu kaadri ettevalmistamise fondi vahendid, mis vastavalt aastaeelarvele ei ole ära kulutatud, kantakse üle kõrgemalseisvale tarbijate kooperatiivide liidule, kes need omakorda kasutab kaadri ettevalmistamiseks tehnikumide, koolide, kursuste ja kaugõppe kaudu.

Kaadri ettevalmistamise fondi arvestatakse tarbijate kooperatiivide liitudes konto nr. 112 «Erifondid ja sihtlaekumised» allkontol «Kaadri ettevalmistamise fond».

Seda allkontot krediteeritakse tarbijate kooperatiivide liitudes eraldiste summaga kasumist (selle jaotamisel), debiteerides konto nr. 187 allkontot «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid», ning eraldiste summaga nende ettevõtete käivetest, milliseid arvestatakse kooperatiivorganisatsiooni ühisel bilansil, debiteerides kontosid, milledel arvestatakse käibe- ja tootmiskulusid.

Tarbijate kooperatiivide liidu iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtted teevad igakuuliselt käivetest eraldisi kaadri ettevalmistamise fondi ja debiteerivad nende summadega kontosid, milledel arvestatakse käibe- ja tootmiskulusid, ning krediteerivad konto nr. 60 allkontot «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal». Tarbijate kooperatiivide liidu juhatuses debiteeritakse isemajandava ettevõtte teate alusel konto nr. 60 allkontot «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal» ja krediteeritakse konto nr. 112 allkontot «Kaadri ettevalmistamise fond».

Tarbijate kooperatiivid ja põhikirjalised varumiskontorid debiteerivad kaadri ettevalmistamise fondi tehtud eraldiste summaga konto nr. 187 allkontot «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» (eraldiste summaga kasumist) ning kontosid, milledel arvestatakse käibe- ja tootmiskulusid (eraldiste summaga käivetest), ning krediteerivad konto nr. 112 allkontot «Eraldised kõrgemalseisvatele organisatsioonidele edasiandmisele kuuluvatesse fondidesse». Nende vahendite ülekandmisel tarbijate kooperatiivide poolt vabariiklikule tarbijate kooperatiivide liidule ning rajooni varumiskontori poolt rajooni tarbijate kooperatiivide liidule debiteeritakse konto nr. 112 allkontot «Eraldised kõrgemalseisvatele organisatsioonidele edasiandmisele kuuluvatesse fondidesse» ja krediteeritakse kontot nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas».

Vabariiklikus tarbijate kooperatiivide liidus hoitakse kaadri ettevalmistamise fondi vahendeid jooksvatel erikontodel Riigipanga asutustes. Seepärast teeb vabariiklik tarbijate kooperatiivide liit Riigipanga väljakirjutuse alusel tema jooksvale kontole kantud tarbijate kooperatiivide kaadri ettevalmistamise fondi vahendite kohta järgmise kande:

Deebet — konto nr. 12 «Erifondide vahendid pankades».
Kreedit — konto nr. 112 allkonto «Kaadri ettevalmistamise fond».

Rajoonide varumiskontoritelt saadud summade puhul debiteerivad rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud kontot nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas» ja krediteerivad konto nr. 112 allkontot «Kaadri ettevalmistamise fond».

Rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud kajastavad kõrgemalseisvale tarbijate kooperatiivide liidule oma fondist tsentraliseeritud ürituste finantseerimiseks (kaadri ettevalmistamisel) ülekantud vahendid konto nr. 112 allkonto «Kaadri ettevalmistamise fond» deebetis ja konto nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas» kreeditis. Kõrgemalseisev organisatsioon kannab saadud vahendid konto nr. 12 «Erifondide vahendid Riigipangas» deebetisse ja konto nr. 112 allkonto «Kaadri ettevalmistamise fond» kreeditisse.

Kaadri ettevalmistamise fondi kulutamist ja selle fondi vahendite kasutamist vähemäärtusliku inventari soetamiseks kajastatakse rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude raamatupidamises korra kohaselt, mis on toodud tarbijate kooperatiivide kultuuri-heaolufondi vahendite kulutamise kirjeldamisel.

Tarbijate kooperatiivide liitude allkonto «Kaadri ettevalmistamise fondi» analüütilises arvestuses avatakse kaks kontot: 1) kaadri ettevalmistamise fond kaadri ettevalmistamiseks ja kvalifikatsiooni tõstmiseks; 2) kaadri ettevalmistamise fond kultuurhariduslikeks ja massilise organiseerimistöö üritusteks. Nende kahe konto deebetisse tehakse kandeid eelarves ettenähtud kulukirjete viisi.

§ 42. PREMEERIMISFONDIDE, ETTEVÕTTEFONDI JA SIHTLAEKUMISTE ARVESTUS

Premeerimisfondide arvestus. Tarbijate kooperatsiooni premeerimisfondide hulka kuuluvad: tarbijate kooperatiivi paremate töötajate premeerimise fond; üleliidulise sotsialistliku võistluse kokkuvõtete alusel premeerimise fond; tähtsate ülesannete täitmise eest töötajate premeerimise ja ühekordsete toetuste andmise fond; varumise premeerimisfond.

Tarbijate kooperatiivi paremate töötajate premeerimise fond moodustatakse iga-aastastest tarbijate kooperatiivi kasumi jaotamisel tehtavatest eraldistest. Eraldiste suuruse määrab kind-

laks liikmete üldkoosolek (volinike koosolek). Fondi vahendeid kulutatakse tarbijate kooperatiivi paremate töötajate premeerimiseks. Tarbijate kooperatiivi juhatuse esimehele, juhatuse liikmeile, revisjonikomisjoni liikmeile, samuti üksikuile töötajaile hea töö eest määratud preemiad kinnitab liikmete üldkoosolek (volinike koosolek).

Üleliidulise sotsialistliku võistluse kokkuvõtete alusel premeerimise fond moodustatakse organisatsioonides ja ettevõtetes, kellele on määratud preemiaid üleliidulise sotsialistliku võistluse kokkuvõtete põhjal. Eraldisi sellesse fondi tehakse määratud preemia suuruses. Fondi moodustamise allikaks on jooksva aasta üleplaaniline kasum või ettevõtte üleplaaniline säästomahinna alandamisest (iseseisvale bilansile eraldamata ettevõtetes — säästkäibe- või tootmiskulude alandamisest). Selline preemia kuni 2000 rubla (kaasaarvatult) kulutatakse täielikult võistluses kõige enam silmapaistnud töötajate individuaalseks premeerimiseks. Kui saadud preemia ületab 2000 rubla, siis 70% sellest kulutatakse individuaalseks premeerimiseks ning 30% töötajate kultuurilise ja elukondliku teenindamise parandamiseks. Juhul kui preemia määratakse rajooni või vabariiklikule (autonoomse vabariigi) tarbijate kooperatiivide liidule, samuti varumisvalitsusele, kulutatakse vähemalt 75% preemia sellest osast, mis on suunatud individuaalseks premeerimiseks, alluvate ettevõtete ja organisatsioonide töötajate premeerimiseks. Individuaalseks premeerimiseks ja kultuurilise ning elukondliku teenindamise parandamiseks määratud fondi vahendid arvestatakse üksteisest lahus.

Tähtsate ülesannete täitmise eest töötajate premeerimise ja ühekordsete toetuste andmise fondi arvestatakse ainult vabariiklike tarbijate kooperatiivide liitude juhatuste bilanssides, kuid see on ette nähtud preemiate maksmiseks nii vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu oma kui ka alluvate organisatsioonide ja ettevõtete töötajaile. Selle fondi moodustamiseks võivad mainitud tarbijate kooperatiivide liidud kulutada kuni 0,05% üldisest (antud tarbijate kooperatiivide liidu süsteemi) töötasufondist, kuid mitte üle Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu poolt kindlaksmääratud limiidi. Sellesse fondi tehtud eraldiste summa võrra vähendatakse tarbijate kooperatiivide liidu süsteemile tervikuna antud töötasufondi. Nii vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu kui ka alamalseisvate organisatsioonide töötajate premeerimine ja neile ühekordsete toetuste andmine selle fondi vahendeist toimub vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse määruste alusel. Alamalseisvate organisatsioonide ja ettevõtete töötajaile väljamaksmisele kuuluvate preemiate või ühekordsete toetuste summad kantakse vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu poolt vastavate organisatsioonide ja ettevõtete arvelduskontodele.

Varumise premeerimisfond moodustatakse vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu varumisvalitsuses, kuid on ette nähtud

alamalseisvate organisatsioonide töötajate premeerimiseks. Fondi moodustamise allikaks on kinnitatud kalkulatsioonides ettenähtud eraldised üksikutelt põllumajandussaaduste ja toorainete liikidelt (loomatoorsaadused, ravimtaimed jne.). Fondi summad, mida kasutatakse alamalseisvate organisatsioonide töötajate premeerimiseks, kantakse üle vastavate organisatsioonide arvelduskontodele.

Kõik eespool loetletud premeerimisfondid arvestatakse raamatupidamises konto nr. 112 «Erifondid ja sihtlaekumised» allkontol «Muud erifondid». Nende fondide moodustamisel tehakse vastavad kanded järgmiste kontode korrespondeerimisel:

Deebet — konto nr. 187 allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» — eraldiste summaga tarbijate kooperatiivide paremate töötajate premeerimise fondi.

Deebet — konto nr. 70 «Eemaldatud vahendid» allkonto «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel» — eraldiste summaga üleliidulise sotsialistliku võistluse kokkuvõtete alusel premeerimise fondi.

Deebet — konto nr. 170 «Halduskulud» (kirje «Muud kulud») — eraldiste summaga tähtsate ülesannete täitmise eest töötajate premeerimise ja ühekordsete toetuste andmise fondi.

Deebet — konto nr. 181 «Varumistegevuse tulemus» — eraldiste summaga varumise premeerimisfondi.

Kreedit — konto nr. 112 allkonto «Muud erifondid».

Fondide arvel sihituslikult kulutatud summadega debiteeritakse allkontot «Muud erifondid», krediteerides kontosid «Kassa», «Arvelduskonto Riigipangas» ja teisi (vastavalt kuuluvusele).

Kaubandusettevõtte fondi arvestus. Kaubandusettevõtte fond töötajate kultuuriliste ja elukondlike tingimuste parandamiseks ning kaubanduse arendamiseks moodustatakse kõigis tarbijate kooperatiivide liitudele kuuluvais iseseisva bilansiga kaubandusettevõtteis (kauplustes, hulgibaasides, ladudes, sööklates, restoranides). Tarbijate kooperatiivides ettevõttefondi ei moodustata.

Ettevõttefond moodustatakse kaubandusettevõtteis tingimusel, et kaubakäibe- ja kasumiplaan on täidetud ning käibekuludes ei ole ülekulu (protsentides kaubakäibest). Toitlustusettevõtete puhul on peale selle veel tingimuseks omatoodangu realiseerimisplaani täitmine.

Mitteisemajandavate kaubandus- ja toitlustusettevõtete, tööstusabiettevõtete, transpordi- ja muude ettevõtete jaoks, kellede tegevus arvestatakse rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatusega ühisel bilansil, moodustatakse ettevõttefond rajooni tarbijate kooperatiivide liidus.

Antud juhul on fondi moodustamise tingimuseks:

nende ettevõtete jaoks kinnitatud kaubakäibeplaanide täitmine tervikuna (eraldi jaekaubanduses ja eraldi toitlustusettevõtteis),

omatoodangu realiseerimis- ja kasumiplaani täitmine tervikuna kõigi tegevusharude järgi, ülekulu puudumine käibekuludes (eraldi jaekaubanduses ja eraldi toitlustusettevõtteis).

Ettevõttefondi moodustamise allikaks kaubanduses on kasum. Jae- ja hulgikaubandusettevõtteis, samuti restoranides tehakse eraldisi kaubandusettevõttefondi 1% plaanilisest ja 15% üleplaanilisest kasumist. Sealjuures tehakse eraldisi ainult üleplaanilise kasumi sellest osast, mis sõltub ettevõtte (organisatsiooni) tegevusest. Toitlustusettevõtteis (välja arvatud restoranid) tehakse eraldisi 6% ulatuses tegelikult saadud kasumist. Üldine aastane eraldiste summa kaubandusettevõttefondi ei tohi ületada 5,5% ettevõtte töötajatele kinnitatud aastasest töötasufondist.

Eraldisi ettevõttefondi tehakse iga kvartali töötulemuste järgi ettevõtte (organisatsiooni) bilansside ja aruannete alusel. Sealjuures II kvartalis tehakse eraldisi ettevõttefondi I kvartali kasumist, III kvartalis esimese poolaasta kasumist ja IV kvartalis 9 kuu kasumist, arvestades eraldisi, mis on tehtud juba eelmistes kvartalites. Kolme kvartali jooksul ettevõttefondi tehtud eraldised on avansilised ja neid tehakse mitte täiel määral, vaid kindlaksmääratud protsendina ettevõttefondi arvestamisele kuuluvast summast. Lõplik eraldiste summa määratakse kindlaks lõppbilansi andmete alusel ja kajastatakse järgmise aasta I kvartalis.

Kaubandusettevõttefondi vahendeid kulutatakse:

uue tehnika juurutamiseks;

seadmete moderniseerimiseks ja kaubanduse laiendamiseks;

elamu- ja kultuurilis-elukondlikeks ehitusteks ning ettevõtete elamute remondiks;

individuaalseks premeerimiseks;

töötajate kultuurilise ja elukondliku teenindamise parandamiseks;

tuusikute soetamiseks puhkekodudesse ja sanatooriumidesse;

töötajaile ühekordse toetuse andmiseks;

Tarbijate kooperatsiooni isemajandavad varumisorganisatsioonid ja -ettevõtted moodustavad ettevõttefondi (kaubandusettevõtete jaoks kehtestatud korra kohaselt), kui nad on täitnud varumise käibeplaani (nii tervikuna kui ka põhiliste varumisliikide viisi) ja kasumiplaani, samuti kui varumise käibekuludes ei ole ülekulu (protsentides käibest). Eraldisi fondi plaanilisest ja üleplaanilisest kasumist teevad nad samal määral, mis on ette nähtud jae- ja hulgikaubandusettevõtete jaoks.

Kaubandusettevõttefondi moodustamise ja kulutamise kord, eraldiste arvestus plaanilisest ja üleplaanilisest kasumist ning fondi vahendite kulutamise normid sihituste viisi on ette nähtud fondi põhimääruses ja Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhendis selle rakendamise kohta.

Tarbijate kooperatsiooni isemajandavate tööstus-, autotranspordi-, ehitus- ja kommunaalettevõtetes moodustatakse ettevõtte-

fond ja kulutatakse seda korra kohaselt, mis on ette nähtud vastava rahvamajandusharu riiklike ettevõtete ja organisatsioonide jaoks. Eraldisi tööstusettevõttefondi tehakse samal määral, mis on ette nähtud rajoonilise alluvusega ettevõtete kohta.

Ettevõttefondi arvestus toimub konto nr. 112 allkontol «Muud erifondid».

Seoses sellega, et osa eraldisi ettevõttefondi tehakse avansiliste eraldistena, tuleb kandeid fondi moodustamiseks teha mitte ainult aastaaruande kasumi jagamisel, vaid ka 1. aprilli, 1. juuli ja 1. oktoobri bilanssides väljatoodud kasumist. Aruandeaasta kasumit ei vähendata fondi avansiliste eraldiste võrra, vaid see näidatakse bilansis muutmatuna. Seepärast kajastatakse avansilisi eraldisi järgmise kandega:

Deebet — konto nr. 70 «Eemaldatud vahendid» allkonto «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel».

Kreedit — konto nr. 112 allkonto «Muud erifondid» («Ettevõttefond»).

Niisugune kanne tehakse avansiliste eraldiste kohta olenemata sellest, kas ettevõtted on iseseisval bilansil või organisatsiooni juhatusega ühisel bilansil. Kanded tehakse arvestuse alusel.

Üheaegselt (mitteisemajandavate ettevõtete) aastaaruande koostamisega organisatsiooni juhatuses ja iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtteis koostatakse ettevõttefondi aruandeaasta kasumilt arvestamisele kuuluvate eraldiste lõplik arvestus. Pärast bilansi ja ettevõttefondi eraldiste kinnitamist tehakse järgmise aasta algul kanded fondi lõpliku summa ja möödunud aastal tehtud avansiliste eraldiste vahe arvestamiseks sellesse fondi.

Iseseisvale bilansile eraldamata ettevõtte fondi kohta tehakse organisatsiooni juhatuses järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 187 allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» — ettevõttefondi summaga kogu aasta jooksul saadud kasumilt.

Kreedit — konto nr. 70 allkonto «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel» — möödunud aasta avansiliste eraldiste summaga.

Kreedit — konto nr. 112 allkonto «Muud erifondid» — aasta kasumist arvestatud ettevõttefondi summa ja avansiliste eraldiste summa vahega.

Isemajandavates ettevõtetes moodustatava fondi eraldiste *lõplik summa* kantakse esialgselt läbi ka kooperatiivorganisatsiooni juhatuse raamatupidamises. See on tingitud asjaolust, et isemajandavad ettevõtted annavad pärast nende lõppbilansside kinnitamist üle oma juhatusele eelmise aasta kasumi ühes allkontol «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel» arvestatud summadega.

Isemajandavate ettevõtete ettevõttefondi tehtud eraldiste lõplikele summadele tehakse tarbijate kooperatiivide liidu juhatuses

samasugused kanded nagu juhatusega ühisel bilansil arvestatavate ettevõtete ettevõttefondi puhul, ainult selle erinevusega, et konto nr. 112 allkonto «Muud erifondid» asemel krediteeritakse konto nr. 60 allkontot «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal».

Iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtteis kajastatakse fondi täiendavate eraldiste summa kooperatiivorganisatsiooni juhatuse raamatupidamise teate alusel järgmiselt:

Deebet — konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal».

Kreedit — konto nr. 112 allkonto «Muud erifondid».

Allkontot «Muud erifondid» (ettevõttefond) debiteeritakse järgmiste kontode krediteerimisel: kontosid «Kassa» ja «Arvelduskonto Riigipangas» — kulutuste summaga; kontot «Põhi- (põhikirja-) fond» — ettevõttefondi arvel finantseeritud väheväärtusliku inventari maksumusega selle soetamisel; allkontot «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond» — fondi summaga, mis on suunatud ehituste, põhivahendite ja kapitaalremondi finantseerimiseks.

Ettevõttefondi analüütilist arvestust peetakse fondi sihituste järgi. Deebetkanded tehakse eelarve kulukirjete viisi.

Sihtlaekumiste arvestus. Kõrvuti premeerimisfondide moodustamisega saadakse kooperatiivorganisatsioonides tööstustelt ja teistelt organisatsioonidelt plaaninäitajate ületamise eest teatud vahendeid tarbijate kooperatsiooni töötajate premeerimiseks ning muudeks otstarveteks.

Käesoleval ajal on olemas järgmised sihtlaekumised:

klaastaara kogumise ja üleandmise eest;

toorkarusnahkade varumise kvartaliplaanide ületamise eest;

musta ja värvilise vanametalli üleandmise plaani täitmise eest.

Nende summade laekumine arvestatakse konto nr. 112 eraldi allkontol «Sihtlaekumised». Seda allkontot krediteeritakse laekunud summadega ja debiteeritakse väljamakstud preemiasummadega ning sihtlaekumiste arvel tehtud kulutustega. Analüütilist kontot peetakse sihtlaekumiste liikide viisi.

§ 43. VANANENUD TEGUMOE JA MUDELITEGA NING OMA ESIALGSE KVALITEEDI OSALISELT KAOTANUD KAUPADE ALLAHINDAMISEL TEKKINUD KAHJUDE HÜVITAMISE FOND

See fond moodustatakse tarbijate kooperatiivides, rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes ja tarbijate kooperatiivide liitude baasides kaubandustegevuse finantstulemuste arvel. [1]

[1] ETKVL-i juhatuse määruse nr. 178 29. oktoobrist 1964 järgi ei moodusta rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudele alluvad tarbijate kooperatiivid seda fondi, kuna nad saadavad oma vananenud tegumoe ja mudelitega kaubad allahindamiseks rajooni tarbijate kooperatiivide liidule.

Liiduvabariikide tarbijate kooperatiivide liidud määravad poolaastate viisi kindlaks selle fondi üldise eraldiste summa (limiidi) vabariigi tarbijate kooperatsiooni kõikide organisatsioonide ja ettevõtete jaoks 0,5% ulatuses jaekäibeplaanist (ilma kolhoosnikelt ja muult elanikkonnalt kokkuostetud, samuti kolhoosidelt komisjonile võetud põllumajandussaaduste müügikäiveta kohalikel turgudel kujunenud hindadega ja ilma toitlustusettevõtete käiveta) vastavaks poolaastaks. Kaubavarude seisukorra analüüsi tulemuste põhjal jaotavad liiduvabariikide tarbijate kooperatiivide liidud selle summa alluvate kooperatiivsete liitude ja oma kaubabaaside vahel. Kooperatiivsed liidud jaotavad selle omakorda rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude, rajoonide tarbijate kooperatiivide ja oma kaubabaaside vahel. Rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud jaotavad rajoonile eraldatud summa tarbijate kooperatiivide ja oma ettevõtete vahel.

Tarbijate kooperatiivides ja tarbijate kooperatiivide liitudes tehakse eraldisi vananenud tegumoe ning mudelitega kaupade allahindamisel tekkivate kahjude hüvitamise fondi kaks korda aastas — jaanuaris ja juulis, kandes igal kuul nende eraldiste poolaastasummast ühe kuuendiku finantstulemustesse.

Fondi vahendid hoitakse organisatsioonide ja ettevõtete — vahendite omanike — arvelduskontodel. Neid vahendeid kasutatakse ainult vananenud tegumoe ja mudelitega tööstuskaupade ning seoses pikaajalise hoidmisega oma esialgse kvaliteedi osaliselt kaotanud tööstuskaupade allahindamisel tekkivate kahjude hüvitamiseks.

Fondi vahendite arvel hüvitamisele kuuluv kaupade allahindluse summa määratakse kindlaks akti (nimestiku) põhjal, mille koostab komisjon ja kinnitab kooperatiivorganisatsiooni juhatus. Fondi vähendamiseks kantakse vana jaemaksumuse (enne allahindlust) ja uue maksumuse (pärast allahindlust) vahe, arvates sellest maha kaubandusliku mahahindluse.

Kahjumid osaliselt kvaliteedi kaotanud toidukaupade allahindamisest, samuti kahjumid müügiks kõlbmatuks muutunud tööstus- ja toidukaupade mahakandmisest nõutakse sisse süüdi olevailt isikuilt. Kuid juhtudel, kui pole võimalik süüdlasi kindlaks teha, kantakse need kahjud kehtestatud korras organisatsiooni käibekuludeks.

Jaanuaris ja juulis fondi kantava eraldiste summa kohta tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 150 «Ettetehtud kulud».
Kreedit — konto nr. 112 allkonto «Muud erifondid» (analüütiline konto «Vananenud tegumoe ja mudelitega kaupade allahindamisel tekkivate kahjude hüvitamise fond»).

Iga kuu tehakse ühele kuuendikule vastaval poolaastal fondi kantud summast kanne, debiteerides kontot nr. 180 «Kaubandus-

liku tegevuse tulemus» ja krediteerides kontot nr. 150 «Ettetehtud kulud».

Kaupade allahindluse mahakandmine toimub kinnitatud akti alusel järgmise kandega:

Deebet — konto nr. 112 allkonto «Muud erifondid» — allahindluse summaga, millest on maha arvatud kaubanduslik mahahindlus.

Deebet — konto nr. 140 «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ja toiduainetelt» — kaubandusliku mahahindluse summaga allahindluse summalt.

Kreedit — konto nr. 3 «Kaubad ja taara jaeettevõtteis» või konto nr. 2 «Kaubad ja taara hulgiladudes» (vastavalt kuuluvusele).

Kaupade allahindamise komisjoni määramise kord ja selle koosseis, allahindamise nimestike (aktide) vormistamise eeskirjad, nende aktide läbivaatamise ja kinnitamise, samuti allahinnatud kaupade müügi kord määratakse kindlaks Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse poolt.

§ 44. EEMALDATUD VAHENDITE ARVESTUS

Eemaldatud vahendite üldine iseloomustus. Käesoleva peatüki eelmistes paragrahvides on käsitletud kooperatiivorganisatsioonide omavahendite moodustamist ja arvestamist. Lähtudes üksikute fondide moodustamise korrast ja sihitusest selgub, et nende osavõtt majanduslikust tegevusest ei ole ühesugune. Ühtesid neist kasutatakse jooksva majandusliku tegevuse finantseerimiseks, teisi — kaadri kasvatamiseks, kolmandaid — töötajate materiaalseks ergutuseks jne. Osa omavahendeid võib plaani kohaselt olla eemaldatud käibest pikemaks või lühemaks ajaks.

Tarbijate kooperatsiooni seda liiki eemaldatud vahendeid võib jagada järgmistesse gruppidesse:

Esimene grupp eemaldatud vahendeid kajastab vahendite ümberjaotamist antud kooperatiivorganisatsioonis endas. Sinna kuuluvad eraldised erifondide moodustamiseks ja aruandeaastakasumi arvel tehtavad kulutused. Need eraldised ja kulutused kuuluvad eemaldatud vahendite koosseisu seepärast, et nad eemaldatakse käibest juba enne aruandeaasta lõppu ja suunatakse erisihituslikuks kasutamiseks.

Teine grupp eemaldatud vahendeid kajastab vahendite ajutist ümberjaotamist samuti tarbijate kooperatsiooni süsteemis endas oma üksikute organisatsioonide vahel. Eemaldatud vahendite sellesse kategooriasse kuuluvad: maksed kõrgemalseisvatele organisatsioonidele (tagastatavad) käibevahendite reguleerimis-

fondi moodustamiseks ja muudeks otstarveteks, mis on ette nähtud eri määruste ja juhenditega; tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide vahelised pikaajalised laenud.

Kolmas grupp eemaldatud vahendeid kajastab tarbijate kooperatsiooni osavõttu riigieelarve sissetulekute moodustamisest. Nende eemaldatud vahendite hulka kuuluvad tulumaksu avansilised maksed kasumilt.

Kõik tarbijate kooperatsiooni eemaldatud vahendid arvestatakse kontol nr. 70 «Eemaldatud vahendid». Vastavalt eemaldatud vahendite ökonoomilisele iseloomule jaguneb see konto järgmisteks allkontodeks: eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel; sihtmaksed omavahendite arvel; antud laenud; arveldused riigieelarvega tulumaksu alal kasumilt.

Eemaldatud vahendite analüütilist arvestust on soovitav pidada paljulahtrilises raamatus vorm K-26 eemaldatud vahendite liikide viisi.

Aruandeaasta kasumi arvel tehtud eraldiste ja kulutuste arvestus. Eraldisi aruandeaasta jooksul sama aasta kasumi arvel moodustatavatesse erifondidesse arvestatakse, nagu eespool mainitud, allkontol «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel». Nende eraldiste arvestuse korda vaatlesime üksikute fondide (üleliidulise sotsialistliku võistluse kokkuvõtete alusel premeerimise fondi, ettevõttefondi) kirjelduses. Nendesse fondidesse tehtavate eraldiste summadega debiteeritakse allkontot «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel» ning krediteeritakse kontot «Erifondid ja sihtlaekumised».

Tarbijate kooperatiivide liitudes arvestatakse sel allkontol peale fondidesse tehtavate eraldiste veel lasteaedade ülalpidamiskulusid, mis on finantsplaanis ette nähtud, ning mõningaid muid Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhenditega kooskõlastatud kulutusi.

Järgmise aasta algul kannavad isemajandavad ettevõtted, üheaegselt eelmise aasta finanstulemuste ülekandmisega juhatuse bilansile, üle ka nende juures allkontol «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel» arvestatud summad. Sealjuures krediteeritakse isemajandavas ettevõttes antud allkontot ja debiteeritakse allkontot «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal». Organisatsiooni juhatuses tehakse sellele summale kanded kontode vastupidise korrespondeeringuga.

Niiviisi kontsentreerub kogu aruandeaasta kasumi arvel tehtud eraldiste ja kulutuste summa pärast aasta lõppemist juhatuse raamatupidamises. Pärast tulumaksu arvestamist kasumilt kannab organisatsiooni juhatus selle summa eelmise aasta kasumi arvelt maha. Sealjuures tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 187 allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid».

Kreedit — konto nr. 70 allkonto «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel».

Omavahendite arvel tehtud sihtmaksete arvestus. Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid kajastavad oma bilanssides sihtmakseid käibevahendite reguleerimisfondi, mis on tehtud enne 1947. aastat tagastamise tingimusel (tähtaega näitamata). Need sihtmaksed on tehtud kooperatiivorganisatsioonide poolt omavahendite arvel vabariiklikule tarbijate kooperatiivide liidule ja Tarbijate Kooperatiivide Keskliidule oma kõrgemalseisvate organisatsioonide kaudu. Nende vahendite ülekandmisel debiteerisid nad konto nr. 70 allkontot «Sihtmaksed omavahendite arvel». Tarbijate kooperatiivide ja tarbijate kooperatiivide liitude poolt tehtud sihtmaksed arvestatakse analüütilises arvestuses oma kõrgemalseisva organisatsiooni arvel.

Tarbijate kooperatiivide liidud ja Tarbijate Kooperatiivide Keskliit arvestavad alamalseisvatelt organisatsioonidelt saadud sihtmakseid kontol nr. 80 «Sisesüsteemilised arveldused vahendite ümberjaotamisel». Sel kontol on kolm allkontot: 1) kooperatiivorganisatsioonidelt saadud sihtmaksed; 2) kooperatiivorganisatsioonide arvel tehtud sihtmaksed; 3) käibevahendite reguleerimise fond.

Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude süsteemi kuuluvate tarbijate kooperatiivide poolt nendele liitudele tehtud sihtmaksed ei jäänud nendele liitudele, vaid anti nende poolt edasi vabariiklikule tarbijate kooperatiivide liidule. Seepärast arvestatakse rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes nimetatud sihtmaksete summasid kahel esimesel allkontol: allkonto «Kooperatiivorganisatsioonidelt saadud sihtmaksed» kreeditis (nende tarbijate kooperatiivide analüütilistel kontodel, kellelt saadi sihtmakseid) ning allkonto «Kooperatiivorganisatsioonide arvel tehtud sihtmaksed» deebetis (kõrgemalseisva tarbijate kooperatiivide liidu kontol).

Nendel kahel allkontol arvestatud summad peavad olema võrdsed.

Vabariiklikes tarbijate kooperatiivide liitudes suunatakse alamalseisvatelt organisatsioonidelt saadud sihtmaksed osaliselt oma reguleerimisfondi moodustamiseks ning osaliselt antakse üle Tarbijate Kooperatiivide Keskliidule tsentraliseeritud reguleerimisfondi moodustamiseks. Sihtmakseid, mis moodustavad vabariiklikes tarbijate kooperatiivide liitudes reguleerimisfondi, arvestatakse allkontol «Reguleerimisfond» tarbijate kooperatiivide liidu nende liikmesorganisatsioonide viisi, kes on andnud vahendeid fondi moodustamiseks. Reguleerimisfondi vahendeid hoitakse jooksval kontol Riigipangas ja arvestatakse kontol nr. 12 «Erifondide vahendid pankades». Reguleerimisfond on allikaks, mille arvel vabariiklikud tarbijate kooperatiivide liidud annavad alamalseisvatele organisatsioonidele laenusid käibevahendite täienduseks. Vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu poolt Tar-

bijate Kooperatiivide Keskliidule üleantud sihtmaksete osa arvestatakse allkontodel «Kooperatiivorganisatsioonidelt saadud sihtmaksed» ja «Kooperatiivorganisatsioonide arvel tehtud sihtmaksed» sama korra kohaselt mis rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes.

Käesoleval ajal teevad tarbijate kooperatiivid pankadesse sihtmakseid laenude saamiseks oma töötajaile individuaalelamute ehitamiseks. Neid sihtmakseid tehakse Riigipanga kontorisse (või Ehituspanka) tarbijate kooperatiivi kultuuri-heaolufondi vahendite arvel. Tehtud sihtmaksete summadega debiteeritakse allkontot «Sihtmaksed omavahendite arvel» ja krediteeritakse kontot nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas». Sihtmaksed ei vähenda fondi, mille arvel nad on tehtud, sest nad on tagastatavad. Vabanenud sihtmaksed tagastab pank kooperatiivorganisatsioonile.

Pikaajaliste laenude arvestus. Kontol nr. 70 «Eemaldatud vahendid» arvestatakse tagastatavaid laenusid, mida ühed kooperatiivorganisatsioonid annavad teistele käibevahendite täiendamiseks, samuti pikaajalisi arvlemisi riiklikele ja kooperatiivsetele organisatsioonidele üleantud põhivahendite eest. Kõigi väljaantud laenude, samuti pikaajaliste arvlemiste kohta saavad laenu andnud organisatsioonid laenu saajatelt kindlaksmääratud tähtaegadega võlakohustused.

Kõik niisugused eemaldatud vahendid arvestatakse allkontol «Antud laenud». Samal allkontol kajastatakse ka arvlemisi pikaajalistelt laenudelt arvestatud protsentide alal.

Allkontot «Antud laenud» debiteeritakse antud laenude summaga ja laenudelt arvestatud protsentidega ning krediteeritakse tagastatud laenude summadega. Laenuandja juures vähendatakse laenusaajatelt saada olevate protsentidega tasutud protsentide summat (krediteeritakse käibekulude kontosid).

Analüütilises arvestuses avatakse kontod igale laenusaajale väljaantud laenude liikide viisi.

Käibevahenditeks laenu saanud kooperatiivorganisatsioonid arvestavad neid laenusid kontol nr. 120 «Käibevahendite täienduseks saadud laenud».

Konto nr. 70 allkontol «Antud laenud» arvestatakse ka kooperatiivorganisatsioonide poolt individuaalelamute ehitamiseks antud laenusid (selleks otstarbeks spetsiaalselt panka tehtud sihtmaksete arvel). Laenude andmine töölistele ja teenistujatele individuaalelamute ehitamiseks toimub panga asutuste poolt ehitajate töökoha (ettevõtete või organisatsioonide) kaudu ehitajate poolt isemajandavate ettevõtete või organisatsioonide nimele antud võlakohustuste vastu. Laenu ja laenu protsentide tasumise tähtajad määratakse kindlaks võlakohustusega. Laenu andmine individuaalehitajaile toimub osakaupa, vastavalt ehitamise käigule ja selle juures tehtavate kulutuste määrale.

Pangast kooperatiivorganisatsioonide ja -ettevõtete arveldus-

kontodele laekunud vahendid laenude väljaandmiseks töölistele ja teenistujatele individuaalelamute ehitamiseks arvestatakse kontol nr. 123 «Tööliste ja teenistujate individuaalelamute ehitamiseks saadud laenud». Panga poolt selleks otstarbeks eraldatud krediidi summale annavad organisatsioonid ja ettevõtted võlakohustused.

Töölistele ja teenistujatele individuaalelamute ehitamiseks väljaantud laenude summaga debiteeritakse konto nr. 70 allkontot «Antud laenud».

Individuaalelamute ehituslaenude väljaandmisega seotud operatsioonide arvestuse skeemi vaatleme järgmises näites.

Näide. Rajooni tarbijate kooperatiivis toimusid järgmised operatsioonid:

1. Selleks et saada krediiti laenude andmiseks töölistele ja teenistujatele individuaalelamute ehitamiseks, maksti panka 1000 rubla. Maksed toimusid tarbijate kooperatiivi kultuuri-heaolufondi arvel.

2. Pank avas tarbijate kooperatiivile krediidi ja kandis tema arvelduskontole 300 rubla.

Arvelduskontolt anti tarbijate kooperatiivi töötajatele laenu 300 rubla.

Need operatsioonid kajastatakse kontodel järgmiselt:

Konto nr. 70
allkonto «Sihtmaksed omavahendite arvel»

D	K
1) 1000	

Konto nr. 11
«Arvelduskonto Riigipangas»

D	K
Saldo N	1000 (1
2) 300	300 (3

Konto nr. 112
allkonto «Muud erifondid» («Tarbijate kooperatiivi kultuuri-heaolufond»)

D	K
	Saldo 1500

Konto nr. 70
allkonto «Antud laenud»

D	K
3) 300	

Konto nr. 123
«Tööliste ja teenistujate individuaalelamute ehitamiseks saadud laenud»

D	K
	300 (2

Tulumaksu arvestus kasumilt. Tarbijate kooperatsiooni organisatsioone maksustatakse tulumaksuga kasumilt, mis kantakse riigieelarvesse kohalike rahandusorganite kaudu. Tulumaksu maksjateks on tarbijate kooperatiivid, tarbijate kooperatiivide liidud ja neile alluvad põhikirjalised ettevõtted ning organisatsioonid.

Tulumaksu arvestatakse kooperatiivorganisatsiooni (põhikirjalise ettevõtte) koondbilansi kasumilt, kaasaarvatult tulemused, mis on välja toodud kooperatiivorganisatsiooni koondbilanssi kuuluvate isemajandavate (mittepõhikirjaliste) ettevõtete bilansside alusel.

Kui mõnel mittepõhikirjalisel ettevõttel on kahjum, antud organisatsiooni teistel ülejäänud ettevõtetel on aga kasum, võe-

takse tulumaksu arvutamise aluseks saldeeritud tulemus. Käesoleval ajal on tulumaksu määraks 35% aastakasumi summalt.

Kehtiva korra kohaselt tasutakse tulumaksu iga kvartal avansina raamatupidamise aruannete ja bilansside alusel ning kantakse kindlaksmääratud tähtaegadel riigieelarvesse. Tuleb samuti silmas pidada, et tulumaksu summa arvutamise aluseks võetakse ainult tulumaksuga maksustatavate ettevõtete kasum.

Selleks et ergutada üksikute tegevusharude arendamist, on tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide finantstulemused sigade ja loomade nuumamisest, kalapüügist, piimakarjapidamisest, linnukasvatusest ning köögi- ja juurvilja kasvatusest vabastatud tulumaksust. Jäätmeist ja kohalikest toorainetest laiatarbekaupu tootvate ettevõtete finantstulemused on kahe esimese aasta jooksul tulumaksust vabastatud. Tulumaksu arvutamise lihtsustamiseks näidatakse bilansis kasumid ja kahjumid eraldi tulumaksuga maksustatavate ettevõtete ja eraldi tulumaksuga mittemaksustatavate ettevõtete osas.

Maksustamisele kuuluv summa arvutatakse igas kvartalis kvartalibilansi järgi, võttes arvesse varem tasutud makseid. Näiteks, tarbijate kooperatiivi bilansi järgi 1. aprilliks on tulumaksuga maksustatav kasum 3000 rubla. Sellelt summalt kuulub tasumisele tulumaksu 1050 rubla. Bilansi järgi 1. juuliks kujunes kasumi summaks 7000 rubla. Nimetatud kasumilt on tulumaks 2450 rubla, kuid sellest summast tuleb maha arvata tulumaksu summa, mis tasuti I kvartali kasumilt, s. o. 1050 rubla. Seega tuleb II kvartalis tasuda tulumaksu 1400 rubla (2450—1050 rbl.).

IV kvartali eest eraldi tulumaksu ei tasuta. Selle kvartali kasumit maksustatakse lõpliku arvestuse alusel kasumilt, mis on välja toodud aasta lõppbilansis.

Arveldusi kohalike rahandusorganitega tulumaksu alal kasumilt arvestatakse konto nr. 70 allkontol «Arveldused riigieelarvega tulumaksu alal kasumilt».

Avansilisi makseid kajastatakse raamatupidamise kontodel järgmise kandega:

Deebet — konto nr. 70 allkonto «Arveldused riigieelarvega tulumaksu alal kasumilt».

Kreedit — konto nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas».

Sel viisil on aasta jooksul allkonto «Arveldused riigieelarvega tulumaksu alal kasumilt» deebetisse kantud tulumaksu avansilised maksed I, II ja III kvartali kasumilt. Aruandeaastale järgneva aasta algul koostatakse lõppbilansi alusel lõplik arvestus aastakasumilt tasumisele kuuluva tulumaksu kohta.

Tulumaksu lõppsumma, millest on maha arvatud avansilised maksed, kantakse riigieelarvesse. Tulumaksu summa, mis on riigieelarvesse üle kantud lõpliku arvestuse tulemusena, kantakse samuti allkonto «Arveldused riigieelarvega tulumaksu alal kasumilt» deebetisse.

Kogu tulumaksusumma möödunud aasta kasumilt, mis on arvestatud allkonto «Arveldused riigieelarvega tulumaksu alal kasumilt» deebetis, kantakse maha järgmiselt:

Deebet — konto nr. 187 allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid».
Kreedit — konto nr. 70 allkonto «Arveldused riigieelarvega tulumaksu alal kasumilt».

Nagu eespool öeldud, tasuvad kooperatiivorganisatsioonid tulumaksu kasumi kogusummalt, kaasa arvatud iseseisvale bilansile eraldatud mittepõhikirjaliste ettevõtete kasum. Isemajandavad ettevõtted tasuvad tulumaksu oma kasumilt kooperatiivorganisatsiooni juhatusele. Seepärast tehakse kooperatiivorganisatsiooni raamatupidamises igas kvartalis isemajandavate (mittepõhikirjaliste) ettevõtete kasumilt saada oleva tulumaksu summale kanne:

Deebet — konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal».
Kreedit — konto nr. 60 «Sisemised arveldused käibevahendite ümberjaotamise alal jooksva kasumi arvel».

Juhatuse raamatupidamiselt saadud teate alusel teevad isemajandavad ettevõtted sel puhul kande kontode vastupidise korrespondeeringuga.

Isemajandavate ettevõtete arvelduskontodelt organisatsiooni juhatuse arvelduskontole kasumilt arvestatud tulumaksu võlgnevuse katteks ülekantud vahendite summaga debiteeritakse ettevõtetes konto nr. 60 allkontot «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal» ja krediteeritakse kontot nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas».

Kooperatiivorganisatsiooni juhatuses tehakse isemajandava ettevõtte teate ja Riigipanga arvelduskonto väljakirjutuse põhjal kanded kontode vastupidise korrespondeeringuga.

Summad, mis isemajandavas ettevõttes on arvestatud allkontol «Sisemised arveldused käibevahendite ümberjaotamise alal jooksva kasumi arvel», kantakse järgmise aasta algul (üheaegselt kasumi ülekandmisega kooperatiivorganisatsiooni juhatuse bilanssi) üle allkontole «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal».

See ülekanne kajastatakse järgmise kandega:

Deebet — konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal».
Kreedit — konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused käibevahendite ümberjaotamise alal jooksva kasumi arvel».

Kooperatiivorganisatsiooni juhatuses kajastub see operatsioon kontode vastupidise korrespondeeringuga.

Nende operatsioonide tulemusena toimub ettevõtte juures arvestatava konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal» kreeditis muudatus eraldatud vahendite summas (kooperatiivorganisatsiooni juhatuses toimub muudatus selle allkonto deebetis). Ettevõttele jäetavate vahendite lõplik summa määratakse kindlaks finantsplaaniga. Liigsed vahendite summad võtab kooperatiivorganisatsiooni juhatus tagasi, kuna puudujäägi puhul annab täiendavalt juurde.

VII PEATÜKK

PÕHIVAHENDITE JA VÄHEVÄÄRTUSLIKU INVENTARI ARVESTUS

§ 45. TARBIJATE KOOPERATSIOONI PÕHIVAHENDITE ÜLDINE ISELOOMUSTUS. PÕHIVAHENDITE HINDAMINE

Tarbijate kooperatsiooni kaubandus-, varumis-, tööstus- ja muude ettevõtete põhivahendite koosseisu kuuluvad: hooned, ehitised, masinad, seadmed, transpordivahendid, inventar ja muud esemed, mis moodustavad nende ettevõtete materiaalse tehnilise baasi.

Rahvamajanduses klassifitseeritakse põhivahendeid olenevalt nende otstarbest ja naturaalsetest tunnustest järgmiselt:

I. Hooned
II. Ehitised
III. Ülekandeseadeldised
IV. Masinad ja seadmed
V. Tööriistad
VI. Tootmisinventar ja -tarbed
VII. Transpordivahendid (liiklusvahendid)
VIII. Majandusinventar
IX. Töö- ja produktiivloomad ning muud loomad, linnud ja mesilaspered.
X. Mitmeaastased istandikud
XI. Maaparandustööd ja veekogude korrastustööd (ilma ehitisteta).

Allpool toome tarbijate kooperatsiooni põhivahendite üksikute gruppide lühikese iseloomustuse vastavalt ülaltoodud klassifikatsioonile.

H o o n e d. Nende hulka kuuluvad ehitused sisemiste ruumidega, mis on ette nähtud tootmiseks, elamiseks, elanikkonna kultuuriliseks ja elutarbeliseks teenindamiseks ning materiaalsete väärtuste hoidmiseks. Hoonetel on põhilisteks konstruktiivseteks osadeks seinad ja katus.

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides kuuluvad selle põhivahendite grupi hulka ehitused, kus asuvad kaupade üld- ja spetsialiseeritud hulgilaod, varumis-turustuslaod, kauplused, toot-

missihitusega ettevõtted, elumajad, õppeasutused ja muud objektid.

Ehitiste hulka kuuluvad: juurdeveoteed, reservuaarid koos abiseadeldistega, hoidlad, tarad, kaevud, peale- ja mahalaadimisseadeldised, sillad, parved jm.

Ülekandeseadeldiste abil toimub elektri-, soojus- ja mehhaanilise energia ülekandmine jõumasinatelt töömasinatele. Sellesse põhivahendite gruppi kuuluvad: tarbijate kooperatsiooni tootmisettevõtteis olevad elektrivõrgud, soojusvõrgud, aurujuhtmed, transsmissioonid ja muud ülekandeseadeldised.

Masinate ja seadmete hulka kuuluvad:

a) jõumasinad ja -seadmed — aurumasinad (aurukatlad), elektrimasinad, liikuvad elektrijaamad, kompressorid;

b) töömasinad ja -seadmed — tööpingid tootmisettevõtteis; saeraamid, mootorsaed, tõstekraanad, vintsid, valtsid, betoonisegajad; seadmed kaupade pakkimiseks ja muud kaubandusseadmed; toitlustusettevõtete iga liiki tehnoloogilised ja soojendusseadmed jt.

c) muud masinad ja seadmed — aparaadid ja seadmed, mis ei kuulu jõu- ja töömasinate ning -seadmete hulka, näiteks: arvutusperforeerimismasinad, klaviatuuriga arvutusmasinad jm.

Tööriistad. Sellesse gruppi kuuluvad mehhaniseeritud ja mehhaniseerimata vahendid käsitsi töötamiseks, mida kasutatakse materjalide töötlemisel, nagu: elektripuurid, värvipritsid, kruustangid, töönäpitsad (klambrid).

Tootmisinventar ja -tarbed. Siia kuuluvad tootmisoperatsioone kergendavad esemed (töölauad, tööpingid, letid); mahutid materjalide ja kaupade hoidmiseks (paagid, tõrred, kastid, kaubakapid ja -riiulid, inventartaara).

Transpordivahendite hulka kuuluvad:

a) autotranspordi liikuv koosseis — veo- ja sõiduautod, järelvankrid, isekallutajaautod, tsisternautod, veotraktorid, autobussid, mootorrattad, jalgrattad;

b) veetranspordi liikuv koosseis — aurulaevad, puksiirid, lodjad, praamid, kaatrid, pargased, paadid;

c) hobutranspordivahendid — vankrid, saanid jne., välja arvatud veohobused ja muud veoloomad, mis kuuluvad «Töö- ja produktiivloomade» gruppi;

d) tsehhisisesed transpordivahendid — vagonetid, mootorveokid jne.

Majandusinventar — kontori- ja majapidamisesemed: kontori mööbel, ühiselamute mööbel, kassaaparaadid, tulekindlad kapid ja kastid, kirjutusmasinad, raamatukogud (suure raamatukogufondi puhul võib selle eraldada iseseisvaks liigiks) jm.

Töö- ja produktiivloomad ning muud loomad, linnud ja mesilaspered. Sellesse gruppi kuuluvad: tööloomad — härjad, kaamelid, eeslid, hobused ja muud veo-

loomad; produktiivloomad — lehmad, emised, lambad ja muud põllumajanduslikud produktiivloomad; linnud ja mesilaspered; küülikud; täiskasvanud karusloomad.

Mitmeaastaste istandikkude hulka kuuluvad: ekspluatatsiooni antud iga liiki mitmeaastased puuvilja- ja marjaistandikud, haljastamis- ja dekoratiivistandikud ettevõtete territooriumil ja elumajade õues, hekid jm.

Maaparandustööd ja veekogude korrastustööd (ilma ehitisteta). Sellesse gruppi kuuluvad kapitaalkulutused, mis on tehtud maaparandustöödel (mis ei moodusta ehitisi), kaasa arvatud kulutused maatükkide planeerimiseks, kändude juurimiseks, veekogude puhastamiseks, samuti kulutused maa- ja metsakorralduseks.

Kaubandusettevõtteis tuleb masinate, seadmete ja tootmisning majapidamisinventari arvestamisel põhivahendite koosseisu lähtuda nende esemete sihitusest antud ettevõttes. Kui hulgiladudes olevad esemed on ette nähtud müügiks kolhoosidele või kooperatiivorganisatsioonidele, loetakse nad kaupadeks, mitte aga põhivahenditeks. Kui aga need esemed moodustavad lao materiaalse tehnilise baasi, loetakse nad lao põhivahendite koosseisu.

Näiteks, tarbijate kooperatsiooni hulgiladudesse saabunud masinad, seadmed ning tootmis- ja majapidamisinventar, mis on ette nähtud suunamiseks tootmis- ja toitlustusettevõtetesse või muudesse oma süsteemi ettevõtetesse kui põhivahendid, arvestatakse hulgiladude seisukohalt materiaalse tehnilise varustuse kaupadena, mitte aga põhivahenditena.

Põhivahendite koosseisu ei kuulu kõik esemed, mis moodustavad ettevõtte materiaalse tehnilise baasi. Põhivahendite hulka ei kuulu:

esemed, mille kasutamisiga on alla ühe aasta;

esemed, mille maksumus on alla 50 rubla ühikult, olenemata nende kasutamiseast;

eriinstrumendid ja -seadeldised olenemata nende maksumusest;

eririietus ja -jalatsid, samuti vooditarbed olenemata nende maksumusest ja kasutamiseast.

Kõiki neid loetletud esemeid arvestatakse käibevahendite koosseisus. Need esemed on viidud käibevahendite koosseisu eesmärgiga lihtsustada nende soetamise planeerimist ja finantseerimist, võrreldes põhivahenditega, millede soetamine peab olema ette nähtud kapitaalmahutuste plaanis. Põhivahendite hulka ei kuulu ja arvestatakse käibevahendite koosseisus samuti noorloomad ja loomad nuumal.

Teisest küljest, on olemas esemeid, mis kuuluvad põhivahendite koosseisu olenemata nende maksumusest ja kasutamiseast. Näiteks, põllumajandusmasinad ja -riistad, täiskasvanud töö- ja produktiivloomad (kaasa arvatud ka väikeloomad) ning täiskasvanud linnud kuuluvad põhivahendite hulka olenemata nende

maksumusest. Põhivahendite hulka, olenemata iga üksiku eseme maksumusest, kuuluvad peale nende veel mesilaspered, orkestreid moodustavad muusikariistade komplektid, raamatukogud ja õppekabinettide sisustused, välja arvatud esemed, mille kasutamisiga on alla ühe aasta (katseklaasid, kolbid jne.).

Põhivahendite tähtsamaks omaduseks, mis eraldab neid teistest materiaalsetest väärtustest, on nende pikk kasutamisiga ja paljukordne kasutamine. Lähtudes sellest kantakse põhivahendite maksumus pikkamööda (osakaupa) toodete tootmiskuludeks või kaubandus- ja varumisettevõtete käibekuludeks.

Sotsialistlikus majanduses on kehtestatud ühtne põhivahendite hindamise printsiip kõikide riiklike ja kooperatiivsete majandusorganisatsioonide jaoks. Nimetatud printsiip seisneb selles, et jooksvas raamatupidamises arvestatakse põhivahendid kogu nende kasutamisea kestel ja näidatakse bilansis *esialgses hindes;* nende kulumise summad arvestatakse erilisel reguleerival (kontra-aktiva) kontol, samuti kajastatakse neid bilansis eraldi.

Põhivahendite esialgne hind koosneb põhivahendite ehitus- või soetamiskuludest ning nende kohaleveo ja kasutamiskohal ülespanemise kuludest. Põhivahendite esialgse hinde muutumine võib toimuda ainult põhivahendite laiendamise või rekonstrueerimise puhul, kui nende esialgsed ehitus- või soetamiskulud suurenevad, samuti juhtudel, kui toimub põhivahendite ümberhindamine valitsuse määruse alusel. Niisugune põhivahendite ümberhindamine kogu Nõukogude Liidu rahvamajanduse ulatuses toimus seisuga 1. jaanuariks 1960.

Põhivahendite õigesti hindamisel on suur tähtsus. Põhivahendite ebaõige hindamine toob kaasa nende kulumise ja amortisatsioonieraldiste ebatäpse arvestuse, seega ka toodangu omahinna ebaõige väljaarvestamise, kaubandus- ning varumisettevõtteis — käibekulude ebatäpse arvestuse (käibekulude koosseisu kuuluvad ka amortisatsioonieraldised).

Koos põhivahendite esialgse hindega tuleb teada ka nende jääkmaksumust. Põhivahendite *jääkmaksumuse* all mõistetakse nende esialgset väärtust, millest on maha arvatud nende kulumise summa (täielikuks taastamiseks). Esialgne väärtus võetakse arvesse arvlemiste juures riiklike ja teiste organisatsioonidega neilt saadud või neile üleantud põhivahendite puhul.

§ 46. PÕHIVAHENDITE SÜNTEETILINE JA ANALÜÜTILINE ARVESTUS. PÕHIVAHENDITE SOETAMISE ARVESTUS

Raamatupidamine peab kindlustama põhivahendite õige dokumentatsiooni ja nende soetamise sisemise ümberpaigutuse antud organisatsioonis või ettevõttes, väljamineku või täieliku kulumise tõttu likvideerimise õigeaegse kajastamise sünteetilises ja analüütilises arvestuses. Raamatupidamise tähtsaimaks ülesan-

deks on kontrolli organiseerimine iga üksiku põhivahendi allesoleku ja sihipärase kasutamise üle, nende kulumissummade ning kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimisfondi suunatavate amortisatsioonieraldiste õigesti arvutamine ja õigeaegne kajastamine raamatupidamises.

Põhivahendite saamist ja väljaminekut vormistatakse saabumis- ja väljamisdokumentidega.

Nende operatsioonide kohta koostatakse järgmised põhilised dokumendid:

põhivahendite vastuvõtmise-üleandmise akti kasutatakse põhivahendite objektide vastuvõtmise-üleandmise puhul. Aktile lisatakse antud objekti juurde kuuluv tehniline dokumentatsioon. Põhivahendite ekspluatatsiooni vastuvõtmiseks määratakse vastuvõtukomisjonid korra kohaselt, mis on ette nähtud Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse poolt;

ühest osakonnast, tsehhist või jaoskonnast teise *põhivahendite sisemise ümberpaigutamise vormistamiseks*, samuti laost (varus olevaist) põhivahendite ekspluatatsiooni üleandmise vormistamiseks ja ekspluatatsioonist lattu andmise vormistamiseks (varus olevaiks) kasutatakse saatekirja. Sama saatekirjaga vormistatakse kooperatiivorganisatsioonides põhivahendite ümberpaigutamist ühe ja sama organisatsiooni ühest ettevõttest teise;

põhivahendite likvideerimise akti kasutatakse põhivahendite mahakandmise vormistamiseks, kui neid kas täielikult või osaliselt likvideeritakse vananemise, kulumise, kõlbmatuse, looduslike õnnetuste jne. tõttu.

Põhivahendid arvestatakse tarbijate kooperatsioonis kontol nr. 90 «Põhivahendid». Igasugune põhivahendite saamine — ehitamise, soetamise või sisemise ümberpaigutamise teel kantakse konto «Põhivahendid» deebetisse, kuna nende väljaminek kas kulumise, sisemise ümberpaigutamise või muude põhjuste tõttu kantakse selle konto kreeditisse.

Kontol «Põhivahendid» arvestatakse ainult oma põhivahendeid.

Põhivahendid, mis saabuvad kooperatiivorganisatsioonidesse ja ettevõtetesse ajutiseks kasutamiseks (rendile võtmine), arvestatakse bilansijärelmisel kontol «Renditud põhivahendid» rendilepingus ettenähtud väärtuses. Rendileandja juures aga arvestatakse need kontol «Põhivahendid» ja kajastatakse bilansis teiste põhivahenditega üldistel alustel.

Renditud põhivahendite lõpetatud kapitaalkulutused, mis suurendavad nende esialgset maksumust, arvestatakse rendilevõtja juures põhivahendite koosseisus. Seda küsimust käsitletakse üksikasjalikult VIII peatükis.

Põhivahendite arvestusühikuks on inventariobjekt, mille all mõistetakse lõpetatud seadeldist, eset või esemete kompleksi koos kõige juurdekuuluvaga, mis on vajalik antud objekti funktsioneerimiseks.

Arvestuse organiseerimiseks ja põhivahendite allesoleku kontrollimiseks antakse igale inventariobjektile — üksikule esemele või mõnedel juhtudel esemete komplektidele (näiteks, kaubakaalud koos vihtide komplektiga) inventarinumber. Inventarinumbrid märgitakse algdokumentidele, mis on aluseks antud põhivahendite objekti arvelevõtmiseks. Objektile antud inventarinumber peab olema metallžetoonil, mis on kinnitatud põhivahendi külge, või märgitud mõnel muul viisil. Põhivahendi objektile antud inventarinumber jääb sellele objektile kogu tema antud ettevõttes olemise ajaks.

Põhivahendite analüütilist arvestust peetakse inventariobjektide (esemete) ning üksikutel juhtudel esemete komplektide kaupa, nende asukohtade järgi (materiaalselt vastutavate isikute viisi) naturaalses ja rahalises väljenduses.

Tarbijate kooperatiivides ja tarbijate kooperatiivide liitudes peetakse põhivahendite analüütilist arvestust raamatus vorm K-9, mille vorm on paigutatud lehekülgedele 188 ja 189.

Iga põhivahend (ese) kirjutatakse raamatusse sisse *eraldi*. Raamatu vasakul poolel (lahtrid 1—7) näidatakse iga eseme puhul: kande number ja kuupäev, kasutamisele võtmise (või väljamineku) kuupäev, põhivahendi nimetus ja iseloomustus (põhivahendi iseloomustamiseks loetakse andmed selle valmistamismaterjali, pinna suuruse, mahu, võimsuse, väljalaskeaasta jm. kohta); eseme inventarinumber ja tehasenumber (kui see on olemas). Raamatu samale poolele märgitakse põhivahendite jäägi maksumus aasta alguseks.

Vastavatel aruandeperioodidel (kvartalites) asetleidnud põhivahendite saabumise ja väljamineku käibed ning nendest tingitud uued jäägid kantakse põhivahendite raamatu *vahelehtedele* (lahtrid 8—13). Praktiliseks kasutamiseks ettenähtud raamatutes on vahelehti kannete jaoks neljaks aastaks. Igale põhivahendile (esemele) on raamatus ette nähtud kaks rida: üks deebetkäibe ja teine kreeditkäibe jaoks. Iga objekti (eseme) kohta viiakse saldo välja kaks korda aastas: 1. juuliks ja 1. jaanuariks. Käibed ja saldod liidetakse põhivahendite asukohtade järgi (materiaalselt vastutavate isikute viisi) ja tervikuna konto «Põhivahendid» kohta.

Põhivahendite analüütilise arvestuse raamatu kirjeldusest on näha, et sellesse kantakse iga üksiku eseme deebet- ja kreeditkäibed ning tuuakse välja saldo. Samuti võetakse kokku käibed ja tuuakse välja saldo tervikuna kogu konto «Põhivahendid» kohta. Seetõttu langeb ära vajadus koostada põhivahendite konto kohta käibeandmik.

Raamatu paremal poolel tuuakse iga põhivahendi (eseme) kohta eraldi lahtrites (14—25): kulumise summa 1. jaanuariks 1960. a.; kapitaalremontide teostamise ajad; põhivahendite kulumise arvestus aasta kohta — eraldi kapitaalremondiks ja eraldi täielikuks taastamiseks; märkused põhivahendite väljamineku

kohta. Nende andmete sihitus ja kasutamise kord on toodud paragrahvis «Põhivahendite kulumise ja amortisatsiooni eraldiste arvestus».

Materiaalselt vastutavate isikute juures peetakse inventari, masinate ja teiste põhivahendite (esemete) arvestust inventeerimisnimestikus. Inventeerimisnimestiku üks eksemplar jääb pärast inventeerimist ettevõttesse. Järgnevad põhivahendite saabumised kantakse nimestikku täiendavalt, kuna üksikute esemete väljamineku kohta tehakse vastavad märkused. Iga ese kantakse nimestikku eraldi, märkides ära inventari- ja tehasenumbri, nimetuse ja soetamisväärtuse.

Põhivahendite saamine on tavaliselt seotud esemete soetuskuludega (hoonete ehitamine, transpordivahendite, tootmis- ning majapidamisinventari ja muude põhivahendite soetamine). Põhivahendite ehitamis- ja soetamiskulutused on kapitaalmahutused.

Põhivahendite ehitamise ja soetamise plaani täitmise kontrollimiseks, samuti kapitaalkulutuste omamaksumuse kindlaksmääramiseks on tarbijate kooperatsiooni kontoplaanis konto nr. 100 «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont». Selle konto deebetisse kantakse kõik põhivahendite ehitamise ja soetamise kulutused, kaasa arvatud kulud soetatud põhivahendite kohaleveol ja ülespanemisel.

Nende kulutuste üldsumma iga põhivahendi objekti puhul moodustab selle omamaksumuse. See ongi algväärtus, millega kapitaalmahutuste lõpetatud objekt võetakse kasutusele ja arvatakse põhivahendite koosseisu. Selles väärtuses toimubki põhivahendite jooksev arvestus nende kasutamisele võtmise ajast kuni väljamineku-ni. Kapitaalmahutuste arvestust ja finantseerimist kirjeldatakse järgmises peatükis. Siin aga käsitletakse ainult tarbijate kooperatsioonis kasutatavat kontode korrespondeeringut põhivahendite arvelevõtmisel ilma nende finatseerimise küsimust selgitamata.

Kapitaalmahutuste korras saadud põhivahendite arvelevõtmisel tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 90 «Põhivahendid».
Kreedit — konto nr. 100 «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont».

Üheaegselt lõpetatud kapitaalmahutuse objektide arvelevõtmisega tehakse kanded ka vastavate finantseerimisallikate kasutamise kohta.

Eespool tähendatud põhivahendite arvelevõtmise kord kehtib soetatud ja ehitatud põhivahendite kohta, s. o. nende põhivahendite kohta, mis saadakse kapitaalmahutuste korras. Kuid peale selle on veel teisi põhivahendite saamise viise: põhivahendite eraldamine isemajandavatele ettevõtetele, põhivahendite tasuta saamine jne.

—— *Toiduainete kauplus nr. 1*

Vorm K-9
Kaupluse juhataja
Puurmaa, Aksel Jaani p.

PÕHIVAHENDITE ANALÜÜTILISE ARVESTUSE RAAMATU VORM

Kande nr. ja aeg		Kasutamisele võtmise (või väljakandmise) kuupäev	Põhivahendite nimetus ja kirjeldus (maht, võimsus, pind, väljalaskeaasta jm.)	Inventarinumber	Tehase-(väljalaske-) number	Põhivahendite jääk 1. jaanuariks 1965. a.	Vahelehed				
							Põhivahendite liikumine		Põhivahendite jääk *1. juuliks* 1965. a.	Põhivahendite liikumine	
Sissetulek	Väljaminek						1965. a. I kvartalis	1965. a. II kvartalis		1965. a. III kvartalis	1965. a. IV kvartalis
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
—	—	*25. II 1958. a.*	*Kaubasajandikkaalud (mark BCP) koos vihtide kompleksiga (9 tk.)*	*21*	*18936*	*90.—*	—	—	*90.—*	—	—
							—	—		—	—
—	—	*20. IV 1959. a.*	*Kapp toidukaupade jaoks (mark ШЯ) kahe riiuliga ja väljatõmmatavate laegastega*	*22*	—	*250.—*	—	—	*250.—*	—	—
							—	—		—	—
—	—	*18. VI 1959. a.*	*Kapp gastronoomiakaupade jaoks (mark ШМ-1) kahe riiuliga ülemises osas ja lahtilükatavate ustega alumises osas*	*23*	—	*240.—*	—	—	*240.—*	—	—
							—	—		—	—
48	—	*25. VI 1965. a.*	*Külmutuslett-vitriin (mark ПВ-6)*	*24*	*9657*		—	*670.—*	*670.—*	—	—
							—	—		—	—

Põhivahendite jääk 1. jaanuariks 1965. a.	Kulumise summa 1. I 1960. a. või teistelt organisatsioonidelt ülevõtmise kuupäevaks	Kapitaalremontide tegemise ajad				Kulumise arvestus aasta kohta				Märkmed väljakandmise kohta		
		Viimane kanne enne raamatu avamist		Kanne		Kapitaalremondiks		Täielikuks taastamiseks			Kulumise summa aastas	
		aasta ja kuu	nr.	aasta ja kuu	nr.	Aastanorm %-des	Summa	Aastanorm %-des	Summa	Aasta ja kuu	Kapitaalremondiks	Täielikuks taastamiseks
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
90.—	*16.—*					*4,6*	*4—14*	*7,0*	*6—30*			
250.—	*60.—*					*5,0*	*12—50*	*8,0*	*20.—*			
240.—	*29.—*					*5,0*	*12.—*	*8,0*	*19—20*			
670.—	—					*7,0*	*46—90*	*4,5*	*30—15*			

Kuna niisugused operatsioonid tähendavad ühtedele kooperatiivorganisatsioonidele põhivahendite vähenemist ja teistele kooperatiivorganisatsioonidele või -ettevõtetele põhivahendite suurenemist, vaadeldakse neid operatsioone edaspidi põhivahendite väljamineku arvestuse käsitlemisel.

§ 47. PÕHIVAHENDITE KULUMISE JA AMORTISATSIOONIERALDISTE ARVESTUS

Majandis kasutatavad põhivahendid aegamööda kuluvad ja kaotavad lõpuks täielikult oma tootmisliku tähtsuse. Põhivahendite kulumine vähendab nende algväärtust, kuid põhivahendite kontolt seda vähenemist maha ei kanta. Põhivahendite esialgse väärtuse vähenemine nende kulumise tagajärjel arvestatakse eraldi reguleerival (kontraaktiivsel) kontol nr. 141 «Põhivahendite kulumine». Põhivahendite kulumist arvestatakse igakuuliselt ja näidatakse samade ettevõtete bilanssides, kus arvestatakse põhivahendeid endid. Põhivahendite kulumise summad määratakse kindlaks lähtudes kehtestatud amortisatsioonieraldiste normidest põhivahendite täielikuks taastamiseks ja ka osaliseks taastamiseks (kapitaalremondiks). Amortisatsiooni- ja kulumissummade arvestamise kord on toodud allpool koos amortisatsioonieraldiste arvestuse selgitusega.

Põhivahendite maksumuse vähenemine nende kulumise tagajärjel kutsub esile vastavalt ka põhifondi vähenemise. Seepärast tehakse organisatsiooni juhatuse raamatupidamises arvestatavate põhivahendite kulumise kohta kanne:

Deebet — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond».
Kreedit — konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine».

Iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtteis debiteeritakse kulumise arvestamisel konto nr. 60 «Sisemised arveldused» allkontot «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal» ja krediteeritakse konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine». Ettevõtte teate alusel debiteeritakse sel puhul organisatsiooni juhatuses kontot nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond» ja krediteeritakse konto nr. 60 «Sisemised arveldused» allkontot «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal».

Näide. Iseseisvale bilansile eraldatud universaalkaupluses on arvestatud põhivahendite kulumist jooksval kuul 60 rubla, sellest 35 rubla kapitaalremondiks ja 25 rubla täielikuks taastamiseks.

See operatsioon kajastub kontodel järgmiselt:

1. Universaalkaupluse raamatupidamises

Konto nr. 60
allkonto «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal»

D	K
60.—	

Konto nr. 141
«Põhivahendite kulumine» (kapitaalremondiks)

D	K
	35.—

Konto nr. 141
«Põhivahendite kulumine» (täielikuks taastamiseks)

D	K
	25.—

2. Juhatuse raamatupidamises

Konto nr. 60
allkonto «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal»

D	K
	60.—

Konto nr. 111
«Põhi-. (põhikirja-) fond»

D	K
60.—	

Konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine» analüütilist arvestust peetakse eraldi: a) põhivahendite kapitaalremondi jaoks; b) põhivahendite täieliku taastamise jaoks. Konto nr. 141 analüütilise arvestuse jaoks kasutatakse raamatut vorm K-17, milles on lahtrid nii deebet- kui ka kreeditkäivete jaoks.

Üksiku põhivahendi kulumise summa (täielikuks taastamiseks) määratakse vajaduse korral kindlaks (selle likvideerimisel või üleandmisel) põhivahendite analüütilise arvestuse raamatu järgmiste näitajate alusel: objekti esialgne maksumus, tema ekspluatatsioonis olemise aeg ja amortisatsioonieraldiste norm.

Põhivahendite analüütilise arvestuse raamatus on olemas andmed iga eseme kulumise kohta seisuga 1. jaanuariks 1960. Selleks kuupäevaks toimus rahvamajanduses põhivahendite ümberhindamine ja kulumise kindlaksmääramine, lähtudes iga üksiku eseme füüsilisest seisukorrast.

Vajalikel juhtudel kasutatakse neid andmeid üksikute põhivahendite (esemete) kulumise summa kindlaksmääramiseks. Perioodi kohta pärast 1. jaanuari 1960 määratakse üksikute põhivahendite (esemete) kulumise summa kindlaks lähtudes nende maksumusest, amortisatsioonieraldiste normidest (täielikuks taastamiseks) ja põhivahendi ekspluatatsioonis olemise ajast.

Raamatus olevad andmed kapitaalremondi tegemise aegade kohta kannavad ainult õiendi iseloomu.

Rahvamajanduse kõigi harude edasiarendamiseks vajatakse eri-

lisi vahendeid. mis taastaksid kulunud põhivahendeid (kapitaalremontide või nende täieliku taastamise teel), samuti aitaksid nende arvu suurendada. Üheks niisuguseks allikaks on amortisatsioonieraldised.

Amortisatsioonieraldisi arvestatakse kindlaksmääratud aastanormide järgi, enamikul juhtudel protsentides põhivahendite algmaksumusest. Need normid on diferentseeritud põhivahendite üksikute liikide ja gruppide viisi.

Amortisatsioonieraldiste normid on kindlaks määratud eraldi tootmishoonete, mittetootmishoonete ja elumajade jaoks.

Amortisatsioonieraldiste üldine norm, nagu juba tähendatud, jaguneb kahte ossa, millest üks suunatakse kapitaalremondi finantseerimiseks ja teine põhivahendite täielikuks taastamiseks. Näiteks, kivist kergseintega tootmishoonete üldine amortisatsioonieraldiste aastanorm on 3,2%, sellest kapitaalremondiks 1,7% ja täielikuks taastamiseks 1,5%. Kontroll-kassaaparaatide ja muu kaubandusliku inventari üldine amortisatsioonieraldiste aastanorm on 13,5%, sellest kapitaalremondiks 6,5% ja täielikuks taastamiseks 7%.

Üksikute tootmisliikide iseärasused, seadmete ekspluateerimise režiim, looduslikud tingimused ja agressiivse keskkonna mõjutused, mille tagajärjel põhivahendid kas suuremal või vähemal määral kuluvad, võetakse amortisatsioonieraldiste arvestamise juures arvesse vastavate paranduskoefitsientide abil.

Amortisatsioonieraldiste paranduskoefitsiente kasutatakse suurema või väiksema koormatuse puhul tavaliselt ainult kapitaalremondi amortisatsioonieraldiste suhtes, sest kapitaalremont on otseselt sõltuv seadme füüsilise kulumise astmest. Näiteks, leivatööstuse seadmete amortisatsioonieraldiste norm kapitaalremondiks (7,2%) on määratud kindlaks kahe vahetusega töörežiimist lähtudes. Tingimustes, kus töötatakse kolme vahetusega, kasutatakse kapitaalremondi amortisatsioonieraldiste kindlaksmääratud normi juures paranduskoefitsienti mitte üle 1,2, kuid ühe vahetusega töötamise puhul mitte üle 0,8.

Kapitaalremondi amortisatsioonieraldiste normides on ette nähtud kulutusi ka seadmete ja liikuva koosseisu moderniseerimiseks, kui see viiakse läbi üheaegselt kapitaalremondiga. Nendesse normidesse on liidetud samuti kulutused keskmiseks remondiks, mis toimub perioodiliselt pikema aja kui ühe aasta tagant.

Eespool on mainitud, et amortisatsiooni aastanormid on kindlaks määratud peamiselt protsentides põhivahendite algmaksumusest. Mõnevõrra teisiti arvestatakse veoautode ja nende järelvankrite amortisatsioonieraldisi. Autode amortisatsioonieraldiste norm kapitaalremondiks on määratud protsentides auto maksumusest iga tegelikult läbisõidetud 1000 km kohta, kuna amortisatsioonieraldiste norm täielikuks taastamiseks on välja arvestatud protsentides auto maksumusest, sõltuvalt kasutamisaja kestusest. Näi-

teks, keskmise tonnaažiga autodel, mille kandejõud on 2 kuni 4 tonni, on kapitaalremondi normiks määratud 0,45% autode maksumusest 1000 km läbisõidu kohta ja aastanormiks täielikuks taastamiseks 12,9% autode maksumusest.

Amortisatsioonieraldisi, samuti nagu põhivahendite kulumise arvestusi, tehakse iga kuu ühe kaheteistkümnendiku suuruses aastanormi alusel arvutatud summalt, mis on tuletatud antud kuu 1. kuupäevaks arvel olevate põhivahendite algmaksumusest.

Teisiti arvutatakse veoautode ja järelvankrite amortisatsioonieraldisi kapitaalremondiks. Sel arvutamisel tuleb arvesse võtta auto tegelik läbisõit kuus. Selgitame seda järgmise näite abil.

Auto GAZ 51-A sõitis aruandekuul 2500 km. Auto algmaksumus on 1080 rubla. Lähtudes toodud andmetest on auto amortisatsioonieraldiste summa kapitaalremondiks aruandekuul:

$$\frac{0{,}45 \times 2{,}5 \times 1080}{100} = 12 \text{ rbl. } 15 \text{ kop.}$$

Ekspluatatsiooni võetud põhivahenditelt arvestatakse amortisatsioonieraldisi alates ekspluatatsiooni võtmise kuule järgneva kuu 1. kuupäevast, kuna ekspluatatsioonist väljalangenud põhivahenditelt lõpetatakse amortisatsioonieraldiste tegemine alates selle kuu 1. kuupäevast, mis järgneb väljalangemise kuule.

Põhivahendite amortisatsioonieraldiste ja kulumise arvestamine toimub tavaliselt *võrdsetes summades.*

Elumajade puhul tehakse aga amortisatsioonieraldisi ainult kapitaalremondiks ettenähtud normide ulatuses, kuna kulumist arvestatakse nii kapitaalremondiks kui ka täielikuks taastamiseks ettenähtud normide järgi.

Mõningate põhivahendite objektide puhul ei tehtagi amortisatsioonieraldisi ega kajastata kulumise summat.

Nende hulka kuuluvad: produktiivloomad, härjad, põdrad, linnud ja mesilaspered; raamatukogufond; põhivahendid, mis ettenähtud korras on konserveeritud.

Tööloomade puhul (välja arvatud härjad ja põdrad) on amortisatsioonieraldiste normid määratud ainult täielikuks taastamiseks.

Varus olevate seadmete ja transpordivahendite puhul (reserv laos), mis arvestatakse tegutseva ettevõtte bilansis, toimub amortisatsiooni (kulumise) arvestus samuti ainult täielikuks taastamiseks.

Õppeasutuste (välja arvatud nende kõrvalettevõtted, millele planeeritakse finantstulemusi), klubide, punanurkade ja muude erifondide arvel ülalpeetavate asutuste põhivahenditelt amortisatsiooni ei arvestata — nendelt arvestatakse ainult kulumist.

Rendile antud põhivahenditelt arvestab amortisatsioonieraldisi *rendileandja.* Renditud põhivahenditele tehtud kapitaalkulutused,

mis kuuluvad rendilepingu tähtaja lõppemisel üleandmisele rendileandjale, amortiseeritakse igakuuliselt *rendilevõtja* poolt rendiaja jooksul, lähtudes kehtestatud normidest.

Amortisatsioonieraldised liidetakse tööstusettevõtetes väljastatava toodangu omamaksumusse, kuna kaubandus- ja varumisettevõtetes kantakse need käibekuludesse, mis omakorda kaetakse kaubandusliku mahahindlusega. Seoses sellega saadakse valmistoodete ja kaupade realiseerimisel amortisatsioonieraldised rahaliste vahendite näol tagasi koos müügisummaga kui osa, mis oli liidetud nende müügimaksumusse.

Tarbijate kooperatsioonis kantakse peale amortisatsioonieraldiste kapitaalmahutuste finantseerimiseks veel eraldisi kasumilt ning mõningaid teisi vahendeid, mis koos moodustavad kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi. Amortisatsioonieraldisi koos selle fondi teiste vahenditega hoitakse Riigipanga erikontol.

See fond, mida arvestatakse konto nr. 112 allkontol «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond», jaguneb analüütilises arvestuses «Kapitaalmahutuste finantseerimise fondiks» ja «Kapitaalremondi finantseerimise fondiks».

NSV Liidu tarbijate kooperatsiooni volinike VI kongressi määrusega (august 1962) on ette nähtud tarbijate kooperatiivide ja tarbijate kooperatiivide liitude kapitaalmahutusteks määratud vahendite koondamine vabariiklikesse (ANSV) tarbijate kooperatiivide liitudesse ning ilma oblastilise jaotuseta liiduvabariikide tarbijate kooperatiivide liitudesse.

Seoses sellega on kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi põhimääruses ette nähtud, et tarbijate kooperatiivid ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud (oma majandi osas) kannavad amortisatsioonieraldisi kapitaalmahutuste finantseerimiseks (s. t. põhivahendite täielikuks taastamiseks) kõrgemalseisvate organisatsioonide poolt määratud tähtaegadel, kuid mitte hiljemalt kui aruandekuule järgneva kuu 15. kuupäeval üle vabariiklike (ilma oblastilise jaotuseta) tarbijate kooperatiivide liitude kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi eriarvele. Amortisatsioonieraldiste see osa, mis on ette nähtud kapitaalremondiks, arvestatakse vastava kooperatiivorganisatsiooni (tarbijate kooperatiivi, rajooni tarbijate kooperatiivide liidu) oma fondi.

Vastavalt eespool toodud eeskirjadele kajastatakse tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude juhatusega ühisel bilansil arvestatavate kaubandus-, varumis-, tootmis-, kõrval- ja toitlustusettevõtete põhivahendite amortisatsioonieraldisi raamatupidamise kontodel järgmiselt:

a) amortisatsioonieraldiste puhul täielikuks taastamiseks:

Deebet — käibekulude, tootmiskulude, transpordi- ja kõrvalettevõtete ekspluatatsioonikulude, toitlustusettevõtete kulude ning halduskulude kontod (vastavalt kuuluvusele)

Kreedit — konto nr. 112 «Erifondid ja sihtlaekumised» allkonto «Eraldised kõrgemalseisvale organisatsioonile edasiandmisele kuuluvatesse fondidesse»

b) amortisatsioonieraldiste puhul kapitaalremondiks:

Deebet — käibekulude, tootmiskulude, transpordi- ja kõrvalettevõtete ekspluatatsioonikulude, toitlustusettevõtete kulude ning halduskulude kontod (vastavalt kuuluvusele)
Kreedit — konto nr. 112 «Erifondi ja sihtlaekumised» allkonto «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond» (analüütilises arvestuses «Kapitaalremondi finantseerimise fond»).

Tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude isemajandavad mittepõhikirjalised ettevõtted kannavad amortisatsioonieraldised oma ettevõtete põhivahenditelt üle kooperatiivorganisatsiooni juhatuse bilansile.

Seda tehakse järgmiselt: iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtted kannavad amortisatsioonieraldiste summad nende kontode deebetisse, kus arvestatakse käibe- ja tootmiskulusid, krediteerides konto nr. 60 allkontot «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal».

Kooperatiivorganisatsiooni juhatus kannab need summad isemajandavate ettevõtete teadete alusel konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal» deebetisse ja konto nr. 112 allkonto «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond» (amortisatsioonieraldised kapitaalremondiks) ning allkonto «Eraldised kõrgemalseisvale organisatsioonile edasiandmisele kuuluvatesse erifondidesse» (amortisatsioonieraldised täielikuks taastamiseks) kreeditisse.

Näide. Iseseisvale bilansile eraldatud universaalkaupluses arvestati jooksval kuul amortisatsioonieraldisi kokku summas 60 rbl., sellest 35 rbl. kapitaalremondiks ja 25 rbl. täielikuks taastamiseks.

Seoses asjaoluga, et amortisatsioonieraldised antakse üle kooperatiivorganisatsiooni juhatuse bilanssi, kajastatakse see operatsioon järgmistel kontodel:

a) Universaalkaupluse raamatupidamises

Konto nr. 171
allkonto «Jaeettevõtete käibekulud»

D	K
60	

Konto nr. 60
allkonto «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal»

D	K
	60

b) Juhatuse raamatupidamises

Konto nr. 60
allkonto «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal»

D	K
60	

Konto nr. 112
allkonto «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond»

D	K
	35

Konto nr. 112
allkonto «Eraldised kõrgemalseisvale organisatsioonile edasiandmisele kuuluvatesse erifondidesse»

D	K
	25

Juhatuse raamatupidamises tehaksé need kanded ettevõtte teate alusel.

Kanded universaalkaupluse raamatupidamises allkonto «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal» deebetisse ja juhatuse raamatupidamises selle allkonto kreeditisse tehakse siis, kui universaalkauplus tasub selle võlgnevuse.

Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude põhikirjalised varumiskontorid annavad amortisatsioonieraldised kapitaalremondiks üle oma rajooni tarbijate kooperatiivide liidule, kuna amortisatsioonieraldised täielikuks taastamiseks annavad need üle oma vabariiklikule tarbijate kooperatiivide liidule. Seepärast kantakse amortisatsioonieraldiste summad põhikirjalistes varumiskontorites nende kontode deebetisse, kus arvestatakse käibekulusid, halduskulusid ja muid kulusid, ning konto nr. 112 allkonto «Eraldised kõrgemalseisvale organisatsioonile edasiandmisele kuuluvatesse erifondidesse» kreeditisse (analüütilises arvestuses — amortisatsioonieraldised kapitaalremondiks rajooni tarbijate kooperatiivide liidule ning amortisatsioonieraldised täielikuks taastamiseks vabariiklikule tarbijate kooperatiivide liidule). Kõrgemalseisvatele organisatsioonidele tegelikult ülekantud amortisatsioonieraldiste summad kantakse nimetatud allkonto deebetisse.

Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatuses debiteeritakse Riigipanga väljakirjutuse alusel varumiskontorilt laekunud kapitaalremondi amortisatsioonieraldiste summaga kontot nr. 12 «Erifondide vahendid pankades» ja krediteeritakse konto nr. 112 allkontot «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond» (analüütilises arvestuses konto «Kapitaalremondi finantseerimise fond»).

Arvestuste alusel koostatakse memoriaalorderid eraldi amortisatsioonieraldiste kohta ja eraldi põhivahendite kulumise kohta.

Põhivahendite kulumise ja amortisatsioonieraldiste summade arvestus koostatakse põhivahendite analüütilise arvestuse raamatu (vorm K-9) andmete alusel. Selle raamatu paremale poolele kirjutatakse iga põhivahendi (eseme), välja arvatud veoautod ja järelvankrid, kulumise aastanorm (protsentides) ja amortisatsioonieraldiste summa eraldi kapitaalremondiks ning eraldi täielikuks taastamiseks. Veoautode ja järelvankrite puhul kantakse sellesse raamatusse amortisatsioonieraldiste aastanorm ja summa ainult täielikuks taastamiseks, kuna kapitaalremondiks suunatava osa puhul näidatakse ainult norm protsentides masinate maksumusest 1000 km läbisõidul. Summade väljaarvestamine toimub igakuuliselt eraldi tehtud arvestuste järgi eespool toodud korra kohaselt.

Põhivahendite analüütilise arvestuse raamatusse kantud amortisatsioonieraldiste (kulumise) aastased summad arvestatakse kokku raamatu avamise kuupäevaks ja iga aasta 1. jaanuariks põhivahendite üksikute asukohtade järgi (materiaalselt vastutavate isikute viisi) ning kogu põhivahendite konto kohta tervikuna.

Amortisatsioonieraldiste summade kajastamiseks raamatupidamise kontodel tuleb need summad grupeerida vastavate tegevusharude põhivahendite viisi ja arvutada ühe kuu amortisatsiooni summa. Vastavate tegevusharude põhivahendite kuulised amortisatsioonieraldiste ja kulumise summad (eraldi kapitaalremondiks ja eraldi täielikuks taastamiseks) leitakse jagades terve aasta summa 12-ga.

Amortisatsioonieraldiste summa kindlaksmääramine antud kuu jaoks toimub lähtudes eelmise kuu amortisatsioonisummast (eraldi kapitaalremondiks ja eraldi täielikuks taastamiseks), korrigeerides seda seoses muudatustega, mis on toimunud põhivahendite koosseisus selsamal eelmisel kuul.

Et saada andmeid üksikute tegevusharude amortisatsioonieraldiste summade kohta, samuti amortisatsioonieraldiste muudatuste kohta, seoses põhivahendite sissetulekuga ja väljaminekuga, soovitatakse pidada erilist andmikku vormil, mis on toodud lehekuljel 199. Niisugune andmik avatakse aasta peale eraldi amortisatsioonieraldiste jaoks kapitaalremondiks ja eraldi amortisatsioonieraldiste jaoks taastamiseks. Kõik andmikku tehtavad sissekanded toimuvad põhivahendite analüütilise arvestuse (raamat vorm K-9) andmete alusel. Iga tegevusharu kohta kirjutatakse andmikku kaks amortisatsioonieraldiste kokkuvõtet: terve aasta kohta ja 1/12 aastasummast.

Vaatleme põhivahendite amortisatsiooni arvestuse ja memoriaalorderite koostamise korda järgmise näite põhjal.

Näide. Tarbijate kooperatiivis olid amortisatsioonieraldised põhivahendite seisult 1. jaanuariks 1965. a. järgmised (1/12 aastasummast):

	Kapitaal-remondiks	Täielikuks taastamiseks
Kontor	15.—	12.—
Kaubandusettevõtted	89.—	73.—
Toitlustusettevõtted	33.—	27.—
Varumisettevõtted	16.—	13.—
Leivatööstus	20.—	16.—
Hobutransport (välja arvatud hobused)	7.—	6.—
Tööloomad (hobused)	—	8.—
Kokku	180 rbl.	155 rbl.

Jaanuarikuus 1965. a. sissetulnud põhivahendite amortisatsioonieraldised olid (1/12 aastasummast):

	Kapitaalremon-diks	Täielikuks taastamiseks
Kaubandusettevõtteis	22 rbl.	24 rbl.
Leivatööstuses	6 „	5 „

Jaanuarikuus 1965. a. leivatööstusest väljaläinud põhivahendite amortisatsioonieraldised olid (1/12 aastasummast): kapitaalremondiks 3 rubla ja täielikuks taastamiseks 2 rubla.

Lähtudes nendest andmetest koostatakse põhivahendite amortisatsiooni ja kulumise arvestus 1965. a. veebruarikuu kohta leheküljel 200 toodud vormil.

Toodud arvestuse andmete alusel koostatakse järgmised memoriaalorderid:

a) põhivahendite kulumise arvestamise kohta:

Deebet — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja) fond»,
Kreedit — konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine» 387 rbl.

b) amortisatsiooni arvestamise kohta:

Deebet — konto nr. 171 «Kaubanduse käibekulud» 235 rbl.
„ — konto nr. 172 «Toitlustusettevõtete kulud» . . . . . 60 rbl.
„ — konto nr. 173 «Varumise käibekulud» 29 rbl.
„ — konto nr. 52 «Tootmise üldkulud» . . 42 rbl.
„ — konto nr. 51 «Transpordi- ja kõrvalettevõtete majandamine . . . . 21 rbl.
Kreedit — konto nr. 112 «Erifondid ja sihtlaekumised» . . . . . 387 rbl.

Kapitaalremont
(eraldiste sihitus)

ANDMIK

amortisatsioonieraldiste muutumiste kohta 1965. aastal seoses põhivahendite sissetuleku ja väljaminekuga

Tegevusharu ja ettevõtte nimetus	Amortisatsioonieraldiste summa 1. jaanuari põhivahendite seisu juures	Amortisatsioonieraldiste summa muudatused aasta kestel				jne.
		Jaanuaris		Veebruaris		
		põhivahendite sissetuleku puhul	põhivahendite väljamineku puhul	põhivahendite sissetuleku puhul	põhivahendite väljamineku puhul	
Kaubandus						
Tarbijate kooperatiivi kontor	180.—	—	—			
Kauplus nr. 1	120.—	72.—	—			
jne.						
Kokku kaubanduses:						
a) arvestus terve aasta kohta	1248.—	264.—	—			
b) 1/12 aastasummast . .	104.—	22.—				
Varumine						
Varumisladu	192.—	—	—			
Kokku varumises:						
a) arvestus terve aasta kohta	192.—	—	—			
b) 1/12 aastasummast . . .	16.—	—	—			
jne.						
Kokku tarbijate kooperatiivis:						
a) arvestus terve aasta kohta	2160.—	336.—	36.—			
b) 1/12 aastasummast . . .	180.—	28.—	3.—			

Toodud amortisatsiooni arvestuse andmeid kasutatakse samuti analüütiliste kannete tegemiseks kontodele nr. 141 ja nr. 112.

Konto nr. 141 analüütilisele kontole «Põhivahendite kulumine kapitaalremondi osas» kantakse 205 rubla ja analüütilisele kontole «Põhivahendite kulumine täieliku taastamise osas» — 182 rubla.

Konto nr. 112 allkontole «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond» avatud analüütilisele kontole «Kapitaalremondi finantseerimise fond» kantakse 205 rubla, kuna vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu analüütilisele kontole (allkontole «Eraldised kõrgemalseisvale organisatsioonile edasiandmisele kuuluvatesse fondidesse») kantakse 182 rbl.

PÕHIVAHENDITE AMORTISATSIOONI ARVESTUS

veebruarikuul 1965. a.

Tegevusharu nimetus	Arvestatud amortisatsiooni eelmise kuu eest		1/12 aasta amortisatsiooni summast eelmisel kuul sissetulnud põhivahenditelt		1/12 aasta amortisatsiooni summast eelmisel kuul väljaläinud põhivahenditelt		Tuleb arvestada aruandekuul			Korr. kontode nr. amortisatsiooni arvestusel
	kapitaalremondiks	täielikuks taastamiseks	kapitaalremondiks	täielikuks taastamiseks	kapitaalremondiks	täielikuks taastamiseks	kapitaalremondiks	täielikuks taastamiseks	Kokku	
Tarbijate kooperatiivi kontor	15.—	12.—	—	—	—	—	15.—	12.—	27.—	171
Kaubandusettevõtted	89.—	72.—	22.—	24.—	—	—	111.—	97.—	208.—	171
Toitlustusettevõtted	33.—	27.—	—	—	—	—	33.—	27.—	60.—	172
Varumisettevõtted	16.—	13.—	—	—	—	—	16.—	13.—	29.—	173
Leivatööstus	20.—	16.—	6.—	5.—	3.—	2.—	23.—	19.—	42.—	52
Hobutransport (välja arvatud hobused)	7.—	6.—	—	—	—	—	7.—	6.—	13.—	51
Tööloomad (hobused)	—	8.—	—	—	—	—	—	8.—	8.—	51
Kokku	180.—	155.—	28.—	29.—	3.—	2.—	205.—	182.—	387.—	—

§ 48. PÕHIVAHENDITE LIKVIDEERIMISE JA ÜMBERPAIGUTUSE ARVESTUS

Põhivahendeid kantakse ettevõtteis maha nende kulumise, teistele organisatsioonidele üleandmise jne. puhul.

Põhivahendite väljamineku vormistamise dokumentatsioon oleneb põhiliselt väljamineku iseloomust. Täieliku kulumise tagajärjel oma tootmisliku tähtsuse kaotanud põhivahendite väljaminek vormistatakse põhivahendite likvideerimise aktiga. Põhivahendite andmist oma isemajandavatele ettevõtetele, samuti nende üleandmist ühelt kooperatiivorganisatsioonilt teisele vormistatakse põhivahendite vastuvõtmise-üleandmise aktiga. Põhivahendite ümberpaigutamist antud organisatsiooni ühest ettevõttest teise vormistatakse saatekirjaga.

Et määrata kindlaks seadmete, majapidamisinventari ja muude põhivahendite esemete kõlbmatust edaspidiseks kasutamiseks, taastamisremondi võimatust ja ebaefektiivsust, samuti et vormistada vajaliku dokumentatsiooniga nende põhivahendite mahakandmist kooperatiivorganisatsioonide ja ettevõtete bilanssidest, moodustatakse spetsiaalsed komisjonid Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse poolt kinnitatud korra kohaselt. Autode ja muude riiklike inspektsioonide poolt kontrollitavate põhivahendite (objektide) kõlbmatuse kindlakstegemiseks kutsutakse komisjoni tööst osa võtma ka vastavate inspektsioonide esindajad.

Komisjonid teostavad mahakandmisele kuuluva objekti vahetu ülevaatuse, määravad kindlaks mahakandmise põhjused ning selles süüdi olevad isikud (mõnedel juhtudel), mahakantava objekti üksikute sõlmede, detailide ning materjalide kasutamise võimalikkuse ning nende võimaliku realiseerimise või arvelevõtmise hinna. Peale selle koostavad nad objekti mahakandmise akti.

Näide. Tarbijate kooperatiivi juhatuse otsusel lammutati söökla lagunenud kuurihoone. Kuuri esialgne maksumus oli 450 rubla, kulumise summa — 375 rubla. Kuuri lammutanud töölistele arvestati töötasu 15 rubla ja sotsiaalkindlustuseks 68 kopikat. Kuuri lammutamisel saadi ehituseks kõlbmatut metsamaterjali 40 rubla väärtuses, mis anti sööklale üle küttematerjalina.

Sööklat arvestatakse tarbijate kooperatiivi juhatusega ühisel bilansil.

Põhivahendite väljamineku kohta on koostatud järgmise vormi kohane põhivahendite likvideerimise akt.

Organisatsioon: Järva Tarbijate Kooperatiivi söökla

PÕHIVAHENDITE LIKVIDEERIMISE AKT Nr. *1*

10. jaanuaril 1965. aastal

Komisjon koosseisus: *Järva Tarbijate Kooperatiivi juhatuse aseesimees A. Piir (komisjoni esimees), ehitustehnik N. Karu, vanemraamatupidaja A. Aru ja söökla juhataja P. Teeäär (liikmed),* mis on määratud *Järva Tarbijate Kooperatiivi juhatuse korraldusega 8. jaanuarist 1965. a. nr. 4,* vaatas *söökla juhataja avalduse alusel* üle *Järva Tarbijate Kooperatiivi söökla juures oleva hoone-kuuri ja leidis, et see kuulub likvideerimisele (lammutamisele) järgmistel põhjustel:*

1. Kasutamisele võetud *jaanuaris 1930. aastal.*
2. Kapitaalremonte on tehtud ..... summas ..... rubla.
3. Tehniline seisukord ja likvideerimise põhjused — *täielikult lagunenud, mille tõttu edaspidiseks sihipäraseks kasutamiseks kõlbmatu.*
4. Komisjoni otsus: *kuulub lammutamisele. Likvideerimisest saadud metsamaterjalid anda üle söökla küttematerjalina nende muuks otstarbeks kasutamiskõlbmatuse tõttu.*

LIKVIDEERIMISE ARVESTUS

Esialgne maksumus: *rbl. 450.—.* Kulumise summa *rbl. 375.—.*

Likvideerimise kulud			Likvideerimisest saadud			
Dokumendi nimetus ja nr.	Kulukirjed	Summa	Dokumendi nimetus ja nr.	Väärtuste liigid	Kogus	Summa
Töötasuleht nr. 3	*Töötasu*	*15.—*	*Saabumiskiri nr. 21*	*Palgid*	*20 m²*	*40 rbl.*
	Sotsiaalkindlustus	*68 kop.*				

Likvideerimise tulemus ..... *kahjum 35 rbl.*
Likvideerimise kulud ..... *15 rbl. 68 kop.*

Kokku *50 rbl. 68 kop.*

Põhivahend on raamatust välja kantud.

Pea-(vanem-) raamatupidaja *Aru*

Akti ja likvideerimise tulemid kinnitan:

18. jaanuaril 1965. a. Juhatuse esimees *Sepre*

Täielikult ärakulunud põhivahendite (hoonete, ehitiste, masinate jne.) likvideerimise korral tehakse järgmised kanded:

1) likvideeritud põhivahendite mahakandmisel:

Deebet — konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine» — likvideeritud põhivahendite kulumise summa (täieliku taastamise osas)

Deebet — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond» — likvideeritud põhivahendite jääkmaksumus (algmaksumus, millest on maha arvatud kulumine).

Kreedit — konto nr. 90 «Põhivahendid» — likvideeritud põhivahendite algmaksumus

2) põhivahendite likvideerimisel saadud materiaalsete ja rahaliste vahendite arvelevõtmisel:

Deebet — konto nr. 40 «Tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks», konto nr. 42 «Majapidamismaterjalid» ja muud kontod, milledel arvestatakse materiaalseid ning rahalisi vahendeid

Kreedit — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond» — põhivahendite likvideerimisel (hoonete ja ehitiste lammutamisel, seadmete demonteerimisel jne.) saadud materiaalsete ja rahaliste vahendite maksumus

3) põhivahendite likvideerimiskulude kohta:

Deebet — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond»

Kreedit — konto nr. 26 «Töölised ja teenistujad», nr. 23 «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid» jt.

Põhivahendite likvideerimise tulemused selguvad põhifondi deebet- ja kreeditkannete kõrvutamisel: kui deebetisse kantud summad ületavad kreeditisse kantud summasid, on põhivahendite likvideerimisest saadud kahju, ning vastupidi, kui kreeditisse kantud summad ületavad deebetisse kantuid, on saadud kasu.

Eespool toodud hoone (kuuri) likvideerimisakti alusel tuleb Järva Tarbijate Kooperatiivis teha järgmised kanded:

1) likvideeritud objekti algmaksumuse mahakandmisel . . . . . 450 rbl.
Sellest summast tuleb maha kanda:
kulumise arvel . . . . . 375 rbl.
põhifondi arvel . . . . . 75 rbl.
2) saadud puidu (kütuse) arvelevõtmisel . . . 40 rbl.
3) likvideerimiskulude kajastamisel . . . . . 15 rbl. 68 kop.

Kontodele kantakse need operatsioonid järgmiselt:

Konto nr. 90
«Põhivahendid»

D	K
Saldo 50000.—	450.— (1

Konto nr. 141
«Põhivahendite kulumine» (täieliku taastamise osas)

D		K
1) 375.—	Saldo 7000.—	

Konto nr. 40
«Tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks»

D		K
2) 40—		

Konto nr. 111
«Põhi- (põhikirja-) fond»

D		K
1) 75.—		40.— 2)
3) 15.—		
4) —.68		
90—68		40.—

Konto nr. 26
«Töölised ja teenistujad»

D		K
	15.— (3	

Konto nr. 23
allkonto «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal»

D		K
		—.68 4)

Põhifondi tehtud kannetest on näha, et objekti likvideerimisest saadi kahjumit 50 rbl. 68 kop. (90 rbl. 68 kop. miinus 40 rbl.).

Täielikult amortiseerimata põhivahendite (välja arvatud hooned) likvideerimisest saadud kahjumid kantakse ettevõtte või organisatsiooni majandusliku tegevuse tulemuste arvele, välja arvatud need juhud, mil seadmete asendamine toimub vastavalt uue tehnika juurutamise plaanile.

Iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtted (välja arvatud põhikirjalised) ei kasuta kontot «Põhi- (põhikirja-) fond». Põhivahendite likvideerimisel debiteerivad ja krediteerivad nad konto «Põhi- (põhikirja-) fond» asemel konto nr. 60 «Sisemised arveldused» allkontot «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal». Organisatsiooni juhatuse raamatupidamises tehakse isemajandavalt ettevõttelt saadud teate alusel kanded põhifondi kontosse ja allkontosse «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal».

Põhivahendite üleandmisel teistele organisatsioonidele pikaajaliste arvlemiste korras tehakse järgmised kanded:

a) põhivahendeid saanud organisatsioonilt saadava summa peale:

Deebet — konto nr. 70 «Eemaldatud vahendid» allkonto «Antud laenud»

Kreedit — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond»

b) üleantud põhivahendite maksumuse mahakandmisel:

Deebet — konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine» (täieliku taastamise osas)

Deebet — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond» — tasuliselt üleantud põhivahendite jääkmaksumus (algmaksumus, millest on maha arvatud kulumine)

Kreedit — konto nr. 90 «Põhivahendid» — üleantud põhivahendite algmaksumus.

Põhivahendite tasuta üleandmisel ühelt kooperatiivorganisatsioonilt teisele (määrustega ja juhenditega ettenähtud juhtudel) krediteeritakse üleandva organisatsiooni juures kontot nr. 90 «Põhivahendid» nende algmaksumusega ja debiteeritakse kahte kontot: 1) kontot nr. 141 «Põhivahendite kulumine» — põhivahendite kulumise summaga (täieliku taastamise osas); 2) kontot nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond» — jääkmaksumusega. Sealjuures on soovitav nõuda põhivahendid vastuvõtnud organisatsiooni raamatupidamiselt õiendit, mis kinnitab põhivahendite arvelevõtmist, näidates ära memoriaalorderi kuupäeva ja numbri.

Põhivahendeid tasuta saanud organisatsioonid teevad kanded kontode vastupidise korrespondeeringuga. Selgitame seda järgmise näite abil.

Näide. Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse määruse alusel anti tarbijate kooperatiivile üle tasuta kaubandushoone. Hoone algmaksumus on rajooni tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamise andmetel 5500 rubla ja selle hoone kulumine (täieliku taastamise osas) 500 rubla. Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse määruse ja vastuvõtmise-üleandmise akti alusel tuleb teha järgmised kanded:

a) Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamises

Konto nr. 90 «Põhivahendid»		Konto nr. 111 «Põhi-(põhikirja-) fond»		Konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine»	
D	K	D	K	D	K
Saldo 50000	5500.—	5000.—	Saldo 90000.—	500.—	Saldo 7500.—

b) Tarbijate kooperatiivi raamatupidamises

Konto nr. 90 «Põhivahendid»		Konto nr. 111 «Põhi-(põhikirja-) fond»		Konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine»	
D	K	D	K	D	K
5500.—			5000.—		500.—

Põhivahendite eraldamisel oma iseseisvale bilansile viidavale ettevõttele kantakse organisatsiooni juhatuses need põhivahendid ja nende kulumine maha, kuna isemajandava ettevõtte raamatupidamises võetakse nad arvele. Sel puhul krediteeritakse juhatuse raamatupidamises üleantud põhivahendite algmaksumusega kon-

tot nr. 90 «Põhivahendid» ja debiteeritakse kontot nr. 141 «Põhivahendite kulumine» üleantud põhivahendite kulumise summaga ning konto nr. 60 allkontot «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal» — nende vahendite jääkmaksumusega.

Isemajandavas ettevõttes tehakse nende operatsioonide kohta kanded kontode vastupidise korrespondeeringuga.

Näide. Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatus andis oma isemajandavale ettevõttele vahendite jaotamise korras hoone, mille algmaksumus on 8000 rubla, kusjuures kulumist (täielikuks taastamiseks) oli sellele hoonele arvestatud 1000 rubla. Nende andmete ja vastuvõtmise-üleandmise akti alusel tehakse raamatupidamises järgmised kanded:

a) Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse raamatupidamises

Konto nr. 90 «Põhivahendid»		Konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal»		Konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine»	
D	K	D	K	D	K
Saldo 50000.—	8000.—	7000.—		1000.—	Saldo 9000.—

b) Isemajandava ettevõtte raamatupidamises

Konto nr. 90 «Põhivahendid»		Konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal»		Konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine»	
D	K	D	K	D	K
8000.—			7000.—		1000.—

Põhivahendite ümberpaigutamisel ühest ettevõttest teise, kui mõlemad ettevõtted on juhatuse bilansil, samuti kasutusel olevate põhivahendite üleviimisel varuks tehakse kanded konto «Põhivahendid» deebetisse ja kreeditisse, kajastades neid summasid analüütilises arvestuses vastavate materiaalselt vastutavate isikute kontodel.

§ 49. VÄHEVÄÄRTUSLIKU INVENTARI JA ERIRIIETUSE NING NENDE KULUMISE ARVESTUS

Nagu käesoleva peatüki alguses öeldud, moodustavad tarbijate kooperatsiooni ettevõtete materiaalse tehnilise baasi ka rida esemeid, mida ei arvestata põhivahendite koosseisus. Nende hulka kuuluvad:

1) esemed, mille kasutamisiga on vähem kui üks aasta, olenemata nende maksumusest;

2) esemed, mille maksumus on alla 50 rubla ühikult olenemata nende kasutamiseast;

3) eriinstrumendid ja eriseadeldised, olenemata nende maksumusest;

4) eririietus, erijalatsid ja vooditarbed, olenemata nende maksumusest ja kasutamiseast.

Need esemed, välja arvatud põllumajandusmasinad ja -riistad, täiskasvanud töö- ja produktiivloomad (kaasa arvatud ka väikeloomad), täiskasvanud linnud ja mõningad esemed, missugused on loetletud käesoleva peatüki alguses, arvestatakse kõigis tarbijate kooperatsiooni ettevõtteis käibevahendite koosseisus kontol nr. 43 «Väheväärtuslik inventar ja eririietus». Toitlustusettevõtteis arvestatakse sellel kontol ka köögi- ja lauanõusid, lauapesu ning sanitaarriietust, metsa ülestöötamise ettevõtteis — parvetamisel kasutatavat kerget taklaaži, kalapüügimajandeis — püüniseid, võrke ja muid kalapüügiks kasutatavaid väikseid seadmeid.

Kasutamisele võtmata väheväärtusliku inventari ja eririietuse varud arvestatakse kontol nr. 42 «Majapidamismaterjalid».

Väheväärtusliku inventari ja eririietuse arvestust peetakse algmaksumuses.

Väheväärtuslikud esemed maksumusega kuni 2 rubla ühikult (välja arvatud laua- ja kööginõud ning lauapesu) kantakse kaubandus-, varumis- ja tööstusettevõtetes käibe- või tootmiskuludeks sedamööda, kuidas neid kasutamisele või tootmisesse võetakse. Selleks et kindlustada kasutamisele võetud esemete allesolekut, tuleb organisatsioonides ja ettevõtetes organiseerida vajalik kontroll nende liikumise üle. Nende esemete arvestust tuleb pidada operatiivarvestuse raamatus koguseliselt, hinnaliselt ja summaliselt materiaalselt vastutavate isikute viisi.

Väheväärtusliku inventari ja eririietuse esemete sissetulekut ja väljaminekut vormistatakse faktuurarvete, saatekirjade ja aktidega.

Väheväärtusliku inventari ja eririietuse saamisel hankijailt debiteeritakse kontot nr. 43 «Väheväärtuslik inventar ja eririietus» ning krediteeritakse kontot nr. 20 «Arveldused hankijatega». Kui väheväärtusliku inventari ja eririietuse esemeid saadakse enda töötlemiselt (näit. eririietuse õmblemiselt), debiteeritakse kontot «Väheväärtuslik inventar ja eririietus» ja krediteeritakse kontot nr. 50 «Tootmine ja töötlemine».

Varus olnud väheväärtusliku inventari ja eririietuse kasutuselevõtmisel debiteeritakse kontot nr. 43 «Väheväärtuslik inventar ja eririietus» ning krediteeritakse kontot nr. 42 «Majapidamismaterjalid».

Enne memoriaalorderite koostamist tuleb kontrollida, kas vähe-

väärtusliku inventari ja eririietuse esemed ei ole sisse kantud teistesse memoriaalorderitesse, mis on koostatud vastasdokumentide alusel (aruandealuste isikute avansiaruanded, kassaaruanded jne.).

Konto nr. 43 «Väheväärtuslik inventar ja eririietus» analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-10, mida kasutatakse materiaalsete kontode koguseliseks-summaliseks arvestuseks. Selles raamatus ei avata analüütilisi kontosid üksikutele väheväärtusliku inventari ja eririietuse esemetele, vaid neid hoidvatele materiaalselt vastutavatele isikutele (eraldi väheväärtusliku inventari jaoks ja eraldi eririietuse jaoks). Operatsiooni sisu kirjeldavas lahtris näidatakse esemete nimetused. Nende kogus, hind ja summa kirjutatakse selleks otstarbeks ettenähtud lahtrisse. Selle konto käibeandmik koostatakse ainult rahalises väljenduses väheväärtusliku inventari ja eririietuse asukohtade järgi (materiaalselt vastutavate isikute viisi).

Materiaalselt vastutavad isikud ise peavad nende esemete arvestust nimestikkudes, millesse kantakse esemete sissetulek ja väljaminek. Esemete kohta, mille maksumus on kuni 2 rubla ühikult, tuleb pidada erinimestikku.

Materiaal-tehniline varustus toitlustusettevõtteis — laua- ja kööginõud, lauapesu, sanitaar- ja eririietus ning jalatsid — arvestatakse raamatupidamises samuti kontol nr. 43 «Väheväärtuslik inventar ja eririietus».

Nende esemete saamist toitlustusettevõtte lattu vormistatakse dokumentidega samuti nagu toiduainete saamist. Laohoidja arvestab neid esemeid samuti nagu toiduaineid laoraamatus.

Nende esemete üleandmine ekspluatatsiooni toimub ettevõtte juhataja kirjaliku korralduse alusel ja vormistatakse väljumiskirjaga, millele kirjutab alla need vastuvõtnud isik.

Lauanõud, mis on ette nähtud kasutamiseks söögisaalis ja einelauas, peavad olema nende esemete eest vastutava töötaja (serveerija, einelauapidaja) aruandlusel, kes need annab välja toitlustusettevõtte töötajaile, jälgib nõude allesolekut ja tagastamist tööpäeva lõpuks. Arvestust nende esemete väljaandmise ja tagastamise üle peab ta erilises žurnaalis. Töötajad, kes nõusid saavad, annavad oma allkirja selle kohta žurnaalis, nõude tagastamine tööpäeva lõpul märgitakse samuti žurnaali.

Nõude purunemise puhul koostatakse akt. Akti kantakse iga üksiku nõu purunemine aruandeperioodil. Aktile kirjutavad alla selle koostamisest osavõtnud isikud: ettevõtte juhataja, sööklakomisjoni liige ja isik, kelle arvel olid nõud. Aruandeperioodi lõpul võtab ettevõtte juhataja kokku akti üldsumma ning esitab akti koos oma otsusega organisatsiooni juhatusele läbivaatamiseks ning otsuse tegemiseks.

Ettevõtte töötajatele väljaantud sanitaarriietus (pintsakud, kitlid, põlled, mütsid jne.) arvestatakse raamatupidamises laohoidja

arvel, kuna viimane omakorda peab üksikutele töötajatele väljaantud sanitaarriietuse arvestuse andmikku. Niisugune arvestuse kord rakendatakse ka valveriietuse ja kollektiivselt kasutatavate erijalatsite kohta. Vormiriietus antakse tasuliselt jaehindades niisuguste elukutsetega töölistele ja teenistujatele, kelle jaoks see on normidega ette nähtud.

Kasutamisel olev lauapesu kantakse üle teatud töötaja arvele, kes vastutab materiaalselt selle eest.

Kasutamisel olevad väheväärtusliku inventari ja eririietuse esemed kuluvad pidevalt. Seepärast tuleb igal kuul kanda teatud osa nende maksumusest käibe- ja tootmiskuludeks. Väheväärtusliku inventari ja eririietuse maksumuse vähenemist nende kulumise tagajärjel ei kanta maha kontolt «Väheväärtuslik inventar ja eririietus», vaid arvestatakse eraldi kontol nr. 142 «Väheväärtusliku inventari ja eririietuse kulumine». Väheväärtusliku inventari ja eririietuse esemete kulumise arvestus toimub igal kuul kindlaksmääratud normide järgi.

Väheväärtusliku inventari ja eririietuse kulumise normid määratakse kindlaks tegevusharude järgi protsentides nende algmaksumusest. Tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude jaoks määravad kulumise normid kindlaks vabariiklikud tarbijate kooperatiivide liidud, üksikute lülide ettevõtete jaoks — vastavate tarbijate kooperatiivide liitude juhatused.

Lähtudes kindlaksmääratud normidest ning kasutusel olevate väheväärtusliku inventari- ja eririietuse algmaksumusest, koostatakse nende esemete kuulise kulumise summa arvestus. Väheväärtusliku inventari ja eririietuse kulumise summad arvestatakse välja iga tegevusharu kohta tervikuna (jaekaubandusettevõtteis, varumispunktides, tootmisettevõtteis, toitlustusettevõtteis, transpordis jne. olevate väheväärtusliku inventari ning eririietuse kohta), mitte aga iga eseme kohta üksikult. Arvestuse alusel koostatakse memoriaalorder, millega debiteeritakse kontosid, kus arvestatakse vastavate majanduslike tegevusharude kulusid, ning krediteeritakse väheväärtusliku inventari ja eririietuse kulumise kontot.

Väheväärtusliku inventari ja eririietuse kulumist arvestatakse ainult kasutusel olevatelt esemetelt. Varus olevatelt esemetelt kulumist ei arvestata.

Täieliku kulumise tagajärjel kõlbmatuks muutunud väheväärtusliku inventari ja eririietuse esemete mahakandmine vormistatakse aktiga. Akti koostab kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt määratud komisjon. Juhatuse poolt kinnitatud akti alusel kantakse normaalselt kulunud väheväärtusliku inventari ja eririietuse esemed maha, tehes seejuures järgmise kande:

Deebet — konto nr. 142 «Väheväärtusliku inventari ja eririietuse kulumine».
Kreedit — konto nr. 43 «Väheväärtuslik inventar ja eririietus».

Kui mahakantavaid esemeid võib kasutada materjalina või neid on võimalik realiseerida, vähendatakse konto nr. 142 «Väheväärtusliku inventari kulumine» deebetisse kantavat summat realiseerimisest saadud summa või saadud materjalide maksumuse võrra (akti koostanud komisjoni hindamise järgi). Kui mahakantavaid esemeid kasutatakse materjalina, kantakse need summad konto nr. 42 «Majapidamismaterjalid» deebetisse. Kui nad realiseeritakse, kantakse nendest saadud summa konto «Kassa» deebetisse.

Juhul kui väheväärtusliku inventari ja eririietuse esemeid tuleb maha kanda riknemise või purunemise tagajärjel, mis on tekkinud töötajate süü tõttu, tuleb tekitatud kahju summa sisse nõuda süüdlastelt seadusega ettenähtud korras.

Pärast seda, kui kulumise summa vastavas tegevusharus moodustab 50% kõigi esemete maksumusest, lõpetatakse edaspidine kulumise arvestus. Kulumise arvestust antud tegevusharus jätkatakse, kui uute väheväärtusliku inventari esemete soetamise või täielikult ärakulutatud esemete mahakandmise tagajärjel kulumise summa on langenud alla 50% väheväärtusliku inventari ja eririietuse maksumusest.

Konto nr. 142 «Väheväärtusliku inventari ja eririietuse kulumine» analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-26. Selle raamatu paljulahtriline vorm võimaldab kulumise summa arvestust pidada eraldi iga majandusharu järgi.

§ 50. Põhivahendite, väheväärtusliku inventari ja eririietuse inventeerimine

Vastavalt bilansi koostamise eeskirjadele peavad kõik põhivahendid (omad ja renditud) enne lõppbilansi koostamist olema inventeeritud. Väheväärtuslikke ja kiiresti kuluvaid esemeid tuleb inventeerida vähemalt üks kord aastas.

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides ja ettevõtetes toimub nende väärtuste inventeerimine Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse poolt määratud tähtaegadel. Käesoleval ajal kehtiva korra kohaselt toimub põhivahendite inventeerimine mitte harvemini kui kord aastas. Väheväärtuslikku inventari ja eririietust inventeeritakse järgmistel tähtaegadel:

toitlustusettevõtteis kasutamisel olevad lauanõud ja söögiriistad, lauapesu ja köögiinventar — vähemalt üks kord kvartalis;

väheväärtuslik inventar ja eririietus kõigis ettevõtteis, peale toitlustusettevõtete — vähemalt kaks korda aastas.

Kõik põhivahendite, väheväärtusliku inventari ja eririietuse esemed kantakse vastavasse vormikohasesse inventeerimisnimestikku nende hoiu- või kasutamiskohtade järgi (materiaalselt vas-

tutavate isikute viisi). Inventeerimisnimestikes näidatakse iga eseme täpne nimetus ja peamised tundemärgid.

Hoonete ja ehitiste nimestikus näidatakse nende nimetus, kokkuvõtlikud iseloomustavad andmed, sihitus, asukoht, ehimise või soetamise aasta, kubatuur, algmaksumus ning dokumendid, mis tõendavad kooperatiivorganisatsiooni omandiõigust nimestikku kantud hoonetele ja ehitistele.

Seadmete, masinate ja jõumasinate puhul näidatakse valmistajatehase nimetus, väljalaskeaasta, sihitus, konstruktsioon, võimsus, tootlikkus, samuti juurdekuuluvad seadmed ja täiendused.

Põhivahendite koosseisus arvestatava inventari kohta koostatakse eri nimestik, milles peale inventari nimetuse ja algmaksumuse näidatakse ka selle inventari- ja tehasenumber.

Mehhaaniliste transpordivahendite nimestikku kantakse järgmised näitajad: transpordivahendi nimetus, mark, sõiduki kere tüüp, tehas, väljalaskeaasta, šassii number, mootori number, tehnilise passi number, numbrilised märgid ja algmaksumus. Peale selle kirjeldatakse nimestikus lühidalt transpordivahendite tehnilist seisukorda inventeerimise päevaks.

Loomade inventeerimisel tuleb eraldada: loomad nuumal ja noorloomad; varumise ja kokkuostu korras soetatud loomad; põhivahendite hulka kuuluvad loomad. Põhivahendite koosseisus arvestatavad loomad kantakse kahte eraldi nimestikku: eraldi produktiivloomad ja eraldi tööloomad. Iga üksik produktiiv- või tööloom kantakse nimestikku eraldi reale, märkides ära looma nimetuse, nime, värvuse (erilised tundemärgid), vanuse, suuruse, passi numbri ja algmaksumuse.

Väheväärtusliku inventari ja eririietuse inventeerimine vormistatakse eraldi nimestikkudega. Neis näidatakse esemete nimetus, kogus, hind ja summa.

Üheaegselt oma põhivahendite inventeerimisega kontrollitakse ka renditud põhivahendite allesolekut. Renditud põhivahendite nimestikud koostatakse eraldi. Nendes nimestikkudes näidatakse peale eespool loetletud andmete veel rendile andja nimetus ja rendi tähtaeg.

Pärast inventeerimisnimestikkude esitamist raamatupidamisele võrreldakse põhivahendite, väheväärtusliku inventari ja eririietuse tegelikku seisu raamatupidamise andmeil olevate jääkidega samaks kuupäevaks.

Inventeerimisel avastatud arvelevõtmata põhivahendid kantakse konto «Põhivahendid» deebetisse, krediteerides kontot «Põhi- (põhikirja-) fond».

Inventeerimisel avastatud väheväärtusliku inventari ja eririietuse esemete ülejääk kantakse konto «Väheväärtuslik inventar ja eririietus» deebetisse, krediteerides finantstulemuste kontosid: kontot nr. 180 «Kaubandusliku tegevuse tulemus», kontot nr. 181

«Varumistegevuse tulemus», kontot nr. 182 «Toitlustusettevõtete tegevuse tulemus» jt. (vastavalt vajadusele).

Põhivahendite, väheväärtusliku inventari ja eririietuse puudujäägid, mis on tekkinud materiaalselt vastutavate isikute süü tõttu, kantakse konto «Isikud puudujääkide ja materiaalsete kahjude hüvitamise alal» deebetisse (vastavad allkontod: «Isikud puudujääkide alal» ja «Isikud väikeste puudujääkide alal»). Kõik need summad nõutakse süüdlastelt sisse seadusega ettenähtud korras.

VIII PEATÜKK

KAPITAALMAHUTUSTE JA KAPITAALREMONDI ARVESTUS

§ 51. KAPITAALMAHUTUSTE MÕISTE

Kaubakäibe kasvamine, põllumajandussaaduste ja toorainete varumise suurenemine ja tarbijate kooperatsiooni muude majandustegevuse alade arenemine nõuavad tema materiaalse tehnilise baasi edasist laiendamist. Materiaalse tehnilise baasi laiendamine on seotud kapitaalmahutustega, s. o. *kulutustega, mis on suunatud põhivahendite suurendamiseks.* Kapitaalmahutuste hulka kuuluvad plaanis ettenähtud uute hoonete ja ehitiste ehitustööd, varem püstitatud objektide laiendamise ja ümberehitamise tööd, masinate ning seadmete kasutuselevõtmine, tootmis- ja majandusliku inventari ning muude põhivahendite hulka kuuluvate esemete soetamine.

Põhivahendite tasuta saamist ei loeta kapitaalmahutuseks, kuna sel puhul toimub ainult põhivahendite *ümberpaigutus* ühest organisatsioonist teise *ilma mingisuguste ehitus- või valmistuskuludeta.*

Hankija juures kaubana esinenud põhivahendite ostmine on kapitaalmahutus, kuna sel puhul suurenevad põhivahendid käibevahendite vastava vähenemise arvel (osa kauba üleviimine põhivahendite koosseisu).

Põhivahendite ostmine on kooperatiivorganisatsioonile kapitaalmahutuseks ka sel juhul, kui need põhivahendid olid müüva organisatsiooni juures arvel põhivahendina. Kooperatiivorganisatsioonil on nende põhivahendite soetamine seotud kulutustega (maksmine) ja kuulub seepärast kapitaalmahutuste hulka.[1]

Tööde liikide järgi jagunevad kapitaalmahutused järgmiselt: ehitustööd; seadmete monteerimine; monteerimisele antud seadmed; monteerimist mittevajavad seadmed ning tööriistade ja inventari soetamine; projekteerimis-uurimistööd; muud kapitaalmahutused.

Ehitustööde hulka kuuluvad: hoonete ja ehitiste püstitamis-, laiendamis- ja ümberehitustööd; hoonete ja ehitiste koosseisu kuu-

[1] Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse määruse nr. 11 23. jaanuarist 1963 kohaselt annavad alates 1. jaanuarist 1963 ühe vabariikliku liidu süsteemi kuuluvad kooperatiivorganisatsioonid põhivahendeid üksteisele üle tasuta ja seda üleandmist ei loeta kapitaalmahutuseks.

luvate valmiskonstruktsioonide monteerimistööd; valgustusvõrgu, veevärgi ning kanalisatsiooni, elektri- ja sideliinide ehitustööd; seadmete kandekonstruktsioonide ja vundamentide aluste ehitustööd; tööd katelde müürimise ja ahjude ehitamise alal; ehituse territooriumi omandamise ettevalmistamise ja planeerimisega, samuti haljastamise ja heakorrastamisega seotud tööd.

Seadmete monteerimise all tuleb mõista tootmis- ja muude seadmete kokkuseadmist ning paigaldamist, monteeritavate seadmete koosseisu kuuluvate tööstuslike juhtmete ehitamist, seadmete isoleerimist ja värvimist.

Monteerimisele antud seadmete hulka kuuluvad niisugused seadmed, mida saab kasutusele võtta alles pärast nende osade kokkupanemist ja seadmete kinnitamist hoonete ning seadmete vundamendile, põrandale või muudele konstruktsioonidele.

Monteerimist mittevajavate seadmete hulka kuuluvad vabalt seisvad tööpingid, põllutöömasinad, transpordi- ja liikuvad vahendid jne., seega siis niisugused seadmed, mis ei vaja kasutuselevõtmiseks kinnitamist mitmesugusele hoone või ehitise osale. Seda liiki kapitaalmahutusteks on ka põhivahendite koosseisu kuuluva tootmis- ja majandusliku inventari soetamine.

Projekteerims-uurimistööde hulka kuuluvad tööd projektülesannete, tehniliste projektide, tööjooniste ja eelarvete koostamise, samuti teatud ehitiste uurimise alal.

Muude kapitaalmahutuste hulka kuuluvad niisugused kapitaaltööd, mida ei saa asetada ühegi eespool loetletud tööliigi hulka. Nende hulka kuuluvad ka kulutused maa-alade eraldamise alal, mis on seotud teatud kindla ehitusobjektiga.

Kapitaalmahutusi saab teha ainult ettenähtud korras kinnitatud kapitaalmahutuste ja ehitus-montaažitööde plaanide, projekt-eelarvelise dokumentatsiooni ja tiitelnimestikkude olemasolekul.

Iga tarbijate kooperatiivi ja rajooni tarbijate kooperatiivide liidu ettevõtte kapitaalmahutuste plaanid ning finantseerimisallikad kinnitab vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu juhatus.

Kapitaalehituste plaanides tuleb tingimata ette näha ülesanded objektide kasutusele võtmise ja tootmisvõimsuse alal, lähtudes ehitamise kestuse kehtestatud normidest. Niisugused normid on tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidele kinnitatud Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatuse poolt eraldi kaubandusettevõtete, toitlustusettevõtete, leivatööstuste, varumisettevõtete ja muude objektide ehitamise jaoks.

Ehitamise kestus, mis on väljendatud normide kohaselt, sisaldab kogu ehitamise perioodi, s. t. kogu ajavahemiku alates ettevalmistustööde algusest ehitusplatsil kuni ehitatava ettevõtte käikulaskmiseni, kaasa arvatud aeg, mis on vajalik tehnoloogiliste, energeetiliste, tõste-transpordi- ja muude seadmete komplekteerimiseks ning monteerimiseks.

Tiitelnimekirjad on kõige tähtsamateks dokumentideks kapitaalmahutuste planeerimisel ja finantseerimisel. Tiitelnimekirju on kahte liiki: 1) tiitelnimekiri, mis on kapitaalmahutuste plaani koostisosaks; 2) kapitaalmahutuste finantseerimise avamiseks pangale esitatav tiitelnimekiri aasta peale. Esimesel juhul tuuakse tiitelnimekirjas ehitusobjektide loetelu, ehitamise alguse ja lõpetamise aeg, ehituste sihitus ja kulutuste summad. Teisel juhul märgitakse tiitelnimekirjas objektid nimetuste järgi ühes kulutuste loeteluga, iga objekti täielik eelarveline maksumus kinnitatud projekt-eelarvelise dokumentatsiooni järgi, finantseerimise eelarvelise limiidi jääk aasta alguseks (ehituse üleminevate objektide viisi), tööde aastaplaan, millest eraldatakse ehitus-montaažitööd ja seadmed, samuti objektide käikulaskmise plaan. Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide ehituste tiitelnimekirjad kinnitatakse, sõltuvalt ehituste eelarvelise maksumuse suurusest, Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu või vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse poolt.

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid võivad uusi hooneid püstitada Keskliidu juhatuse poolt kinnitatud tüüpprojektide järgi.

Kapitaaltöid tehakse kahel viisil: majanduslikul teel ja töövõtu korras. *Majanduslikul teel ehitamisel* teeb ehitav organisatsioon kõik tööd ise: hangib ehitusmaterjalid, tasub töölistele ja teenistujatele töötasu jne.

Töövõtu korras ehitamisel teostavad kapitaaltööd erilised ehitusorganisatsioonid lepingute alusel, mis sõlmitakse ehitusorganisatsiooni ja tellija vahel. Ehitusorganisatsioonid vastutavad tellija ees lepingutes ettenähtud tööde sooritamise ees kooskõlas kinnitatud projektide, eelarvete ja tööjoonistega ning lepingutega kindlaksmääratud tähtaegade jooksul. Tellijad teostavad kontrolli ja tehnilist järelevalvet tehtud tööde mahu ja kvaliteedi vastavuse üle projektidele, eelarvetele ja tööjoonistele, võtavad tööd vastu aktide järgi ja tasuvad tehtud tööde eest ehitusorganisatsioonidele vastavalt lepingutele.

Kõige otstarbekohasem on ehitamine töövõtu korras, sest alaliselt tegutsevatel ehitusorganisatsioonidel on oma materiaalne tehniline baas (ehitusmehhanismid, transpordivahendid), tehniliselt ettevalmistatud tööliste kaader, ehitustööde organiseerimise kogemused jne.

Tarbijate kooperatsioonis on küllaldaselt tarbijate kooperatiive ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liite, kus üheaegselt kapitaaltööde sooritamisega töövõtu korras ehitatakse majanduslikul teel.

Erinevused kapitaaltööde sooritamise viisides tingivad ka rea erinevusi nende ehitustööde arvestuses. Kuid mõlema viisi puhul peab arvestus tagama: süstemaatilise kontrolli kapitaalmahutuste plaani täitmise üle; tehtud tööde kõigi tegelike kulutuste summade kindlaksmääramise; kontrolli eelarve-, plaani- ja arveldusdistsipliinist kinnipidamise üle, samuti ehitusmaksumuse alandamise plaani

täitmise üle; kontrolli objektide ja tootmisvõimsuste tähtaegselt käikulaskmise üle; kasutusele võetud põhivahendite maksumuse õige kajastamise; kapitaalmahutuste finantseerimise reeglite täpse täitmise ja finantseerimisallikate kasutamise vastavalt otsesele sihitusele.

§ 52. KAPITAALMAHUTUSTE FINANTSEERIMISE ALLIKAD

Tarbijate kooperatsioonis on kapitaalmahutuste finantseerimise allikaks tavaliselt oma vahendid, kuid sageli kasutatakse ka laenatud vahendeid.

Kapitaalmahutuste finantseerimiseks määratud omavahendeid arvestatakse tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides konto nr. 112 «Erifondid ja sihtlaekumised» allkontol *«Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond»*.

Vastavalt kehtivale põhimäärusele lubas Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhatus ajavahemikul 1961—1964 põllumajandussaaduste turustamise autonoomsetes sektsioonides moodustada linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaal-tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fondi. Eraldisi sellesse fondi arvestatakse samuti konto nr. 112 allkontol «Muud erifondid».

Tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude poolt kapitaalmahutuste finantseerimiseks kasutatavate laenatud vahendite hulka kuuluvad peamiselt Riigipanga laenud. Kooperatiivorganisatsioonid saavad Riigipangalt laenu laiatarbetööstuskaupu, samuti toidukaupu tootvate ettevõtete laiendamiseks, toitlustus-, elukondliku teenindamise ja muude ettevõtete ehitamiseks.

Kapitaalmahutuste finantseerimise õiget organiseerimist, kapitaalehituseks suunatud vahendite sihipärast kasutamist, isemajandamise juurutamist ning ehitamise odavdamist kontrollivad Ehituspank ja Riigipank.

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides teostab niisugust kontrolli Riigipank, sest tarbijate kooperatsiooni kõigi kapitaalmahutuste finantseerimine nii omavahendite kui ka laenutatud vahendite arvel toimub Riigipanga kaudu.

Finantseerimise avamiseks esitab tarbijate kooperatsiooni ehitav organisatsioon Riigipanga asutusele: kapitaalmahutuste finantseerimise plaani, tiitelnimekirja aasta peale üksikute objektide ja kulutuste viisi, õiendi projekt-eelarvelise dokumentatsiooni kinnitamise kohta, töövõtulepingu ärakirja (kui ehitatakse töövõtu korras), tööjõuplaani (ehitamisel majanduslikul teel).

Kapitaalmahutuste finantseerimise plaanis võetakse arvesse kapitaalmahutuste finantseerimiseks vajatavaid vahendeid vähendavad tegurid, milledeks on: varem tasutud ehitusmaterjalide jääkide kasutamine, olemasoleva debitoorse võlgnevuse sissenõud-

mine, ehitusmaksumuse alandamisest saadav sääst jne. Samuti võetakse arvesse finantseerimist suurendavad tegurid: ehitusmaterjalide ja seadmete soetamine kohalikkude ja tööstuskooperatsiooni hindadega, võlgnevuse tasumine kreeditoridele. Järelikult võib finantseerimise summa planeeritavaks perioodiks olla suurem või väiksem kapitaaltööde mahust.

Tegevusetuse avastamisel plaanis ettenähtud ehitustöödel, samuti tähtaegadest mittekinnipidamise avastamisel teatab pank sellest kõrgemalseisvale kooperatiivorganisatsioonile vastavate abinõude rakendamiseks. Kui avastatakse ebamajanduslikkust ehitamisel (kulutatud ehitusmaterjali mittevastavust teostatud ehitusprogrammile, käibevahendite ebaseaduslikku kasutamist ehitustegevuseks ja muid finantsdistsipliini rikkumisi), võivad pangaasutuste juhatajad katkestada finantseerimise kuni seisukoha võtmiseni kõrgemalseisva kooperatiivorganisatsiooni poolt. Sellest oma otsusest peab pank teatama kõrgemalseisva kooperatiivorganisatsiooni juhatajale 10 päeva enne ehituse finantseerimise katkestamist.

§ 53. KAPITAALMAHUTUSTE JA KAPITAALREMONDI FINANTSEERIMISE FONDI ARVESTUS

Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond on ette nähtud ehitamise ja põhivahendite soetamise, samuti kapitaalremondi finantseerimiseks. See fond moodustatakse tarbijate kooperatiivides, tarbijate kooperatiivide liitudes ja Tarbijate Kooperatiivide Keskliidus.

Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi moodustamise allikateks on:

kehtestatud normide alusel arvestatud amortisatsioonieraldised;

eraldised alamalseisvate organisatsioonide ja oma majandi kasumist kehtestatud määral;

erifondide vahendid (välja arvatud linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fond) summades, mis on suunatud kapitaalmahutuste finantseerimiseks ja mis on ette nähtud nende fondide põhimäärustes;

liikmete osakasu, mis tarbijate kooperatiivi liikmete üldkoosoleku (volinike koosoleku) otsusel on suunatud ehitamiseks ja seadmete muretsemiseks liikmete elukondliku teenindamise ettevõtetele.

Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi vahendeid hoitakse Riigipanga asutustes tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide fondi eriarvel.

Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi eriarved avatakse Riigipanga asutuste poolt kõigile kooperatiiv-

organisatsioonidele, kelle juures fond tekib ja kelle ehitamise, soetamiste ja kapitaalremondi kulutuste aastane maht on üle 5000 rubla, samuti tarbijate kooperatiivide liitude teiselinnalistele ettevõtjatele kulutuste sama mahu juures. Eriarved avatakse organisatsioonidele ja ettevõtetele nende arveldusarvete asukoha järgi.

Nendele organisatsioonidele ja ettevõtetele, kelle ehitamise, soetuste ja kapitaalremontide kulutuste aastane maht on alla 5000 rubla, ei avata kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi eriarvet. Nende organisatsioonide ja ettevõtete kulutusi nimetatud vajadusteks kaetakse arveldusarvelt.

Fondi arvestamiseks kasutatakse kontot nr. 112 «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond», mis analüütilises arvestuses jaguneb «Kapitaalmahutuste finantseerimise fondiks» ja «Kapitaalremondi finantseerimise fondiks». Tarbijate kooperatiivides ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes, samuti tarbijate kooperatsiooni teiste lülide organisatsioonides kantakse analüütilise konto «Kapitaalremondi finantseerimise fond» kreeditisse amortisatsioonieraldiste see osa, mis on ette nähtud kapitaalremondiks, kaasa arvatud isemajandavate põhikirjaliste ja mittepõhikirjaliste ettevõtete amortisatsioonieraldised samaks otstarbeks.

Amortisatsioonieraldiste arvutuste koostamist ja nende arvestamist on käsitletud paragrahvis «Põhivahendite kulumise ja amortisatsioonieraldiste arvestus» (lk. 190). Siinjuures ainult märgime, et tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude juhatustes kapitaalremondi finantseerimise fondi arvestamisel konto nr. 112 kreeditis debiteeritakse järgmisi kontosid:

käibe-, tootmis-, haldus- ja muude kulude kontosid (nr. 170, 171, 172, 173, 50, 51, 52) — kooperatiivorganisatsiooni juhatuse bilansil arvestatavate põhivahendite amortisatsioonieraldiste summadega kapitaalremondiks;

konto nr. 60 allkontot «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal» — mittepõhikirjaliste isemajandavate ettevõtete bilansil arvestatavate põhivahendite amortisatsioonieraldiste summaga kapitaalremondiks;

kontot nr. 12 «Erifondide vahendid pankades» — põhikirjaliste isemajandavate ettevõtete (varumiskontorite) bilansil arvestatavate põhivahendite amortisatsioonieraldiste summaga kapitaalremondiks.

Eraldised kapitaalremondi finantseerimise fondi kantakse Riigipanga eriarvele kõrgemalseisva organisatsiooni poolt määratud tähtaegadel, kuid mitte hiljem kui aruandekuule järgneva kuu 15. päeval.

Analüütilisel kontol «Kapitaalmahutuste finantseerimise fond» arvestatakse amortisatsioonieraldisi põhivahendite täielikuks taastamiseks, kasumieraldisi ja muude käesoleva paragrahvi

alguses nimetatud allikate vahendeid. Selle fondi arvestamisel tarbijate kooperatiivides ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes esineb teatud erinevusi, võrreldes kapitaalremondi finantseerimise fondiga. Need erinevused on tingitud asjaolust, et tarbijate kooperatiivid ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud annavad põhivahendite täielikuks taastamiseks ettenähtud amortisatsioonieraldised ja eraldised jagatavast kasumist tsentraliseerimiseks üle vabariiklikule tarbijate kooperatiivide liidule.

Vabariiklik tarbijate kooperatiivide liit arvestab need vahendid oma kapitaalmahutuste finantseerimise tsentraliseeritud fondi ja teostab sellest vastavalt kinnitatud plaanile tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude kapitaalmahutuste tagastamatut finantseerimist.

Põhivahendite täielikuks taastamiseks suunatud amortisatsioonieraldiste arvestamise ja vabariiklikule tarbijate kooperatiivide liidule üleandmise korda tarbijate kooperatiivides ja rajooni tarbijate kooperatiivide liitudes on käsitletud paragrahvis «Põhivahendite kulumise ja amortisatsioonieraldiste arvestus» (lk. 190).

Kasumi jagamisel kannavad tarbijate kooperatiivid fondi põhimääruse kohaselt vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu kapitaalmahutuste finantseerimise eriarvele 20% ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud 50% jagatavast kasumist. Kasumieraldised kapitaalmahutuste finantseerimise fondi võivad plaani järgi olla nimetatud määradest suuremad või väiksemad, sõltuvalt organisatsiooni finantsolukorrast ja oma käibevahendite normatiivi juurdekasvu kindlustatusest krediteerimisel Riigipangas, võttes arvesse omavahendite juurdekasvu eeloleval aastal.

Eraldiste määra kinnitamisel tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude jagatavast kasumist lähtub vabariiklik tarbijate kooperatiivide liit jooksva aasta kapitaalmahutuste finantseerimise vahendite üldvajadusest ja üksikute organisatsioonide konkreetsetest võimalustest sõltuvalt nende finantsolukorrast.

Tarbijate kooperatiivides ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes tehakse summadele, mis eraldatakse kasumi jagamisel ülekandmiseks vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu kapitaalmahutuste finantseerimise tsentraliseeritud fondi, järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 187 allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid».
Kreedit — konto nr. 112 allkonto «Eraldised kõrgemalseisvatele organisatsioonidele edasiandmisele kuuluvatesse fondidesse».

Tarbijate kooperatiivid ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud kannavad määratud tähtaegadel nimetatud vahendid vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu kapitaalmahutuste finantseerimise fondi eriarvele. Tegelikult ülekantud vahendite summaga debiteeritakse konto nr. 112 allkontot «Eraldised kõrgemalseisva-

tele organisatsioonidele edasiandmisele kuuluvatesse fondidesse» ja krediteeritakse kontot nr. 11 «Aryelduskonto Riigipangas».

Tarbijate kooperatiivides võib nende vahendite ülekandmine toimuda ka erilaenuarvelt Riigipanga poolt kehtestatud korras. Sel puhul krediteeritakse kontot nr. 130 «Erilaenu konto Riigipangas».

Põhikirjalised varumiskontorid annavad samuti kehtestatud korras oma kasumieraldised üle vabariiklikule tarbijate kooperatiivide liidule. Nende operatsioonide kajastamine varumiskontori raamatupidamises on analoogiline samade operatsioonide kajastamisega rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes.

Niimoodi kujuneb vabariiklikus tarbijate kooperatiivide liidus amortisatsioonieraldistest (põhivahendite täielikuks taastamiseks), eraldistest tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude kasumilt, oma majandi ettevõtete analoogilistest eraldistest ja kapitaalmahutuste finantseerimiseks suunatud erifondide vahenditest kapitaalmahutuste finantseerimise tsentraliseeritud fond.

Tarbijate kooperatiivid ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud saavad kinnitatud plaanide piirides vabariiklikult tarbijate kooperatiivide liidult vajalikud vahendid tagastamatult järgmiseks otstarbeks: oma kapitaalmahutuste finantseerimiseks; Riigipangalt kapitaalmahutusteks saadud laenude kustutamiseks (neil juhtudel, kui Riigipanga juhendites on ette nähtud nende laenude kustutamine kapitaalmahutuste finantseerimise fondi vahendite arvel); võlgnevuse kustutamiseks riiklikelt ja kooperatiivorganisatsioonidelt saadud põhivahendite eest. Tarbijate kooperatiividele ja rajoonide tarbijate kooperatiividele eraldatud vahendid laekuvad neile Riigipangas avatud eriarvetele.

Tegelikult laekunud vahenditele tehakse tarbijate kooperatiivides ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 12 «Erifondide vahendid pankades».
Kreedit — konto nr. 112 allkonto «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond» (analüütilises arvestuses konto «Kapitaalmahutuste finantseerimise fond»).

Muud vahendid, mida fondi põhimääruse järgi võib suunata tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude kapitaalmahutuste finantseerimiseks, ei kuulu üleandmisele vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu tsentraliseeritud fondi, vaid kantakse vahetult vastava kooperatiivorganisatsiooni fondi.

Tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude erifondide summadele, mis on suunatud kapitaalmahutuste finantseerimiseks, tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 112 «Erifondid ja sihtlaekumised» (vastava erifondi analüütiline konto).
Kreedit — konto nr. 112 allkonto «Kapitaalmahutuste ja kapi-

taalremondi finantseerimise fond» (analüütiline konto «Kapitaalmahutuste finantseerimise fond»).

Nimetatud vahendid arvestatakse kapitaalmahutuste finantseerimise fondi ja makstakse vastava organisatsiooni eriarvele tähtaegadel, mis on ette nähtud kapitaalmahutuste finantseerimise plaanis.

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid, kes tegelevad sigade ja loomade nuumamisega, piimakarjapidamisega, linnukasvatusega, juurviljakasvatusega ja kalapüügiga, arvestavad majandite saaduste müügihinna ja omahinna vahe (realiseerimisel kaubandusvõrgu kaudu või mujale) kapitaalmahutuste finantseerimise fondi.

Nende summade kohta tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 70 allkonto «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel».

Kreedit — konto nr. 112 allkonto «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond» (analüütiline konto «Kapitaalmahutuste finantseerimise fond»).

Kui tarbijate kooperatiivis kasumi jagamisel suunatakse liikmete üldkoosoleku (volinike koosoleku) otsusel liikmete osakasu kapitaalmahutuste finantseerimise fondi ehitamiseks ja seadmete muretsemiseks liikmete elukondliku teenindamise ettevõtetele, debiteeritakse konto nr. 187 allkontot «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» ning krediteeritakse konto nr. 112 allkontot «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond» (analüütiline konto «Kapitaalmahutuste finantseerimise fond»).

Need vahendid kantakse tarbijate kooperatiivi eriarvele kuu jooksul pärast aastaaruande kinnitamist.

Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi eriarvele Riigipanka ülekantud vahendid arvestatakse Riigipangalt saadud väljakirjutuste põhjal konto nr. 12 «Erifondide vahendid pankades» deebetis ja konto nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas» kreeditis.

Eriarvele laekunud vahendite arvel finantseerib Riigipank kapitaalmahutusi ja kapitaalremontide töid.

Kapitaaltööde finantseerimine toimub kulutuste elementide arvete tasumise teel Riigipanga poolt (töötasu maksmiseks, materjalide ja seadmete eest tasumiseks ning muudeks kuludeks) või vahendite ülekandmise teel töövõtteorganisatsioonidele (nende poolt tehtud ehitus-montaažitööde eest tasumiseks).

Fondi vahendite kulutamisel kapitaalmahutusteks ja kapitaalremondiks liidetakse fondi kulutatud osa, üheaegselt lõpetatud objektide kasutuselevõtmisega, põhifondiga, debiteerides nende summadega kontot nr. 112 ja krediteerides kontot nr. 111. Samasugune kanne tehakse, kui kulutatakse fondi vahendeid kapitaalmahutuste laenu kustutamiseks või saadud põhivahendite eest tasumiseks.

Kooperatiivorganisatsiooni juhatus võib plaani kohaselt anda osa selle fondi vahendeid üle oma põhikirjalistele või mittepõhikirjalistele isemajandavatele ettevõtetele kapitaalmahutuste ja kapitaalremontide finantseerimiseks. Vahendite üleandmine oma ettevõtteile toimub kas neile esitatud arvete tasumise teel (arved tehtud tööde kohta kapitaalremondi, ehitamise ja muude kapitaalmahutuste alal) või vahendite üleandmise teel ettevõtete arveldus- või eriarvele.

Nende tööde eest tasub organisatsiooni juhatus kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi vahenditest, mida hoitakse Riigipangas eriarvel. Seepärast tehakse Riigipanga väljakirjutuste ja neile lisatud dokumentide põhjal organisatsiooni juhatuse raamatupidamises järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 112 allkonto «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond»
Kreedit — konto nr. 12 «Erifondide vahendid pankades».

Organisatsiooni juhatuse teate ja panga dokumentide põhjal debiteeritakse ettevõttes kontot nr. 28 «Töövõtjad, hankijad ja tellijad kapitaalmahutuste alal», kontot nr. 11 «Arveldus-konto Riigipangas», kontot nr. 12 «Erifondide vahendid pankades» või teisi kontosid vastavalt kuuluvusele ja krediteeritakse allkontot «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond».

Kui ettevõttel ei ole pangas selle fondi eriarvet, toimub ehituse ja kapitaalremondi kulutuste finantseerimine ettevõtte arveldusarvelt nende vahendite arvel, mis selleks otstarbeks on organisatsiooni juhatuse kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi eriarvelt sinna üle kantud.

Kapitaalremondiks ja kapitaalmahutusteks kasutatud fondi vahenditele tehakse põhikirjalistes ja mittepõhikirjalistes isemajandavates ettevõtetes erinevad kanded:

a) mittepõhikirjalistes ettevõtetes:

Deebet — konto nr. 112 allkonto «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond»
Kreedit — konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal».

Organisatsiooni juhatuses debiteeritakse selle summaga allkontot «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal» ja krediteeritakse kontot «Põhifond»;

b) põhikirjalistes ettevõtetes:

Deebet — konto nr. 112 allkonto «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond»
Kreedit — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond».

Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi analüütilist arvestust tuleb pidada nii, et see näitaks, missuguste allikate arvel on fond moodustatud ja millise sihitusega on fondi

kulutatud. Tarbijate kooperatiivides ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes kantakse analüütilise konto «Kapitaalmahutuste finantseerimise fond» kreeditisse eraldi: vabariiklikult tarbijate kooperatiivide liidult kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud vahendid; kapitaalmahutuste finantseerimiseks suunatud erifondide vahendid; eraldised toiduaineid tootvate abimajandite laiendamiseks; liikmete osakasu (ainult tarbijate kooperatiivides); organisatsiooni juhatuselt saadud fondi summad (ainult isemajandavates ettevõtetes). Kanded selle konto deebetisse tehakse vahendite kasutamise sihituse põhjal järgmiselt: kapitaalmahutuste lõpetatud objektide finantseerimiseks; kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud laenude kustutamiseks; võlgnevuse kustutamiseks riiklikelt ja muudelt organisatsioonidelt saadud põhivahendite eest; fondi vahendite andmiseks isemajandavatele ettevõtetele ja muud mahakanded.

Analüütilise konto «Kapitaalremontide finantseerimise fond» kreeditisse kantakse organisatsioonide juhatuses amortisatsioonieraldised kapitaalremondiks, kuna isemajandavates ettevõtetes kantakse sinna kooperatiivorganisatsiooni juhatuselt saadud vahendid. Selle konto deebetisse kantakse organisatsioonides ja ettevõtetes fondi summad, mis on ära kasutatud kapitaalremondi finantseerimiseks. Kooperatiivorganisatsioonide juhatuse raamatupidamises kajastatakse vahendite üleandmist oma isemajandavatele ettevõtetele lahus muudest kirjetest.

Fondi analüütilist arvestust peetakse mitmelahtrilises raamatus vorm K-26.

§ 54. LINNA KOOPERATIIVKAUBANDUSE JA PÕLLUMAJANDUSSAADUSTE KOKKUOSTU MATERIAALSE TEHNILISE BAASI LOOMISEKS TEHTAVATE KULUTUSTE FINANTSEERIMISE FONDI ARVESTUS

Selle fondi moodustamise allikaks on 3%-lised eraldised kolhoosnikelt ja muudelt kodanikelt ostetud põllumajandussaaduste käibest ja summad, mis on selleks ette nähtud komisjonitasu piirmäärades kolhoosidelt põllumajandussaaduste komisjonile võtmisel.

Kolhoosnikelt ja muudelt kodanikelt kokkuostetud põllumajandussaadustelt tehakse järgmisi eraldisi:

tarbijate kooperatiivides (välja arvatud rajoonide tarbijate kooperatiivides) oma jaekaubandusettevõtteile ning teistele organisatsioonidele (peale oma rajooni varumiskontori) väljastatud põllumajandussaaduste väljalaskemaksumusest;

varumiskontorites ja varumiskontorit mitteomavates rajoonide tarbijate kooperatiivides ning rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes kooperatiivse liidu kooperatiivturustussektsioonile väljastatud põllumajandussaaduste väljalaskemaksumusest, samuti kooperatiivturustussektsiooni korralduste alusel teistele ostjatele või tarbijate kooperatiivide ja rajooni tarbijate kooperatiivide liidu

kaubandusettevõtteile väljalastud põllumajandussaaduste väljalaskemaksumusest;

tarbijate kooperatiivide liitude kooperatiivturustussektsioonides nende poolt vahetult kolhoosnikelt ja teistelt kodanikelt ostetud põllumajandussaaduste maksumusest, mis on arvestatud kehtestatud müügihindades.

Nimetatud eraldised laekuvad ostjatelt põllumajandussaaduste väljalaskemaksumuse osana ja neid arvestatakse realiseerimise brutotulu seas. Eraldised kolhoosnikelt komisjonimüügile võetud põllumajandussaadustelt moodustavad kolhooside komisjonitasust kinnipeetava osa ja neid arvestatakse samuti brutotulu hulgas.

Sellepärast arvestatakse tarbijate kooperatiivides, varumiskontorites ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes, kellel ei ole varumiskontorit, neid eraldisi järgmise kandega:

Deebet — konto nr. 181 «Varumistegevuse tulemus».
Kreedit — konto nr. 112 allkonto «Eraldised kõrgemalseisvatele organisatsioonidele edasiandmisele kuuluvatesse fondidesse».

Need organisatsioonid ei kajasta nimetatud eraldisi linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fondi kreeditis, sest kõik eraldised sellesse fondi kontsentreeritakse vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu kooperatiivturustussektsiooni.

Tarbijate kooperatiivid, varumiskontorid, samuti rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud ja rajoonide tarbijate kooperatiivid, kelledel ei ole varumiskontorit, kannavad igal kuul oma arvelduarvelt eelmise kuu eraldised üle vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu kooperatiivturustussektsioonile. Ülekantud vahendite summaga debiteeritakse tarbijate kooperatiivides ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes (varumiskontorites) konto nr. 112 allkontot «Eraldised kõrgemalseisvatele organisatsioonidele edasiandmisele kuuluvatesse fondidesse» ja krediteeritakse kontot nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas».

Vabariiklike tarbijate kooperatiivide liitude kooperatiivturustussektsioonid hoiavad linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fondi vahendeid arvel, mis on avatud Riigipangas kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi vahendite hoidmiseks.

Seepärast debiteerivad nad alamalseisvatelt organisatsioonidelt vahendite saamisel kontot nr. 12 «Erifondide vahendid pankades» ja krediteerivad konto nr. 112 «Erifondid ja sihtlaekumised» allkontot «Muud erifondid» (analüütilises arvestuses kontot «Linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fond»).

Vabariiklike tarbijate kooperatiivide liitude kooperatiivturustussektsioonides tehakse eraldisi sellesse fondi põllumajandussaadustelt, mis on nende poolt ostetud vahetult kolhoosnikelt ja teistelt kodanikelt, saaduste arvelevõtmise dokumentide põhjal, kuna kolhoosidelt komisjonile võetud põllumajandussaaduste puhul tehakse eraldised komisjonitasu arvestuste alusel.

Neil juhtudel moodustatakse fond kaubandustegevuse tulemuste arvel. Operatsioonide puhul, mis arvestatakse kooperatiivturustussektsiooni üldisel bilansil, debiteeritakse kontot nr. 180 «Kaubandustegevuse tulemus» ja krediteeritakse konto nr. 112 allkontot «Muud erifondid» (analüütilises arvestuses kontot «Linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fond»).

Kooperatiivturustussektsioonide isemajandavates ettevõtetes kajastatakse eraldisi fondi konto nr. 180 «Kaubandustegevuse tulemus» deebetis ja konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal» kreeditis.

Kooperatiivturustussektsiooni juhatuse bilansil debiteeritakse isemajandavate ettevõtete teadete alusel konto nr. 60 allkontot «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal» ja krediteeritakse konto nr. 112 allkontot «Muud erifondid» (analüütiline konto «Linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fond»).

Fondi vahendeid, mis on koondatud vabariiklike tarbijate kooperatiivide liitude kooperatiivturustussektsioonidesse, kulutatakse kaupluste, ladude ning põllumajandussaaduste ümbertöötamise ettevõtete ehitamiseks, sisustuse ja inventari soetamiseks ning muudeks kapitaalmahutusteks linna kooperatiivkaubandusele ja põllumajandussaaduste kokkuostule.

Vabariiklike (autonoomsete vabariikide) tarbijate kooperatiivide liitude kooperatiivturustussektsioonid annavad osa oma fondist (kehtestatud määral) samaks otstarbeks liiduvabariikide tarbijate kooperatiivide liitude kooperatiivturustussektsioonidele, kuna viimased annavad osa saadud vahendeid edasi Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu Kooperatiivturustussektsioonile.

Linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fondi vähendatakse kulutustega kapitaalmahutusteks ja väheväärtusliku inventari soetamiseks, suurendades kulutatud summaga samal ajal põhifondi. Kanded linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fondi vähendamiseks ja põhifondi suurendamiseks tehakse nende objektide kasutuselevõtmise momendil, millised on finantseeritud selle fondi arvel.

§ 55. KAPITAALMAHUTUSTE FINANTSEERIMISEKS SAADUD RIIGIPANGA KREDIITIDE ARVESTUS

Peale oma vahendite kasutavad tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid kapitaalmahutuste finantseerimiseks ka Riigipanga krediite.

Riigipank annab tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidele krediiti järgmiste kulutuste finantseerimiseks:

olemasolevate ettevõtete laiendamiseks ja uute organiseerimiseks (iga liiki laiatarbekaupade, toidukaupade ja ehitusmaterjalide tootmiseks, tooraine ja kütuse hankimiseks; kalakasvatuse, kalapüügi, kala ümbertöötamise, taimekasvatuse, loomapidamise jne. arendamiseks);

toitlustusettevõtete, leivatööstuste, samuti jäätist ja jooke tootvate ettevõtete laiendamiseks ning uute organiseerimiseks;

kartulite, juurvilja, puuvilja, viinamarjade ja muude põllumajandussaaduste varumise tehnilise baasi laiendamiseks ja organiseerimiseks.

Kõigi nende ülesannete puhul antakse krediiti ehitamiseks, hoonete ja ehitiste ümbersisustamiseks, tootmishoonete ja ehitiste ümbersisustamiseks, tootmishoonete juurde- ja ümberehitamiseks ning seadmete, transpordivahendite, kalapüügilaevade, püügivahendite, kariloomade jne. soetamiseks.

Kreediidi tingimused ja väljaandmise kord määratakse Riigipanga vastavate juhenditega. Siinjuures nimetame ainult mõnda neist. Eespool nimetatud kulutuste katmiseks antakse krediiti tähtajaga mitte üle 12 kuu, välja arvatud krediidid olemasolevate leivatööstuste ja toitlustusettevõtete laiendamiseks ning uute organiseerimiseks, mis antakse tähtajaga kuni 3 aastat. Krediiti antakse tingimusel, et krediteeritavad kulutused ei ole ette nähtud kapitaalmahutuste finantseerimise plaanis ja et krediidi kustutamine määratud tähtajaks tagatakse laenu saanud organisatsiooni kogu tegevuse kasumi selle osa arvel, mis jääb organisatsiooni käsutusse, järgmiselt:

pärast kohustuslikke eraldisi, kui krediit on antud tähtajaks mitte üle 12 kuu;

pärast tulumaksu maksmist, kui krediit on antud tähtajaga kuni 3 aastat (toitlustusettevõtete ja leivatööstuste ehitamiseks).

Antud juhul on nähtud ette krediidi kustutamine laenu saanud organisatsiooni arveldusarvelt. Muude krediidi liikide jaoks on määratud teistsugune režiim. Näiteks, jahimajanduse objektide ja karusloomafarmide rajamiseks antakse krediiti (tähtajaga viis aastat) tingimusel, et kulutused nendeks otstarveteks on ette nähtud kapitaalmahutuste plaanis ning et laenu kustutamine toimub kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi eriarvelt.

Riigipanga krediit kapitaalmahutuste finantseerimiseks antakse

eriliselt laenuarvelt, mis avatakse ettevõtte või organisatsiooni avalduse-kohustuse alusel. Sellelt arvelt antakse laenu kulutuste tegemist tõendavate arveldus- ja rahaliste dokumentide tasumiseks, samuti nende kulutuste katmiseks, mis on tehtud pärast krediidi lubamist vastava ülesande jaoks.

Riigipangalt saadud krediiti arvestavad tarbijate kooperatiivid ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud kontol nr. 121 «Kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud laenud».

Saadud laenu summaga debiteeritakse kontot nr. 28 «Tööettevõtjad, hankijad ja tellijad kapitaalmahutuste alal», kontot nr. 10 «Kassa» ning muid kontosid, sõltuvalt arvelduste iseloomust ja laenu arvelt tasutavate kapitaalkulutuste tasumise viisist, ning krediteeritakse kontot nr. 121.

Pärast kapitaaltööde lõpetamist ja lõpetatud objektide üleviimist põhivahendite koosseisu kantakse saadud laenud kontolt nr. 121 «Kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud laenud» üle kontole nr. 122 «Lõpetatud kapitaalmahutuste objektide ja põhivahendite soetamise finantseerimiseks saadud laenud».

Kui laenu saaja kustutab saadud krediidi arveldusarvelt majanduslikust tegevusest saadud kasumi arvel, tehakse tarbijate kooperatiivis ja rajooni tarbijate kooperatiivide liidus kanne, millega debiteeritakse kontot nr. 122 «Lõpetatud kapitaalmahutuste objektide ja põhivahendite soetamise finantseerimiseks saadud laenud» ja krediteeritakse kontot nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas».

Kui Riigipanga laenude kustutamine toimub kapitaalmahutuste finantseerimise fondi vahendite arvel, tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 122 «Lõpetatud kapitaalmahutuste objektide soetamise finantseerimiseks saadud laenud»
Kreedit — konto nr. 12 «Erifondide vahendid pankades».

Samaaegselt kantakse kapitaalmahutuste finantseerimise fondi kulutatud summa põhifondi, kusjuures tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 112 allkonto «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond» (analüütilises arvestuses «Kapitaalmahutuste finantseerimise fond»).
Kreedit — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond».

Konto nr. 121 «Kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud laenud» analüütilises arvestuses avatakse Riigipanga kontod igale krediteeritavale üritusele (objektile).

Kontole nr. 122 «Lõpetatud kapitaalmahutuste objektide ja põhivahendite soetamise finantseerimiseks saadud laenud» avatakse Riigipanga analüütilised kontod tähtajaliste võlakohustuste kaupa, ära näidates summad kustutamistähtaegade järgi.

§ 56. EHITUSMATERJALIDE DOKUMENTAALNE VORMISTAMINE JA ARVESTUS RAAMATUPIDAMISES

Kapitaalmahutuste plaani täitmise tähtsamaks eelduseks on varustamine ehitusmaterjalidega. Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid saavad ehitusmaterjale ja seadmeid materiaal-tehnilise varustuse fondidest Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu ja liiduvabariikide tarbijate kooperatiivide liitude kaudu, kuna kohalikke ehitusmaterjale (tellised, lubi, katusekivid, kips, kriit, ehituskivid jt.) saadakse linnade ja rajoonide täitevkomiteede kaudu.

Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu ja liiduvabariikide tarbijate kooperatiivide liitude kaudu saadud ehitusmaterjalide eest tasutakse hulgihindade hinnakirja järgi, mis on kinnitatud riikliku tööstuse ettevõtete jaoks. Kohalikult tööstuselt saadud materjalide eest tasutakse kohaliku tööstuse ja tööstuskooperatsiooni ettevõtete jaoks määratud hindade alusel.

Kooperatiivorganisatsioonide ehituste eelarveline dokumentatsioon koostatakse alati riikliku tööstuse hindades. Seepärast ei loe Riigipank materjalide arvete tasumise juures eelarvelise maksumuse hulka ehitusmaterjalide hinnavahet, mis on tekkinud eelarves ettenähtud hulgihindade ja kohaliku tööstuse või tööstuskooperatsiooni hulgihindade vahel.

Saabunud ehitusmaterjale tuleb hoida eriruumides (ladudes) ja muudes kohtades, kus nende allesolek on kindlustatud.

Kõik ehitusmaterjalide vastuvõtmise, hoidmise ja väljastamisega seotud operatsioonid sooritavad kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt selleks määratud isikud, kes kannavad materiaalset vastutust neile usaldatud väärtuste eest.

Materjalid võetakse ladudes vastu nende saabumise päeval, kusjuures neid kaalutakse, loetakse jne. Materjalide hulka ja kvaliteeti võrreldakse saatedokumentides märgitud vastavate näitajatega. Kui saadud materjalide kogus või kvaliteet, mis on näidatud hankija dokumentides, ei vasta tegelikkusele, koostatakse avastatud lahkuminekute kohta akt. Lattu saabunud materjalide igale nimetusele ja liigile antakse nomenklatuurinumber.

Materjale antakse ehitus- ja montaažitöödeks välja nõudmiste alusel. Nõudmised kirjutatakse välja ehitustööde juhataja või tegelike töötajate poolt. Nõudmises näidatakse vajatavate materjalide nimetus, mõõt, sort ja kogus. Tegelikult väljastatud materjalide kogus näidatakse eraldi lahtris.

Ehitusorganisatsioonides kasutatakse ehitusobjektidele väljastatavate ehitusmaterjalide arvestamiseks ka limiitkaarte. Need kaardid kirjutatakse välja ühele või mitmele materjalide nimetusele kahes eksemplaris kuuks ajaks: üks eksemplar ehitusobjekti ja teine lao jaoks. Materjalide väljastamine ehitusobjektidele toimub nendest ladudest, mis on limiitkaartidel näidatud, ja ainult objekti esindaja poolt limiitkaardi oma eksemplari esitamisel.

Materjale antakse välja ranges vastavuses määratud limiidiga. Laojuhataja (laohoidja) kannab väljastatud materjali koguse (kaalu) limiitkaardi mõlemale eksemplarile ja toob välja limiidi jäägi materjali iga nimetuse jaoks. Materjalide väljaandmise kohta annab laohoidja allkirja ehitusobjekti limiitkaardi eksemplarile, kuna materjalide saaja annab allkirja lao eksemplarile. Ehitusobjektil mittekasutatud materjalide jäägi tagasiandmine lattu kantakse samuti limiitkaardile. Kuu lõpul antakse limiitkaardid ühes muude sissetuleku-väljaminekudokumentidega raamatupidamisele materjalide liikumise arvestuseks. Summalised näitajad limiitkaartidel arvutab välja raamatupidamine.

Materjalide arvestust peetakse ladudes koguseliselt kaupade arvestamiseks hulgiladudes ettenähtud korra kohaselt.

Kuu lõpul esitab laojuhataja (laohoidja) raamatupidamisele materjalide aruande sissetuleku ja väljamineku kohta ühes sissetuleku- ja väljaminekudokumentidega. Aruanne koostatakse kahes eksemplaris, milledest üks ühes kõigi dokumentidega esitatakse raamatupidamisele, kuna teine eksemplar raamatupidaja allkirjaga aruande ja sellele lisatud dokumentide vastuvõtmise kohta jääb laojuhatajale (laohoidjale).

Ehitusjaoskondade juhatajad (töödejuhatajad), kui nad on materiaalselt vastutavad isikud, koostavad samuti aruanded materjalide sissetuleku ja väljamineku kohta igal kuul kahes eksemplaris.

Materjaliaruanded koostatakse vormil, mis on toodud lehekülgedel 230 ja 231.

Kõrvuti materjaliaruannetega koostavad ehitusjaoskondade juhatajad (töödejuhatajad) ja esitavad raamatupidamisele igal kuul aruande põhiliste materjalide kulutamise kohta ehitusel ühes nende kõrvutamisega ehitusnormidega (vt. lk. 233).

See aruanne on mõeldud ehitus- ja montaažitöödel kulutatud põhiliste ehitusmaterjalide kõrvutamiseks ehitusmaterjalide kulunormidega ja ta on nende materjalide kandmise aluseks ehitusmontaažitööde maksumusse. Aruanne koostatakse ehitusobjektide viisi, kasutades selleks: a) andmeid kuu jooksul tehtud ehitus- ja montaažitööde kohta; b) materjalide kulunorme töömahu üksuse kohta; c) dokumente materjalide tegeliku kulutamise kohta (materjaliaruanne jt.).

Aruande üksikutel ridadel näidatakse konstruktiivsete elementide või ehitus-montaažitööde liikide nimetused objektide viisi ja põhiliste ehitusmaterjalide normikohane kulutus konstruktiivse elemendi või tööde liigi mõõtühiku kohta, samuti kulutus kuu jooksul tehtud tööde mahule. Materjalide normikohane kulutus kuu jooksul objektil tehtud tööde mahu kohta arvutatakse välja tegelikult tehtud tööde hulga korrutamise teel materjali kulunormiga tööühiku kohta. Materjalide normikohase kulutuse kokkuvõte saadakse lahtri «Tehtud tööde mahu kohta» andmete liitmise teel tervikuna.

Organisatsioon (ettevõte) *Salu Rajooni Tarbijate Kooperatiivide Liit*

MATERJALIARUANNE

maikuu kohta 196*5.* a.

Ehitusjaoskond (ladu) _____

Materiaalselt vastutav isik *töödejuhataja A. Kase*

Loetelu on lisatud aruande juurde

Sissetulek			Väljaminek		
Materjalide grupi või nomenklatuuri nr.	Dokumentide arv	Esmasdokumendi nr.	Materjalide grupi või nomenklatuuri nr.	Dokumentide arv	Esmasdokumendi nr.
01218	*1*	*186/1*	*01218*	*2*	*20, 21*
jne.					

Kokku vastu võetud *12* (numbritega) *kaksteist* (sõnadega) dokumenti

Dokumendid üle andnud *Kivi*

Dokumendid vastu võtnud

raamatupidaja *Kadak*

1. juunil 1965. a.

Nomenklatuuri nr.	Materjali nimetus	Mõõtühik	Üksushind (rbl. kop.)	Jääk kuu alguseks		Sissetulek	
				Kogus	Summa	Kogus	Summa
1	2	3	4	5	6	7	8
01218	*Tellised*	*1000 tk.*	*23.—*	*11*	*253.—*	*7*	*161.—*

Kulutatud ja väljastatud										Jääk kuu lõpuks	
Ehitamiseks		Sellest objektide viisi				Muu väljaminek		Kokku			
		Kaubaladu		Kauplus							
Kogus	Summa	Kogus	Summa	Kogus	Summa	Kogus	Summa	Kogus	Summa	Kogus	Summa
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
8	*184.—*	*6*	*138.—*	*2*	*46.—*	*—*	*—*	*8*	*184.—*	*10*	*230.—*

Materiaalselt vastutav isik *Kase*
allkiri

Kinnitan: juhatuse esimees *Sirel*
allkiri

Aruanne kontrollitud ja vastu võetud *1. juunil* 1965. a.

Raamatupidaja *Rähk*
allkiri

Iga materjali tegelik kulutus kuu jooksul näidatakse aruandes objekti kohta tervikuna materjaliaruande ja kuludokumentide põhjal.

Materjalide ülekulu või sääst (võrreldes kehtestatud normidega) arvutatakse välja iga objekti puhul kui vahe üksikute materjalide normikohase kulutuse koondandmete ja nende materjalide tegeliku kulutuse koondandmete vahel. Materjalide ülekulu ja säästu andmed näidatakse aruandes lahus — eraldi säästu ja eraldi ülekulu kohta.

Aruandele kirjutab alla ehitusjaoskonna juhataja (töödejuhataja).

Aruande vorm materjalide kulutuse kohta ehitusel, kõrvutatuna tootmisnormidega, on leheküljel 233 toodud lühendatud kujul (kasutatuna ühe ehitusobjekti kohta).

Kui tegelikult ehitus-montaažitöödel kulutatud materjalide kogus on väiksem kui normikohane kulutus, kinnitatakse ehitus- ja montaažitööde omahinda kandmiseks tegelikult kulutatud materjalide kogus. Kui tegelikult ehitus-montaažitöödel kulutatud materjalide kogus on suurem kui normikohane kulutus, kusjuures ülekulutus ei ole tehniliselt põhjendatud, kantakse ehitus- ja montaažitööde omahinda kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt lubatud kogus. Materjalide ülekulu maksumus kantakse süüdlaste arvele ühes nende vastutusele võtmisega seaduse järgi.

Pärast materjaliaruannete ja neile lisatud dokumentide, samuti materjalide kulutuse aruande (kõrvutatuna tootmisnormidega) igakülgset kontrollimist ja kinnitamist võetakse need raamatupidamise poolt arvestamisele.

Ehitamiseks ja remontimiseks ettenähtud materjalide ning monteerimist vajavate seadmete arvestamine raamatupidamises toimub kontol nr. 41 «Ehitusmaterjalid». Ehitusmaterjalid ja seadmed arvestatakse nende tegelikus omahinna järgmises lõikes:

ehitusmaterjalid riikliku tööstuse hulgihindadega;

kohaliku ning kooperatiivtööstuse hindade ja riikliku tööstuse hindade erinevusest tulenev ehitusmaterjalide maksumuse vahe;

ehitusmaterjalide veokulud.

Kui suurte ehituste juures on laomajanduse jaoks olemas eri töötajad, avatakse kontole nr. 41 analüütiline konto «Varumis- ja laokulud».

Laos olevate ehitusmaterjalide analüütilist arvestust peetakse riikliku tööstuse hulgihindades koguseliselt ja summaliselt materiaalselt vastutavate isikute kaupa.

Materjalide maksumuse vahet, mis tekib kohaliku ning kooperatiivtööstuse hindade ja riikliku tööstuse hindade erinevusest, arvestatakse põhiliste ehitusmaterjalide lõikes.

Kõik materjalide veokulud, kaasa arvatud peale- ja mahalaadimise, sortimise ja ülesladumise kulud, arvestatakse kõigi materjalide kohta ühiselt ühel analüütilisel kontol.

ARUANNE

põhiliste materjalide kulutuste kohta ehitusel, kõrvutatuna tootmisnormidega, *maikuul 1965. a.*

Objektide ja tööliikide nimetused	Tööde mõõt-ühik	Ühtsete hinnete numbrid	Tegelikult tehtud tööde maht	Materjalide nimetused: Tellis tk. — Norm töö-ühiku kohta	Tellis tk. — Tehtud tööde mahu kohta	Norm töö-ühiku kohta	Tehtud tööde mahu kohta	Norm töö-ühiku kohta	Tehtud tööde mahu kohta	Norm töö-ühiku kohta	Tehtud tööde mahu kohta
Objekt: *Kaubaladu*											
Tööliikide nimetused											
Siledate seinte ladumine	m^3	*5—28 222-a*	*14,95*	*400*	*5980*						
jne.											
Kokku kulutus normi järgi					*5980*						
Tegelik kulutus					*6000*						
Sääst (—), ülekulu (+)					*+20*						
Kanda omahinda[1]											

[1] Töödejuhataja ei täida.

Analüütilisel kontol «Varumis- ja laokulud» arvestatakse varumis- ja laotöötajate töö tasustamise, materjalide hoidmise ja muid laomajandusega seotud kulusid. Varumis- ja laokulusid arvestatakse tervikuna kõigi ehitusmaterjalide kohta ühel analüütilisel kontol üksikute kulukirjete viisi.

Kontrollitud materjaliaruannete, materjalide kulutuse aruannete (kõrvutatuna tootmisnormidega) ja neile lisatud dokumentide põhjal kantakse andmed ehitusmaterjalide sissetuleku ja väljamineku kohta läbitöötamisandmikkudesse korrespondeerivate kontode viisi.

Selle andmiku kokkuvõtete alusel koostatakse kaks memoriaalorderit: üks ehitusmaterjalide sissetuleku ja teine väljamineku kohta.

Sissetulnud ehitusmaterjalide maksumuse kohta tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 41 «Ehitusmaterjalid».
Kreedit — konto nr. 28 allkonto «Töövõtjad, hankijad, deebitorid ja kreeditorid kapitaalmahutuste alal».

Ehitustöödel kulutatud materjalide maksumuse kohta tehakse kanne:

Deebet — konto nr. 100 «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont».
Kreedit — konto nr. 41 «Ehitusmaterjalid».

Materjalide veokulud, varumis- ning laokulud ja vahe materjalide maksumuses, mis tekib kohaliku ning kooperatiivtööstuse hindade ja riikliku tööstuse hindade vahest, mis kõik arvestatakse kontol «Ehitusmaterjalid» ja mis langevad kapitaaltöödel kulutatud ehitusmaterjalidele, tuleb igal kuul kanda nende tööde omahinnale juurde.

Ehitustööde omahinnale lisatavate veokulude ja varumis-laokulude arvutamiseks tuleb ehitusmaterjalide maksumusega kuu lõpuks (riikliku tööstuse hindades) liita kuu jooksul kulutatud materjalide maksumus ja nende maksumuste summaga protsenteerida kulude summat (eraldi materjalide veokulud ning eraldi varumislaokulud). Tuletatud protsendi ja materjalide maksumuse järgi kuu lõpuks leitakse kulude summa, mis tuleb jätta kuu lõpul kontole nr. 41 «Ehitusmaterjalid», kuna ülejäänud summa kantakse tehtud ehitustööde maksumusele juurde.

Analoogiliselt jagatakse materjalide maksumuse vahe, mis tekib kohaliku ning kooperatiivtööstuse hindade ja riikliku tööstuse hindade vahest. Jagamine toimub nende materjaliliikide viisi, mille kohta peetakse maksumuse vahe analüütilist arvestust.

§ 57. MAJANDUSLIKUL TEEL TEHTAVATE EHITUSTÖÖDE ARVESTUS

Tarbijate kooperatsiooni materiaalse tehnilise baasi edasiseks arendamiseks on kõik kooperatiivorganisatsioonid kohustatud täitma kapitaalehituste plaani ja kapitaaltööde omahinna alandamise ülesande.

Arvestust kapitaalmahutuste plaani täitmise ja ehitustööde ning põhivahendite soetamise tegeliku omahinna kohta, samuti kapitaalremondi kulutuste arvestust peetakse tarbijate kooperatsioonis kontol nr. 100 «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont». Sellel kontol arvestatakse kapitaaltööde kõiki liike, sõltumatult sellest, kuidas neid tehakse — majanduslikul teel või töövõtu korras. Selleks avatakse kontole nr. 100 kolm allkontot: 1) uued ehitused, olemasolevate objektide laiendamine ja ümberehitamine; 2) põhivahendite soetamine; 3) kapitaalremont.

Ehitustööde tegemisel majanduslikul teel peetakse ehitusmaterjalide, ehitusmehhanismide ja -masinate kasutamise, ehitusel töötavate tööliste palkade ning kõige muude ehituskulude arvestust ehitava organisatsiooni raamatupidamises.

Iga ehituse puhul koostatakse plaanid ehitustööde mahu ning lõpetamise tähtaegade, materjalide ja seadmete kohaleveo, tööjõu ja transpordiga kindlustamise, finantseerimise jne. kohta.

Põhidokumendiks tööliste poolt tehtud ehitustööde mahu ning kvaliteedi ja töölistele makstava töötasu arvestamiseks on töökäsk. Töökäsk antakse brigadirile, lülile või üksiktöölisele enne töö algust. Tööde juhataja annab allkirja töökäsu väljaandmise ning brigadir (lülivanem, tööline) allkirja töökäsus näidatud ülesande vastuvõtmise kohta. Töökäsk koostatakse tööde mahu kohta, mis tuleb teha kalendrikuu jooksul.

Töökäsul on järgmised rekvisiidid: objekti nimetus, millel tuleb tööd teha; tööde tähtaeg; tööülesannete täpne kirjeldus (näidates ühtsete normide ja hinnete šifrid); tööde hulk; aja- ja hindenorm tööühiku kohta. Peale tööülesannete kirjelduse näidatakse töökäsul andmed nende tegeliku täitmise kohta, sealhulgas tehtud töö hulk, normikohane inimtööpäevade arv tehtud töö jaoks, töö kvaliteet ja töötasu summa.

Töökäsu põhjal tehtud tööde vastuvõtmise kohta annab allkirja töödejuhataja. Kui töökäsuga antud kõiki töid ei ole jooksva kuu lõpuks sooritatud, lõpetatakse töökäsk tegelikult tehtud tööde mahuga, kuna tegemata jäänud töö kohta antakse uus töökäsk.

Täidetud ja kinnitatud töökäsud annab töödejuhataja raamatupidamisele registri juures. Raamatupidaja kontrollib töökäsud ja kannab nad erilisse andmikku. Töökäskude kontrollimisel tuleb erilist tähelepanu pöörata tehtud tööde normide ja hinnete õigele rakendamisele. Andmiku kokkuvõtete põhjal koostatakse ehitustööliste töötasu memoriaalorder.

Tööjuhatajad on kohustatud pidama tehtud tööde arvestamise žurnaali iga objekti kohta. Žurnaali kantakse üksikasjalikult:

konstruktiivsete elementide ja tööliikide nimetused; ühtsete hinnete šiffer, konstruktiivse elemendi või tööliigi mõõtühik; üksushind; tööde hulk projekti või eelarve järgi; üldine maksumus eelarve järgi; tegelikult tehtud töö hulk ja maksumus (iga kuu viisi, tervikuna iga kvartali ja aasta kohta).

Ehitustööd uute hoonete ning ehitiste püstitamise, olemasolevate hoonete ja ehitiste laiendamise ning rekonstrueerimise, samuti tööd seadmete monteerimise alal arvestatakse allkontol «Uued ehitused, olemasolevate objektide laiendamine ja ümberehitamine».

Seda allkontot debiteeritakse järgmiste kontode krediteerimisel: konto nr. 41 «Ehitusmaterjalid» — ehitusel tegelikult kulutatud materjalide tegeliku maksumusega; konto nr. 26 «Töölised ja teenistujad» — ehitusel töölistele ja teenistujatele arvestatud töötasuga; konto nr. 28 allkonto «Töövõtjad, hankijad, deebitorid ja kreeditorid kapitaalmahutuste alal» — mitmesuguste organisatsioonide poolt osutatud teenustega; konto nr. 142 «Väheväärtusliku inventari ja eririietuse kulumine» — ehitusel kasutatavate kiiresti kuluvate esemete ja eririietuse kulumise maksumusega; muud kontod, sõltuvalt kulutuste iseloomust.

Allkontol «Uued ehitused, olemasolevate objektide laiendamine ja ümberehitamine» arvestatakse eraldi: ehitustöid ja seadmete monteerimist; monteerimisele antud seadmeid; projekteerimis- ja uurimistöid; kapitaaltööde muid liike.

Ehitus- ja montaažitööde kulutuste arvestust peetakse otsekulude (materjalid, tööliste põhitöötasu, ehitusmasinate ja mehhanismide ekspluateerimise kulud, muud otsekulud) ja lisakulude kirjete viisi.

Kirjel «Materjalid» arvestatakse ehitus- ja montaažitöödel tegelikult kulutatud materjalide, poolfabrikaatide ja ehituskonstruktsioonide tegelikku maksumust. Järelikult, sellele kirjele kantakse ka materjalide veokulud, varumis- ja laokulud ning vahe materjalide maksumuses, mis tekib kohaliku ning kooperatiivtööstuse hindade ja riikliku tööstuse hindade vahest.

Kirjel «Tööliste põhitöötasu» arvestatakse kõigi ehitus-montaažitöödel töötanud tööliste iga liiki põhitöötasu, kaasa arvatud ehitusmaterjale kohaletoimetavate tööliste töötasu. Sellel kirjel ei arvestata ehitusmasinaid teenindavate tööliste töötasu ega lisakulude arvel tehtavate mittepõhiliste ehitustööde tööliste töötasu.

Ehitusmasinate ja mehhanismide ekspluatatsioonikulude hulka kuuluvad: kulud nende peale- ja mahalaadimise, transportimise, kokku- ning lahtimonteerimise ja proovikäivitamise alal; masinate juhtimise ja teenindamisega tegelevate tööliste põhitöötasu; kulud elektrienergia, kütuse, mootorikütuse, määrdeõlide ja abimaterjalide alal; masinate ja mehhanismide amortisatsioon, nende kasutamise üür ja muud masinate ning mehhanismide ekspluatatsioonikulud.

Ehitusmasinate ja -mehhanismide ekspluatatsioonikulude hulka ei kuulu nende materjalide maksumus, mida töödeldakse masinatega, näiteks masinatega töödeldava betooni või mördi koosseisu kuuluvate materjalide maksumus. Nende materjalide maksumus kantakse ehitustööde maksumuse hulka kirjele «Materjalid».

Kirjel «Muud otsekulud» arvestatakse oma ja võõra transpordi kulusid pinnase ümberpaigutamisel ning materjalide veol jaoskonna või objekti laost nende paigaldamise kohani.

Lisakulude hulka kuuluvad: halduskulud (ehituse teenindamise alal); tööliste teenindamise kulud (töökaitse ja ohutustehnika kulud jt.); tööde organiseerimise ja läbiviimise kulud.

Iga lisakulude liik arvestatakse eri kirjel. Mittetootlikke kulusid (trahvid, viivised ja muud maksed transpordivahendite seisuaegade ja majanduslike kokkulepete rikkumise eest; materjalide riknemine) ei tohiks olla. Kui neid aga siiski esineb, tuleb hoolega uurida nende põhjusi; süüdlaste avastamisel tuleb kahjusumma neilt sisse nõuda ja nad võtta vastutusele seaduse järgi. Kui ei ole seaduslikku alust mittetootlike kulude kandmiseks üksikisikute või organisatsioonide arvele, kantakse need lisakulude hulka üksikute kulukirjete viisi.

Analüütilise arvestuse ja omahinna kalkulatsiooni objektideks on hooned, ehitised ja muud objektid, millede kohta koostatakse tehniliste projektide järgi eraldi eelarved või vastavatel juhtudel finants-eelarvelised arvestused.

Analüütilist arvestust peetakse iga objekti kohta raamatus vorm K-26 tööde liikide järgi otse- ja lisakulude lõikes. Analüütilise arvestuse skeem on näidatud leheküljel 238.

§ 58. TÖÖVÕTU KORRAS TEHTAVATE KAPITAALTÖÖDE ARVESTUS. PÕHIVAHENDITE SOETAMISE ARVESTUS

Ehitamine töövõtu korras toimub organisatsioonide-tellijate ja töövõtuorganisatsioonide vahel sõlmitud lepingute alusel.

Töövõtulepinguid on kahte liiki: generaallepingud ja aastalepingud. Generaalleping sõlmitakse kogu tööde mahu kohta. Selles on ette nähtud tööde alustamise ja lõpetamise tähtajad, kui ehitamine on ette nähtud mitme aasta peale. Aastaleping sõlmitakse ühe aasta tööde mahu kohta. Kui ehitamise kestus ei ületa üht aastat, generaallepingut ei sõlmita.

Vastavalt töölepingute sõlmimise korrale tagab tellija projekti ülesande, projekti ja eelarve, finants-eelarvelise arvestuse, tiitelnimekirja ja ehituse finantsplaani õigeaegse kinnitamise, samuti finantseerimise õigeaegse vormistamise ja ehitusorganisatsiooni arvete õigeaegse tasumise.

Ehitusorganisatsioonid hüvitavad tellijatele neilt saadud materjalide maksumuse kehtivates hindades ühes veokuludega kehti-

Allkonto «Uued ehitused, olemasolevate objektide laiendamine ja ümberehitamine» analüütilise arvestuse

SKEEM

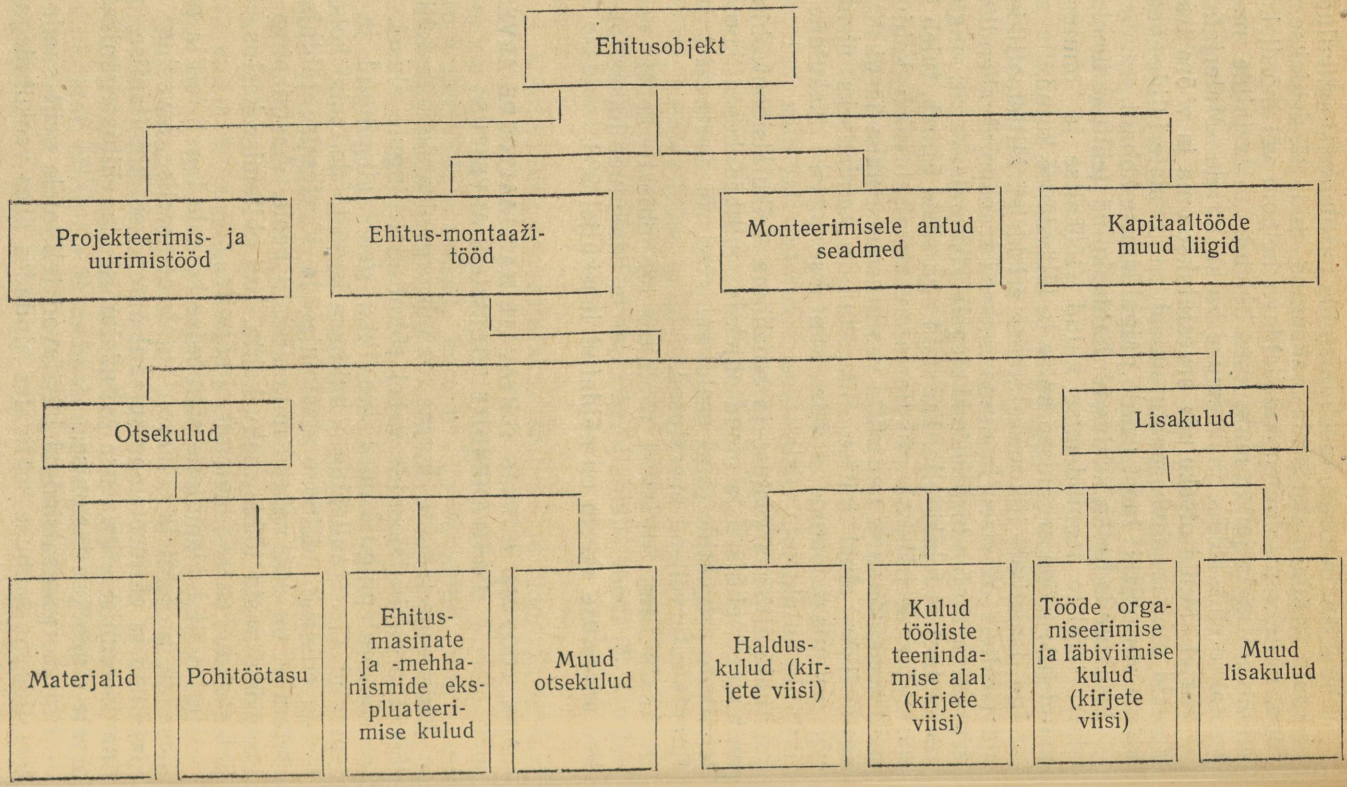

vate tariifide järgi ja nende materjalide varumise ning hoidmise kuludega lepingus määratud normide alusel. Kõik tellija ja ehitusorganisatsiooni vastastikused hankimised ja teenused ning nende eest tasumise kord nähakse ette lepingus ja täiendavates kokkulepetes. Tasumine nende hankimiste ja teenuste eest toimub panga kaudu.

Tellijad annavad ehitusorganisatsioonile avanssi kuni 15% ulatuses tööde lepingulisest aastasest maksumusest. Selle avansi määr, maksmise tähtajad ja kustutamise kord määratakse poolte kokkuleppega.

Tasumine ehitusorganisatsioonidele nende poolt tehtud tööde eest toimub tööde vastuvõtuakti alusel (vt. lk. 240). Vastuvõtuaktid koostatakse tööde mõõtmise alusel ja neile kirjutavad alla tellija ning ehitusorganisatsiooni esindajad.

Sõltuvalt tehtavate tööde eelarvelisest maksumusest ja tööde kestusest toimub tasumine järgmiselt: 1) pärast objektide (hoonete ja ehitiste) kõigi tööde lõpetamist ilma vahepealsete maksmisteta; 2) pärast kõigi tööde lõpetamist ühes vahepealsete maksmistega; 3) suurte lõpetatud konstruktiivsete elementide või tööliikide või nende jagude eest.

Kui objekti ehitustööde eelarveline maksumus on alla 20 000 rubla (maal alla 10 000 rubla), toimub maksmine pärast kõigi tööde lõpetamist. Nende objektide puhul vahepealseid makseid ei tehta. Kui objekti ehitustööde eelarveline maksumus on üle 20 000 rubla (maal üle 10 000 rubla) ja ehitamise tähtaeg kuni 6 kuud, toimub maksmine samuti pärast kõigi tööde lõpetamist. Kuid sel juhul tasub tellija enne lõpparve tegemist ehitusorganisatsioonile viimase vahepealsete (dekaadi ja kuuliste) arvete järgi summasid, ilma et neile arvetele oleks akte juurde lisatud.

Vahepealsete arvete järgi makstakse kuni 90% objekti ehitustööde eelarvelisest maksumusest. Ehitusorganisatsiooni poolt väljakirjutatud kuulisele arvele lisatakse juurde õiend kuu jooksul tehtud ehitustööde maksumuse kohta, millele on alla kirjutanud tellija ja ehitusorganisatsioon. Õiend koostatakse vormi kohaselt, mis on toodud leheküljel 241.

Näidatud kahel juhul olid vastuvõtuaktid koostatud alles pärast kõigi tööde lõpetamist objektidel. Kui aga nende aktide tööd on üleminevad, koostatakse järgmise aasta alguseks tööde vastuvõtmise akt.

Kui objekti ehitustööde eelarveline maksumus on üle 20 000 rubla (maal üle 10 000) ja ehitamise tähtaeg üle 6 kuu, toimub tööjooniste järgi tehtud ehitustööde eest maksmine tööde aktide alusel, mis on koostatud lõpetatud suurte konstruktiivsete elementide, tööde liikide või nende osade kohta. Nimetatud objektidel tehtud tööde vastuvõtuakte koostatakse üks kord kvartalis. Kuni tehtud tööde kohta arve ja vastuvõtuakti esitamiseni maksab tellija ehitusorganisatsioonile viimase vahepealsete (dekaadiliste

Tellija *Laanvere Rajooni Tarbijate Kooperatiivide Liit*

Ehitusettevõte *Ehitusjaoskond nr. 2*

Leping nr. *12* 9. *märtsil* 1964. a.

Esitatakse finantseeriva panga asutusele tehtud tööde arvete juures.

Objekti nimetus *Kaubaladu*

Lepingu järgi tegemisele võetud ehitus-montaažitööde eelarveline maksumus *35 000 rubla.*

Ehitus-montaažitööde maksumus alates ehitamise algusest eelarvelistes hindades (ilma käesolevas aktis näidatud töödeta) *15 000 rubla.*

AKT Nr. *3*

III kvartalis 1965. a. tehtud tööde vastuvõtmise kohta

Jrk. nr.	Töö nimetus	Hinna alus	Mõõtühik	Üksushind	Tehtud töid 1. juulist kuni 30. sept.		Täiendavad kulud talviste tööde puhul		
					Hulk	Tehtud tööde maksumus	Normatiivide kogumiku paragrahv	%	Summa rbl.
1.	*Täisnurksete sammaste ehitamine ehitustellistest*	*4—35*	*m³*	*22—30*	*5,6*	*124.88*	—	—	—
2.	*Siledate tellistest seinte ladumine*	*5—28 222-a*	*m³*	*20—41*	*20*	*408.20*	—	—	—
	jne.								

Kokku otsekulusid: *neli tuhat viissada rubla*

Lisakulud: *viissada nelikümmend rubla*

Kasum: *ükssada kakskümmend kuus rubla*

Kokku: *viis tuhat ükssada kuuskümmend kuus rubla*

Pitser

Andis üle ehitusorganisatsiooni esindaja — *ehitusjaoskonna juhataja Meri*

Pitser

Võttis vastu tellija esindaja — *rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse esimees Kivistik*

Tellija: *Laanvere Rajooni Tarbijate Kooperatiivide Liit*

Esitatakse finantseeriva panga asutusele tehtud tööde arvete juures

Ehitusettevõte: *Ehitusjaoskond nr. 2*

Leping *10. veebruarist* 1965. a. *nr. 9*

ÕIEND

aprillikuul 1965. a. tehtud ehitustööde maksumuse kohta

(rublades)

Jrk. nr.	Objekti nimetus	Ehitustööde eelarveline maksumus	Tehtud tööde maksumus eelarvelistes hindades	
			ehituse algusest ilma käesolevas õiendis näidatud töödeta	Tehtud töid 1.—30. aprillini 1965. a.
1.	*Kaupluse ehitamine*	*25 000*	*8 500*	*3 500*

(Kolm tuhat viissada rubla)

Pitser

Ehitusorganisatsiooni esindaja: *ehitusjaoskonna juhataja Meri*

Tellija esindaja: *RTK Liidu juhatuse esimees Kivistik*

ja kuuliste) arvete järgi, millele ei ole vastuvõtuakte juurde lisatud. Kuulisele arvele lisatakse samuti juurde õiend kuu jooksul tehtud tööde maksumuse kohta eespool toodud vormil. Igal juhul, nii kuuliste kui ka teiste arvete (ühes neile lisatud vastuvõtuaktidega) eest maksmise juures, võetakse vahepealsed maksed täielikult arvesse.

Tellija peab aktsepteerima ehitusorganisatsiooni arved hiljemalt 72 tunni jooksul pärast nende saamist. Arve loetakse aktsepteerituks, kui antud tähtaja jooksul ei ole tellija esitanud aktsepti ega vastuväidet. Kui tellija ja ehitusorganisatsiooni vahel esineb vaidlusi vahepealsete maksete üle, peab tellija aktsepteerima arve selles ulatuses, mis ei ole vaieldav.

Ehitusorganisatsiooni arvetele juurdelisatavad tööde vastuvõtuaktid koostatakse täielikus kooskõlas neil esinevate näitajatega. Sealjuures tuleb tähele panna, et neil juhtudel, kui akt koostatakse alles pärast objekti kõigi tööde lõpetamist, samuti lõpparve

tegemise juures (kui akt koostatakse kvartalite viisi) näidatakse teises lahtris «Töö nimetus» objekti nimetus ühes lühikese tehnilise iseloomustusega, kuna lahtris 5 «Üksushind» ja lahtris 7 «Tehtud tööde maksumus» näidatakse tehtud tööde maksumus tööjooniste põhjal koostatud eelarve järgi ühe reaga, ilma konstruktiivseteks elementideks jagamata.

Kapitaaltööde arvestust töövõtu korras peetakse ehitusorganisatsiooni raamatupidamises. Tellija raamatupidamises arvestatakse arveldusi ehitusorganisatsioonidega viimasele antud avanssidе ja selle poolt täielikult või osaliselt tehtud tööde alal. Ehitusorganisatsioonidelt vastuvõetud kapitaaltööde maksumus arvestatakse tellija juures kontol «Kapitalmahutused ja kapitaalremont» ehitusorganisatsiooni poolt osaliselt või täielikult tehtud töödele esitatud arvete põhjal, millele on lisatud tööde vastuvõtuaktid või õiendid tehtud ehitustööde maksumuse kohta. Vahepealsete dekaadiliste arvete põhjal kontole «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont» kandeid ei tehta.

Töövõtu korras tehtavate kapitaltööde finantseerimine toimub samade allikate arvel, millest finantseeritakse majanduslikul teel tehtavaid kapitaaltöid.

Sõltuvalt teostatavate operatsioonide iseloomust tekivad tellija ja ehitusorganisatsiooni vahel arveldusvahekorrad materjalide ja seadmete hankimise ning ehitustööde alal. Arveldused ehitustööde alal tekivad: väljaantud avanssidest, vahepealsetest (dekaadilistest) arvetest ja tehtud töödest.

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid (tellijad) arvestavad iga liiki arveldusi (lepingu korras) ehitusorganisatsioonidega konto nr. 28 «Töövõtjad, hankijad ja tellijad kapitaalmahutuste alal» allkontol «Töövõtjad, hankijad, deebitorid ja kreeditorid kapitaalmahutuste alal».

Ehitusorganisatsioonide lepinguliste kohustuste täitmisel tehakse tellija juures järgmised kanded:

1. Avanssidе väljaandmisel ehitusorganisatsioonidele ja ehitusorganisatsioonide vahepealsete (dekaadiliste) arvete tasumisel:

Deebet — konto nr. 28 allkonto «Töövõtjad, hankijad, deebitorid ja kreeditorid kapitaalmahutuste alal».

Kreedit — konto nr. 12 «Erifondide vahendid pankades» või konto nr. 121 «Kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud laenud».

2. Kapitaaltööde vastuvõtmisel ehitaja poolt vastavalt esitatud arvetele, ühes tehtud tööde vastuvõtuaktidega või õienditega tehtud tööde maksumuse kohta:

Deebet — konto nr. 100 «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont».

Kreedit — konto nr. 28 allkonto «Töövõtjad, hankijad, deebitorid ja kreeditorid kapitaalmahutuste alal».

3. Ehitusorganisatsioonidelt vastuvõetud kapitaaltööde arvete tasumisel:

Deebet — konto nr. 28 allkonto «Töövõtjad, hankijad, deebitorid ja kreeditorid kapitaalmahutuste alal».
Kreedit — konto nr. 12 «Erifondide vahendid pankades» või konto nr. 121 «Kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud laenud» (vastavalt kuuluvusele).

4. Ehitusmaterjalide üleandmisel ehitusorganisatsioonidele:

Deebet — konto nr. 28 allkonto «Töövõtjad, hankijad, deebitorid ja kreeditorid kapitaalmahutuste alal».
Kreedit — konto nr. 41 «Ehitusmaterjalid».

5. Vahendite saamisel üleantud ehitusmaterjalide eest:

Deebet — konto nr. 12 «Erifondide vahendid pankades».
Kreedit — konto nr. 28 allkonto «Töövõtjad, hankijad, deebitorid ja kreeditorid kapitaalmahutuste alal».

Arvelduste arvestamiseks ehitusorganisatsiooniga avatakse kolm analüütilist kontot: 1) antud avansid; 2) arveldused tehtud tööde ja vahepealsete arvete alal; 3) arveldused üleantud materjalide alal.

Tehtud tööde ja vahepealsete arvete alal arvelduste arvestamiseks avatakse üks analüütiline konto, sest kuuliste arvete maksmise juures võetakse täielikult arvesse varem tehtud vahepealsed maksed.

Lepingu kohaselt väljaantud avansi tasaarvestamisel krediteeritakse allkontot «Töövõtjad, hankijad, deebitorid ja kreeditorid kapitaalmahutuste alal» (analüütilises arvestuses väljaantud avansi konto) ja debiteeritakse allkontot «Töövõtjad, hankijad, deebitorid ja kreeditorid kapitaalmahutuste alal» (analüütilises arvestuses arveldused tehtud tööde alal).

Allkonto «Töövõtjad, hankijad, deebitorid ja kreeditorid kapitaalmahutuste alal» saldo võib olla nii deebet- kui ka kreeditsaldo. Bilansis näidatakse saldo kahepoolselt.

Põhivahendite (transpordivahendite, inventari ja niisuguste seadmete, mille käikulaskmiseks ei vajata erilisi montaažitöid või aluse ehitamist) s o e t a m i n e kuulub kapitaalmahutuste plaani täitmise hulka ja arvestatakse konto nr. 100 «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont» eraldi allkontol «Põhivahendite soetamine».

Selle allkonto deebetis arvestatakse kulutusi põhivahendite ostmisel ja kohaleveol.

Kulutusi põhikarja moodustamiseks ja produktiivkarja soetamiseks ei arvestata NSV Liidu Statistika Keskvalitsuse juhiste kohaselt kapitaalmahutuste mahu hulka. Seepärast arvestatakse neid kulutusi allkontol «Põhikarja moodustamine», mis avatakse kontole nr. 100.

Põhikarja moodustamise kulutuste hulka kuuluvad:

põhivahendite koosseisu üleviidud iga liiki noorloomade ja lindude (nii tõu- kui ka mittetõuloomade) tegelik omahind;

täiskasvanud produktiivkarja, loomade, lindude ja mesilasperede ostumaksumus;

mesipuude ostmise ja valmistamise kulud.

Allkontot «Põhikarja moodustamine» debiteeritakse konto nr. 44 «Noorloomad ja loomad nuumal», konto nr. 28 «Töövõtjad, hankirjad ja tellijad kapitaalmahutuste alal», konto nr. 25 «Aruandealused summad» ja teiste kontode krediteerimisel (vastavalt kuuluvusele).

Põhivahendite soetamist ja põhikarja moodustamist finantseeritakse kapitaalmahutuste finatseerimise fondi vahendite arvel, vastavatel juhtudel ka Riigipanga krediitide arvel.

§ 59. KAPITAALMAHUTUSTE LÕPETATUD OBJEKTIDE KASUTUSELEVÕTMISE ARVESTUS

Kapitaalehituse põhinäitajaks on objektide ja tootmisvõimsuste kasutuselevõtmise plaani täitmine.

Kõik ehitatud või rekonstrueeritud ettevõtted, hooned ja ehitised võetakse kasutusele vastuvõtukomisjoni poolt. Valmisehitatud ettevõtteid võib esitada ekspluatatsiooni võtmiseks tingimusel, et ülesseatud sisustusega on võimalik valmistada projektis ettenähtud toodangut, kuid elamuid ja muid objekte või üksikuid ehitusjärke — tingimusel, kui nende objektide normaalne ekspluatatsioon on võimalik.

Ehitatud või rekonstrueeritud ettevõtete, hoonete ja ehitiste (välja arvatud elamute) ekspluatatsiooni vastuvõtmine toimub tarbijate kooperatsioonis vastuvõtukomisjonide poolt, mis on määratud Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu või vabariiklike tarbijate kooperatiivide liitude juhatuste poolt, sõltuvalt vastuvõetavate objektide eelarvelise maksumuse suurusest. Elamud võetakse kasutusele, sõltumata nende eelarvelisest maksumusest, riiklike vastuvõtukomisjonide poolt, milliseid määravad linna (rajooni) töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed.

Objektide kasutuselevõtmise aktid kinnitavad need kooperatiivide liidud, kes määrasid vastuvõtukomisjonid, elamute puhul aga töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed.

Muude põhivahendite objektide (peale eespool nimetatute) vastuvõtmiseks määratakse vastuvõtukomisjon vastava kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt. Komisjoni koosseis määratakse sõltuvalt vastuvõetavast objektist ja selle keerukusest. Akti kinnitab kooperatiivorganisatsiooni juhatus.

Kapitaalmahutuste objektide arvamine põhivahendite koosseisu vormistatakse aktiga, mille vorm on toodud allpool (välja arvatud juhud, mil objekti kasutuselevõtmine peab olema vormistatud erikorras — vastavalt kehtivale seadusandlusele).

Laanvere Tarbijate Kooperatiiv

Kinnitan:
Juhatuse esimees

allkiri

25. juunil 1965. a.

PÕHIVAHENDITE VASTUVÕTMISE

AKT nr. *1*

25. juunil 1965. a.

Komisjon koosseisus esimees — *Tarbijate Kooperatiivi kaubandusosakonna juhataja J. Kuusik, liikmed — tehnik J. Järve ja toiduainete kaupluse juhataja K. Vaher* vaatas *Laanvere Tarbijate Kooperatiivi juhatuse korralduse nr. 56 24. juunist 1965. a.* alusel üle objekti *külmutusleti-vitriini,* mis on võetud ekspluatatsiooni .... ja mis on saadud raudtee veokirjaga nr. ...

Vastuvõtmise momendil asus objekt *toiduainete kaupluses nr. 1.*

Ehitamise / väljalaske aasta 1962. a. — Pass / Joonis nr. *9657*

Algmaksumus *670* rbl., kulumine — rbl.
Objekti lühike iseloomustus: *külmlett-vitriin mark ПВ-6.*
Objekt *vastab tehnilistele tingimustele, parandusi ei vaja.*
Objekti katsetamise tulemused: *töötab korralikult.*
Komisjon otsustas: *anda ekspluatatsiooni.*
Lisad: *tehniline dokumentatsioon 2 lehel.*
Komisjoni liikmed: *J. Kuusik, J. Järve.*
Käesolevas aktis loetletud põhivahendid vastu võtnud: *toiduainete kaupluse nr. 1 juhataja K. Vaher.*

«25.» juunil 1965. a.

Objektile antud inventari nr. *24.*

Raamatupidamise märkus: *võetud arvele memoriaalorderiga nr. 48.*

Vanemraamatupidaja: *P. Põld*

Aktile lisatakse juurde objekti tehniline dokumentatsioon. Akt antakse organisatsiooni (ettevõtte) raamatupidamisele ja see on põhivahendite arvelevõtmise aluseks.

Kapitaalmahutuste korras saadud põhivahendite arvelevõtmisel tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 90 «Põhivahendid»;
Kreedit — konto nr. 100 «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont» (vastav allkonto).

Üheaegselt põhivahendite arvelevõtmisega kajastatakse raamatupidamises ka selle finatseerimisallika kasutamine, mille arvel ehitati või soetati põhivahendid.

Neil juhtudel, kui põhivahendite koosseisu viidud lõpetatud kapitaalmahutuste objektide finantseerimine on toimunud kapitaalmahutuste finatseerimise fondi vahendite arvel, kantakse kasutatud summad selle fondi vähendamiseks ja põhifondi suurendamiseks. Selgitame seda järgmise näite abil.

Näide. Rajooni tarbijate kooperatiivide liit kulutas kaubalao ehitamiseks majanduslikul teel 30 000 rubla. Ehitamist finantseeris Riigipank rajooni tarbijate kooperatiivide liidu kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi vahenditest. Ehitamise lõpetamise momendil oli rajooni tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamise kontodel järgmine seis:

konto nr. 100 «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont» allkonto «Uued ehitused, olemasolevate objektide laiendamine ja ümberehitamine» saldo 30 000 rubla;

konto nr. 112 «Erifondid ja sihtlaekumised» analüütiline konto «Kapitaalmahutuste finantseerimise fond» saldo 32 500 rubla.

Nende andmete ja ehitatud lao ekspluatatsiooni võtmise kinnitatud akti alusel tuleb teha kaks kannet: ehitatud objekti arvelevõtmise ja kasutatud finantseerimisallika mahakandmise kohta.

Kontodel kajastub see operatsioon järgmiselt:

Konto nr. 100
allkonto «Uued ehitused, olemasolevate objektide laiendamine ja ümberehitamine»

D	K
Saldo 30 000	30 000 (1

Konto nr. 90
«Põhivahendid»

D	K
1) 30 000	

Konto nr. 112
analüütiline konto «Kapitaalmahutuste finantseerimise fond»

D	K
2) 30 000	Saldo 32 500

Konto nr. 111
«Põhi- (põhikirja-) fond»

D	K
	Saldo N
	30 000 2)

Toodud näites kutsus põhivahendite suurenemine esile põhifondi suurenemise, sest kapitaalmahutus toimus omavahendite arvel, s. o. kapitaalmahutuste finantseerimise fondi arvel.

Kui aga ehitamine või põhivahendite soetamine toimus Riigipanga krediitide arvel, siis kuni nende objektide viimiseni põhivahendite koosseisu olid laenatud vahendid arvel kontol nr. 121 «Kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud laenud». Kuid ühes ehitatud või soetatud põhivahendite kasutuselevõtmisega kantakse võlgnevuse summa kontolt nr. 121 «Kapitaalmahutuste finantseeriliseks saadud laenud» üle kontole nr. 122 «Lõpetatud kapitaal-

mahutuste objektide ja põhivahendite soetamise finantseerimiseks saadud laenud».

Näide. Rajooni tarbijate kooperatiivide liit kulutas objekti ehitamiseks majanduslikul teel 10 000 rubla. Ehitust finantseeriti Riigipanga krediitide arvel.

Ehituse lõpetamise momendil oli rajooni tarbijate kooperatiivide liidu raamatupidamise kontodel järgmine seis:

allkonto «Uued ehitused, olemasolevate objektide laiendamine ja ümberehitamine» saldo 10 000 rubla;

konto nr. 121 «Kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud laenud» saldo 10 000 rubla.

Nende andmete ja ehitatud objekti ekspluatatsiooni võtmise kinnitatud akti alusel tehakse raamatupidamises järgmised kanded:

Konto nr. 100
allkonto «Uued ehitused, olemasolevate objektide laiendamine ja ümberehitamine»

D	K
Saldo 10 000	10 000 (1

Konto nr. 90
«Põhivahendid»

D	K
1) 10 000	

Konto nr. 121
«Kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud laenud»

D	K
2) 10 000	Saldo 10 000

Konto nr. 122
«Lõpetatud kapitaalmahutuste objektide ja põhivahendite soetamise finantseerimiseks saadud laenud»

D	K
	10 000 2)

Kontol nr. 122 «Lõpetatud kapitaalmahutuste objektide ja põhivahendite soetamise finatseerimiseks saadud laenud» arvestatakse saadud laenusid kuni nende kustutamiseni.

§ 60. KAPITAAL- JA JOOKSVATE REMONTIDE KULUTUSTE ARVESTUS

Ekspluateerimisel põhivahendid pidevalt kuluvad. Selleks et tagada põhivahendite korrashoidmist ja pikendada nende kasutamisiga, tehakse neile kapitaalset ja jooksvat remonti.

Hoonete ja ehitiste kapitaalremondiks loetakse niisugust remonti, mille juures vahetatakse kulunud konstruktsioone ja detaile või vahetatakse neid tugevamate ja ökonoomsemate vastu, mis suurendavad remonditavate objektide ekspluatatsioonivõimsust. Siinjuures tuleb silmas pidada, et kapitaalremondiks ei loeta nende

põhikonstruktsioonide täielikku vahetamist, mille iga antud objektis loetakse kõige pikemaks, näiteks: hoonete ja ehitiste kivi- ja betoonalusmüüride, hoonete iga liiki seinte ning maa-aluste torude jne. vahetamist. Niisuguseid töid finantseeritakse ja arvestatakse kapitaalmahutuste jaoks ettenähtud korras.

Masinate ja seadmete kapitaalremondiks loetakse niisugust remonti, mille juures toimub harilikult agregaadi lahtivõtmine, kõigi kulunud detailide ja sõlmede vahetamine või taastamine, põhidetailide remont. Masinate ja seadmete kapitaalremondi tunnuseks on veel asjaolu, et seda tehakse perioodilisusega üle ühe aasta.

Autotranspordi puhul loetakse põhiliste agregaatide (mootori, ees- ja tagasilla, käigukasti, isekallutaja mehhanismi) kapitaalremondiks niisugune remont, mida tehakse pärast läbisõitu üle 40 000—50 000 kilomeetri, sõltuvalt auto margist ja töötingimustest.

Jooksva remondi hulka kuuluvad tööd, mille eesmärgiks on kaitsta põhivahendeid enneaegse kulumise eest, samuti mida tehakse juhuslike väikeste rikete või vigastuste parandamiseks. Tarbijate kooperatsiooni ettevõtetes loetakse jooksvaks remondiks lagede, sise- ja välisseinte puhastamine, valgendamine ja värvimine, akende, uste ning kappide parandamine, akende klaasimine, uste ja akende seadmete vahetamine, seadmete ja inventari jooksev remont ning muud tööd põhivahendite hoidmiseks.

Kapitaalremondi kulutuste arvestus erineb jooksva remondi kulutuste arvestusest. Vaatleme algul kapitaalremondi arvestamise korda.

Kapitaalremondi vahendeid kulutatakse kooskõlas plaaniga ja eelarvelis-tehnilise dokumentatsiooniga, mis on kinnitatud vastava kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt konkreetsete objektide kohta. Tarbijate kooperatsioonis tehakse kapitaalremondi töid kapitaalremondi finantseerimise fondi vahendite arvel.

Masinate ja agregaatide remonti andmisel koostatakse defektide andmik. Selles andmikus kirjeldatakse remonti vajavate masinate defekte ja vigastusi. Nimetatud andmik on remonttööde mahu kindlaksmääramise aluseks. Defektide andmiku alusel kirjutatakse välja töökäsud remonttööde tegemiseks ja nõudmised remondiks vajalike tagavaraosade ning materjalide saamiseks.

Põhivahendite kapitaalremondi kulutuste arvestust peetakse konto nr. 100 «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont» allkontol «Kapitaalremont». Selle allkonto deebetisse kantakse remondiks kulutatud ehitus- ja muude materjalide maksumus, remonttöödega tegelevate tööliste töötasu ja muud kapitaalremondiga seotud kulud. Seoses sellega debiteeritakse allkontot «Kapitaalremont» järgmiste kontode krediteerimisel: konto nr. 41 «Ehitusmaterjalid», konto nr. 26 «Töölised ja teenistujad», konto nr. 28 allkonto «Töövõtjad, hankijad, deebitorid ja kreeditorid kapitaalmahutuste alal»

— sõltuvalt kulutuste iseloomust ja tasumise vormist. Allkonto «Kapitaalremont» deebetpoole kokkuvõte sisaldab kõik kulutused, mis moodustavad kapitaalremondi tegeliku omahinna.

Lõpetatud kapitaalremont võetakse vastu akti alusel, mille on koostanud juhatuse poolt selleks määratud komisjon. Kui kapitaalremondi vastuvõtmise protsessis avastatakse defekte, näidatakse need aktis ära. Kuni objekti ekspluatatsiooni andmiseni peavad kõik defektid olema kõrvaldatud.

Remondist vastuvõetavate masinate, agregaatide ja teiste põhivahendite objektide kohta koostatakse akt järgmise vormi kohaselt:

Laanvere Rajooni Tarbijate kooperatiivide Liit

Kinnitan:
Kivistik
RTK Liidu juhatuse esimees
11. juunil 1965. a.

Remonditud objektide vastuvõtmise-üleandmise

AKT nr. *4*

10. juunil 1965. a.

Meie, allakirjutanud, *Laanvere Rajooni Tarbijate Kooperatiivide Liidu kaubandusosakonna juhataja P. Jõgiste, ehitustehnik J. Järve ja tööstuskaupade lao juhataja* L. Kaare koostasime käesoleva akti selles, et RTK Liidu tööstuskaupade lao hoone, mille inventarinumber on *98*. oli tellimuse nr. *12* alusel plaanilises kapitaalremondis alates *16. maist* kuni *9. juunini* 1965. a., s. o. *25 päeva.*

Kõik defektide andmikus ettenähtud remonttööd *on tehtud.*

Pärast kapitaalremonti *toimus objekti katsetamine, mille järel objekt anti ekspluatatsiooni.*

RTK Liidu kaubandusosakonna juhataja *P. Jõgiste*
Üle andnud: *J. Järve*
Vastu võtnud: laojuhataja *L. Kaare*

OIEND

1. Kapitaalremondi eelarveline maksumus kinnitatud arvestuse järgi (tegelikult tehtud töömahu kohta) *rbl. 2100.—*
   RTK Liidu planeerija *K. Männik*
2. Kapitaalremondi tegelik maksumus *rbl. 2000.—*
   RTK Liidu pearaamatupidaja *P. Nurk*

Oma põhivahendite lõpetatud kapitaalremondi vastuvõtmise juures tehakse tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine» (põhivahendite kapitaalremondi osas).

Kreedit — konto nr. 100 «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont» (allkonto «Kapitaalremont»).

Samal ajal see osa kapitaalremondi finantseerimise fondist, mis on ära kulutatud kapitaalremondi juures, liidetakse põhifondiga.

Kapitaalremondi kulutused kantakse konto «Põhivahendite kulumine» deebetisse, sest kapitaalremont ei suurenda põhivahendite algmaksumust, vaid ainult taastab seda. Põhivahendite kulunud osade taastamine vähendab arvestatud kulumist, mis omakorda suurendab põhivahendite jääkmaksumust.

Allkonto «Kapitaalremont» analüütilist arvestust peetakse objektide viisi. Analüütilises arvestuses näidatakse ehitus-montaažitööd eraldi. Kõigi tööliikide juures näidatakse kapitaalremondi kulusid kulukirjete järgi.

Tööstusettevõtteis arvatakse jooksva remondi kulud toodangu omahinna sisse, kaubandus- ja varumisettevõtteis aga käibekulude hulka. Abimajandites arvatakse jooksva remondi kulud ekspluatatsioonikulude hulka.

Kui sõltuvalt kliima- ja tootmistingimustest tehakse aasta jooksul põhivahendite jooksvat remonti ebaühtlaselt, lubatakse jooksva remondi eelseisvaid kulusid reserveerida. Reserveerimisele kuuluvad summad tuletatakse lähtudes plaaniga vastavale aruandlusperioodile kinnitatud jooksva remondi summast. Summade reserveerimine toimub tarbijate kooperatiivides rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse loal, kuna rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude ja rajoonide tarbijate kooperatiividele annab loa nende kõrgemalseisev kooperatiivne liit.

Reserveerimisele kuuluvad summad kantakse iga kuu käibekulusid, tootmiskulusid ja ekspluatatsioonikulusid arvestavate kontode deebetisse kirjele «Jooksva remondi kulud» ja konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» kreeditisse (analüütiline konto «Eelseisvad kulud jooksvaks remondiks»).

Jooksva remondi tegelikud kulud kantakse organisatsioonides, kus neid reserveeritakse, konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» deebetisse.

Kui jooksva remondi tegelikud kulud osutuvad reserveeritud summadest suuremaks, kantakse enamkulu vastava tegevusharu käibekuludeks.

Jooksva remondi eelseisvate kulude analüütilist arvestust peetakse tegevusharude lõikes (kaubandus-, varumis- ning toitlustusettevõtted jne.).

Analüütilisel kontol «Eelseisvad kulud jooksvaks remondiks» ei või aasta lõpuks olla saldot. Kui reserveeritud summade jääk ületab tegelikke kulutusi, storneeritakse see jääk.

§ 61. RENDITUD PÕHIVAHENDITELE TEHTUD KAPITAALKULUTUSTE ARVESTUS

Kapitaalkulutused renditud põhivahenditele, mis suurendavad nende algmaksumust, loetakse kapitaalmahutusteks. Neid kulutusi võib teha siis, kui nad on ette nähtud kapitaalmahutuste plaanis, tiitelnimekirjades ja riiklikele, kooperatiivsetele ning ühiskondlikele organisatsioonidele kuuluvate põhivahendite rendilepingutes. Nende kapitaaltööde finantseerimine toimub kapitaalmahutuste finantseerimise plaanis ettenähtud allikate arvel.

Seoses sellega arvestatakse kapitaalkulusid renditud põhivahenditele (mis suurendavad nende algmaksumust) nende organisatsioonide poolt, kelle käes nad on kasutamisel, kontol nr. 100 «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont» üldistel alustel, mis on ette nähtud kapitaalmahutuste arvestamise jaoks.

Renditud põhivahendite lõpetatud kapitaalkulutused (mis suurendavad nende algmaksumust) kantakse kontolt «Kapitaalmahutused ja kapitaalremont» üle kontole «Põhivahendid».

Renditud põhivahenditele tehtud kapitaalkulutuste kasutuselevõtmine vormistatakse samasuguste dokumentidega kui lõpetatud ehituste kasutuselevõtmine nende arvestamisel oma põhivahendite koosseisu.

Renditud põhivahenditele tehtud lõpetatud kapitaalkulutustelt (mis arvestatakse kontol nr. 90 «Põhivahendid») arvestab organisatsioon, kelle kasutuses on renditud põhivahend, kulumist ja amortisatsiooni samuti kui oma põhivahenditelt. Kulumist ja amortisatsiooni arvestatakse samade normide järgi, mis on kehtestatud oma põhivahenditele. Kulumine kantakse põhifondi vähendamiseks ja amortisatsioonieraldised käibe- või tootmiskuludesse organisatsiooni juures, kes neid põhivahendeid rendi alusel kasutab.

Rendilepingu tähtaja lõppedes, kui lepingut ei uuendata, antakse rendilevõtja poolt renditud põhivahenditele tehtud lõpetatud kapitaalkulutused üle rendileandja bilanssi. Üleandmisel (kui rendilepingus ei ole ette nähtud nende kulutuste hüvitamist rendileandja poolt) tehakse järgmine kanne:

Deebet — konto nr. 141 «Põhivahendite kulumine» (täieliku taastamise osa) — renditud põhivahenditele tehtud kapitaalkulutuste kulumise summaga.

Deebet — konto nr. 111 «Põhi- (põhikirja-) fond» — renditud põhivahenditele tehtud kapitaalkulutuste jääkväärtusega.

Kreedit — konto nr. 90 «Põhivahendid» — renditud põhivahenditele tehtud kapitaalkulutuste summaga, mis suurendas nende algmaksumust.

Rendileandja kannab renditud põhivahendite lõpetatud kapitaalkulutused oma põhivahendite koosseisu. Kapitaalkulutuste vastuvõtmisel rendilevõtjalt (kui rendilepingus ei ole ette nähtud nen-

de hüvitamist rendileandja poolt), kantakse need rendileandja juures konto «Põhivahendid» deebetisse ja järgmise kahe konto kreeditisse: konto «Põhivahendite kulumine» rendilevõtja poolt arvestatud kulumise summaga (täielikuks taastamiseks) ja konto «Põhi- (põhikirja-) fond» — jääkväärtusega.

Renditud põhivahenditele tehakse kapitaalremonti kas rendileandja või rendilevõtja vahendite arvel, sõltuvalt lepingu tingimustest. Kui rendilepingu tingimuste kohaselt tehakse kapitaalremont rendileandja arvel, arvestatakse rendilevõtja poolt tehtud kapitaalremondi kulutused kontol nr. 23 «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid» (analüütilises arvestuses rendileandja arve).

Kui renditud põhivahendite kapitaalremont on lõppenud, teatab rendilevõtja rendileandjale viimase arvel tehtud kulutustest. Rendileandja hüvitab rendilevõtjale kapitaalremondi kulud kas vastava summa üleandmise teel või tasaarvestades need kulud rendimaksu arvel. Rendileandja arvestab rendilevõtja poolt tehtud kapitaalremondi kulud üldises, kapitaalremondi arvestamise jaoks ettenähtud korras.

Neil juhtudel, kui renditud põhivahendite kapitaalremont tehakse lepingu tingimuste kohaselt rendilevõtja arvel, arvestatakse selle kapitaalremondi kulud remondilevõtja juures kontol nr. 150 «Ettetehtud kulud».

Nimetatud kulude kustutamine toimub iga kuu nende summade mahakandmisega kontolt «Ettetehtud kulud» käibekulusid ja tootmiskulusid arvestavate kontode deebetisse Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhendiga kehtestatud korra kohaselt.

Seoses kapitaalremondiga tuleb rendileandja raamatupidamises arvestatavate põhivahendite kulumise summat vähendada. Sellepärast teatab rendilevõtja kapitaalremondi lõppemise järel rendileandjale tema käes rendil olevate põhivahendite kapitaalremondi summa.

Rendileandja kannab selle summa põhivahendite kulumise vähendamiseks (kapitaalremondi osas), suurendades vastavalt oma põhifondi.

IX PEATÜKK

KÄIBE- JA HALDUSKULUDE ARVESTUS

§ 62. KÄIBE- JA HALDUSKULUDE ISELOOMUSTUS

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide kulusid, mis on seotud kaupade ostmise, transportimise, hoidmise ja elanikkonnale ning kolhoosidele müümisega nimetatakse *kaubanduse käibekuludeks*. Põllumajandussaaduste ja toorainete vastuvõtmise, transportimise, hoidmise ning realiseerimise kulusid nimetatakse *varumise käibekuludeks*.

Kaubanduse käibekulude hüvitamise allikaks on kaubanduslik hinnalisand, s. o. kooperatiivorganisatsioonidele kauba ostmise juures jaehinnast tehtav mahahindlus, vastavatel juhtudel aga juurdehindlus kaupade jaehindadele. Varumise käibekulud hüvitatakse juurdehindlustega, mida tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid saavad ostjatelt neile põllumajandussaaduste ja toorainete müümise juures.

Kaubandusliku hinnalisandiga ja varumise juurdehindlusega ei kaeta ainult käibekulusid, vaid moodustatakse ka kaubanduse ja varumise kasum.

Kaubandusettevõttesse saabuva kauba hinnalisand (mahahindlus ja juurdehindlus), samuti kui varumiskauba hinnalisand, normeeritakse riigi poolt. Seepärast ei saa kooperatiivorganisatsioonid neid oma äranägemise järgi muuta.

Samuti on normeeritud käibekulude tase, s. o. käibekulude summa suhe kaubakäibesse, väljendatuna protsentides. Plaaniga määratud käibekulude tase on maksimaalne ja seda võib ratsionaalse ja säästliku majandamise juures vähendada. Seoses sellega on organisatsioonide ja ettevõtete puhaskasumi suurus otseses sõltuvuses käibekulude suurusest ning tasemest: mida väiksem on käibekulude absoluutne summa ja tase ühe ning sama kaubanduse ja varumise hinnalisandi juures, seda suurem on puhaskasumi absoluutne summa ja tase.

Seepärast *on käibekulude plaani täitmine ja võitlus käibekulude edasise vähendamise eest koos samaaegse kaubanduskul-*

tuuri tõstmisega kõige tähtsamaks eelduseks isemajandamise süvendamisel ja kaubanduse ning varumise rentaabluse kindlustamisel.

Teostades pidevat kontrolli igapäevaste operatsioonide seaduspärasuse ja otstarbekuse üle, võivad kooperatiivorganisatsioonide pea- (vanem-) raamatupidajad vältida vahendite liigset ja ebamajanduslikku kulutamist ning sellega saavutada käibekulude taseme alanemist.

Vastavalt tarbijate kooperatsiooni süsteemile määratud käibekulude plaanile kinnitab tarbijate kooperatiivide liit oma alluvatele organisatsioonidele ja ettevõtetele käibekulude plaanid põhiliste kirjete viisi ning kulude kohta tervikuna, arvestades ühtlasi kulude edasist alandamist. Sealjuures kinnitatakse käibekulude plaanid protsentides käibest järgmiselt: kaubanduses — kauba müügikäibelt; varumises — varumiskäibelt, s. o. varumiskaupade sissetuleku käibelt.

Raamatupidamise teiseks tähtsamaks ülesandeks käibekulude arvestamisel on usalduslike andmete kogumine käibekulude plaani täitmise analüüsimiseks ja kontrollimiseks, samuti plaani koostamiseks eelolevaks perioodi kohta.

Aruande koostamise huvides ja plaani täitmise kontrollimiseks tuleb organiseerida käibekulude arvestus nii, et arvestuse registritest võiks saada valmis andmeid kulude kohta nii kirjete viisi kui ka tervikuna.

Peale kulude, mis on vahetult seotud kaubanduse ja varumisega, on tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidel ja nende ettevõtetel veel kulusid, mis on seotud nende kontorite ülalpidamisega. Neid kulusid nimetatakse *halduskuludeks.* Tuleb vahet teha ettevõtte ja organisatsiooni halduskulude vahel.

Ettevõtete halduskulude hulka kuuluvad tarbijate kooperatiivide, rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude ettevõtete ja tarbijate kooperatiivide ettevõtete kontorite kulud. Nende kulude hulka kuuluvad tarbijate kooperatiivi juhatuse esimehe ja tema asetäitjate töötasu, ettevõtete juhatajate, raamatupidajate, planeerijate ja tarbijate kooperatiivide ning nende ettevõtete kontorite muude töötajate töötasu, samuti kantselei-, posti-, telefoni- ja telegraafikulud, komandeerimis- ja muud kulud.

Tarbijate kooperatiivide ja kooperatiivide liitude kaubandus- ja varumisettevõtete kontorite halduskulud nähakse ette käibekulude koosseisus, tööstusettevõtete halduskulud — tootmise üldkuludes.

Ettevõtte halduskulusid kontrollivad mitte ainult organisatsiooni ja ettevõtte juhatajad, vaid ka kohalikud rahandusorganid. Seepärast ettevõtete planeeritud halduskulude summad registreeritakse rahandusorganites. Tarbijate kooperatiivid ja ettevõtted registreerivad rahandusorganites kontorite töötajate töötasufondi, komandeerimiskulud, kantselei, posti-telegraafi-telefoni- ja muud

kulud. Halduskulud registreeritakse rahandusorganites absoluutsummades.

Organisatsiooni halduskulude hulka kuuluvad rajoonide ja vabariiklike tarbijate kooperatiivide liitude kontorite kulud, mis on seotud alamalseisvate organisatsioonide juhtimisfunktsioonidega.

Kooperatiivide liitude halduskulude eelarved kinnitatakse kõrgemalseisvate organisatsioonide poolt ja registreeritakse rahandusorganites samuti kui ettevõtete halduskulud — absoluutsummades.

Raamatupidamise kolmandaks tähtsamaks ülesandeks käibekulude alal on range igapäevane kontroll halduskulude eelarvest kinnipidamise üle ja määratud assigneeringute ülekulutuse vältimine.

Käibekulude ja halduskulude plaanist kinnipidamise kontrollimisel on oma osa ka kontroll-revisjonikomisjonidel ja kõrgemalseisvatel kooperatiivorganisatsioonidel, kes seda dokumentaalrevisjonide juures teevad.

Käibekulude ja halduskulude kirjete nomenklatuur, samuti iga kirje karakteristika (sisu) määratakse kindlaks Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhendiga kaubandus- ja varumisettevõtete käibekulude kohta.

Kooperatiivorganisatsioonide raamatupidajate ülesandeks on käibekulude arvestamise õige organiseerimine ja range kinnipidamine käibe- ning halduskulude kirjete ühtlasest nomenklatuurist ja sisust. See tagab kõrgekvaliteedilise aruandluse saamise, mis ei ole vajalik mitte ainult käibekulude analüüsimiseks ja võitluseks käibekulude alanemise eest, vaid ka nende õigeks planeerimiseks.

Käibekulude ja halduskulude arvestamiseks on tarbijate kooperatsiooni kontoplaanis ette nähtud järgmised kontod: nr. 170 «Halduskulud», nr. 171 «Kaubanduse käibekulud», nr. 172 «Toitlustusettevõtete kulud» ja nr. 173 «Varumise käibekulud».

Käibekulud ja halduskulud kajastuvad vastavatel kontodel sellel aruandeperioodil, millesse nad kuuluvad, sõltumatult nende tegelikust väljamaksmise ajast. Kulud, mis kuuluvad eelseisvale perioodile, arvestatakse kontol «Ettetehtud kulud» ja kantakse käibe- ning halduskulude kontole üle osade viisi — eriliste arvestuste alusel.

Organisatsioonide ja ettevõtete pea- (vanem-) raamatupidajate ülesandeks ei ole ainult kulude seaduslikkuse ja otstarbekuse tagamine, vaid ka nende kandmine õigetele kontodele ning allkontodele (kui kontol on allkonto olemas) ja käibekulude kirjetele.

Eespool kirjeldatud kontode deebetisse kantakse väljamakstud või arvestatud kulude summad, mis kuuluvad antud aruandekuule. Sealjuures krediteeritakse mitmeid kontosid, olenevalt kulude iseloomust ja nende maksmise või arvestamise korrast. Nii näiteks

krediteeritakse võõra organisatsiooni transporditeenuste maksumusega kontot nr. 20 «Arveldused hankijatega», arvestatud töötasuga krediteeritakse kontot nr. 26 «Töölised ja teenistujad», mitmesuguste kassast sularahas väljamakstud kuludega krediteeritakse kontot nr. 10 «Kassas» jne.

Kui kuu jooksul kantakse läbi summasid, mis vähendavad käibekulude üksikutele kirjetele kantud kulusid, krediteeritakse käibekulude arvestamiseks ettenähtud kontosid nende summadega. Näiteks, taara operatsioonide kasumi summaga kaubandusettevõtteis, kui see summa ei ületa taara kahjude ja kulude summat, krediteeritakse kontot nr. 171 «Kaubanduse käibekulud».

Kuu lõpul krediteeritakse käibekulude kontot kulude summaga, mis kuulub müüdud kaupadele, kuna halduskulude kontot krediteeritakse kogu sellele kontole kantud summaga. Sealjuures debiteeritakse finantstulemuste arvestamiseks ettenähtud kontosid.

Müümata kaupadele kuuluvad kulud jäävad käibekulude kontole.

§ 63. KAUBANDUSE KÄIBEKULUDE ARVESTUS

Selleks et saada jaekaubanduse ja hulgikaubanduse käibekulude plaani täitmise kontrolliks aruandlusandmeid, on konto nr. 171 «Kaubanduse käibekulud» jaoks ettenähtud järgmised allkontod: 1) «Käibekulud hulgiladudes»; 2) «Käibekulud jaeettevõtetes»; 3) «Käibekulud suurtes tööstusettevõtetes».

Kahel esimesel allkontol arvestavad kaubandusorganisatsioonid ja -ettevõtted kaupade ostmise, transportimise, hoidmise ja müümisega seotud kulusid, kaasa arvatud kulud kolhoosidelt kaubandusvõrku komisjonimüügile võetud ja kolhoosnikelt ning muudelt kodanikelt nendega kokkulepitud hindadega kokkuostetud põllumajandussaaduste hoidmise ja realiseerimise alal.

Allkontol «Käibekulud hulgiladudes» arvestatakse ka hulgibaaside ja ladude halduskulusid, kuna allkontol «Käibekulud jaeettevõtteis» arvestatakse tarbijate kooperatiivi ja jaeettevõtete halduskulusid.

Allkontosid «Käibekulud hulgiladudes» ja «Käibekulud suurtes tööstusettevõtetes» tarbijate kooperatiivides ei kasutata.

Allkontot «Käibekulud suurtes tööstusettevõtetes» kasutatakse ainult neis tööstusettevõtteis, millistel on võimalus eraldada valmistoodangu hoidmise ja realiseerimise kulusid tooraine ning materjalide analoogilistest kuludest, kusjuures neid kulusid planeeritakse eraldi toodangu omahinda arvestatavatest kuludest.

Hulgiladude ja jaeettevõtete käibekulude analüütilist arvestust peetakse kirjete kehtestatud nomenklatuuri järgi raamatus vorm K-22 (vt. lk. 257—260).

Vastava kuu kulude arvestamiseks kasutatakse iga allkonto jaoks raamatus paarisleheküIge.

Kandeid sellesse raamatusse tehakse žurnaalide kokkuvõtete

Lk. nr. 6

Vorm nr. K-22

Konto nr. 171 «Kaubanduse käibekulud» allkonto «Käibekulud jaeettevõtetes» juunikuul 1965. a.

Deebet

Kirje nr. ja nimetus	Kande nr. / Korr. konto nr.	2 / 10	6 / 130	11 / 3	12 / 20	19 / 51		23 / 25	24 / 26
1-a. Raudtee- ja veetransport		52 —			32 15 282 20	463			
2-a. Auto- ja hobutransport									
3. Töötasu rahandusorganeis registreeritavale personalile:									
a) töötasumäärade ja hinnete alusel registreeritud palgamäärade piires									325 28 19
b) hinnete alusel üle registreeritud palgamäärade									35 11
c) progressiivsed lisatasud ja preemiad									
4. Töötasu rahandusorganeis mitteregistreeritavale personalile (kaasa arvatud progressiivsed lisatasud ja preemiad)									1299 70
6. Ruumide ja inventari üür, oma põhivahendite ja renditud põhivahendite kapitaalkulutuste amortisatsioon									
7. Ruumide ja inventari korrashoid (kaasa arvatud väheväärtusliku inventari kulumine ning renditud põhivahendite kapitaalremontide kulutuste kustutamine)		28 89						10 23	
8. Jooksva remondi kulud									
9. Kauba viimistlemine, sorteerimine ja pakkimine								202 17	
11. Komandeerimised ja ümberpaigutused									
12. Oma kergete sõiduvahendite ülalpidamine ja sõidud linnas			235 —						
13. Protsendid krediidilt (makstuist saaduid maha arvates)									
14. Kaubakaod:				68 —	3 65				
a) kaonormide piires									
b) üle kaonormide:									
1) taara kaaluvahe				2 31					

Kirje nr. nimetus	Kande nr. / Korr. konto nr.	2 / 10	6 / 130	11 / 3	12 / 20	19 / 51		23 / 25	24 / 26
2) kaupade purunemine, praak, murdumine ja riknemine ning allahindamine kvaliteedi langemise tagajärjel				7 01					
3) kaod kaupade puudujääkide, raiskamiste ja riisumiste alal, mille sissenõudmisest kohus on keeldunud hagi põhjendamatuse tõttu, ja muud mahakandmised aktide järgi üle kaonormide piiride				9 18					
15. Kulud ja kahjud taarast				52 10					
16. Eraldised kaadri ettevalmistamise fondi		31 0		18 —					
17. Müügisummade kogumine									
18. Tasud mittekoosseisulistele revisjoni- ja kauplusekomisjonide liikmetele		5 14		28 10					
19. Kantselei-, posti-, telefoni- ja telegraafikulud									
20. Muud kulud									
Kokku käibekulud		117 03	235 —	184 70	318 —	463 —		212 40	1688 —

Kreedit **Konto nr. 171 «Kaubanduse käibekulud» allkonto** *«Käibekulud jaeettevõtetes»*

Kanded käibekulude kirjete vähendamiseks

Kuupäev	Kanne nr.	Tekst	Debit. konto nr.	Kirje 15								Kokku	
30	3	*Tasuta saadud taara maksumus*	3	12	—							12	—
Kokku kandeid kulude vähendamiseks				12	—							12	—

(Vormi K-22 järg)

	28 / 26	30 / 23	32 / 42	37 / 112	41 / 142	45 / 150	46 / 143	Kokku	Kantud kulude vähendamiseks (—)	Kokku pärast mahakandeid	Kokku aasta algusest	Kirje nr.
	5							37 15		37 15	232 18	1-a
	24 40							821 60		821 60	4924 11	2-a
								325 —		325 —	1850 —	3-a
								28 19		28 19	128 71	3-b
								35 11		35 11	196 10	3-c
								1299 70		1299 70	7987 46	4
						172 —		172 —		172 —	921 05	6
	7 —		12 18		96 —			154 30		154 30	1021 80	7
							85 —	85 —		85 —	500 —	8
	13 —		31 22					44 22		44 22	235 31	9
								202 17		202 17	1264 83	11
												12
								235 —		235 —	1291 —	13
								71 65		71 65	500 —	14-a
								2 31		2 31	9 —	14-b
								7 01		7 01	40 —	14-2
								9 18		9 18	46 18	14-3
								52 10	12 —	40 10	344 —	15
				114 —				114 —		114 —	635 —	16
								49 —		49 —	324 —	17
	21 —							21 —		21 —	148 —	18
						8 —		41 24		41 24	259 24	19
	9 60	79 56				10 45		99 61		99 61	494 —	20
	80 —	79 56	43 40	114 —	96 —	190 45	85 —	3906 54	12 —	3894 54	23351 97	

Kanne nr. 50
Üle kantud käibekulusid konto nr. 180 deebetisse

Jooksva kuu eest	Aasta algusest	Käibekulude kirje nimetus	Kaubajäägile langevate käibekulude arvutus: Käibekulud kaubajäägile kuu alguseks	Kuu jooksul tehtud kulud (mahaarvatult mahakanded)	Kokku kulusid (lahter 2 pluss lahter 3)	Kuu jooksul müüdud kaupu	Kaupade jääk kuu lõpuks	Kokku (lahter 5 pluss lahter 6)	Keskmine kulude % $\left(\frac{\text{lahter } 4 \times 100}{\text{lahter } 7}\right)$	Kaubajäägile langevad käibekulud
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
3921,54	*23 351,97*	1-a. Raudtee- ja veetransport	*32*	*37*	*69*	×	×	×	*0.05*	*31*
		2-a. Auto- ja hobutransport	*704*	*821*	*1525*	×	×	×	*1.09*	*678*
		Kokku	*736*	*858*	*1594*	*77 806*	*62 240*	*410 046*	*1.14*	*709*

Pea- (vanem-) raamatupidaja *J. Aasa* (allkiri)

Koostas *P. Parm* (allkiri)

alusel koostatud orderite või koondmemoriaalorderite alusel, millised on koostatud selliste ühesuguste operatsioonide põhjal, mis ei ole koondatud žurnaalidesse (töötasu arvestamine, eraldised sotsiaalkindlustuseks ja erifondidesse, kulud aruandekohuslike isikute aruannete järgi jt.).

Raamatu iga paarislehekülg on jagatud horisontaalselt kahte ossa. Ülemine osa on määratud summade kandmiseks konto nr. 171 «Kaubanduse käibekulud» deebetisse, alumine osa — summade kandmiseks sama konto kreeditisse.

Paarislehekülje ülemise osa vasakule poolele on trükitud käibekulude arvestusnomenklatuur. Sellele järgnevad vabad lahtrid, mille pealkirjas näidatakse (kirjutatakse) memoriaalorderite numbrid (esimene rida) ja käibekulude kontoga korrespondeerivate kontode numbrid (teine rida). Vastavate kirjete ridadele kantakse memoriaalorderites kajastatud kulusummad (memoriaalorderite numbrid on näidatud lahtrite pealkirjas).

Igasse lahtrisse võib kanda korraga ainult ühe memoriaalorderi. Lahtri kokkuvõte tehakse pärast iga memoriaalorderi läbikandmist. Kirjete kokkuvõtted tehakse aga pärast kõigi jooksva kuu memoriaalorderite läbikandmist ja kantakse lahtrisse «Kokku».

Raamatu paarislehekülje alumine osa on koostatud nii, et käibekulude kirjete nimetused näidatakse vabades lahtrites, kuna kande kuupäev ja number, operatsiooni sisu ning käibekulude kontoga korrespondeeriva konto number kantakse vabadele ridadele.

Kandeid käibekulude konto kreeditisse sama konto deebetisse kantud kulusummade vähendamiseks tehakse samuti memoriaalorderite põhjal.

Raamatu kreeditpoole ridade kokkuvõtted tehakse kohe pärast iga memoriaalorderi läbikandmist, kuna kirjete kokkuvõtted tehakse pärast jooksva kuu kõigi memoriaalorderite läbikandmist. Käibekulude kirjete kokkuvõtted kantakse rea «Kokku kandeid kulude vähendamiseks» vastavatesse lahtritesse.

Seejärel käibekulude konto kreeditisse tehtud kirjete kokkuvõtted kantakse üle raamatu paarislehekülje deebeti ossa lahtrisse «Kantud kulude vähendamiseks».

Pärast seda täidetakse raamatu paarislehekülje deebeti osas lahter «Kokku pärast mahakandeid». Selle lahtri summad saadakse vastava kirje deebetkannete kokkuvõttest kreeditsummade lahutamise teel. Selle lahtri üldkokkuvõte näitab aruandekuu käibekulude lõplikku summat.

Selleks et lõpetada tööd käibekulude arvestamise alal ja kanda kulud finantstulemuste kontodele, on vaja määrata kuu jooksul müüdud kaupadele langev käibekulude summa ja kaupade jäägile kuu lõpuks langev summa.

Müüdud kaupadele langeva käibekulude summa saamiseks liidetakse raamatu paarislehekülje deebeti osas (real «Kokku käibe-

kulud») lahtris «Kokku pärast mahakandeid» näidatud summa raamatu alumises paremas nurgas oleva arvestuse lahtri «Käibekulud kaubajäägile kuu alguseks» (real «Kokku») summaga. Saadud kokkuvõttest lahutatakse sama arvutuse lahtri «Kaubajäägile langevad käibekulud» (real «Kokku») näidatud summa.

Kulud kaubajäägile, mis on vajalikud kuu jooksul müüdud kaupadele langevate käibekulude arvutamiseks, tuletatakse iga kuu vastava arvestuse koostamise teel vormi kohaselt, mis on toodud raamatu vorm K-22 alumises paremas nurgas.

Tarbijate kooperatsiooni kaubandusettevõtteis arvestatakse käibekulusid kaubajäägile ainult järgmise kahe kirje järgi: 1) «Raudtee- ja veetransport»; 2) «Auto- ja hobutransport».

Kui tarbijate kooperatiivide liitude hulgiladudes on ennetähtaegselt kohaleveetud ja pikaajalise hoidmisega kaupu, võetakse nende kaupade jäägile langevate käibekulude arvestamiseks peale eespool nimetatud kahe kirje arvesse veel osa eriladude ülalpidamise kuludest, kaasa arvatud nende ladude töötajate töötasu.

Käibekulud kaubajäägile tuletatakse järgmisel viisil. Algul määratakse käibekulude summa, mis langeb müüdud ja müümata kaupadele ning mis võrdub käibekuludega kaubajäägile kuu alguses pluss käibekulud nimetatud kahe kirje järgi aruandekuul. Seejärel määratakse kuu jooksul müüdud ja kuu lõpuks müümata kaupade maksumus. Nende andmete alusel arvutatakse välja käibekulude keskmine protsent kummagi nimetatud kirje järgi. Selleks korrutatakse käibekulude summat ja saadud korrutis jagatakse müüdud ning müümata kaupade summaga.

Kaubajäägile langevate käibekulude summa määratakse sel teel, et kaubajääk aruandekuu lõpuks korrutatakse käibekulude keskmise protsendiga ja saadud korrutis jagatakse sajaga.

Müüdud kaupadele langevate käibekulude andmeid kasutatakse käibekulude aruande koostamiseks ja finantstulemuste õigeks arvestamiseks, kuna kaubajäägile langevate käibekulude andmeid kasutatakse kaupade maksumuse õigeks kajastamiseks bilansis.

Andmeid kaubajäägile langevate käibekulude arvestamiseks saadakse järgmistest raamatupidamisregistritest:

kaubajäägile langevate käibekulude summa kuu alguseks — eelmise kuu kaubajäägile langevate käibekulude arvutusest raamatust vorm K-22;

jooksva kuu käibekulude summa — raamatu vorm K-22 deebetipoole lahtrist «Kokku pärast mahakandeid» kirjetelt «Raudtee- ja veetransport» ning «Auto- ja hobutransport»;

andmed kauba müügikäibe kohta kuus — žurnaali vorm K-2 kokkuvõtteleheküljelahtritest üldpealkirja all «Käive».

Kui kuu jooksul on väljastatud laost kaupa oma mitteisemajandavatele ettevõtetele, määratakse nende kaupade käive kirjete järgi žurnaalis vorm K-2 konto «Kauba ja taara hulgiladudes» kreeditis ja vastavate korrespondeerivate kontode deebetis. Näi-

teks, kaupade väljastamisel oma jaemüügiettevõtetele võetakse arvesse summad, mis korrespondeeruvad kontoga «Kaubad ja taara jaeettevõtteis».

Jaeettevõtteis saadakse käibe summa žurnaalist vorm K-3. Kui kuu jooksul on väljastatud kaupu oma toitlustusettevõtteile, määratakse nende kaupade käive kirjete järgi žurnaali vorm K-3 kreeditpoolel korrespondeeringus kontoga «Kaubad, toiduained ja taara toitlustusettevõtteis».

Kaubajääk kuu lõpuks võetakse žurnaali vorm K-2 kokkuvõtteleheküIje jao «Saldo» lahtrist «Kaubad» ja registrist, milles kajastatakse ostjate juures vastutaval hoiul olevaid kaupu. Jaeettevõtteis saadakse andmed jääkide kohta žurnaali vorm K-3 jao «Saldo» lahtrist «Kaubad».

Müüdud kaupadele langevate käibekulude summa kantakse kaubanduse käibekulude konto vastavatest allkontodest kaubanduse finantstulemuste kontole.

Käibekulude ülekandmise jaoks koostatakse memoriaalorder kontode järgmise korrespondeeringuga:

Deebet — konto nr. 180 «Kaubandusliku tegevuse tulemus»,

Kreedit — konto nr. 171 «Kaubanduse käibekulud».

Selle memoriaalorderi alusel tehakse kanne raamatu vorm K-22 jakku «Üle kantud käibekulusid konto nr. 180 deebetisse». Pärast selle operatsiooni kajastamist kontodel näitab konto nr. 171 saldo kaubajäägile langevate käibekulude summat kuu lõpuks.

Peale käibekulude kuulist kokkuvõtet kirjete viisi viiakse raamatu vorm K-22 ülemises osas välja käibekulude kokkuvõte kirjete viisi aasta algusest (lahter «Kokku aasta algusest»). Raamatu vorm K-22 jaos «Üle kantud käibekulusid konto nr. 180 deebetisse» näidatakse käibekulude summa, mis on kantud tulemuse kontole alates aruandeaasta algusest.

Lahter «Kokku aasta algusest» täidetakse järgmiselt (välja arvatud kirjed 1 ja 2): eelmise kuu lahtris «Kokku aasta algusest» näidatud summaga liidetakse aruandekuu lahtris «Kokku pärast mahakandeid» näidatud summa. Lahtri «Kokku aasta algusest» read «Raudtee- ja veetransport» ning «Auto- ja hobutransport» täidetakse järgmiselt: lahtris «Kokku pärast mahakandeid» näidatud summadele liidetakse käibekulude summa kaubajäägile kuu alguseks vastavalt realt (kirjelt) ja lahutatakse käibekulude summa kaubajäägile kuu lõpuks. Saadud tulemusega liidetakse vastava rea (kirje) summa eelmise kuu lahtrist «Kokku aasta algusest».

Käibekulude andmeid aasta algusest kasutatakse perioodiliste ja aastaaruannete koostamiseks, samuti ettevõtte käibekulude ning halduskulude plaani täitmise kontrollimiseks.

Raamatu deebeti osa lahtris «Kokku aasta algusest» näidatud käibekulude üldsumma peab võrduma jaos «Üle kantud käibekulusid konto nr. 180 deebetisse» analoogilises lahtris näidatud summaga.

§ 64. TOITLUSTUSETTEVÕTETE KULUDE ARVESTUS

Toitlustusettevõtetes ei peeta eraldi arvestust käibekulude ja eraldi tootmiskulude jaoks. Tootmis- ja kaubanduskulude arvestust peetakse nendes ettevõtetes kontol nr. 172 «Toitlustusettevõtete kulud», millele kogutakse sel viisil kõik tootmis- ja realiseerimiskulud, välja arvatud tooraine kulutus, mis arvestatakse kontol nr. 4 «Kaubad, toiduained ja taara toitlustusettevõtetes».

Toitlustusettevõtete kulud koosnevad kuludest kaupade ja saaduste kohaleveo, tööliste ning teenistujate töötasu, saaduste ja kaupade hoidmise, roogade valmistamise, tarbijate teenindamise jne. alal.

Toitlustusettevõtete halduskulusid arvestatakse samuti sellel kontol.

Toitlustusettevõtete kulude arvestust peetakse kirjete viisi, mille nomenklatuur ja sisu on kinnitatud Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu poolt antud toitlustusettevõtete operatsioonide arvestamise juhendis.

Toitlustusettevõtete kulude analüütilist arvestust peetakse kehtestatud nomenklatuurinumbrite lõikes raamatus vorm K-23.

Kandeid sellesse raamatusse konto nr. 172 «Toitlustusettevõtete kulud» deebetisse, samuti selle konto kreeditisse üksikute kulukirjete vähendamiseks tehakse samas korras kui raamatus vorm K-22, kuna erinevus nende raamatute vahel seisneb ainult kulukirjete nomenklatuuris.

Toitlustusettevõtete finantstulemuste ja müüdud kaupadele ning toiduainetele langevate käibekulude õigesti arvestamiseks, samuti kaupade ja toiduainete tegeliku omamaksumuse õigesti kajastamiseks bilansis kuu lõpuks arvutatakse välja kaupade ning toiduainete jäägile langevate transpordikulude summa.

Kaupadele ja toiduainetele langevate transpordikulude arvestamise kord toitlustusettevõtetes ei erine kaubandusettevõtteis kaubajäägile langevate käibekulude arvestamise korrast.

Müüdud kaupadele ja toiduainetele langevad toitlustusettevõtete kulud kantakse kuu lõpul kontolt nr. 172 «Toitlustusettevõtete kulud» üle konto nr. 182 «Toitlustusettevõtete tegevuse tulemus» deebetisse.

§ 65. VARUMISE KÄIBEKULUDE ARVESTUS

Varumisettevõtete kulud põllumajandussaaduste ja toorainete kokkuostu, transportimise, hoidmise ja müügi alal arvestatakse kontol nr. 173 «Varumise käibekulud». Varumiskaupade pikaajalise hoidmise kulud erilistes hoidlates ja kuhjades kuuluvad samuti varumise käibekulude hulka ning arvestatakse sellel kontol.

Rajoonide tarbijate kooperatiivide varumiskontorite kulud, tarbijate kooperatiivide varumisala aseesimeeste ja koosseisuliste varujate töötasu ning muud kulud, samuti varumisbaaside ja

-ladude kontorite kulud kuuluvad ettevõtete halduskulude hulka. Neid arvestatakse samuti antud konto vastavatel kirjetel ühes varumisettevõtete käibekuludega.

Tarbijate kooperatiivid arvestavad sellel kontol tasu juhatuse esimehele ja raamatupidajatele ning rajoonide tarbijate kooperatiivid ökonomistidele varumiskäibe kvartaliplaani täitmise eest, kaasa arvatud põllumajandussaaduste ülejääkide kokkuost (sealhulgas ka ostud enda vajaduseks), ümberarvestatult riiklikele kokkuostuhindadele.

Tarbijate kooperatiivid ja varumiskontorid arvestavad sellel kontol ka tasu varumistöötajatele põllumajandussaaduste komisjonile võtmise organiseerimise ja vastuvõtmise eest, samuti sotsiaalkindlustusmaksu nendelt summadelt.

Kooperatiivorganisatsioonide kulud komisjonikaupade müügi alal kaubandusvõrgust arvestatakse kontol nr. 171 «Kaubanduse käibekulud».

Peale selle arvestatakse tarbijate kooperatsioonis kontol nr. 173 «Varumise käibekulud» toitlustusettevõtete töötajatele makstud tasu nende poolt ühiskondliku toitlustamise jaoks kokkuostetud põllumajandussaadustelt, samuti sotsiaalkindlustusmaksu nendelt summadelt.

Kontol nr. 173 «Varumise käibekulud» arvestatavad käibekulud jagunevad varumise üldkuludeks, operatsioonikuludeks ja ekspeditsioonikuludeks.

Varumise üldkulud on seotud varumisettevõtete varumisaparaadi ja materiaalse tehnilise baasi ülalpidamisega. Nende kulude koosseisus on kirjed, milledel arvestatakse varumisaparaadi töötasu, kolhooside varujatele ja kooperatiivide kogujatele varumise eest makstud kokkuostutasu, ruumide üüri ja korrashoiu kulusid, põhivahendite amortisatsiooni, eraldisi erifondidesse, samuti kirjed, millel arvestatakse ettevõtete halduskulusid ja varumise üldkulusid.

Operatsioonikulud on seotud põllumajandussaaduste kokkuostu, transportimise ja hoidmisega. Nende kulude koosseisus on kirjed, millel arvestatakse varutud põllumajandussaaduste ning toorainete kuni varumisladude ja -punktideni või raudteejaamani (lähtesadamani) transportimise kulusid, varumiskaupade töötlemise, sortimise ja konserveerimise kulusid, taarakadusid ja muid operatsioonikulusid.

Ekspeditsioonikulud on seotud varumiskaupade müümisega ostjatele. Ekspeditsioonikulude koosseisus on kirjed, millel arvestatakse raudtee- ja veetranspordikulusid, autotranspordikulusid ja muid varumiskaupade müümisega seotud kulusid.

Varumisorganisatsioonide ja ettevõtete kulude arvestust peetakse käibekulude kirjete viisi, mis on toodud Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu juhendis tarbijate kooperatsiooni kaubandus- ja varumisettevõtete käibekulude arvestamise kohta.

Nende kulude analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-24. Selle raamatu struktuur on analoogiline raamatu K-22 omaga. Erinevus on ainult kirjete nomenklatuuris, mis on tingitud varumiskulude mõnedest iseärasustest. Varumise käibekulusid arvestatakse kõigi varumiskaupade kohta tervikuna käibekulude jaoks kehtestatud nomenklatuuri lõikes.

Kandeid sellesse raamatusse tehakse sama korra kohaselt mis raamatusse vorm K-22. Mõned erinevused esinevad ainult varumiskaupade jäägile langevate käibekulude arvutamise viisis ja andmete saamise lahtri «Kokku aasta algusest» täitmiseks. Peatume neil erinevustel.

Varumiskaupade jäägile langevad käibekulud arvutatakse välja lahus varumise taarale ja taaramaterjalile langevatest käibekuludest. Kaubale ja taarale (taaramaterjalile) langevate käibekulude eraldi arvestamine on tingitud vajadusest kajastada varumistaara massilise kohaleveo hooajal (eelseisva varumisperioodi jaoks) õigesti varumise finantstulemusi ja varumiskaupade, taara ning taaramaterjali tegelikku omamaksumust bilansis.

Erinevalt kaubandusest arvestatakse käibekulusid varumiskaupade jäägile mitte kahe kirje järgi, vaid kõigi kulude kokkuvõttelt, välja arvatud kulud taara ja taaramaterjalide veol raudtee-, vee- ja auto- (hobu-) transpordiga.

Käibekulusid varumistaara ja taaramaterjalide jäägile arvutatakse varumistaara ning taaramaterjalide veokuludelt raudtee-, vee- ja autotranspordiga.

Käibekulusid varumiskaupade jäägile, kaasa arvatud pikaajaliselt hoitavate kaupade jäägid, arvutatakse järgmiselt.

Kõigepealt tehakse kindlaks kuu jooksul sissetulnud varumiskaupade maksumus ühes varumiskaupade jäägi maksumusega kuu alguseks. Seejärel tehakse kindlaks kuu käibekulude summa (ilma varumistaara ning taaramaterjalide transpordikuludeta) ja sellele lisatakse käibekulude summa varumiskaupade jäägile kuu alguseks.

Nende andmete alusel tuletatakse käibekulude keskmine protsent. Selleks korrutatakse käibekulude summat sajaga ja saadud korrutis jagatakse varumiskaupade maksumusega; jagatis moodustab käibekulude keskmise protsendi.

Varumiskauba jäägile langev käibekulude summa saadakse, kui varumiskauba jääki kuu lõpuks korrutatakse käibekulude keskmise protsendiga ja korrutist jagatakse sajaga.

Transpordikulude arvestamise tehnika taara ja taaramaterjalide jäägile on sama mis käibekulude arvutamisel varumiskaupade jäägile, ainult selle vahega, et keskmise protsendi arvutamiseks võetakse antud juhul arvesse ainult varumistaara ja taaramaterjali sissetulek ning jääk.

Käibekulude arvutamine varumiskauba, varumistaara ja taaramaterjali jäägile vormistatakse arvutusega, mille vorm on selleks otstarbeks paigutatud raamatusse vorm K-24.

Varumiskaupade jäägile langevate käibekulude arvutus

1965. a. *septembrikuu* kohta

	Jääk kuu alguseks	Saadud ja arvestatud aruandekuul	Kokku ühes jäägiga	Käibekulude % saadud kaubale ja kaubajäägile	Jääk kuu lõpuks
Varumiskaubad	*391*	*3819*	*4210*	×	*502*
Käibekulud (välja arvatud kirjed 1-c ja 2-c)	*27*	*200.34*	*227.34*	*5.40*	*27*
Taara ja taaramaterjalid	*201*	*292*	*493*	×	*65*
Kulud kirjete 1-c ja 2-c järgi	*15*	*25.91*	*40.91*	*8.30*	*5*
Kokku kulusid	*42*	*226.25*	×	×	*32*

Pea- (vanem-) raamatupidaja *L. Harju*
allkiri

Koostas *K. Pärnapuu*
allkiri

Andmed varumiskaupade, varumistaara ja taaramaterjalide jäägile langevate käibekulude arvutamiseks võetakse järgmistest raamatupidamisregistritest:

kaupade ja taara jäägile langevate käibekulude summa kuu alguseks, samuti kaupade ja eraldi taara (taaramaterjalide) jääk kuu alguseks — eelmise kuu kaubajäägile langevate käibekulude arvutusest raamatus vorm K-24;

jooksva kuu käibekulud — sama raamatu deebetpoole lahtrist «Kokku pärast mahakandeid» (võetakse eraldi varumiskaupade käibekulude kokkuvõte ja eraldi varumistaara ning taaramaterjalide transpordikulud);

kaupade sissetulek ja eraldi varumistaara ning taaramaterjalide sissetulek — konto «Varumiskaubad ja taara» analüütilisest koguselis-summalisest arvestusest;

kaupade ja eraldi varumistaara ning taaramaterjalide jääk kuu lõpuks — žurnaalist vorm K-5, jaost «Saldo».

Müüdud varumiskaupadele langevate käibekulude summa kantakse kontolt nr. 173 «Varumise käibekulud» konto nr. 181 «Varumistegevuse tulemus» deebetisse. See summa kantakse raamatu

vorm K-24 jakku «Kulude ülekanne konto nr. 181 deebetisse». Selle jao andmete alusel koostatakse eraldi memoriaalorder.

Seejärel täidetakse raamatus vorm K-24 lahter «Kokku aasta algusest». See lahter täidetakse kõigi kirjete osas järgmiselt. Eelmisel kuul lahtrisse «Kokku aasta algusest» kantud summadega liidetakse aruandekuu lahtrisse «Kokku pärast mahakandeid» kantud summad. Järelikult, käibekulude kokkuvõtte tegemisel aasta algusest ei võeta arvesse käibekulusid kauba jäägile ei kuu alguseks ega kuu lõpuks.

Seepärast konto nr. 173 deebeti lahtri «Kokku aasta algusest» kokkuvõte ei võrdu jao «Kulude ülekanne konto nr. 181 deebetisse» kreediti summaga lahtris «Aasta algusest», nagu see oli kaubanduse käibekulude juures. Vahe tekib sellest, et konto nr. 173 deebetis näidatakse kõik aruandeperioodi käibekulud sõltumatult sellest, kas nad kuuluvad müüdud või müümata kaupadele, kuna selle konto kreeditis näidatakse käibekulud, mis kuuluvad ainult müüdud kaupadele (ja järelikult kantakse varumistegevuse tulemi kontole).

Andmeid käibekulude kohta aasta algusest kasutatakse, nagu kaubanduseski, kvartali- ja aastaaruannete koostamiseks, samuti varumisettevõtete käibekulude ja halduskulude plaani täitmise kontrollimiseks, kuna neid, erinevalt kaubanduse käibekuludest, planeeritakse põllumajandussaaduste ja toorainete varumiselt, mitte aga müügilt. Ja ümberpöördult, finantsustulemuse planeerimisel võetakse arvesse müüdud varumiskaupadele langevad käibekulud.

§ 66. KOOPERATIIVIDE LIITUDE HALDUSKULUDE ARVESTUS

Rajoonide ja vabariiklike tarbijate kooperatiivide liitude kulud, mis on seotud alamalseisvate organisatsioonide juhtimisega, arvestatakse kontol nr. 170 «Halduskulud». Sellel kontol arvestatakse ka kooperatiivide liitude varumiskontorite ja varumisvalitsuste kulusid.

Seoses sellega, et tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide (kaasa arvatud viimaste varumiskontorid) kontorikulud, samuti kooperatiivide liitude ettevõtete halduskulud planeeritakse ning arvestatakse kaubanduse ja varumise käibekulude koosseisus, ei kasutata tarbijate kooperatiivide ja kooperatiivide liitude ettevõtetes kontot nr. 170 «Halduskulud».

Kooperatiivide liidud ja nende varumiskontorid ning varumisvalitsused arvestavad halduskulusid Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu poolt kinnitatud kirjete nomenklatuuri järgi. Halduskulude hulka kuuluvad: kooperatiivide liidu kontori haldusaparaadi töötasu, kontoritöötajatele tegelikult arvestatud progressiivsed lisatasud kaubakäibeplaani täitmise ja ületamise eest, tasu rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude juhatuste esimeestele, rajoonide

tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorite direktoritele ja vanemraamatupidajatele varumiskäibe kvartaliplaani täitmise eest, kaasa arvatud põllumajandussaaduste ülejääkide kokkuost (ühes ostudega oma vajaduseks) ümberarvestatult riiklikele kokkuostuhindadele, kantselei-, posti-, telegraafi-, telefoni- ja trükikulud, komandeerimiskulud, kontoriruumide korrashoiukulud, sõidukulud linnas, eraldised sotsiaalkindlustuseks halduspersonali töötasudelt ja muud kontorikulud.

Kooperatiivide liidu kõik kontorikulud arvestatakse kontol nr. 170 «Halduskulud» ilma alajaotuseta tegevusharude järgi. Kui aga rajooni tarbijate kooperatiivide liidu varumiskontor ei ole eraldatud iseseisvale bilansile, siis selles rajooni tarbijate kooperatiivide liidus arvestatakse põllumajandussaaduste ja toorainete varumise organiseerimisega tegeleva aparaadi ülalpidamiskulud lahus selle rajooni tarbijate kooperatiivide liidu kontori muudest halduskuludest.

Nagu juba märgitud, kinnitatakse halduskulude eelarved kõrgemalseisva kooperatiivide liidu poolt ja registreeritakse nende kulutamise kontrollimise eesmärgil rahandusorganites. Paljudel juhtudel ei registreeri rahandusorganid halduskulusid täies ulatuses (kõiki kirjeid). Sõltumata sellest arvestavad kooperatiivide liidud sellel kontol kõiki eelarves ettenähtud kulusid; sellega tagatakse andmete saamine raamatupidamise aruandluse jaoks ja eelarve täitmise kontrollimiseks.

Halduskulude analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-21. Operatsioonide kandmise tehnika sellesse raamatusse, konto nr. 170 «Halduskulud» deebetisse ja kreeditisse, on sama mis raamatusse vorm K-22.

Kooperatiivide liidu majandustegevuse tulemuste selgitamiseks üksikute tegevusharude viisi jagatakse kooperatiivide liidu halduskulude kuuline summa, mis on arvestatud raamatu vorm K-21 lahtris «Kokku pärast mahakandeid», üksikute tegevusharude vahel.

Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorite kulusid, mis on arvestatud kontol nr. 170 «Halduskulud», ei jagata tegevusharude vahel ka sel juhul, kui varumiskontorite alluvuses on isemajandavaid tootmis- ja muid ettevõtteid.

Kooperatiivide liitude halduskulud tervikuna jagatakse *iga kuu*, kusjuures näidatakse eraldi ainult kirje «töötasu».

Halduskulud jagatakse *proportsionaalselt üksikute tegevusharude plaanilise töötasufondi osatähtsusega kõigi tegevusharude üldises kvartali töötasufondis.*

Töötasu osatähtsuse arvutus tehakse üks kord kvartalis tööjõu ja töötasu plaani alusel. Selle arvutuse koostamisel võetakse kaubanduse ja varumise töötasu arvesse plaanis ettenähtud täies summas. Toitlustusettevõtete, leivatööstuste, põllumajandussaaduste ümbertöötamise ettevõtete ja muude tootmisettevõtete töötajate

töötasu võetakse arvesse poolel määral. Töötasu niisugune arvessevõtmise kord on tingitud sellest, et nimetatud tegevusharude töötajate töötasu osatähtsus nende kulutuste summast on suurem kui kaubanduses ja varumises. Nende ettevõtete töötajate töötasu täies summas arvessevõtmisel langeks halduskulusid tootmis- ja toitlustustegevusele suuremal määral kui kaubandusele ja varumisele.

Kooperatiivide liitude kontorite halduskulusid ei jagata transpordile, ehitusettevõtetele, elukondliku teenindamise ja hoonete majandamise ettevõtetele. Seepärast ei võeta nende tegevusharude töötajate töötasu arvesse. Samuti ei võeta arvesse kooperatiivide liitude kontori halduspersonali töötasufondi.

Seoses sellega, et kooperatiivide liidud ei juhi mitte ainult oma ettevõtete, vaid ka oma süsteemi alamalseisvate organisatsioonide ja ettevõtete tööd, võtavad kooperatiivide liidud osatähtsuse arvutamise juures arvesse ka alamalseisvate organisatsioonide ja ettevõtete vastavate tegevusharude plaanilise töötasufondi.

Vaatame lähemalt osatähtsuse arvutuse koostamist ja halduskulude jagamist.

Näide. Oletame, et Kuusiku Rajooni Tarbijate Kooperatiivide Liidu süsteemi plaaniline töötasufond I kvartaliks on antud järgmistes summades:

Tegevusharu nimetus	Tarbijate kooperatiivide personal, registreeritav ja mitteregistreeritav	Kooperatiivse liidu majandi personal, välja arvatud kontori halduspersonali töötasufond
Kaubandus	8460	620
Varumine ja kokkuost	590	470
Põllumajandussaaduste ja toorainete ümbertöötamine	200	220
Ühiskondlik toitlustamine	800	—
Leivaküpsetus	640	—
Toiduainete tootmine	1280	300

Kasutades neid andmeid koostatakse osatähtsuste arvutus vormi järgi, mis on toodud leheküljel 271.

Oletame edasi, et Kuusiku Rajooni Tarbijate Kooperatiivide Liidu kontori veebruarikuu halduskulud olid 1073 rbl. 20 kop., sellest töötasu 681 rbl. 90 kop.

Kasutades üksikute tegevusharude plaanilise töötasufondi osatähtsust üldisest töötasufondist ja halduskulude tegelikku summat, jagatakse halduskulud tegevusharude vahel. Seda jagamist vor-

Osatähtsuse arvutus halduskulude jagamiseks 1965. a. *I kvartaliks*

Tegevusharu nimetus	Plaaniline töötasufond kvartalis rbl.				Osatähtsuse %
	Tarbijate kooperatiivid	Kooperatiivse liidu majand	Kokku	Sellest töötasufond, mis võetakse arvesse osatähtsuse arvutamisel	
1	2	3	4	5	6
Kaubandus	*8460*	*620*	*9080*	*9080*	*76,6*
Varumine	*590*	*470*	*1060*	*1060*	×
Põllumajandussaaduste toorainete ümbertöötamine	*200*	*220*	*420*	*210*	×
Kokku varumistegevuses	*790*	*690*	*1480*	*1270*	*10,7*
Ühiskondlik toitlustamine	*800*	—	*800*	*400*	*3,4*
Leivaküpsetus	*640*	—	*640*	*320*	*2,6*
Toidukaupade tootmine	*1280*	*300*	*1580*	*790*	*6,7*
	11970	*1610*	*13580*	*11860*	*100*

Pea- (vanem-) raamatupidaja *R. Soom*
allkiri

mistatakse arvutusega, mille vorm on paigutatud raamatu vorm K-21 eraldi ossa (vt. lk. 272).

Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu kaubandusele langevat halduskulu osa ei jagata enam hulgi- ja jaekaubanduse vahel. See kantakse täies summas hulgikaubandusele ka siis, kui rajooni tarbijate kooperatiivide liidul ei ole hulgikaubandust. Nende kulude jagamise arvutus on aluseks memoriaalorderi koostamisel, millega kuu jooksul arvestatud halduskulud kantakse kooperatiivide liidu vastavate tegevusharude finantstulemuste kontole.

Halduskulude jagamine tegevusharude vahel

Kuupäev	Kande nr.	Debiteeritava konto nr.		Osatähtsuse %	Kuus		Kokku aasta algusest	
					Kokku	Sellest töötasu	Kokku	Sellest töötasu
28. II	*44*	*180*	Kaubandusliku tegevuse tulemus	*76,6*	*822*	*522*	*1681*	*1066*
28. II	*44*	*181*	Varumistegevuse tulemus .	*10,7*	*115*	*73*	*235*	*149*
28. II	*44*	*182*	Toitlustusettevõtete tegevuse tulemus	*3,4*	*36*	*23*	*75*	*47*
28. II	*44*	*183*	Leivatööstuste tegevuse tulemus	*2,6*	*28*	*18*	*57*	*36*
28. II	*44*	*185*	Muude tootmisettevõtete tegevuse tulemus	*6,7*	*72.20*	*45.90*	*147.40*	*93.50*
			Kokku jagatud	*100*	*1073.20*	*681.90*	*2195.40*	*1391.50*

Raamatupidaja *R. Soom*
allkiri

Koostas *K. Kuulmata*
allkiri

Nimetatud arvutuse alusel koostatakse järgmine memoriaalorder:

Memoriaalorder nr. *44*

Arvestada *veebruarikuul* 1965. a.

Alus (viide dokumendile või kirjendi sisu)	Deebet	Kreedit	Summa	
			Üksiksumma	Kogusumma
Halduskulud kantakse tegevusharudele vastavalt arvutusele raamatus vorm K-21	*180*	*170*	*822*	
	181	*170*	*115*	
	182	*170*	*36*	
	183	*170*	*28*	
	185	*170*	*72,20*	*1073,20*

28. veebruaril 1965. a.

Pea- (vanem-) raamatupidaja *R. Soom*
allkiri

Selle kandega suletakse konto «Halduskulud» kuu lõpuks.

Halduskulude jagamise arvutustest näidatud halduspersonali töötasu memoriaalorderisse ei kanta, kuna see on osa jaotatavate kulude üldsummast. Jaotatud töötasu summat kasutatakse kooperatiivide liitude poolt kvartali- ja aastaaruannete koostamisel, samuti määratud töötasufondi kulutamise kontrollimiseks.

Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorite halduskulud kantakse iga kuu kontolt «Halduskulud» konto «Varumistegevuse tulemus» deebetisse.

Kuu lõpul finantstulemuste kontodele kantud halduskulude summad kantakse raamatu vorm K-21 parempoolse lehe alumises osas olevasse jakku «Halduskulude jaotus tegevusharude järgi».

§ 67. SISEMAJANDUSLIKE ERALDISTE ARVESTUS

Nagu eespool toodust selgub, ei anta kooperatiivide liidu kontori halduskulusid, mis on jagatud üksikute tegevusharude vahel, vastavate ettevõtete bilanssidesse, vaid kantakse kooperatiivide liidu juhatuse raamatupidamises tegevusharude finantstulemuste kontode deebetisse.

Seoses sellega ei avalda kooperatiivide liidu juhatuses tegevusharude finantstulemuste kontodele kantud halduskulude osa mõju isemajandavate kaubandus-, varumis-, tööstus- ja toitlustusettevõtete finantstulemustele.

Selleks et isemajandavate ettevõtete vahendeid kaasa tõmmata kooperatiivide liidu kontori ülalpidamisele, samuti nende ettevõtete finantstulemuste väljaselgitamiseks (arvesse võttes kooperatiivide liidu juhatuse kontori ülalpidamiseks antud summasid), on tarbijate kooperatsiooni süsteemis võetud kasutusele sidemajanduslikud eraldised.

Neid eraldisi teevad kooperatiivide liitudele alluvad isemajandavad kaubandus-, varumis-, tööstus- ja toitlustusettevõtted.

Sisemajanduslikke eraldisi kajastatakse ka kooperatiivide liitude mitteisemajandavate tööstusettevõtete raamatupidamise kontodel. Sisemajanduslike eraldiste kajastamine nende ettevõtete raamatupidamises on tingitud nendes ettevõtetes valmistatava tööstustoodangu omahinna õigesti kalkuleerimise vajadusest, millesse on lülitatud muude kulutuste kõrval ka sisemajanduslike eraldiste summa kooperatiivide liidu juhatuse kontori ülalpidamiseks.

Mitteisemajandavate kaubandus-, varumis- ja toitlustusettevõtete raamatupidamise kontodel sisemajanduslikke eraldisi ei kajastata, kuna kooperatiivide liidu raamatupidamises kaubanduse, varumise ja toitlustuse finantstulemite jaoks arvatud kontodel kajastatakse finantstulemusi, mille puhul on arvesse võetud ka halduskulusid, sest nende kontode deebetisse kantakse vastava ettevõtte kõik kulud (kaasa arvatud neile langev halduskulude osa) ja kreeditisse kõikide tulude summa.

Sisemajanduslike eraldiste suurus määratakse organisatsiooni juhatuse poolt kvartalite viisi absoluutsummas. Sealjuures võetakse arvesse vastavate ettevõtete käivete osatähtsus organisatsiooni kvartali plaanilisest üldkäibes, samuti iga ettevõtte aastakasumiplaani osatähtsus organisatsiooni kasumi üldplaanis.

Sisemajanduslikke eraldisi saanud kooperatiivide liitude juhatused, samuti eraldisi maksnud kaubandus-, varumis- ja toitlustusettevõtted arvestavad neid eraldisi vastavate tegevusharude finantstulemuste kontodel (analüütilises arvestuses kirje «Sisemajanduslikud eraldised»).

Kaubandus-, varumis- ja toitlustusettevõtete poolt iga kuu kooperatiivide liidu juhatusele ülekandmisele kuuluvad sisemajanduslike eraldiste summad kajastatakse nendes ettevõtetes vastava tegevusharu finantstulemuste kontode deebetis ja allkonto «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal» kreeditis. Põhikirjalised varumiskontorid krediteerivad oma rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatusele makstavate sisemajanduslike eraldiste summaga allkontot «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal».

Isemajandavates tööstusettevõtetes debiteeritakse sisemajanduslike eraldiste summaga kontot nr. 52 «Tootmise üldkulud» ja krediteeritakse allkontot «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal». Mitteisemajandavate tööstusettevõtete puhul kajastab kooperatiivide liidu juhatuse raamatupidamine sisemajandus-

likke eraldisi konto «Tootmise üldkulud» deebetis ja konto «Leivatööstuste tegevuse tulemus» või konto «Muude tootmisettevõtete tegevuse tulemus» kreeditis (vastavalt kuuluvusele).

Kooperatiivide liidu juhatuses kajastatakse isemajandavatelt ettevõtetelt saada olevaid sisemajanduslikke eraldisi vastavate tegevusharude finantstulemuste kontode kreeditis ja allkonto «Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal» või allkonto «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal» deebetis (viimane allkonto põhikirjalise varumiskontori eraldiste puhul).

Tarbijate kooperatiivides sisemajanduslikke eraldisi ei tehta, kuna nende kontorite halduskulud planeeritakse ja arvestatakse kaubanduse käibekulude koosseisus.

§ 68. ETTETEHTUD KULUDE ARVESTUS

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide ja ettevõtete kulusid, mis on nende poolt tehtud küll aruandekuul, kuid mis kuuluvad eelseisva aja majanduslikule tegevusele, nimetatakse *ettetehtud kuludeks.*

Niisuguste kulude hulka kuuluvad: maksed kaubaliste materiaalsete väärtuste kindlustamiseks, mis kantakse Riikliku Kindlustuse organitele üle detsembris kogu eelseisva aasta peale, kulutused renditud põhivahendite kapitaalremondiks, mis on tehtud rendilevõtja arvel, perioodiliste väljaannete tellimine teenistuslikuks kasutamiseks, ajutiselt mittetegutsevate (hooajaliste) ettevõtete kulutused, eraldised vananenud tegumoe ja mudelitega kaupade allahindamisel tekkivate kahjude hüvitamise fondi jne.

Aruandekuul tehtud, kuid eeloleva aja operatsioonidele kuuluvad kulud kantakse nende maksmise või arvestamise juures kontole nr. 150 «Ettetehtud kulud».

Niisuguse korra tingib vajadus jagada ettetehtud kulude kandmist käibe- ja tootmiskuludele üksikute aruandeperioodide vahel ja vajadus kajastada bilansis õigesti aruandeperioodi kasumit.

Kontol nr. 150 «Ettetehtud kulud» arvestatakse ka töötasu neile töölistele, kes töötavad jõgede üleujutatud tsoonides ajutiseks kasutamiseks püstitavate laohoonete ning juurvilja, puuvilja ja muude saaduste keetmiseks ning kuivatamiseks ajutiste barakkide ja katusealuste ehitamisel, samuti neile töölistele nende töötasult makstavat sotsiaalkindlustusmaksu.

Konto nr. 150 «Ettetehtud kulud» deebetisse kantakse kõik kulud, mis kuuluvad eelolevale ajale. Selle konto kreeditisse kantakse kulude summad, mis kuuluvad aruandekuule, kusjuures debiteeritakse kontosid, milledel arvestatakse käibe- või tootmiskulusid, vastavalt kuuluvusele. Summad, mis kuuluvad iga kuu mahakandmisele kontolt «Ettetehtud kulud», määratakse kindlaks läh-

tudes ajast, mille peale nad on tehtud. Selle konto deebetsaldo näitab ettetehtud kulude jääki.

Memoriaalorderi koostamise ja kontolt nr. 150 «Ettetehtud kulud» käibe- ja tootmiskuludeks, samuti vastavate tegevusharude finantstulemuste kontodele summade kandmise aluseks on õiend, mille koostab raamatupidaja iga kuu konto nr. 150 «Ettetehtud kulud» analüütilise arvestuse alusel (vt. lk. 277). Nende kulude analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-26 kulude liikide ja tegevusharude viisi.

§ 69. EELSEISVATE MAKSETE JA RESERVIDE ARVESTUS

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide töö praktikas esineb juhtumeid, kus makseid kulude alal, mis kuuluvad aruandekuule, tehakse pärast seda perioodi, millele nad kuuluvad. Kui aruandekuu kulusummad kanda käibekulude või tootmiskulude kontole nende tegemise momendil, siis aruandekuu kulud väheneksid ja kasum suureneks, kuid järgnevatel kuudel, ümberpöördult, käibekulud suureneksid ja kasum väheneks.

Selleks et vältida seda ebanormaalset olukorda, kajastatakse kõik kulud, mis kuuluvad antud aruandekuule ja mis makstakse välja eelseisvatel kuudel, käibekulude või tootmiskulude kontol üheaegselt *eelseisvate maksete reservi* loomisega.

Eelseisvate maksete ja nende reservide arvestamiseks on tarbijate kooperatsiooni kontoplaanis ette nähtud konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid». Sellel kontol arvestatakse: 1) käibemaksu laos olevalt ja ostjaile laaditud kaupade ning valmistoodete jäägilt; 2) eelseisvaid kulusid.

Mõningatel juhtudel maksavad tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid ja ettevõtted käibemaksu. Käibe tekkimise päevaks loetakse müüdud põllumajandussaaduste ja valmistoodete eest raha laekumise päev, sõltumatult väärtuste äralaadimise ajast. Seepärast tuleb vahet teha arvestatud käibemaksu summade ja maksmisele kuuluvate käibemaksu summade vahel (maksmise kohustus tekib pärast müüdud kaupade eest raha saamist).

Käibemaksu summa arvestamine ei tähenda veel rahandusosakonna vastu kreditoorse võlgnevuse tekkimist, sest see arvestamine toimub valmistoodangu vastuvõtmisel tööstusettevõtte lattu või põllumajandussaaduste ja valmistoodete laadimisel teiselinnalistele ostjatele. Arvestatud käibemaksu summad kantakse konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» allkontole «Käibemaks laos olevalt ja ostjatele laaditud kaupade ning valmistoodete jäägilt». See on passiivne konto ja seda krediteeritakse konto nr. 6 «Valmistoodang» või konto nr. 22 «Arveldused ostjate ja tellijatega» debiteerimisel.

Käibemaksuga maksustatavate kaupade müümisel (pärast raha

Organisatsioon *Kullamaa Tarbijate Kooperatiiv*

Ettevõte _____

ÕIEND

kontole nr. *150 «Ettetehtud kulud»* kantud summade mahakandmise kohta käibe- ja tootmiskuludele *oktoobris* 1965. a.

Tegevusharu nimetus	*Väärtuste kindlustamine*			*Maarent ja ehitusmaks*			*Renditud põhivahendite kapitaalremont*			*Raamatute ja ajakirjade maksumus*			*Eraldised kaupade allahindamisest tekkivate kahjude hüvitamise fondi*			Kokku tegevusharude viisi
	Korrespondeeriva konto nr.	Kirje nr.	Summa	Korrespondeeriva konto nr.	Kirje nr.	Summa	Korrespondeeriva konto nr.	Kirje nr.	Summa	Korrespondeeriva konto nr.	Kirje nr.	Summa	Korrespondeeriva konto nr.	Kirje nr.	Summa	
Kaubandus:																
a) hulgikaubandus . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) jaekaubandus . . .	*171—2*	*20*	*12.—*	*180*	*1*	*1.60*	*171—2*	*6*	*128.—*	*171—2*	*19*	*5.—*	*180*	*21*	*410.—*	*556.60*
Varumine	*173*	*20*	*1.40*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*1.40*
Toitlustamine	*172*	*15*	*3.70*	*182*	*1*	*—.80*	*172*	*6*	*35.—*	—	—	—	—	—	—	*39.50*
Autotransport	*51*	*9*	*—.30*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*—.30*
Kokku kulusid	—	—	*17.40*	—	—	*2.40*	—	—	*163.—*	—	—	*5.—*	—	—	*410.—*	*597.80*

Pea- (vanem-) raamatupidaja *E. Kangur*
allkiri

laekumist) tuleb läbi kanda käibemaksu summad, mis kuuluvad maksmisele riigieelarvesse. Selleks debiteeritakse kontot «Käibemaks laos olevalt ja ostjatele laaditud kaupade ja valmistoodete jäägilt» ning krediteeritakse allkontot «Arveldused rahandusorganitega».

Sel kombel käibemaksu summa, mis kuulub maksmisele riigieelarvesse, on kantud allkonto «Arveldused rahandusorganitega» kreeditisse.

Teisel allkontol «Eelseisvad kulud» arvestatakse: eelseisvaid kulusid jooksvaks remondiks; eelseisvaid kulusid puhkustasude maksmiseks töölistele ja teenistujatele; eelseisvaid protsentide makseid Riigipangale jne.

Vaatame nende kulude arvestamise korda.

Eelseisvad kulud jooksvaks remondiks. Vastavalt kehtestatud korrale kantakse põhivahendite jooksva remondi tegelikud kulud käibekulude ja tootmiskulude kontodele.

Kulude reserveerimist põhivahendite jooksvaks remondiks lubatakse kõrgemalseisva kooperatiivorganisatsiooni poolt, kui sõltuvalt kliima- või tootmistingimustest ei saa põhivahendite jooksvat remonti teha aasta jooksul ühtlaselt.

Iga kuu reserveerimisele kuuluvate summade arvutamise aluseks on käibekulude või tootmiskulude plaanis jooksvaks remondiks ettenähtud assigneeringud.

Reservisumma kantakse käibekulude või tootmiskulude kontode deebetisse ja konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» kreeditisse. Sel puhul kantakse jooksva remondi tegelikud kulud nimetatud konto deebetisse. Kui jooksva remondi tegelikud kulud on suuremad kui reservisumma, kantakse vahe käibekulude või tootmiskulude kontole.

Seoses sellega, et jooksva remondi eelseisvate kulude kontol ei tohi aasta lõpuks saldot olla, storneeritakse aasta lõpul enamreserveeritud (võrreldes tegelike kuludega) summa.

Jooksva remondi eelseisvate kulude analüütilist arvestust peetakse tegevusharude lõikes raamatus vorm K-26.

Eelseisvad kulud kaupade loomulike kaonormide mahakandmiseks. Kaubalisi materiaalseid väärtusi inventeeritakse mitu korda aastas. Sellest tekib kaupade loomuliku kao kulude ebaühtlane läbikandmine. Niisuguse ebanormaalse olukorra kõrvaldamiseks on kooperatiivorganisatsioonide juhatustel lubatud iga kuu arvestada kaupade loomuliku kao reservi.

Reservi arvestatakse käibekulude plaanis ettenähtud määral, kusjuures debiteeritakse käibekulude vastavaid kontosid ning krediteeritakse kontot «Eelseisvad maksed ja reservid».

Kaupade loomuliku kao mahakandmist materiaalselt vastutavate isikute arvelt lubatakse ainult väärtuste puudujäägi avastamisel. Sealjuures loomuliku kao summa, mis on arvutatud üksikute kaupade jaoks kehtestatud normide alusel, kantakse ostu-

hinnas konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» deebetisse, kuna hinnalisand kantakse konto «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ja toiduainetelt» deebetisse.

Kui loomuliku kao summa ostuhinnas on suurem kui reservi summa, kantakse konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» deebetisse ainult reservi summa, kuna ülejäänud summa kantakse käibekulude kontole.

Aasta lõpuks kasutamata loomuliku kao arvestamise reservi summa storneeritakse.

Eelseisvad kulud puhkustasude maksmiseks töölistele ja teenistujatele. Kulude reserveerimist korraliste puhkuste eest tasu maksmiseks tehakse õigete finantstulemite saamiseks.

Eelseisvate kulude reserveerimist puhkustasu maksmiseks ja sotsiaalkindlustuseraldisteks lubatakse metsatööstusettevõtetes, tööstusettevõtetes ning Kaug-Põhja rajoonides ja nendega võrdsustatud piirkondades asuvates organisatsioonides ja ettevõtetes.

Summasid puhkustasude maksmiseks ja sotsiaalkindlustuseks nendelt summadelt reserveeritakse iga kuu sõltumatult sellest, kas sellel kuul maksti puhkustasusid või mitte. Reservsummad kantakse nende kontode deebetisse, millel arvestatakse käibe- või tootmiskulusid, ja konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» kreeditisse.

Sedamööda kuidas töölised ja teenistujad puhkusele lähevad, kantakse nende töötasu puhkusaja eest konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» deebetisse, kusjuures krediteeritakse kontot nr. 26 «Töölised ja teenistujad». Eraldised sotsiaalkindlustusteks puhkustasudelt kantakse samuti konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» deebetisse, kuid krediteeritakse allkontot «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal», millel arvestatakse arveldusi sotsiaalkindlustusorganitega.

Eelseisvad protsentide maksed Riigipangale. Organisatsioonid ja ettevõtted maksavad Riigipangale protsente viimaselt saadud krediitide eest. Riigipank arvestab protsente üks kord kvartalis. Selleks et need kulud ei moonutaks kvartali viimase kuu käibe- ja tootmiskulusid, samuti finatstulemusi, reserveerivad organisatsioonid ja ettevõtted protsentide eelseisvaid makseid Riigipangale kvartali kahe esimese kuu jooksul.

Reservi kuusumma määramine toimub Riigipanga poolt eelmisel kvartalil arvestatud krediidiprotsentide $^1/_3$ suuruses. Kui uues kvartalis saadavate laenude summa järsult muutub, määratakse reservi summa selle korra kohaselt, mida kasutavad Riigipanga asutused protsentide arvutamisel, s. o. jagavad protsendinumbri alalise jagajaga. Sealjuures saadakse protsendinumber laenukonto aruandekuu igapäevaste jääkide kokkuvõtte jagamise teel 100-ga ja alaline jagaja 360 (aasta päevade arvu) jagamisel protsendimääraga.

Reservi summa kantakse käibe- või tootmiskulude konto deebetisse ja konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» kreeditisse.

Kvartali viimasel kuul Riigipanga poolt sissenõutud protsentide summa kantakse läbi järgmise kandega:

Deebet — konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» — kvartali esimese ja teise kuu jooksul reserveeritud protsentide summaga.

Deebet — käibe- või tootmiskulude konto — Riigipanga poolt arvestatud summa ja kvartali esimese ning teise kuu jooksul reserveeritud summade vahega.

Kreedit — konto nr. 130 «Erilaenu konto Riigipangas» või konto nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas» — Riigipanga poolt sissenõutud protsentide summaga.

Sel viisil ei ole kontol nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» Riigipanga protsentide eelseisvate maksete alal kvartalite lõpuks saldot.

Konto nr. 143 «Eelseisvad maksed ja reservid» analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-26 reserveeritavate kulude lõikes, vajalikel juhtudel ka tegevusharude järgi.

X PEATÜKK

FINANTSTULEMUSTE ARVESTUS

§ 70. FINANTSTULEMUSTE ARVESTUSE ÜLESANDED

Ettevõttes aruandeperioodil saadud kasumi suurus sõltub paljuski ettevõtte enese tööst ja tema ratsionaalsest majandamisest.

Sotsialistlike ettevõtete majandamise plaaniliseks vormiks on *isemajandamine*. Sotsialistliku majandamise printsiibiks on *kokkuhoiurežiim*, mille olemus seisneb töökulu kokkuhoius kogu sotsialistliku ühiskonna huvides, samuti materiaalsete ja rahaliste vahendite kokkuhoius, organisatsioonide ja ettevõtete kulude vähendamises ja rentaabluse tõstmises.

Sotsialistlikus ühiskonnas peavad kasumiga töötama mitte ainult ettevõtted, vaid ka üksikud tegevusharud. Tasuvus on ettevõtte töö majandusliku efektiivsuse üheks tähtsamaks näitajaks teatud perioodi kohta.

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid ja ettevõtted on sügavalt huvitatud töö rentaablusest ja kasumi suurendamisest, kuna viimane on omavahendite suurendamise põhiallikaks.

Kooperatiivsete organisatsioonide ja ettevõtete finantstegevus on nende majandusliku tegevuse lahutamata osaks. Seepärast planeeritakse ja suunatakse majanduslikku tegevust finantsplaaniga.

Nagu juba varem mainitud, on tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide ja ettevõtete kaubandustegevuse kasumi allikaks sissetulek kaupade müügist. See sissetulek kujutab endast realiseeritud kaupade hinnalisandi ja müüdud kaupadele langevate käibekulude vahet.

Järelikult, kasumi suurendamiseks ei ole vajalik mitte ainult plaanide täitmine kaupade müügi alal, vaid ka vahendite säästlik kulutamine, igapäevane võitlus kaubandus-, varumis- ning toitlustusettevõtete kulude vähendamise eest ja tööstusettevõtete toodangu ning teenindamisettevõtete teenuste omahinna alandamine.

Võitluses kasumi suurendamise eest ei ole väiksema tähtsusega ka kontroll kaupadelt õigete juurdehindluste saamise üle hankijatelt.

Seepärast on raamatupidamise ülesandeks range kontrolli pidamine kokkuhoiurežiimi üle, millega tagatakse organisatsiooni (ettevõtte) majandusliku tegevuse rentaabluse tõstmine.

Tarbijate kooperatiivid ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud on paljude tegevusharudega organisatsioonid. Neil on kaubandus-, varumis-, toitlustus-, tööstus- ja muud ettevõtted. Enamiku ettevõtete majanduslikku tegevust arvestatakse tsentraliseeritult juhatuse ühisel bilansil. Iseseisvale bilansile on eraldatud rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude ja rajoonide tarbijate kooperatiivide varumiskontorid, samuti mõned kaubandus- ning tööstusettevõtted jt.

Tarbijate kooperatsiooni põhitegevusega seotud kulusid, samuti kulude katmiseks ja kasumi moodustamiseks ettenähtud tulusid planeeritakse. Nende suurus kinnitatakse kooperatiivsetele organisatsioonidele ja ettevõtetele kõrgemalseisvate organisatsioonide poolt. *Niisuguseid kulusid ja tulusid nimetatakse plaanilisteks.* Nende kulude ja tulude plaani täitmisest sõltub põhiliselt organisatsiooni või ettevõtte finantstulemus.

Kuna tegevusharude finantstulemusi planeeritakse üksikute tegevusharude viisi, on *raamatupidamise ülesandeks finantstulemuste väljaselgitamine samuti tegevusharude viisi,* sõltumatult sellest, kas vastava tegevusharu ettevõtted on eraldatud iseseisvale bilansile või arvestatakse neid organisatsiooni juhatuse raamatupidamises.

Kui ettevõte töötab hästi, peab rangelt kinni kehtestatud kulunormidest, saavutab nende vähenemist ega tekita ebamajanduslikke kahjusid, suureneb tema rentaablus.

Kooperatiivorganisatsiooni halb töö, hästi korraldatud raamatupidamise ja kontrolli puudumine võivad viia kahjudeni, mis tulenevad debitoorse võlgnevuse aeguda laskmisest, kaupade riknemisest, trahvide maksmisest kott-taara mittetagastamise ja kvaliteedi langemise eest.

Kasumeid ja kahjumeid, mis ei ole finantsplaanis ette nähtud, nimetatakse plaanimatuteks.

Plaanimata kahjude likvideerimine on kooperatiivorganisatsiooni rentaabluse suurendamise täiendav allikas.

Raamatupidamise ülesandeks on finantstulemuste väljaselgitamine mitte ainult majanduslike tegevusharude lõikes, vaid ka üksikute kasumite ja kahjumite planeeritud ning planeerimata kirjete viisi. Need andmed on vajalikud kvartali- ja aastaaruannete koostamiseks, finatsplaanide täitmise analüüsimiseks, samuti abinõude rakendamiseks, mille eesmärgiks on planeerimata kahjude vältimine.

Kooperatiivorganisatsioonid kasutavad oma kasumit kaubanduse, varumise ja teiste tegevusharude materiaalse tehnilise baasi laiendamiseks, oma käibevahendite suurendamiseks ja seega oma finantsolukorra parandamiseks, samuti erifondide moodustamiseks.

Osa kasumist annavad kooperatiivorganisatsioonid tulumaksu näol kasumilt riigi tsentraliseeritud puhastulusse, s. o. riigieelarvesse üldrahvalike vajaduste rahuldamiseks teiste rahvamajandusharude arendamise näol.

Raamatupidamise ülesandeks on riigile kuuluvate vahendite täieliku ja õigeaegse riigieelarvesse üleandmise tagamine.

§ 71. JOOKSVA AASTA FINANTSTULEMUSTE ARVESTUS

Kõigi tegevusharude planeeritavad kulud arvestatakse kuu jooksul kontodel nr. 171 «Kaubanduse käibekulud», nr. 173 «Varumise käibekulud, nr. 172 «Toitlustusettevõtete kulud» ja nr. 52 «Tootmise üldkulud». Kaubandus- ja toitlustusettevõtete hinnalisandid, mis saadakse nende ettevõtete kulude katteks ja kasumi moodustamiseks, arvestatakse kuu jooksul kontol nr. 140 «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ja toiduainetelt».

Jooksva kuu lõpul, bilansi koostamise eel müüdud kaupadele ja omatoodangu saadustele langevad tulud ning kulud kantakse nende kontodelt vastava tegevusharu finantstulemuste kontodele.

Varumisettevõtete tulud kantakse kaupade müümise momendil vahetult varumistegevuse finantstulemuste kontole.

Kulud, mis oma olemuselt ei kuulu käibekulude või tootmiskulude hulka (ehitusmaks, maarendis, kohtukulud), samuti muud planeerimata kulud, kui need ei kuulu süüdlastelt isikutelt sissenõudmisele, ja planeerimata tulud kajastatakse vahetult vastavate tegevusharude finantstulemuste kontodel.

Planeerimata tulude ja kulude kirjete nomenklatuur, samuti iga kirje sisu on määratud kontode karakteristikas. Need on ühtsed kõigi tegevusharude jaoks.

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide ja ettevõtete finantstulemusi kajastatakse aasta jooksul järgmistel finantstulemuse kontodel: nr. 180 «Kaubandusliku tegevuse tulemus», nr. 181 «Varumistegevuse tulemus», nr. 182 «Toitlustusettevõtete tegevuse tulemus», nr. 183 «Leivatööstuste tegevuse tulemus», nr. 184 «Transporditegevuse tulemus», nr. 185 «Muude tootmisettevõtete tegevuse tulemus» ja nr. 186 «Muude tegevusharude tulemus».

Igal loetletud kontol kajastatakse kehtestatud kirjete nomenklatuuris planeeritavaid ja mitteplaneeritavaid tulusid ning kulusid ja selgitatakse välja lõplik finantstulemus tegevusharu kui terviku kohta.

Nende kontode deebetisse kantakse planeeritavad kulud ja mitteplaneeritavad kahjud, kreeditisse — planeeritavad ja mitteplaneeritavad tulud. Sealjuures mitteplaneeritavate kahjude summaga krediteeritakse ja mitteplaneeritavate tulude summaga debi-

teeritakse mitmesuguseid kontosid — sõltuvalt operatsioonide sisust. Näiteks, võlgade mahakandmisest tekkivate kahjude läbikandmisel võlgniku maksujõuetuse tõttu debiteeritakse vastava tegevusharu finatstulemuste kontot ja krediteeritakse vastavat kontot ning allkontot, millel võlgnevus oli arvestatud. Jaeettevõttes inventeerimisel avastatud kaupade ülejäägi kandmisel tuludesse debiteeritakse kontot nr. 3 «Kaubad ja taara jaeettevõtteis» ja krediteeritakse kontot nr. 180 «Kaubandusliku tegevuse tulemus».

Majandusliku tegevuse finantsresultaat leitakse vastava konto tulude üldsumma kõrvutamisel kulude ja kahjude summaga. Summa, mille võrra tulude summa on suurem kui kulude ja kahjude summa, näitab antud tegevusharu kasumit. Ja ümberpöördult, summa, mille võrra kulud ja kahjud on suuremad saadud tuludest, näitab organisatsiooni antud tegevusharu kahjumit.

Finantstulemuste kontode analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-26. Planeeritavate, samuti mitteplaneeritavate tulude ja kulude (kahjude) kirjete jaoks avatakse selles raamatus paarislehekülg, mille vasakpoolset lehekülge kasutatakse kulude ning kahjude sissekandmiseks ja parempoolset lehekülge tulude sissekandmiseks.

Iga paarislehekülje vabadesse vertikaalsetesse lahtritesse avatakse vastavate tegevusharude finantstulemuste kontod.

Summad, mis vähendavad varem arvestatud tulusid, kantakse vastava kirje deebetpoolele. Ja ümberpöördult, summad, mis vähendavad varem arvestatud kulusid, kantakse kreeditpoolele.

Näiteks, kui kooperatiivorganisatsioon on nõudnud hankijalt sisse trahvi või viivist lepinguliste kohustuste täitmata jätmise eest kaupade hankimise alal, kantakse hankijalt sissenõutud summa paarislehekülje kreeditpoolel avatud kirjele «Muud saadud trahvid, viivised ja leppetrahvid».

Antud kooperatiivorganisatsiooni poolt muudele organisatsioonidele makstud trahvid oma lepinguliste kohustuste täitmata jätmise eest kaupade hankimise alal, mis jäid hankijalt saamata, kannab see organisatsioon raamatu deebetpoolel avatud kirjele «Muud trahvid, viivised ja leppetrahvid».

Analoogiliselt talitatakse ka nende operatsioonide juures, mis vähendavad realiseeritud hinnalisandit, varumiskaupade müügist saadud brutotulu jm.

Analüütilise arvestuse niisuguse organiseerimise juures on tagatud finantstulemuste väljaselgitamine nii tegevusharude kui ka tulude ja kulude üksikute kirjete viisi, sest iga finatstulemustele kuuluv summa kantakse kulude ja tulude vastavale kirjele tegevusharude lõikes, kusjuures tegevusharu tulud ja kulud liidetakse lahtris «Kokku».

Pärast kuu lõppu võetakse selle raamatu lahtrite kuulised summad kokku ja seejärel märgitakse välja eraldi real kirjete kokku-

võtted aasta algusest. See kokkuvõte on vajalik finantsplaani täitmise kontrolliks tegevusharude viisi ja finantstulemuste struktuuri analüüsiks. Saadud andmeid kasutatakse samuti raamatupidamise kasude ja kahjude aruande koostamiseks.

Pärast aasta lõppu, lõppbilansi koostamise eel, kantakse kõigi tulude ja kulude kirjete saldod allkontole «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid».

Vaatleme üksikute tegevusharude kulude ja tulude arvestamise iseärasusi.

Kaubandustegevuse tulemus. Kaubandustegevuse planeeritavate tulude ja kulude arvestust peetakse kontol nr. 180 «Kaubandustegevuse tulemus» eraldi hulgi- ja eraldi jaekaubanduse jaoks. Andmete saamine niisuguse arvestamise jaoks on tagatud käibekulude ja kaubandusliku hinnalisandi arvestamise vastava organiseerimisega.

Kontolt nr. 171 «Kaubanduse käibekulud» kantakse iga kuu müüdud kaupadele langevad käibekulud kontole nr. 180 «Kaubandustegevuse tulemus». Kooperatiivide liidu juhatuses kantakse kontole nr. 180 ka kontol nr. 170 «Halduskulud» arvestatud kooperatiivide liidu kontori kulude osa, mis jagamisel on langenud kaubandusele.

Kaubandusettevõtete planeeritavate kulude hulka kuuluvad ka eraldised vananenud tegumoe ja mudelitega kaupade allahindamisel tekkivate kahjude hüvitamise fondi.

Allahindamise fondi parema kasutamise ja vananenud tegumoe ning mudelitega kaupade kiirema müümise huvides tehakse eraldisi fondi kaks korda aastas. Eraldised tehakse poolaasta alguses poolaasta plaanilise kaubakäibe plaani alusel. Seoses sellega kantakse fondi moodustamise juures eraldiste summad konto nr. 150 «Ettetehtud kulud» deebetisse.

Iga kuu lõpul kantakse fondi eraldised võrdsetes osades kontolt «Ettetehtud kulud» konto nr. 180 «Kaubandustegevuse tulemus» deebetisse.

Kooperatiivide liitude isemajandavates kaubandusettevõtetes kantakse konto nr. 180 «Kaubandustegevuse tulemus» deebetisse ka kooperatiivide liidule tema kontori halduskulude katteks makstavad sisemajanduslikud eraldised.

Peale nimetatud planeeritavate kulude kantakse selle konto deebetisse ka muid käibekulude plaanis ettenägemata kulusid (hoonemaks, maarendis, kohtukulud), samuti muid planeerimata kahjusid, mis on võetud kehtestatud korras kooperatiivorganisatsiooni kanda.

Konto nr. 180 «Kaubandustegevuse tulemus» kreeditisse kantakse realiseeritud hinnalisand kontolt nr. 140 «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ja toiduainetelt». Kaubanduslikud hulgiorganisatsioonid kannavad konto nr. 180 kreeditisse ka mahahindluse summad, mis ostjad maksavad neile

transiitoperatsioonidelt. Mahahindluse summad kantakse sellele kontole ostjale arve väljakirjutamise juures.

Planeerimata tulud kantakse samuti konto nr. 180 «Kaubandustegevuse tulemus» kreeditisse. Kaubanduse mitteisemajandavate hulgi- ja jaeettevõtete planeerimata kulud ning tulud arvestatakse tervikuna koos.

Pärast nende kannete ja kokkuvõtete tegemist (kuuliste ja aasta algusest) on kerge välja selgitada finantstulemus nii aruandekuu kohta kui ka aasta algusest, lahutades suuremast summast väiksema.

Varumistegevuse tulemus. Planeeritavad ja mitteplaneeritavad tulud ning kulud varumise alal arvestatakse kontol nr. 181 «Varumistegevuse tulemus». Müüdud varumiskaupadele langevad käibekulud kantakse iga kuu kontolt nr. 173 «Varumise käibekulud» konto nr. 181 «Varumistegevuse tulemus» deebetisse. Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorid kannavad iga kuu kõik kontol nr. 170 «Halduskulud» arvestatud halduskulud kontole nr. 181 «Varumistegevuse tulemus», kuna rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude juhatused teevad samasuguse kande varumistegevusele langevate halduskulude osale.

Peale selle kuuluvad planeeritavate varumiskulude hulka veel rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorite ja teiste isemajandavate varumisettevõtete poolt organisatsiooni juhatusele makstavad sisemajanduslikud eraldised.

Varumisettevõtete planeeritavate tulude hulka kuulub brutotulu põllumajandussaaduste ja toorainete müümisest, sõltumata sellest, kas need saadused on kokku ostetud riikliku plaani alusel, võetud kolhoosidelt komisjonimüügile või ostetud kolhoosnikelt ja teistelt kodanikelt nendega kokkulepitud hindadega.

Riikliku plaani alusel kokkuostetud põllumajandussaaduste ja toorainete brutotulu moodustavad põhilised ning täiendavad juurdehindlused, mis on tehtud ostjatele müüdud ja oma ettevõtteile väljastatud põllumajandussaadustele ja toorainetele. Oma ettevõteteks võivad olla kaubandus- ja toitlustusettevõtted, samuti varumisorganisatsioonile alluvad töötlemisettevõtted ja varumislaod (punktid), kui neisse saadetakse saadusi ümbertöötamiseks.

Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu poolt on määratud, et kui alamalseisvad varumisettevõtted saadavad põllumajandussaadusi ja tooraineid oma kõrgemalseisvatele organisatsioonidele, saavad iga kõrgemalseisva lüli varumisettevõtted ostjatelt juurdehindlusi nii oma kui ka alamalseisvate lülide ettevõtete kasuks. Näiteks, kui saadetakse põllumajandussaadusi oma varumiskontorile, saavad tarbijate kooperatiivid juurdehindlust tarbijate kooperatiivide jaoks kehtestatud määral. Kui varumiskontor saadab põllumajandussaadusi vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu varumisbaa-

sile, saab varumiskontor juurdehindlust määral, mis on ette nähtud tema enda ja tarbijate kooperatiivide jaoks.

Kui varumisorganisatsioonid müüvad põllumajandussaadusi ja tooraineid kõrvalistele ostjatele, s. o. möödudes oma kõrgemalseisvast varumisorganisatsioonist, või väljastavad neid oma kaubandus- ja toitlustusettevõtteile, sisaldab brutotulu ka juurdehindluse kõrgemalseisvate lülide heaks.

Kolhoosnikelt ja teistelt kodanikelt nendega kokkulepitud hindadega kokkuostetud põllumajandussaaduste müümisel saadud brutotulu kujutab endast vahet saaduste väljalaskemaksumuse (ostjatega kokkulepitud hindades) ja kokkuostumaksumuse vahel.

Kolhoosidelt komisjonimüügile võetud põllumajandussaaduste müügist saadava brutotulu allikaks on müüdud saadustelt kolhoosidelt saadav komisjonitasu.

Riikliku plaani järgi kokkuostetud, kolhoosidelt komisjonile võetud ja kolhoosnikelt ning teistelt kodanlikelt nendega kokkulepitud hindadega kokkuostetud põllumajandussaaduste realiseerimisel saadavad põhilised ja täiendavad juurdehindlused on määratud varumise käibekulude katteks ning varumistegevuse kasumi moodustamiseks. Peale selle peetakse riikliku plaani järgi kokkuostetud põllumajandussaaduste arvel üleval Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu Glavkoopživsõrjo üleandjaid-kaubatundjaid ja moodustatakse mõningaid fonde. Kolhoosidelt komisjonimüügile võetud ja kolhoosnikelt ning teistelt kodanikelt nendega kokkulepitud hindadega kokkuostetud põllumajandussaaduste müümisel saadud juurdehindluste arvel moodustatakse linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fond.

Realiseeritud põllumajandussaaduste ja toorainete kõikide põhiliste ning täiendavate juurdehindluste summad, kaasa arvatud juurdehindlused fondite loomiseks ja üleandjate-kaubatundjate ülalpidamiseks, samuti tarbijate kooperatsiooni kõrgemalseisvate lülide varumisorganisatsioonidele edasiandmisele kuuluvad juurdehindlused kantakse nende arvestamise momendil konto nr. 181 «Varumistegevuse tulemus» kreeditisse memoriaalorderite alusel.

Memoriaalorderid koostatakse:

a) saaduste müümisel ostjatele — žurnaali vorm K-5 lahtris «Deebet konto nr. 22 — kontode kreeditist» näidatud summade kokkuvõtte põhjal;

b) saaduste üleandmisel ümbertöötamiseks — žurnaali vorm K-5 lahtris «Konto nr. 181 kreeditist konto nr. 50 deebetisse» näidatud summade kokkuvõtte põhjal;

c) saaduste väljastamisel varumisettevõttega ühisel bilansil arvestatavatele kaubandus- ja toitlustusettevõtetele — žurnaalide vorm K-3 ja K-4 vastavates lahtrites näidatud summade kokkuvõtete alusel;

d) oma töötlemispunktidest saadud ümbertöötatud saaduste müümise puhul — erilise arvestuse põhjal, mis koostatakse iga kuu esimeseks kuupäevaks valmistoodangu jäägile langeva arvestusmaksumuse ja omahinna vahe väljaselgitamiseks, mis jäetakse kontole nr. 140 «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ja toiduainetelt»;

e) kolhoosidelt komisjonile võetud saaduste müümisel — arvestuste põhjal, mis koostatakse lõpparve tegemisel kolhoosidega, pärast saaduste müümist elanikkonnale.

Riikliku plaani alusel kokkuostetud varumiskaupade müümisel saadud brutotulu arvestatakse lahus kolhoosidelt komisjonile võetud põllumajandussaaduste komisjonitasust ja kolhoosnikelt ning teistelt kodanikelt kokkuostetud saaduste müümisel saadud juurdehindlusest.

Sorteerimiselt või töötlemiselt saadud põllumajandussaaduste maksumuse ja nende saaduste originaalmaksumuse vahe kantakse varumiskaupade müügist saadud brutotulu suurendamiseks või vähendamiseks. Kanne tehakse konto nr. 181 «Varumistegevuse tulemus» deebetisse või kreeditisse memoriaalorderi põhjal, mis on koostatud põllumajandussaaduste sorteerimise puhul.

Seoses sellega, et kõrgemalseisvatele organisatsioonidele kuuluvad juurdehindlused realiseeritud varumiskaupadelt, samuti juurdehindlused erifondide moodustamiseks kantakse nende arvestamise või ostjatelt saamise momendil brutotulu suurendamiseks, kantakse kõrgemalseisvatele organisatsioonidele edasiantud ja erifondide moodustamiseks kulutatud juurdehindluste summad brutotulu vähendamiseks.

Juurdehindluste üleandmine kõrgemalseisvatele organisatsioonidele toimub raha ülekandmise teel Riigipanga kaudu. Ülekantud summad kirjendatakse Riigipanga väljakirjutuste põhjal konto nr. 181 «Varumistegevuse tulemus» deebetisse ja konto nr. 11 «Arvelduskonto Riigipangas» kreeditisse. Juurdehindlusi saanud organisatsioonid kannavad need varumiskaupade realiseerimisest saadud brutotulu suurendamiseks.

Erifondide arvestamine loomatoorsaaduste alal, samuti kolhoosnikelt ning teistelt kodanikelt kokkuostetud ja kolhoosidelt komisjonile võetud põllumajandussaaduste alal kajastatakse varumise finantstulemuste kontode deebetis (brutotulu vähendamine) ja konto nr. 112 «Erifondid ja sihtlaekumised» kreeditis.

Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorite poolt tarbijate kooperatiividele neilt saadud põllumajandussaaduste ja toorainete eest makstud juurdehindlused kantakse kontole nr. 5 «Varumiskaubad ja -taara» (eraldi analüütilisele kontole). Kuu lõpul määratakse kindlaks see osa nimetatud juurdehindlusest, mis langeb realiseeritud varumiskaupadele, ja kantakse konto nr. 181 «Varumistegevuse tulemus» deebetisse (varu-

miskaupade müügist saadud butotulu vähendamiseks) ning konto nr. 5 «Varumiskaubad ja -taara» kreeditisse.

Kooperatiivide liidu juhatuses kantakse konto nr. 181 «Varumistegevuse tulemus» kreeditisse ka isemajandavatelt varumisettevõtetelt halduskulude katteks saadavad sisemajanduslikud ülekanded. Planeerimata tulud kantakse samuti selle konto kreeditisse.

Toitlustusettevõtete tegevuse tulemused. Toitlustusettevõtete planeeritud tuluks on ostukaupade ja köögitoodangu müügist ning väljastamisest saadud realiseeritud hinnalisand, mis iga kuu kantakse allkontolt «Kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupadelt ning toiduainetelt toitlustusettevõtteis» konto «Toitlustusettevõtete tegevuse tulemus» kreeditisse.

Kooperatiivide liidu juhatuses on planeeritud tuludeks iseseisvale bilansile eraldatud toitlustusettevõttelt saadud sisemajanduslikud ülekanded.

Planeeritud kuludeks on toitlustusettevõtete kulud, mis kantakse kontolt nr. 172 «Toitlustusettevõtete kulud» finantstulemuste kontole, samuti kooperatiivide liidu juhatuse kontori halduskulude osa, mis jagamisel langeb ühiskondlikule toitlustamisele. Kooperatiivide liidu isemajandavates toitlustusettevõtetes on planeeritavateks kuludeks sisemajanduslikud ülekanded kooperatiivide liidu juhatuse ülalpidamiseks.

Leivatööstuste tegevuse tulemused. Leivatööstustes kajastatakse planeeritavate tulude kirjel realiseeritud toodete hulgiväljalaskemaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahet. Tulude summa kantakse iga kuu allkontolt «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» konto «Leivatööstuste tegevuse tulemus» kreeditisse.

Kooperatiivide liidu juhatuses on planeeritavaks tuluks saadud sisemajanduslikud ülekanded ja planeeritavateks kuludeks kooperatiivse liidu juhatuse kontori halduskulude osa, mis jagamisel langeb leivatööstusele.

Seoses sellega, et kooperatiivide liitude tööstusettevõtetes makstud sisemajanduslikud ülekanded arvatakse valmistoodangu omahinna hulka, ei esine neid leivatööstuste planeeritud kulude koosseisus.

Transporditegevuse tulemused. Transpordi planeeritavaks tuluks on transpordi ekspluateerimistulude (võõrastele organisatsioonidele ning oma majandi isemajandavatele ettevõtetele osutatud teenuste eest) ja transpordi ülalpidamiskulude vahe. Tulude summa kantakse iga kuu kontolt nr. 51 «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine» transporditegevuse tulemuse konto kreeditisse.

Kui tulemusi planeeritakse transpordiliikide viisi, peetakse ka tulude analüütilist arvestust transpordiliikide järgi (auto-, hobu-, veetransport).

Muude tootmisettevõtete tegevuse tulemused. Toidu- ja tööstuskaupu tootvates ettevõtetes, samuti põllumajanduslikes ja muudes tootmisettevõtetes on põhiliseks planeeritavaks tuluks realiseeritud valmistoodangu brutotulu. Kui valmistoodangut arvestatakse jae- või väljalaskehinnas, kujutab see tulu endast ostjatele realiseeritud või oma ettevõtteile väljastatud toodangu müügimaksumuse (ettevõtte müügimaksumuse) ja tegeliku omamaksumuse vahet. See vahe kantakse iga kuu allkontolt «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel» konto nr. 185 «Muude tootmisettevõtete tegevuse tulemus» kreeditisse.

Ettevõtted, kes arvestavad valmistooteid plaanilises omahinnas, kannavad müüdud toodete väljalaskemaksumuse ja plaanilise omamaksumuse vahe tulude suurendamiseks. Nende summade kandmine tulemuste konto kreeditisse toimub ostjatele väljakirjutatud faktuurarvete põhjal, kusjuures debiteeritakse kontot nr. 22 «Arveldused ostjatega ja tellijatega». Samuti kantakse tulude suurendamiseks müüdud toodete plaanilise ja tegeliku omamaksumuse vahe, kusjuures debiteeritakse allkontot «Vahe valmistoodangu arvestusmaksumuse ja tegeliku omamaksumuse vahel».

Kooperatiivide liidu juhatuses kantakse planeeritud tulude hulka ka saadud sisemajanduslikud ülekanded.

Kooperatiivide liidu juhatuse planeerimata kuludeks on kontori halduskulude osa, mis jagamisel langeb muudele tootmisharudele.

Seoses sellega, et kooperatiivide liitude tootmisettevõtted arvavad makstud sisemajanduslikud ülekanded toodangu omahinna hulka, ei esine neil planeeritud kulude koosseisus sisemajanduslike eraldiste kirjeid.

Muude tootmisettevõtete tulemused arvestatakse kahes osas: eraldi tulumaksuga maksustatavate ettevõtete jaoks ja eraldi tulumaksuga mittemaksustatavate ettevõtete jaoks. Niisugune kord on vajalik nende ettevõtete finantstulemuste lahus näitamiseks bilansis. Rahandusorganid kasutavad bilansside andmeid ettevõtte tulumaksu arvestuse kontrollimiseks. Tulumaksuga ei maksustata järgmiste tegevusharude kasumit: sigade nuumamine, kalapüük, piimakarjapidamine, linnupidamine, juurviljakasvatamine, loomade nuumamine. Samuti ei maksustata tootmisettevõtteid, mis valmistavad laiatarbekaupu jäätmetest ja kohalikust toorainest nende tegevuse kahe esimese aasta jooksul.

Muude tegevusharude tulemused. Nende kõrvalettevõtete põhiliseks planeeritavaks tuluks, millede tegevusega ei looda materiaalseid väärtusi (elamukontorid, juuksurisettevõtted, saunad jt.), on tulu, mis kujutab endast osutatud teenuste eest saadud laekumiste ja antud ettevõtte kulude vahet. Tulusummad kantakse iga kuu kontolt nr. 51 «Transpordi ja kõrvalettevõtete majandamine» konto nr. 186 «Muude tegevusharude tulemus» kreeditisse.

Iga kuu lõpul koostatakse raamatu vorm K-26 vertikaalsetesse lahtritesse tehtud summade kokkuvõtete põhjal finantstulemuste koondandmik kirjete ja tegevusharude viisi (vt. näidisvorm lk. 292). Selles andmikus tegevusharude viisi väljatoodud deebeti ja kreediti kuulised käibed peavad võrduma vastavate finantstulemuste kontode käivetega, mis on kajastatud pearaamatus aruandekuul.

Selle koondandmiku näitajaid kasutatakse kuubilanssides finantstulemuste õiendi ja kvartaliaruannetes kasumite ning kahjumite tabeli koostamiseks. Neid andmeid kasutatakse ka ettevõtete majandusliku tegevuse tulemuste väljatoomiseks (eraldi tulumaksuga maksustatavate ja eraldi mittemaksutatavate ettevõtete puhul), samuti bilansside koostamiseks kuulistele ja kvartaalsetele tähtaegadele.

§ 72. FINANTSTULEMUSTE KONTODE SULGEMINE AASTA LÕPUL

Aruandeaasta lõplikud finantstulemused selgitatakse välja finantstulemuste kontol nr. 187 «Kasumid ja kahjumid». Sellel kontol on kaks allkontot: «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid» ning «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid».

Allkonto «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid» avavad aasta lõpul kõik isemajandavad organisatsioonid ja ettevõtted. Selle allkonto analüütilises arvestuses peetakse kahte analüütilist kontot: 1) tulumaksuga maksustavate ettevõtete aruandeaasta kasumid ja kahjumid; 2) tulumaksuga mittemaksustatavate ettevõtete aruandeaasta kasumid ja kahjumid. Allkonto «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid» on mõeldud kõigi tegevusharude aruandeaasta lõpliku finantstulemuse väljaselgitamiseks.

Aasta lõpul, lõppbilansi koostamise eel kantakse allkontole «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid» kõigi planeeritavate kulude ja tulude ning mitteplaneeritavate kahjude ja kasude kirjete saldod. Sealjuures kantakse analüütilisele kontole «Tulumaksuga maksustatavate ettevõtete aruandeaasta kasumid ja kahjumid» kõigi finantstulemuste kontode tulemused, välja arvatud summad, mis on arvestatud allkontol «Tulumaksuga mittemaksustatavate tootmisettevõtete tulemus»; selle allkonto summad kantakse analüütilisele kontole «Tulumaksuga mittemaksustatavate ettevõtete aruandeaasta kasumid ja kahjumid».

Allkonto «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid» deebetisse kantakse kulude ja kahjude summad, kuna kreeditisse kantakse tulude summad. Finantstulemuste kandmine sellele allkontole vormistatakse memoriaalorderitega järgmiselt: esimese memoriaalorderiga kantakse kulude ja kahjude kirjete saldod, teise memoriaalorderiga — tulude kirjete saldod.

Nende memoriaalorderite summade läbikandmisega suletakse vastavate tegevusharude finantstulemuste kontod, kusjuures aasta

Mäetaguse Tarbijate Kooperatiivi finantstulemuste koondandmik *detsembris* 1964. a.

Kirjete nimetused ja numbrid	*Kaubandustegevuse* tulemus (konto nr. 180)						*Varumistegevuse* tulemus (konto nr. 181)						Jne. iga tegevusharu kohta
	Finantstulemus 1. XII 1964. a.		Käive *detsembris*		Finantstulemus 1. I 1965. a.		Finantstulemus 1. XII 1964. a.		Käive *detsembris*		Finantstulemus 1. I 1965. a.		
	Kulud ja kahjud	Tulud	Deebet	Kreedit	Kulud ja kahjud	Tulud	Kulud ja kahjud	Tulud	Deebet	Kreedit	Kulud ja kahjud	Tulud	
Planeeritavad kirjed:													
Käibekulud	*47253*		*4727*		*51980*		*3854*		*492*		*4346*		
Realiseeritud hinnalisand kaupade jaemüügilt		*63918*		*6291*		*70209*							
Varumiskaupade realiseerimisest:													
a) riikliku plaani järgi . . .								*5801*		*636*		*6437*	
b) muude põllumajandussaaduste müügist								*736*		*71*		*807*	
jne.													
Muud kirjed:													
Kaupade allahindlus valitsuse korraldusel (kirje 3-a) . . .	*208*				*208*								
Debitoorse võlgnevuse mahakandmine muudel põhjustel .	*21*		*52*		*73*		*194*		*25*		*219*		
Muud kahjud (kirje 17) . . .	*59*				*59*		*94*		*8*		*102*		
Tulu materjali, taara ja jäätmete müügist (kirje 33) jne. . .										*11*		*11*	
Kokku kõik kirjed	*47618*	*64151*	*4983*	*6486*	*52601*	*70637*	*5257*	*6660*	*538*	*725*	*5795*	*7385*	

kõik finantstulemused on kandunud allkontole «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid».

Allkonto «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid» finantstulemuste analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-26 eraldi tulumaksuga maksustatavate ja eraldi tulumaksuga mittemaksustatavate ettevõtete jaoks.

Tulemused kantakse raamatu paarisleheküljele: vasakpoolne lehekülg on määratud kulude ja kahjude kajastamiseks, parempoolne lehekülg — tulude kajastamiseks (vt. lk. 296—297). Vertikaalsete lahtrite pealkirjades näidatakse tegevusharude nimetused (eraldades tulumaksuga maksustatavate ja mittemaksustatavate ettevõtete tulemused), kuna horisontaalridadel näidatakse finantstulemuste kirjete saldod. Ridadele kirjutatud summade kokkuvõte annab kirjete kokkuvõtte, kuna vertikaalsetesse lahtritesse kirjutatud summade kokkuvõtted annavad tegevusharude finantstulemuste kokkuvõtte. Allkonto «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid» saldo näitab kooperatiivse organisatsiooni või ettevõtte aasta lõpptulemust: kreeditsaldo näitab kasumi summat ja deebetsaldo kahjumi summat. Organisatsiooni kahjumiga töötamine näitab, et tema tegevuses on vigu, mis tuleks selgitada ja kõrvaldada.

§ 73. EELMISTE AASTATE KASUMITE JA KAHJUMITE ARVESTUS

Lõplik finatstulemus, mis eelmisel aastal on arvestatud allkontol «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid», kantakse uuel aastal kontode avamisel läbi kui allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» algsaldo. See kanne tehakse eelmise aasta lõppbilansi alusel ilma memoriaalorderit koostamata. Kasumi summa kantakse nimetatud allkonto kreeditisse eraldi tulumaksuga maksustatavate ja eraldi tulumaksuga mittemaksustatavate ettevõtete osas.

Allkontol «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» arvestatud kasumi summat ei tohi vähendada eelmiste aastate kahjumi summa võrra, s. o. mitme aasta finatstulemusi ei tohi saldeerida.

Kui eelmine aasta lõppes kahjumiga, kantakse kahjumi summa allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» deebetisse.

Eelmise aasta kasumite ja kahjumite analüütilist arvestust peetakse raamatus vorm K-26 eraldi tulumaksuga maksustatavate ettevõtete ja eraldi tulumaksuga mittemaksustatavate ettevõtete jaoks.

Pärast eelmise aasta lõppbilansi ja aruande kinnitamist uuel aastal kantakse iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtete finantstulemused, samuti nende poolt eelmisel aastal kasumi arvel tehtud eraldised ja kulutused üle organisatsiooni juhatuse bilansile. Seepärast kannavad isemajandavad ettevõtted organisatsiooni

juhatuse bilansile: allkontol «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» arvestatud finantstulemuse (kasum või kahjum); allkontol «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel» arvestatud eraldised ja kulud; tulumaksusummad kasumilt ja muud allkontol «Sisemised arveldused käibevahendite ümberjaotamise alal jooksva kasumi arvel» arvestatud seaduslikud mahaarvestused.

Need ülekanded tehakse iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtetes allkonto «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal» kaudu järgmiselt:

1) *Deebet — konto nr. 187 allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid».*
Kreedit — konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal» — iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtte eelmise aasta kasumi summaga.
2) *Deebet — konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal».*
Kreedit — konto nr. 60 allkonto «Sisemised arveldused käibevahendite ümberjaotamise alal jooksva kasumi arvel» — organisatsiooni juhatusele makstud tulumaksu summaga eelmise aasta kolme kvartali kasumilt.
3) *Deebet — konto nr. 60 «Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal».*
Kreedit — konto nr. 70 allkonto «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel» — eelmisel aastal kasumi arvel tehtud eraldiste summaga.

Organisatsiooni juhatuses tehakse nende ülekannete puhul kanded kontode ümberpööratud korrespondeeringuga.

Kooperatiivorganisatsiooni juhatuse raamatupidamises koguneb pärast neid kandeid allkontole «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» organisatsiooni kui terviku puhaskasum, kuna isemajandavates ettevõtetes suletakse nende kannetega allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid».

Seejärel arvutab organisatsiooni (põhikirjalise ettevõtte) juhatus välja tulumaksu summa, mis kuulub tasumisele rahandusorganile kõigi tulumaksuga maksustatavate ettevõtete eelmise aasta puhaskasumi pealt. Tulumaksu arvutatud summa kantakse allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» deebetisse ning konto nr. 70 allkonto «Arveldused riigieelarvega tulumaksu alal kasumilt» kreeditisse.

Eelmise aasta puhaskasumi summa, mis jääb järele pärast tulumaksu arvutamist, on ette nähtud eelmisel aastal kasumi arvel tehtud eraldiste ja kulutuste katmiseks, oma käibevahendite suurendamiseks, materiaalse tehnilise baasi laiendamiseks ning muudeks põhikirjas ettenähtud sihitusteks.

Pärast tulumaksu arvutamist (enne kasumi jagamist) sulevad organisatsioonide juhatused ja põhikirjalised ettevõtted allkonto «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel», kandes selle allkonto summad allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» deebetisse.

Kooperatiivide liidud kannavad selle allkonto deebetisse ka täiendavad eraldised ettevõttefondi (vahe aastakasumilt arvestatava fondi summa ja arvestatud avansiliste eraldiste summa vahel).

Rajooni varumiskontorid peavad kandma 50% oma kasumist, mis on saadud tarbijate kooperatiivide poolt varutud põllumajandussaaduste müügist, üle neile tarbijate kooperatiividele.

Aruandeaasta jooksul annavad rajoonide varumiskontorid igas kvartalis osa oma kasumist üle tarbijate kooperatiividele. Varumiskontorite poolt kolme kvartali jooksul ülekantud kasumi osa ei arvestata nende poolt varumise finantstulemuste vähendamiseks, vaid see kirjendatakse allkonto «Arveldused varumiskontori ja kooperatiivide vahel 50% kasumi alal» deebetisse ja konto «Arvelduskonto Riigipangas» kreeditisse. Tarbijate kooperatiivides kajastatakse saadud summad samadel kontodel, kuid kontode ümberpööratud korrespondeeringuga.

Pärast varumiskontorite aastaaruande ja lõppbilansi kinnitamist määravad varumiskontorid kindlaks kasumi selle osa, mis kuulub edasiandmisele tarbijate kooperatiividele kogu aasta kasumilt, samuti lõpparvestusena täiendavalt maksmisele kuuluva summa.

Tarbijate kooperatiividele aastakasumilt maksmisele kuuluv eraldiste summa kantakse varumiskontori raamatupidamises allkonto «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» deebetisse, kusjuures eelmise aasta kolme kvartali jooksul tegelikult kooperatiividele ülekantud summaga krediteeritakse allkontot «Arveldused varumiskontori ja kooperatiivide vahel 50% kasumi arvel», kuna täiendavalt ülekandmisele kuuluv summa (kogu aasta arvestuse ja kolme kvartali jooksul ülekantud summa vahe) kantakse allkonto «Muud arveldused rajooni tarbijate kooperatiivide liidu ja kooperatiivide vahel» kreeditisse. Seoses sellega, et tarbijate kooperatiividele üleantud kasumilt maksavad tulumaksu varumiskontorid, ei kuulu see kasumi osa tarbijate kooperatiivide juures tulumaksuga enam maksustamisele.

Kooperatiivorganisatsiooni (põhikirjalise ettevõtte) puhaskasumi summa, mis jääb allkontole «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» pärast eespool nimetatud ülekandeid, võetakse 100%-na ja jaotatakse liikmete üldkoosoleku või volinike koosoleku poolt heakskiidetud normide alusel vastavalt Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu soovitusele selle kohta.

Lk. nr. 16

Vorm nr. K-26

Deebet

Konto nr 187 allkonto «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid»
nimetus

Kuupäev	Arvestuse alus: Kirjendi nr.	Arvestuse alus: Dokumendi nr.	Krediteeritava konto nr-d	Analüütilised kontod või kirjed / Tekst	Kulud ja kahjud: Kaubandustegevuse tulemus	Kulud ja kahjud: Varumistegevuse tulemus	Kulud ja kahjud: jne.	Kulud ja kahjud: Kokku
31. XII	64		180, 181, 182	Käibekulud	51 980. —	4 346. —		61 574. —
31. XII	64		180	Kaupade allahindamine valitsuse korraldusel	208. —			208. —
				jne.				
				Kokku kirjed	52 601. —	5 795. —		64 952. —

(vormi nr. K-26 järg)

Kreedit

Kuupäev	Arvestuse alus: Kirjendi nr.	Arvestuse alus: Dokumendi nr.	Debiteeritava konto nr.	Analüütilised kontod või kirjed / Tekst	Tulud: Kaubandustegevuse tulemus	Tulud: Varumistegevuse tulemus	Tulud: jne.	Tulud: Kokku
31. XII	65		180	Realiseeritud hinnalisand kaupade müügist	70 209. —			76 721. —
31. XII	65		181	Varumiskaupade realiseerimisest:				
				a) riikliku plaani järgi		6 437. —		6 437. —
				b) muude saaduste müügi alal	807. —			807. —
				jne.				
				Kokku kirjed	70 637. —	7 385. —		87 534. —

Tarbijate kooperatiivi kasumi jaotamise korda selgitame järgmise näite abil.

Näide. Kuremaa Tarbijate Kooperatiivi lõppbilansis 1. jaanuariks 1965. a. on tulumaksuga maksustatavate ettevõtete kasum 20 200 rubla. Allkontol «Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel» on eraldisi premeerimisfondi sotsialistliku võistluse kokkuvõtete alusel 489 rbl. Aasta alguseks on allkontol «Arveldused varumiskontori ja kooperatiivide vahel 50% kasumi alal» kreeditsaldo 491 rubla. Peale selle peab varumiskontor uuel aastal kandma tarbijate kooperatiivile üleantava kasumi lõpparvestusena 168 rubla.

Lõppbilansis näidatud kasumi summalt peab tarbijate kooperatiiv maksma tulumaksu 35%, mis moodustab:

$$\frac{20\,200 \times 35}{100} = 7070 \text{ rbl.}$$

Volinike koosolek kinnitas tarbijate kooperatiivi aastaaruande ja võttis vastu otsuse jagada kasum järgmiselt:

	%-des
põhifondi	60,0
kapitaalmahutuste finantseerimise fondi	18,0
kultuuri-heaolufondi	2,0
paremate töötajate premeerimise fondi	2,0
kaadri ettevalmistamise fondi	3,0
osakasuks	15,0

Samal ajal otsustas volinike koosolek suunata liikmete osakasu tarbijate kooperatiivi liikmete teenindamise ettevõtete ehitamiseks ja tööde organiseerimiseks.

Lähtudes nendest andmetest, on kasumi jagamise arvestus järgmine:

Bilansi kasum	20 200 rbl.
Arvatakse maha: a) tulumaks kasumilt	7070 „
b) eraldised kasumi arvel	489 „
Kasum pärast tulumaksu ja eraldiste mahaarvamist	12 641 rbl.
Jagatava kasumiga liidetakse varumiskontorilt saadud kasum	659 rbl.
Jagatav kasum	13 300 „

Kasumi jagamine:	%	Summa
põhifondi	60,0	7980 rbl.
kapitaalmahutuste finantseerimise fondi	18,0	2394 „
kultuuri-heaolufondi	2,0	266 „
paremate töötajate premeerimise fondi	2,0	266 „
kaadri ettevalmistamise fondi	3,0	399 „
liikmetele osakasuks	15,0	1995 „

Kasumi jagamise arvestuse alusel koostatakse memoriaalorder, millega kogu jagatava kasumisummaga debiteeritakse allkontot «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid» ja krediteeritakse mitmeid kontosid, sõltuvalt eraldiste sihitusest. Näiteks, eraldiste summaga põhifondi (varumiskontoris põhikirjafondi) krediteeritakse kontot «Põhi- (põhikirja-) fond». Eraldiste summaga erifondidesse krediteeritakse konto «Erifondid ja sihtlaekumised» vastavaid allkontosid; eraldiste summaga kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi, tarbijate kooperatiivides peale selle veel kaadri ettevalmistamise fondi summaga, mis kuuluvad edasiandmisele kõrgemalseisvatele organisatsioonidele, krediteeritakse allkontot «Eraldised kõrgemalseisvatele organisatsioonidele edasiandmisele kuuluvatesse fondidesse». Osakasu summaga krediteeritakse mitmesuguseid kontosid sõltuvalt sellest, millise otsuse teeb liikmete üldkoosolek (volinike koosolek) nende vahendite jagamise kohta. Kui need vahendid suunatakse kooperatiivi liikmete teenindamise ettevõtete ehitamiseks ja nende töö organiseerimiseks, krediteeritakse konto nr. 112 allkontot «Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond». Kui koosolek otsustab anda osakasu liikmetele kätte, krediteeritakse selle summaga allkontot «Mitmesugused deebitorid ja kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal».

Eelmise aasta kahjum kaetakse põhifondi vahenditest. Pärast aastaaruande kinnitamist debiteeritakse eelmise aasta kahjumi summaga kontot «Põhi- (põhikirja-) fond» ning krediteeritakse allkontot «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid».

Juhul kui tarbijate kooperatiivi põhifond ei ole küllaldane aastaaruandes näidatud kahjumi katmiseks, võidakse teha liikmetele esildus kahjumi ülejäänud osa katmiseks osamaksufondi vahenditest.

Eelmiste aastate kahjude mahakandmine nii põhifondist kui ka osamaksufondist võib toimuda ainult tarbijate kooperatiivide liikmete üldkoosoleku või volinike koosoleku määruse olemasoleku korral.

Osamaksufondi arvel kaetava kahjumi summaga debiteeritakse kontot «Osamaksufond» ja krediteeritakse allkontot «Eelmiste aastate kasumid ja kahjumid».

Tarbijate kooperatiivide liikmete üldkoosolek (volinike koosolek) määrab nii osamaksufondi kui ka põhifondi taastamise korra ja tähtajad.

Iga kooperatiivorganisatsiooni juhataja ja raamatupidaja peavad meeles pidama, et kahjum loob organisatsioonile raske finantsolukorra ning võib põhjustada mitmesuguste krediidisanktsioonide rakendamise Riigipanga poolt, mis omakorda sunnib hankijaid lõpetama kaupade saatmise ja toob kaasa elanikkonna varustamise halvenemise.

Seepärast tuleb organisatsiooni majandada nii, et ei tekiks kahjumit. Kui aga kahjum tekib, peab kõrgemalseisev kooperatiivorganisatsioon koos kahjumiga töötanud organisatsiooni juhatusega viivitamatult selgitama, mis on põhjustanud kahjumi tekkimise (käibekulude ja tootmiskulude ületamine, madal brutotulu, toodangu kõrge omahind, ebamajanduslikud kahjud jne.) ja tarvitusele võtma otsustavad abinõud kahjumiga töötamise põhjuste kõrvaldamiseks.

XI PEATÜKK

TARBIJATE KOOPERATIIVIDE JA KOOPERATIIVIDE LIITUDE RAAMATUPIDAMISE ARUANDLUS

§ 74. TARBIJATE KOOPERATSIOONI RAAMATUPIDAMISE ARUANDLUSE ÜLDINE ISELOOMUSTUS

Raamatupidamise aruandlus koostatakse raamatupidamise jooksva arvestuse andmete alusel. Raamatupidamise aruandlus koosneb bilansist ja teistest tabelitest, mille näitajad iseloomustavad organisatsiooni või ettevõtte finantsolukorda, finantsplaani täitmist ja majandusliku tegevuse tulemusi aruandeperioodil.

Aruandlus peab olema *tõepärane,* täpselt ning õigesti kajastama majandusliku tegevuse kokkuvõtteid. Aruandlus peab olema *õigeaegne,* sest hilinemisega koostatud aruanded ja bilansid ei saa olla kontrollimise ning operatiivse juhtimise vahendiks.

Riiklike, kooperatiivsete (välja arvatud kolhoosid) ja ühiskondlike ettevõtete ning organisatsioonide raamatupidamisaruannete ja -bilansside põhimääruses on ette nähtud, et kuubilansside, kvartali- ja aastaaruannete ning -bilansside esitamise tähtaegade rikkumise eest vastutavad ettevõtete ja organisatsioonide juhatajad ning pea- (vanem-) raamatupidajad distsiplinaarkorras; peale selle võib neid kõrgemalseisva organisatsiooni otsusel selle eest jätta ilma preemiatest töödeplaani täitmise ja ületamise, samuti saaduste omahinna alandamise eest.

NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu on mõistnud otsustavalt hukka plaanide täitmise juurdekirjutused ja muud aruandluse moonutamised. NSV Liidu Ülemnõukogu seadlusega 24. maist 1961 on määratud, et juurdekirjutusi riiklikule aruandlusele ja muude tahtlikult moonutatud andmete esitamist plaanide täitmise kohta tuleb pidada riigivastaseks tegevuseks, mis teeb kahju Nõukogude Liidu rahvamajandusele.

Aruannete ja bilansside sisu on tingitud organisatsioonide ning ettevõtete tegevuse iseloomust. Aruandlusvormide näitajad peavad olema tihedalt seotud majandusliku tegevuse plaaninäitajatega. On tähtis, et aruandlust ei oleks suureks paisutatud. Aruandlus peab sisaldama niisuguseid andmeid, mis on vajalikud majanduse juhtimiseks ja planeerimistööks.

Tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide ja ettevõtete aruandluse ning bilansside vormid kinnitatakse Tarbijate Kooperatiivide Keskliidu esildusel NSV Liidu Rahandusministeeriumi ja Statistika Keskvalitsuse poolt. Need vormid on tarbijate kooperatsiooni kõigile organisatsioonidele ja ettevõtetele kohustuslikud. Täiendavate aruandlustabelite või näitajate viimine aruandlusesse, peale kinnitatud aruandevormide, on keelatud.

Tuleb teha vahet kuu-, kvartali- ja aastaaruandluse vahel. Kuu- ja kvartaliaruandlust nimetatakse jooksvaks aruandluseks.

Kuu-, kvartali- ja aastaaruandluse mahud on erinevad. Kõige täielikum on neist aastaaruandlus, kõige lühem — kuuaruandlus. Raamatupidamise kuuaruandlus koosneb bilansist ja reast õienditest, milles tuuakse finantsmajanduse kõige tähtsamad näitajad. Need õiendid sisaldavad järgmisi näitajaid:

kasumite ja kahjumite summad tegevusharude viisi, kõrvutatuna plaaniga;

andmed kaubakäibe kohta (jaekaubandusvõrgu, toitlustus- ja hulgiettevõtete jaekäive);

kaubandus- ja toitlustusettevõtete käibekulud absoluutsummades ja protsentides käibest (tegelikud ja plaani järgi);

kulutused kapitaalmahutusteks ja põhivahendite kasutuselevõtmine;

võlgnevus kolhoosidele (võlgnevuse liikide viisi);

puudujääkide ja raiskamiste liikumine (kui on olemas).

Kvartaliaruanne koosneb bilansist ja reast aruandlustabelitest: kasumite ja kahjumite tabelist, kaubanduse ja varumise käibekulude tabelitest, halduskulude tabelist[1], toitlustusettevõtete kulude tabelist, leivaküpsetuse tegeliku omamaksumuse ja väljalaskemaksumuse tabelist, erifondide tabelist ja kassatabelist. Organisatsioonid ja ettevõtted, millistel on avastatud rahaliste vahendite ja materiaalsete väärtuste puudujääke ning raiskamisi, esitavad erilise aruande nimetatud võlgnevuse olukorra ja liikumise kohta.

Aastaaruanne erineb kvartaliaruandest mahult selle poolest, et aastaaruande koosseisus on peale eespool loetletud tabelite veel osamaksufondi ja põhifondi tabel, kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi tabel, põhivahendite tabel, kapitaalmahutuste aruanne ja veel mõned muud aruandlustabelid.

Aruandeid ja bilansse koostavad tarbijate kooperatsiooni kõik organisatsioonid ning isemajandavad ettevõtted. Järelikult, kui rajooni tarbijate kooperatiivide liidul on peale juhatuse raamatupidamise veel iseseisvale bilansile eraldatud tööstuskombinaat ja

---

[1] Halduskulude tabel koostatakse kaks korda aastas; 1. aprilliks ja 1. oktoobriks seda tabelit ei koostata.

varumiskontor, koostatakse selles rajooni tarbijate kooperatiivide liidus kolm aruannet ja kolm bilanssi. Selleks et saada ülevaadet vahendite seisukorra, samuti majandusliku tegevuse plaanide täitmise kohta rajooniliidus tervikuna, mitte aga üksikute ettevõtete viisi, on tarvis liita kõik kolm bilanssi, s. o. koostada koondbilanss.

Koondaruandeid ja -bilansse ei koostata ainult ühe kooperatiivorganisatsiooni kohta, vaid ka rajoonide ning vabariikliku tarbijate kooperatiivide liidu süsteemi ja tervikuna kogu Nõukogude Liidu tarbijate kooperatsiooni süsteemi kohta.

Raamatupidamisaruande koostisosaks on seletuskiri. Seletuskiri sisaldab seletuse aruande ning bilansi kohta, teated bilansikirjete reaalsuse kohta ja finantsmajandusliku plaani täitmise analüüsi. Seletuskirjas näidatakse ära ka abinõud puuduste kõrvaldamiseks ja töö parandamiseks. Seletuskiri koostatakse nii algorganisatsiooni (ettevõtte) aruande ja bilansi kui ka koondaruande ning -bilansi juurde.

Käesoleval ajal on tarbijate kooperatsioonis kasutusel kolm kvartali- ja aastaaruande vormi.

Esimesel vormil (B-1) koostatakse isemajandavate ettevõtete ja kooperatiivorganisatsioonide juhatuste aruanded ning bilansid, samuti *üksikute kooperatiivorganisatsioonide* (tarbijate kooperatiivi, rajooni tarbijate kooperatiivide liidu) *majandi* koondaruanded ja koondbilansid.

Teisel vormil (B-2) koostatakse rajoonide ja autonoomsete vabariikide tarbijate kooperatiivide liitude süsteemi koondaruanded ja bilansid.

Kolmandal vormil (B-3) koostatakse vabariiklike tarbijate kooperatiivide liitude süsteemide koondaruanded ja -bilansid kogu vabariigi kohta.

Aruandeid B-2 ja B-3 koostatakse lülide lõikes, s. o. näidates eraldi tarbijate kooperatiivide, rajoonide ja vabariiklike tarbijate kooperatiivide liitude andmed.

Aruandlusnäitajate sisu on kõigis kolmes vormis ühesugune. *Kõikide organisatsioonide ja ettevõtete kuubilansid* koostatakse ühtsel vormil, kus on toodud kõigi nende bilansikirjete täielik loetelu, mis on ette nähtud kvartali- ja aastaaruannetes. *Koondkuubilansid rajoonide ja vabariiklike (autonoomsete vabariikide) tarbijate kooperatiivide liitude* süsteemi kohta koostatakse teisel vormil, millel on kirjete koondatud nomenklatuur. Seda vormi ei jagata üksikuteks lülideks.

Kuu-, kvartali- ja aastaaruanded esitatakse oma kõrgemalseisvatele organisatsioonidele ning aruandvat organisatsiooni krediteerivale ja finantseerivale Riigipanga asutusele. Kohalikele statistika- ja rahandusorganitele esitatakse raamatupidamise aruandlus NSV Liidu Statistika Keskvalitsuse ja NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt kehtestatud korra kohaselt. Käesoleval ajal

kehtiva korra järgi esitatakse neile ainult kvartali- ja aastaaruanded.

Aruannetele ja bilanssidele kirjutavad alla kooperatiivorganisatsiooni juhatuse esimees ning pearaamatupidaja, isemajandavates ettevõtetes aga ettevõtte juhataja ja vanemraamatupidaja. Raamatupidamisaruannetes ja bilanssides ei lubata teha ülekirjutamisi ega kraapimisi. Vea parandamise puhul tehakse vastav märkus, millele kirjutavad alla samad isikud, kes on aruandele ja bilansile alla kirjutanud.

Raamatupidamisaruannetesse ja -bilanssidesse pärast nende väljastamist tehtavatest parandustest tuleb teatada kõigile organisatsioonidele, kellele olid aruanded ja bilansid saadetud.

Aruanded ja bilansid tuleb kõigil tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidel esitada (saata) neile määratud tähtaja piirides. Aruandluse esitamise tähtajad määratakse kõrgemalseisva organisatsiooni juhatuse poolt diferentseeritult, lähtudes iga organisatsiooni töö mahust ja tingimustest.

Isemajandavatele ettevõtetele määratakse aruandluse esitamise tähtajad selle kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt, kellele ettevõte allub.

§ 75. JOOKSVA RAAMATUPIDAMISE LÕPETAMISTÖÖD ENNE BILANSI JA RAAMATUPIDAMISARUANDE KOOSTAMIST

Aruanded ja bilansid koostatakse raamatupidamise kontrollitud kirjete alusel, mis on tehtud tõendavate dokumentide põhjal.

Pärast kõigi vastava kuu dokumentide läbikandmist žurnaalidest ja kokkuvõtete tegemist korrespondeerivate kontode viisi tuleb (enne memoriaalorderite koostamist) kontrollida vastassummade võrdsust nii ühes kui ka mitmes žurnaalis.

Pärast kontrollimist ja vastassummade õigsuse konstateerimist žurnaalides koostatakse žurnaalide kuuliste kokkuvõtete alusel memoriaalorderid.

On väga vajalik jälgida, et žurnaalidesse kantud vastassummad ei korduks mitmes memoriaalorderis. Ühte memoriaalorderisse kantud summat ei tohi enam kanda teise, järgmise žurnaali põhjal koostatud memoriaalorderisse, kuigi see summa on nimetatud žurnaalist läbi kantud. Näiteks, kui kassažurnaali sissetulekupoole alusel koostatud memoriaalorderisse on kantud summa korrespondeeringuga deebet konto «Kassa» ja kreedit konto «Arvelduskonto Riigipangas», siis arvelduskonto operatsioone arvestava žurnaali alusel tehtud memoriaalorderitesse seda summat ei arvestata.

Kõigi esmas- ja koonddokumentide kohta, milliseid ei kanta žurnaalidesse, koostatakse eraldi memoriaalorderid. Selleks et

vähendada massiliselt esinevate dokumentide kohta koostatavate memoriaalorderite arvu, kasutatakse koond-memoriaalorderid. Kuu jooksul kantakse niisugustesse orderitesse ühesugused koond- või esmasdokumendid, mille põhjal debiteeritakse ühte kontot ja krediteeritakse mitut, või ümberpöördult, krediteeritakse ühte ja debiteeritakse mitut kontot.

Töö järgmiseks etapiks on memoriaalorderite kandmine *sünteetilise arvestuse raamatutesse*. Sünteetilise arvestuse raamatuteks on registeržurnaal (kronoloogiline register) ja pearaamat (süstemaatiline register). Mõlemad registrid on köidetud üheks raamatuks. Kandeid registeržurnaali ja pearaamatusse tehakse tindiga.

Kuu lõpul tehakse kokkuvõte kõigist registeržurnaali kantud memoriaalorderitest.

Kandeid sünteetilistele kontodele tehakse pearaamatus. Kandeid pearaamatusse alustatakse 1. jaanuari jääkide ülekandmisega vastavalt kinnitatud bilansile. Pärast kuu viimase operatsiooni läbikandmist tehakse kõikide kontode käivete kokkuvõtted.

Iga kuu lõpul koostatakse *käibeandmikud*, neist üks kõigi sünteetiliste kontode käivete kohta ja teine sünteetiliste kontode poolt haaratud analüütiliste kontode gruppide kohta. Analüütiliste kontode käibeandmiku koostamisel ei tehta ainult üldkokkuvõtteid, vaid ka iga allkonto kohta eraldi kokkuvõte.

Sünteetiliste kontode käivete kokkuvõtteid võrreldakse registeržurnaali käivete kokkuvõttega. Need kokkuvõtted peavad olema võrdsed. Analüütiliste kontode käibeandmike käivete ja saldode kokkuvõtteid võrreldakse omakorda sünteetiliste kontode käibeandmike käivete ja saldode kokkuvõtetega.

Nende analüütiliste kontode jaoks, mille sünteetiliste kontode kohta peetakse žurnaale, ei koostata käibeandmikke, kuna žurnaalides on iga analüütilise konto, samuti kogu sünteetilise konto käibed ja jäägid olemas. See ei käi aga nende kontode kohta, mille jaoks peetakse peale rahalise arvestuse veel koguselist arvestust, näiteks konto nr. 5 «Varumiskaubad ja taara» ja muud analüütilised kontod, mille kohta käibearuanded koostatakse vastavalt koguselise-summalise arvestuse nomenklatuurile — materiaalselt vastutavate isikute viisi.

Käibeandmikke ei koostata veel rea kontode kohta, mille jaoks ei peeta küll žurnaale, kuid mille analüütilise arvestuse raamatutes tehakse käivete ja jääkide kokkuvõtteid iga analüütilise konto, iga allkonto ja tervikuna kogu sünteetilise konto kohta (näiteks kontod nr. 90 «Põhivahendid», nr. 110 «Osamaksufond», nr. 172 «Toitlustusettevõtete kulud» jne.).

Pärast analüütiliste kontode käivete ja jääkide võrdlemist pearaamatu kontode käivete ja jääkidega *koostatakse bilanss* kinnitatud vormil.

§ 76. BILANSIKIRJETE SISU JA HINNANG

Bilanss on raamatupidamise aruande põhiline tabel. Bilanss iseloomustab vahendite koosseisu ja paigutust majandis ning vahendite moodustamise allikaid. Bilansi alusel analüüsitakse tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide ja ettevõtete finantsolukorda. Bilansi põhjal kontrollitakse: kasumiplaani täitmist; plaanis ettenähtud kaubavarude, rahaliste vahendite ja muude aktivate normatiivist kinnipidamist; pangast saadud krediitide suurust ja nende kindlustatust; oma käibevahendite osavõtu suurust käibest; arvelduste seisu riigieelarvega tulumaksu alal kasumilt; arvelduste seisu ostjate, hankijate ja muude asutuste ning organisatsioonidega; vahendite kulutamist kapitaalmahutuseks ja muid kooperatiivorganisatsioonide ja -ettevõtete finantsolukorda iseloomustavaid näitajaid.

Bilanss koosneb reast aktiva- ja passivakirjetest, mis on koondatud majandusliku sisu järgi ühesugusteks jagudeks (vt. tarbijate kooperatiivi bilanssi lk. 307—316). Niisuguseid jagusid on viis.

Bilansi *aktival* on järgmised jaod:

«A» Põhivahendid ja käibevälised aktivad;

«B» Normeeritavad kaubalised materiaalsed ja rahalised väärtused;

«C» Normeerimata rahalised vahendid, arveldused ja nendega võrdsustatud kirjed;

«D» Kapitaalehitused ja kapitaalremont;

«E» Kooperatiivorganisatsioonide arvel tehtud sihtmaksed.

Bilansi *passival* on järgmised jaod:

«A» Omavahendite ja nendega võrdsustatud vahendite allikad;

«B» Krediit kaubaliste materiaalsete väärtuste tagatisel ja reguleerivad kirjed;

«C» Mitmesugused krediidid, arveldused ja nendega võrdsustatud kirjed;

«D» Kapitaalmahutuste ja kapitaalremontide vahendite allikad;

«E» Kooperatiivorganisatsioonidelt saadud sihtmaksed.

Bilansi passiva «A» jao «Omavahendite ja nendega võrdsustatud vahendite allikad» järel on toodud näitajad oma käibevahendite normatiivi kohta ja oma käibevahendite tegelik summa antud bilansi järgi.

Tarbijate kooperatiivid (välja arvatud rajoonide tarbijate kooperatiivid) näitavad lõppbilansis oma käibevahendite normatiivi, mis on võetud aluseks IV kvartali kaubakäibe krediteerimisel.

Rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud ja rajoonide tarbijate kooperatiivid näitavad Riigipangas vahetult krediteeritavate ettevõtete finantsplaanide järgi tuletatud oma käibevahendite norma-

tiivi, samuti rajooni tarbijate kooperatiivide liidu (rajooni tarbijate kooperatiivi) juhatuse finantsplaani järgi tuletatud normatiivi, mis sisaldab ka mitteisemajandavate kaubandus- ja muude ettevõtete andmeid, milliseid krediteeritakse kaubakäibe järgi.

Lõppbilansis tuuakse näitajad aasta lõpuks ja aasta alguseks. See annab võimaluse jälgida aasta jooksul vahendite koosseisus ja paiknemises, samuti nende moodustamise allikates toimunud muutusi. Bilansi koostamine kaheks kuupäevaks kergendab bilansi analüüsimist.

Vorm B-1, aastaaruanne, 1962. a.

Laiksaare Tarbijate Kooperatiivi

196 *2.* a. aruanne

Lõppbilanss *1. jaanuariks 1963. a.*

(rublades)

Konto nr.	Bilansikirje nimetus	Rea nr.	Summa	
			aasta lõpuks	oli aasta alguseks
A	B	C	1	2
	AKTIVA			
	Jagu «A». PÕHIVAHENDID JA KÄIBELISED AKTIVAD			
90	Põhivahendid	1	*102 550*	*91 050*
60	Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal	2	—	—
70	Antud laenud:			
	a) tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidele (välja arvatud real 90 näidatud laenud)	3	*10 000*	—
	b) muudele organisatsioonidele	4	—	—
70	Sihtmaksed reguleerimisfondi	5	*2 000*	*2 000*
111	Põhi- (põhikirja-) fondist mahakirjutatavad summad	6	—	—
70	Tulumaksu sihtmaksed eelarvesse	7	*9 310*	*6 760*
70	Eraldised ja kulutused aruandeaasta kasumi arvel	8	—	—
24	Arveldused varumiskontori ja kooperatiivide vahel 50% kasumi üleandmise alal	9	—	—
70	Muud eraldatud vahendid	10	—	—
187	Eelmiste aastate kahjum	11	—	—
187	Aruandeaasta kahjum:			
	a) tulumaksuga maksustavais ettevõtteis	12	—	—
	b) tulumaksuga mittemaksustavais ettevõtteis	13	—	—
	Kokku jaos «A»	14	*123 860*	*99 810*

(järg)

Konto nr.	Bilansikirje nimetus	Rea nr.	Summa	
			aasta lõpuks	oli aasta alguseks
A	B	C	1	2
	Jagu «B». NORMEERITAVAD KAUBALISED MATERIAALSED JA RAHALISED VÄÄRTUSED			
	I. Kaupade, toorainete ja valmistoodete varud (välja arvatud varumis- ja põllumajandusettevõtteis)			
1	Kaubad teel	15	—	—
1	Maksukorraldustega tasutud kaubad, mis on samalinnaliste hankijate ladudest välja vedamata	16	—	—
2	Kaubad hulgiladudes	17	—	—
2	Materjal-tehnilise varustuse kaubad hulgiladudes	18	—	—
3	Kaubad jaeettevõtteis	19	*199 030*	*189 312*
4,172	Kaubad ja toiduained toitlustusettevõtteis .	20	*15 904*	*12 502*
7	Kaubad ostjate juures vastutaval hoiul .	21	—	—
171	Käibekulud kaubajäägile	22	*2 189*	*2 172*
22	Ostjaile väljastatud kaubad inkassoks andmata arveldusdokumentide järgi kehtestatud tähtaegade ulatuses laenude kindlustamiseks	23	—	—
22	Arveldused rajooni tarbijate kooperatiivide liidu ja tarbijate kooperatiivide vahel väljastatud kaupade alal, mille arveldusdokumendid on inkassoks andmata	24	—	—
6,40	Valmistoodang, tootmistoorained, materjalid ja kütus tootmiseks	25	*7 044*	*5 034*
41	Ehitusmaterjalid ehitusvalitsuste ja ehitustrustide ettevõtetes	26	—	—
2, 3, 4	Hankijaile ja taarakogumisorganisatsioonidele tagastamisele kuuluv taara	27	*548*	*724*
50	Lõpetamata toodang ja töötlemine	28	*50*	*39*
	Kokku I grupis	29	*224 765*	*209 783*
	Sealhulgas hooajalised ja ennetähtaegselt kohaleveetud kaubad	30	*5 590*	—
	II. Vahendid varumises ja põllumajanduses			
5,7	Varumiskaubad (kaasa arvatud valmistoodang) laos ja ostjate juures vastutaval hoiul	31	*708*	*920*
5	Varumiskaupade taara ja taaramaterjalid . .	32	*378*	*150*
173	Käibekulud varumiskaupade ja taara jäägile	33	*41*	*50*
22	Ostjaile väljastatud varumiskaubad inkassoks andmata maksunõuete järgi	34	—	—
		35		

(järg)

Konto nr.	Bilansikirje nimetus	Rea nr.	Summa	
			aasta lõpuks	oli aasta alguseks
A	B	C	1	2
25	Aruandealused summad põllumajandussaaduste ja toorainete kokkuostuks	36	—	—
6,40	Valmistoodang põllumajandusettevõtteis ning tootmismaterjalid varumis- ja põllumajandusettevõtteis	37	—	—
50	Lõpetamata toodang ja töötlemine varumis- ning põllumajandusettevõtteis . . .	38	—	—
44	Noorloomad ja loomad nuumal	39	—	—
24	Varumiskontori arveldused kooperatiividega neile edasiantud Riigipanga avansskrediidi alal	40	—	—
21	Kolhoosidele ja jahimeestele lepingute alusel väljaantud rahalised avansid	41	*1 214*	*1 525*
	Kokku II grupis	42	*2 341*	*2 645*
	III. Rahalised vahendid			
10	Kassa	43	*530*	*585*
14	Rahalised vahendid teel	44	*1 400*	*1 500*
11	Arvelduskonto Riigipangas	45	*9 725*	*8 875*
	Kokku III grupis	46	*11 655*	*10 960*
	IV, Muud aktivad			
2, 3, 4	Tagastamisele mittekuuluv taara (välja arvatud varumiskaupade taara)	47	*152*	*175*
42	Majapidamismaterjalid	48	*1 650*	*1 423*
43	Väheväärtuslik inventar ja eririietus kasutamisel	49	*6 654*	*6 022*
150	Ettetehtud kulud	50	*730*	*732*
25	Aruandealused summad (välja arvatud põllumajandussaaduste kokkuostuks väljaantud summad)	51	—	—
	Kokku IV grupis	52	*9 186*	*8 352*
	Kokku jaos «B»	53	*247 947*	*231 740*
	Jagu «C». NORMEERIMATA RAHALISED VAHENDID, ARVELDUSED JA NENDEGA VÕRDSUSTATUD KIRJED			
12	**I. Erifondide jooksvad kontod (välja arvatud kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond)**	54	—	—

(järg)

Konto nr.	Bilansikirje nimetus	Rea nr.	Summa	
			aasta lõpuks	oli aasta alguseks
A	B	C	1	2
	II. Sihtkrediteerimise objektid			
13	Erikontod, akreditiivid ja limiteeritud transporditšekid	55	—	—
22	Ostjad inkassoks antud arveldusdokumentide alal, millede maksetähtajad pole saabunud:			
	a) kõigis tegevusharudes (peale varumise)	56	—	—
	b) varumises	57	—	—
22	Arveldused järelmaksuga müüdud kaupade eest, millede maksetähtajad pole saabunud	58	*2 590*	*2 150*
	Kokku II grupis	59	*2 590*	*2 150*
22	**III. Ostjaile väljastatud kaubad Riigipanka inkassoks andmata arveldusdokumentide järgi, millede kohta on aegunud esitamise tähtajad, laenude kindlustuseks** .	60	—	—
30	**IV. Arveldused hinnavahede ja rahaliste lisandite alal toorainete varumisel** .	61	—	—
	V. Arveldused ostjatega tähtajaks tasumata arveldusdokumentide järgi			
22	Ostjad tähtajaks tasumata arveldusdokumentide järgi	62	—	—
22	Arveldused järelmaksuga müüdud kaupade eest aegunud maksetähtaegadega	63	—	—
22	Arveldused rajooni tarbijate kooperatiivide liidu ja tarbijate kooperatiivide vahel tähtajaks tasumata arveldusdokumentide järgi .	64	—	—
	Kokku V grupis	65	—	—
	VI. Deebitorid			
22, 24	Arveldused rajooni tarbijate kooperatiivide liidu (kaasa arvatud varumiskontor) ja tarbijate kooperatiivide vahel (välja arvatud arveldused arveldusdokumentide ja avansskrediidi alal)	66	—	—
22, 20	Deebitorid kaubaliste operatsioonide alal .	67	—	*1 130*
23	Deebitorid pretensioonide ja väljamõistetud summade alal	68	—	—
23	Deebitorid mittekaubaliste operatsioonide alal	69	*388*	*549*
23	Mitmesugused arveldused rahandusorganitega (välja arvatud ridadel 7, 77 ja 78 näidatud summad)	70	—	—
27	Isikud puudujääkide (peale väikeste) alal	71	—	—

Konto nr.	Bilansikirje nimetus	Rea nr.	Summa	
			aasta lõpuks	oli aasta alguseks
A	B	C	1	2
27	Isikud väikeste puudujääkide alal	72	—	—
	sealhulgas kohtu poolt välja mõistetud ☐		—	—
27	Isikud materiaalsete kahjude hüvitamise alal	73	—	—
	sealhulgas kohtu poolt välja mõistetud ☐			
	Kokku VI grupis	74	*388*	*1 679*
	VII. **Muud arveldused ja nendega võrdsustatud kirjed**			
22	Arveldused tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidega neile saadetud komisjonikaupade eest	75	—	—
70	Tööliste ja teenistujate individuaalelamute ehitamiseks antud laenud	76	—	—
23	Arveldused rahandusorganitega:			
	a) maa ja linna jaehindade vahe ja transpordikulude hüvitamise alal	77	—	—
	b) muude kulutuste hüvitamise alal	78	—	—
24	Arveldused tarbijate kooperatiividega komisjoni korras realiseeritavate raamatute alal	78-a		
60	Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal	79	—	—
70	Maksed kultuuri-heaolufondi arvel individuaalelamute ehitamiseks	80	—	—
112	Erifondide ja sihtlaekumiste ülekulutused .	81	—	—
31	Kaubaliste materiaalsete väärtuste kaod läbivaatamata aktide alusel	82	—	—
31	Loomatoorsaaduste ja karusnahkade sortide segiminek läbivaatamata aktide alusel . .	83	—	—
	Kokku VII grupis	84	—	—
	Kokku jaos «C»	85	*2 978*	*3 829*
	Jagu «D». KAPITAALEHITUSED JA KAPITAALREMONT			
12	Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi vahendid Riigipangas . .	86	*1 465*	*3 100*
41	Ehitusmaterjalid	87	*2 100*	*800*
28	Töövõtjatele väljaantud avansid	88	—	—
28	Muud kapitaalmahutuste deebitorid	89	—	—
70	Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimiseks antud laenud	90	—	—
70	Sihtmaksed kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi arvel individuaalelamute ehitamiseks	91	—	—

(järg)

Konto nr.	Bilansikirje nimetus	Rea nr.	Summa	
			aasta lõpuks	oli aasta alguseks
A	B	C	1	2
100	Lõpetamata tööd:			
	a) kapitaalmahutuste alal	92	—	—
	b) kapitaalremondi alal	93	—	—
	Kokku jaos D	94	*3 565*	*3 900*
	Jagu «E». KOOPERATIIVORGANISATSIOONIDE ARVEL TEHTUD SIHTMAKSED	95	—	—
	Bilanss	96	*378 350*	*339 279*
	PASSIVA			
	Jagu «A». OMAVAHENDITE JA NENDEGA VÕRDSUSTATUD VAHENDITE ALLIKAD			
	I. **Omavahendid**			
110	Osamaksufond	97	*20 125*	*16 910*
111	Põhi- (põhikirja-) fond	98	*115 445*	*101 296*
80	Reguleerimisfond	99	—	—
60	Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal	100	—	—
141	Põhivahendite kulumine	101	*9 554*	*6 304*
24	Arveldused varumiskontori ja koperatiivide vahel 50% kasumi saamise alal	102	*200*	*146*
187	Eelmiste aastate kasum:	103	—	—
187	Aruandeaasta kasum:			
	a) tulumaksuga maksustatavais ettevõtteis	104	*35 478*	*25 776*
	b) tulumaksuga mittemaksustatavais ettevõtteis	105	—	—
	Kokku I grupis	106	*180 802*	*150 432*
	II. **Püsivad passivad**			
120	Käibevahendite täienduseks saadud laenud:			
	a) tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidelt	107	—	—
	b) Riigieelarvest	108	—	—
	c) muudelt organisatsioonidelt	109	—	—
122	Põhivahendite finantseerimiseks saadud laenud:			
	a) tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidelt	110	—	—
	b) muudelt organisatsioonidelt	111	—	—
122	Võlgnevus riiklikelt organisatsioonidelt ülevõetud põhivahendite eest ja Riigieelarvest saadud laenud	112	—	—

Konto nr.	Bilansikirje nimetus	Rea nr.	Summa aasta lõpuks	Summa oli aasta alguseks
A	B	C	1	2
23	Väikejaemüügivõrgu töötajatelt saadud rahalised kautsjonid	113	*180*	*180*
131	Laenud Riigipangalt lõpetatud kapitaalmahutuste finantseerimiseks	114	—	—
22	Avansid väljaannete tellimiseks jm.	115	—	—
	Kokku II grupis	116	*180*	*180*
	Kokku jaos «A»	117	*180 982*	*150 612*
	Omakäibevahendite normatiiv	118	*57 800*	*51 400*
	Omakäibevahendid ja nendega võrdsustatud vahendid	119	*57 834*	*51 448*
	Jagu «B». **KREDIIT KAUBALISTE MATERIAALSETE VÄÄRTUSTE TAGATISEL JA REGULEERIVAD KIRJED**			
	I. Laenud kaupade, toorainete ja valmistoodete varude tagatisel (välja arvatud varumis- ja põllumajandusettevõtted)			
130	Laenud Riigipangalt kaubakäibe krediteerimiseks	120	*160 870*	*160 300*
131	Laenud ajutisteks vajadusteks	121	—	—
131	Laenud ennetähtaegselt kohaleveetud kaupade ja hooajaliste kaubavarude tagatisel	122	*5 125*	—
131	Muud laenud Riigipangalt	123	—	—
	Kokku I grupis	124	*165 995*	*160 300*
	II. Reguleerivad kirjed			
140	Kaubanduslik mahahindlus (juurdehindlus) jaehindades arvestatavale kaubajäägile: a) hulgiladudes ja ostjate juures vastutaval hoiul	125	—	—
	b) jaekaubandusettevõtteis	126	*16 520*	*15 144*
140	Kaubanduslik mahahindlus (juurdehindlus) toiduainetele ja kaupadele toitlustusettevõtteis	127	*2 226*	*1 875*
	Kokku II grupis	128	*18 746*	*17 019*
	III. Varumise ja põllumajanduse sihtlaenud			
130	Laenud Riigipangalt varumiseks	129	—	—
131	Riigipanga laenud rahaliste avansside väljaandmiseks kolhoosidele ja jahimeestele lepingute alusel	130	—	—

(järg)

Konto nr.	Bilansikirje nimetus	Rea nr.	Summa aasta lõpuks	Summa oli aasta alguseks
A	B	C	1	2
131	Muud laenud Riigipangalt	131	—	—
24	Kooperatiivide arveldused varumiskontoriga saadud avansskrediidi alal	132	*2 400*	*2 600*
	Kokku III grupis	133	*2 400*	*2 600*
142	IV. **Väheväärtusliku inventari ja eririietuse kulumine**	134	*1 978*	*1 806*
	Kokku jaos «B»	135	*189 119*	*181 725*
	Jagu «C». **MITMESUGUSED KREDIIDID, ARVELDUSED JA NENDEGA VÕRDSUSTATUD KIRJED**			
	I. **Muud Riigipanga krediidid**			
131	Laenud teelolevate arveldusdokumentide tagatisel	136	—	—
131	Laenud akreditiivide ja erikontode avamiseks ning täiendamiseks	137	—	—
131	Tähtajaks tasumata laenud	138	—	—
	Kokku I grupis	139	—	—
	II. **Hankijad panka esitatud arveldusdokumentide alal, millede maksetähtajad pole saabunud**			
20	Hankijad aktseptitud arveldusdokumentide alal	140	—	—
20	Arveldused rajooni tarbijate kooperatiivide liidu ja tarbijate kooperatiivide vahel arveldusdokumentide järgi	141	*1 500*	*1 200*
	Kokku II grupis	142	*1 500*	*1 200*
	III. **Kreeditorid**			
20	Hankijad:			
	a) tähtajaks tasumata arveldusdokumentide alal	143	—	—
	b) faktureerimata saadetiste alal	144	—	—
	Arveldused rajooni tarbijate kooperatiivide liidu (kaasa arvatud varumiskontor) ja tarbijate kooperatiivide vahel:			
20	a) tähtajaks tasumata arveldusdokumentide alal	145	—	—

Konto nr.	Bilansikirje nimetus	Rea nr.	Summa	
			aasta lõpuks	oli aasta alguseks
A	B	C	1	2
20,24	b) muude arvelduste alal (välja arvatud avansskrediit)	146	—	—
28	Tellijate avansid ja vahepealsed arved	147	—	—
21	Arveldused põllumajandussaaduste ja toorainete tootjatega	148	—	—
20,22	Kreeditorid kaubaliste operatsioonide alal	149	—	—
23,25	Kreeditorid mittekaubaliste operatsioonide alal	150	*470*	—
23	Mitmesugused arveldused rahandusorganitega	151	—	—
26	Töölised ja teenistujad	152	*1 424*	*1 292*
	Kokku III grupis	153	*1 894*	*1 292*
30	IV. **Tooraine tootjate preemia-lisatasude ja muude juurdemaksete katteks saadud hüvitused ning hinnavahed**	154	—	—
	V. **Muud arveldused ja nendega võrdsustatud kirjed**			
21	Arveldused kolhoosidega komisjonile võetud põllumajandussaaduste eest	155	—	—
20	Arveldused kooperatiivorganisatsioonidega neilt saadud komisjonikaupade eest	156	—	—
123	Pankadest tööliste ja teenistujate individuaalelamute ehitamiseks saadud laenud	157	—	—
24	Arveldused rajooni tarbijate kooperatiivide liiduga komisjoni korras realiseeritavate raamatute alal	157-a	—	—
60	Sisemised arveldused jooksvate operatsioonide alal	158	—	—
31	Loomatoorsaaduste ja karusnahkade sortide segiminekust tekkinud ülejääk kinnitamata aktide alusel	159	—	—
143	Rahandusorganid arvutatud käibemaksu ja erijuurdehindluse alal	160	—	—
112	Erifondid (välja arvatud ridadel 166,167 ning 168 näidatud fondid) ja sihtlaekumised	161	*905*	*250*
112	Eraldised kõrgemalseisvatele organisatsioonidele kuuluvatesse fondidesse	162	—	—
143	Eelseisvad kulud	163	—	—
	Kokku V grupis	164	*905*	*250*
	Kokku jaos «C»	165	*4 299*	*2 742*

(järg)

Konto nr.	Bilansikirje nimetus	Rea nr.	Summa	
			aasta lõpuks	oli aasta alguseks
A	B	C	1	2
	Jagu «D». KAPITAALMAHUTUSTE JA KAPITAALREMONTIDE VAHENDITE ALLIKAD			
112	Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond:			
	a) kapitaalmahutuste finantseerimiseks . .	166	*3 350*	*4 200*
	b) kapitaalremondi finantseerimiseks . .	167	*600*	—
112	Linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fond	168	—	—
121	Laenud kasutusele võtmata kapitaalmahutuste finantseerimiseks:			
	a) tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidelt	169	—	—
	b) muudelt organisatsioonidelt	170	—	—
131	Laenud Riigipangalt kasutusele võtmata kapitaalmahutuste finantseerimiseks	171	—	—
28	Tööettevõtjad tehtud tööde aktseptitud arvete alal	172	—	—
28	Muud kapitaalmahutuste kreeditorid	173	—	—
	Kokku jaos «D»	174	*3 950*	*4 200*
80	Jagu «E». KOOPERATIIVORGANISATSIOONIDELT SAADUD SIHTMAKSED	175	—	—
	Bilanss	176	*378 350*	*339 279*
001	Osamaksumargid (nominaalväärtuses) . . .	177	*1 800*	*1 200*
002	Hoiule võetud väärtused	178	—	—

Vaatleme lühidalt bilansi aktiva ja passiva jagude iseloomustust ja sisu.

Bilansi aktiva

Jaos «A» kajastatakse nende kontode jääke, milledel arvestatakse põhi- ja eemaldatud vahendeid.

Põhivahendid kantakse bilanssi nende algmaksumuses. Põhivahendite kulumine näidatakse bilansi passivas eraldi kirjel.

Selles jaos näidatakse ka eraldisi ja kulusid jooksva aasta kasumi arvel ja tulumaksu sihtmakseid riigieelarvesse. Kirje «Tulumaksu sihtmaksed eelarvesse» puhul tuleb pidada meeles, et sellel kirjel arvestatakse ainult tulumaksu avansilisi mak-

seid aruandeaasta 9 kuu eest. Tulumaksu lõplik arvestus kogu aasta kasumilt kajastatakse järgmise aasta esimese kvartali arvestuses.

Jaos «B» kajastatakse kaubajääke kaubandusvõrgus ja teel, tooraineid ja valmistoodangut tööstusettevõtteis, samuti vahendeid varumises, rahalisi vahendeid ja muid aktivaid.

Selles jaos näidatud vahendite iseärasuseks on nende normeerimine. Käibevahendite normeerimise olemus seisneb majanduslikult põhjendatud plaanide koostamises kaubaliste materiaalsete väärtuste, rahaliste vahendite ja muude aktivate (majapidamismaterjalid, väheväärtuslik inventar ja mõned muud vahendid) tagavarade kohta, mis kindlustavad kaubakäibe-, põllumajandussaaduste kokkuostu ja tootmisplaanide normaalse täitmise.

Määratud plaanilised tagavarad kaetakse omavahenditega ja Riigipanga krediitidega. Kaubajäägid jae- ja hulgiettevõtteis kaetakse omavahenditega osaliselt — kehtestatud määral. Rahaliste vahendite ja muude aktivate plaanilised jäägid kaetakse omavahenditega täielikult.

Toorained, põhi- ja abimaterjalid, kütus, taara, kaubad, valmistoodang, väheväärtuslik ja kiiresti kuluvad esemed kajastatakse bilansis nende tegelikus omamaksumuses. Materiaalsete väärtuste omamaksumusse arvestatakse ka varumiskulud ja veokulud kuni ettevõtte laoni. Sealjuures tuleb silmas pidada, et jae- ja hulgikaubandusettevõtetes arvestatakse ja kajastatakse bilansis kaupu jaehindades. Kaupade jaemaksumuse ja ostumaksumuse vahe (hinnalisand) kajastatakse bilansi passivas kirjel «Kaubanduslik mahahindlus (juurdehindlus) jaehindades arvestatavale kaubajäägile». Nende kaupade tegeliku omamaksumuse leidmiseks on vaja maksumusest jaehindades lahutada passivas näidatud mahahindluse summa ja liita käibekulud kaubajäägile bilansi aktivast.

Näide. Bilansi andmetel on kaupade maksumus jaekaubandusettevõtteis aasta lõpuks jaehindades	199 030 rbl.
Kaubandusliku mahahindluse (juurdehindluse) summa kaubajäägile jaeettevõtteis	(—) 16 520 „
Kaupade maksumus pärast kaubandusliku mahahindluse (juurdehindluse) mahaarvamist	182 510 „
Käibekulud kaupade jäägile	(+) 2 189 „
Kaupade tegelik omamaksumus jaeettevõtteis	184 699 „

Väheväärtuslikud ja kiiresti kuluvad esemed näidatakse bilansi aktivas nende algmaksumuses, kuna nende kulumise summa kajastatakse bilansi passivas eraldi kirjel.

Jaos «C» näidatakse: vahendite jäägid erifondide jooksvatel kontodel (välja arvatud kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi vahendid); sihtkrediteerimise objektid (eriarved, akreditiivid, arveldused ostjatega inkassoks antud arveldusdokumentide alal); arveldused hinnavahede ja rahaliste lisandite

alal toorsaaduste varumisel; debitoorne võlgnevus ja arveldustega võrdsustatud kirjed.

Jaos «D» kajastatakse: kapitaalehitustesse ja kapitaalremontidesse paigutatud vahendite jäägid (ehitusmaterjalid, lõpetamata ehitused, töövõtjatele väljaantud avansid); Riigipangas eriarvel olevad kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi vahendid.

Jagu «E» täidetakse ainult kooperatiivide liitude bilanssides. Sellel kirjel näidatakse sihtmaksed, mis on edasi antud kõrgemalseisvale kooperatiivide liidule neist summadest, mis on samaks otstarbeks saadud alamalseisvatelt kooperatiivorganisatsioonidelt.

Aktiva jagude sisust on näha, et kõik eespool näidatud vahendid jagunevad käibevahenditeks ja käibevälisteks vahenditeks.

Jagudes «B» ja «C» on näidatud käibevahendid, jagudes «A», «D» ja «E» — käibevälised vahendid.

Bilansi passiva

Jaos «A» näidatakse kooperatiivorganisatsiooni omavahendid (osamaksufond, põhifond, kasum). Põhivahendite kulumise kajastamiseks on ette nähtud eraldi kirje.

Selles jaos on näidatud ka käibevahendite täiendamiseks saadud laenud, väikejaemüügivõrgu töötajatelt saadud tagatised ja mõned muud analoogilise iseloomuga kirjed. Vaatamata sellele, et need ei ole omavahendid, võrdsustatakse nad siiski omavahenditega, sest nad on antud kooperatiivorganisatsiooni käsutuses pikemat aega. Neid vahendeid nimetatakse püsivateks passivateks.

Jaos «B» kajastatakse Riigipangalt kaubaliste materiaalsete väärtuste tagatisel saadud krediidid, kusjuures eraldi näidatakse kaubanduse krediteerimiseks ja muude, kaubakäibe alusel krediteerivate ettevõtete krediteerimiseks saadud laenud ja eraldi põllumajandussaaduste ja toorainete kokkuostuks saadud laenud. Sellesse jakku kuuluvad veel järgmised reguleerivad kirjed: kaubanduslikud mahahindlused (juurdehindlused) kaupade ja toiduainete jääkidelt, mis asuvad hulgiladudes, jaekaubandusettevõtteis ning toitlustusettevõtteis ja milliseid arvestatakse jae-(müügi-) hindades. Ka väheväärtusliku inventari ja eririietuse kulumine kuulub jakku «B».

Jakku «C» kantakse: Riigipangalt saadud sihituslikud laenud (inkassodokumentide tagatisel, akreditiivide avamiseks), arveldused hankijatega aegumata arveldusdokumentide alusel, arveldused komisjonile võetud põllumajandussaaduste alal, kreditoorne võlgnevus, arveldused toorainete preemia-lisatasude ja muude juurdemaksete katteks saadavate hinnavahede ja hüvituste alal ning arveldustega võrdsustatud summad.

Jaos «D» kajastatakse kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi vahendite allikad: kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finant-

seerimise fondi, linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fond, Riigipangalt kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud laenud, kapitaalmahutuste kreeditorid jt.

Jagu «E» on ette nähtud alamalseisvatelt kooperatiivorganisatsioonidelt saadud sihtmaksete kajastamiseks kooperatiivsetes liitudes. Passiva jao «E» summa peab olema võrdne aktiva jao «E» summaga.

Passiva jagude sisust on näha, et kõik vahendite allikad jagunevad oma kuuluvuse järgi *omavahenditeks* ja *laenatud vahenditeks*.

Laenatud vahendid, sõltuvalt nende kasutamise ajast majandis, jagunevad pikaajalisteks (püsivad passivad) ja lühiajalisteks (Riigipanga krediidid kaubaliste materiaalsete väärtuste tagatisel, kreditoorne võlgnevus).

Bilansi aktiva ja passiva jaod jagunevad omakorda gruppideks. Näiteks, bilansi aktiva jagu «B» «Normeeritavad kaubalised materiaalsed ja rahalised väärtused» sisaldab järgmisi gruppe:

I. Kaupade, toorainete ja valmistoodete varud (välja arvatud varumis- ja põllumajandusettevõtteis);

II. Vahendid varumises ja põllumajanduses.

III. Rahalised vahendid.

IV. Muud aktivad.

Bilansi aktiva ja passiva iga grupp ühendab majanduslikult üheliigilisi kirjeid, mis kajastavad vahendite paigutamist ja nende moodustamise allikaid.

Bilansi niisugune ehitus võimaldab *kõrvutada* vahendite paiknemist bilansi aktivas nende katteallikatega passivas, kergendab bilansi kontrollimist ja organisatsiooni (ettevõtte) finantsolukorra analüüsimist.

Nii näiteks võib ilma vaevata määrata omavahendite ja püsivate passivate summa käibes. Selleks liidetakse bilansi -passiva «A» jao «Omavahendite ja nendega võrdsustatud vahendite allikad» kokkuvõttele 50% võlgnevust töölistele ja teenistujatele, mille kohta leiame andmeid passiva «C» jao grupist «Kreeditorid» kirjelt «Töölised ja teenistujad», ja lahutatakse aktiva «A» jao «Põhivahendid ja käibevälised aktivad» kokkuvõte. Saadud summa on omavahendite ja püsivate passivate (käibes) summa.

Toodud bilansi andmete alusel arvutame välja omavahendid ja püsivad passivad aasta lõpuks:

Bilansi passiva «A» jao «Omavahendite ja nendega võrdsustatud vahendite allikad» kokkuvõte	180 982	rbl.
Kirje «Töölised ja teenistujad» summa (50%)	(+) 712	„
Lahutatakse bilansi aktiva «A» jao «Põhivahendid ja käibevälised aktivad» kokkuvõte	(—) 123 860	„
Omavahendite ja püsivate passivate (käibes) summa	57 834	„

Esmajärjekorras peab bilanss olema reaalne. See tähendab, et kõik kaupade ja materjalide varud, rahalised vahendid, põhivahendid ja muud bilansis näidatud väärtused peavad vastama nende tegelikkusele. Seda saavutatakse perioodiliselt läbiviidavate inventeerimistega ja nende tulemuste õigeaegse kajastamisega raamatupidamises.

Kõik arvlemised ostjate ja hankijatega, muude organisatsioonide ja asutustega peavad olema võrreldud.

Raamatupidamisaruannete ja -bilansside põhimäärus näeb ette, et kõik arveldused pankadega, hoiukassadega, isemajandamisele eraldatud ettevõtte osadega ja kõrgemalseisva organisatsiooniga peavad ettevõtte või organisatsiooni bilansis olema kooskõlastatud ja võrdsed; kõik lahkuminekud nende vahel peavad olema kõrvaldatud bilansi koostamise ajaks. Ettevõtete ja organisatsioonide bilanssidesse nimetatud arvelduste reguleerimata summade jätmine näitab sellest nõudest mittekinnipidamist.

Muude arvelduste kohta deebitoride ja kreeditoridega on raamatupidamisaruannete ja -bilansside põhimääruses ette nähtud, et nimetatud arveldused näidatakse mõlema poole juures summades, mis tulenevad nende raamatupidamiskannetest ja on nende poolt loetud õigeks. Huvitatud pool on kohustatud viivitamatult esitama lahkuminekud riiklikule või ametkondlikule arbitraažile, kohtule või võlgniku suhtes kõrgemalseisvale organisatsioonile (vastavalt kuuluvusele) lahendamiseks.

Bilansis esinevad käibekulud kaubajäägile ja hinnalisand realiseerimata kaupadele peavad olema tõestatud vastavate arvestustega.

Eespool toodud bilansist on näha, et tarbijate kooperatiiv töötab kasumiga — aastakasumi summa on 35 478 rubla. Põhivahendid kui organisatsiooni materiaalne tehniline baas on suurenenud 11 500 rubla võrra. Aasta alguses esinenud debitoorne võlgnevus kaubaliste operatsioonide alal 1130 rubla suuruses summas on likvideeritud, omavahendite summa on suurenenud jne.

Esitatud bilansi alusel kontrollib tarbijate kooperatiivi krediteeriv Riigipanga asutus krediitide kindlustatust, mis on välja antud kaupade eest maksmiseks ja kaubajääkide kindlustusel.

Teeme niisuguse kontrolli tarbijate kooperatiivi eespool toodud bilansi andmete alusel, pidades silmas, et selle kooperatiivi kõik ettevõtted arvestatakse juhatuse raamatupidamises ühisel bilansil ja et neid krediteeritakse kaubakäibe alusel. Oma käibevahendite normatiiv kaupades, mida kasutati krediteerimisel kuni bilansi kuupäevani, on 40 000 rubla. Võlgnevus erilaenu arvel, võttes arvesse reguleerimise tulemusi 1. kuupäevaks, oli 161 000 rubla.

Riigipanga laenude kindlustuse kontrolli ARVESTUS[1]

Laiksaare Tarbijate Kooperatiivis 1. jaanuariks 1963. a.

(rublades)

Kaupade, tooraine ja valmistoodangu varud omamaksumuses		206 019
Liidetakse:		
elanikkonna võlgnevus järelmaksuga müüdud kaupade eest, mille tähtpäevad ei ole saabunud	(+)	2 590
Lahutatakse:		
võlgnevus hankijatele kaupade eest aktsepteeritud arveldusdokumentide järgi ja faktureerimata saadetiste eest	(—)	1 500
Mittekvaliteetsete, seisnud ja mitteminevate kaupade summa lahutatakse Riigipanga kontori juhataja korraldusel kindlustusest	(—)	—
Leiva- ja saiatoodete jääk	(—)	—
Omavahendite normatiiv kaupades, mida on kasutatud krediteerimisel kuni bilansi kuupäevani	(—)	40 000
Võlgnevus laenude alal hooajaliste kaupade jäägi kindlustusel	(—)	5 125
Erilaenuarve võlgnevuse kindlustuse jääk		161 984
Võlgnevus erilaenu alal bilansi kuupäevaks, arvesse võttes reguleerimise tulemusi 1. kuupäevaks		161 000
Kindlustuse ülejääk		984

Seletus arvestuse juurde

Kaupade, tooraine ja valmistoodangu varud 206 019 rubla suuruses summas on tuletatud bilansi andmetel (kaubad jaemüügiettevõtteis 199 030 rbl. + kaubad ja toiduained toitlustusettevõtteis 15 904 rbl. + käibekulud kaubajäägile 2189 rbl. + valmistoodang, tooraine, materjalid ja kütus tootmiseks 7044 rbl. + hankijaile ja taarakogumisorganisatsioonidele tagastamisele kuuluv taara 548 rbl. + lõpetamata toodang ja töötlemine 50 rbl. — kaubanduslik mahahindlus (juurdehindtus) kaubajäägilt jaemüügiettevõtteis 16 520 rbl. ja toitlustusettevõtteis 2226 rbl.).

Riigipanga krediidi kindlustuseks võetakse tasutud kaubad, mille tagatisel krediit on antud, maha arvates omavahendite normatiivi, mille ulatuses tarbijate kooperatiiv võtab osa kaupade eest maksmisest. Seepärast lahutatakse kaubavarude omamaksumusest võlgnevus hankijatele kaupade eest (1500 rbl.) ja oma käibevahendite normatiiv kaupades, mida kasutati krediteerimise juures kuni bilansi kuupäevani (40 000 rbl.).

Arvestuses näidatud oma käibevahendite normatiivi kaupades ei tule ära segada bilansis näidatud normatiiviga (57 800 rbl.), mis ei sisalda ainult omavahendite summat kaupade eest maksmiseks, vaid ka rahaliste vahendite, muude aktivate ja mõnede teiste kirjete plaaniliste jääkide katmiseks.

[1] Arvestus on toodud lühendatud kujul.

Laenude summa hooajaliste kaupade tagatisel (5125 rbl.) lahutatakse kindlustusest, sest laenude võlgnevuse kõrvutamiseks kindlustusega võetakse ainult erilaenu võlgnevus. Laenu hooajaliste kaupade tagatisel antakse Riigipanga poolt tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidele ilma omavahendite osavõtuta, mispärast nende laenude kindlustus võetakse tegeliku võlgnevuse summas.

Toodud arvestuses on võlgnevus erilaenu alal näidatud summas 161 000 rubla, mitte aga 160 870 rubla, mis on näidatud bilansis, sest laenu võlgnevuse kõrvutamiseks kindlustusega võtab Riigipank laenu võlgnevuse bilansi kuupäevaks, mille juures on arvesse võetud reguleerimise tulemused 1. kuupäevaks.

Toodud arvestuse põhjal võib teha järelduse, et saadud Riigipanga laenu kasutab tarbijate kooperatiiv sihipäraselt ja et laenul on materiaalne kindlustus. Arvestus kinnitab samuti, et tarbijate kooperatiiv on säilitanud oma käibevahendid osavõtuks kaupade eest maksmisel. Riigipanga asutus kasutab arvestust krediidi määra viimiseks vastavusse materiaalse kindlustusega.

§ 77. KASUMITE JA KAHJUMITE ARUANNE

Aruandelised andmed kasumite ja kahjumite kohta kuuluvad majandusliku ja finantstegevuse kõige tähtsamate näitajate hulka. Nad iseloomustavad kooperatiivorganisatsioonide ja -ettevõtete isemajandamise põhinõude — kasumiga töötamise — täitmise astet.

Majandusliku tegevuse lõplik finantstulemus — kasum (või kahjum) — on kajastatud bilansis. Kasumi uurimiseks ja analüüsimiseks on vaja lähemaid andmeid. Neid saab kasumite ja kahjumite aruandest.

Kasumite ja kahjumite aruandes on kajastatud kulude ja tulude kõik kirjed, milledest bilansis näidatud lõplik finantstulemus koosneb. Kasumite ja kahjumite aruanne koosneb kahest jaost (vt. lk. 323—325).

Esimeses jaos (kahjumid) näidatakse kulude ja kahjude summad planeeritavate ja muude kirjete viisi.

Planeeritavate kirjete hulka kuuluvad: iga liiki käibekulud, halduskulud, ettevõtte sisemajanduslikud ülekanded juhatuse kulude katteks ja muud plaanis ettenähtud kulud.

Muude kirjete hulka kuuluvad: mittehüvitatavad kahjud kaupade allahindamisest, kahjud debitoorse võlgnevuse mahakirjutamisest, makstud trahvid ja viivised ning muud plaanis mitteettenähtud kahjumid.[1] Kahjumid põhivahendite likvideerimisest näidatakse eraldi kirjel.

---

[1] Eraldisi vananenud tegumoe ja mudelitega kaupade allahindamisel tekkivate kahjude hüvitamise fondi näidatakse aruande kinnitatud vormi järgi jaos «Kahjud» muude kirjete seas. Kuid tuleb märkida, et oma iseloomult kuuluvad need eraldised planeeritud kirjete kategooriasse.

(rublades)

Kirje nimetus	Rea nr.	Summa
A	B	I
KAHJUMID		
A. Planeeritavad kirjed		
Käibekulud:		
a) kaubanduses	1	*56 224*
b) varumises	2	*5 049*
c) toitlustusettevõtetes	3	*7 491*
Tööstusettevõtete ja turustusbaaside mahahindlusega kaetavad veokulud	4	—
Halduskulud:	5	—
a) kaubanduses	6	—
b) varumises	7	—
c) toitlustusettevõtetes	8	—
d) leivatööstustes	9	—
e) muudes tootmisettevõtetes	10	—
Sisemajanduslikud ülekanded (tasutud)		
Kahjum valmistoodete realiseerimisest:	11	—
a) leivatööstustes	12	—
b) muudes tootmisettevõtetes		
Kahjum teenuste osutamisel:	13	—
a) transpordis	14	—
b) muudes tegevusharudes	15	*570*
Muud kulud (kirjed 1 ja 2)		
Kokku	16	*69 334*
B. Muud kirjed		
Kaupade allahindamine:	17	*1 476*
a) valitsuse korraldusel (kirje 3a)		
b) seoses kohalikkude võimuorganite otsustega nende poolt kinnitatud hindade muutmise kohta (kirje 3b)	18	—
Eraldised vananenud tegumoe ja mudelitega kaupade allahindamise fondi (kirje 21)	19	*2 550*
Kahjumid vananenud tegumoega kaupade allahindamisest üleplaanilise kasumi arvel (kirje 22)	20	—
Kahjumid debitoorse võlgnevuse mahakandmisest nõudeõiguse aegumise tõttu (kirje 8)	21	—
Kahjumid debitoorse võlgnevuse (välja arvatud puudujääkide, raiskamiste ja riisumiste) mahakandmisest (kirjed 7 ja 11):		
a) võlgnike maksujõuetuse tõttu	22	—
b) muudel põhjustel	23	*61*
Väikeste puudujääkide mahakandmisest (kirjed 6 ja 10)	24	—
Kahjumid puudujääkide, raiskamiste ja riisumiste mahakandmisest (kirjed 5 ja 9):		
a) võlgnike maksujõuetuse tõttu	25	—
b) muudel põhjustel	26	—

Kirje nimetus	Rea nr.	Summa
A	B	I
Makstud trahvid (välja arvatud tootmisettevõtted):		
a) kott-taara mittetagastamise eest (kirje 4)	27	—
b) kott-taara kvaliteedi languse eest (kirje 15)	28	—
c) muud maksud trahvid, viivised, leppetrahvid (kirjest 13 ja 16)	29	—
Ümberarvestused Rahandusministeeriumi organitega eelmiste aastate maksude alal (kirje 19)	30	—
Muud kahjumid (kirjed 12, 17, 18 ja 20)	31	—
Kokku kahjumid	32	*73 421*
Saldo (kasum)	33	*35 478*
Bilanss	34	*108 899*
KASUMID		
A. Planeeritavad kirjed		
Kaupade ja valmistoodete müügist:		
a) jaekaubandusettevõtteis	35	*90 176*
b) hulgiettevõtteis (kaasa arvatud makstud ja maksmata transiit)	36	—
c) varumiskaupadelt:		
1) riikliku plaani alusel varutud kaupadelt	37	*6 215*
2) muudelt varumiskaupadelt	38	*1 904*
d) leivatööstustes	39	*1 250*
e) toitlustusettevõtteis	40	*8 482*
f) muudes tootmisettevõtetes	41	*510*
Teenuste osutamisel:		
a) transpordis	42	—
b) muudes tegevusharudes	43	—
Tööstusettevõtete ja turustusbaaside hüvitus veokulude katteks	44	—
Sisemajanduslikud ülekanded (saadud):		
a) kaubandus-, varumis- ja toitlustusettevõtteilt	45	—
b) leivatööstustelt	46	—
c) muudelt ettevõtetelt	47	—
Kokku	48	*108 537*
B. Muud kirjed		
Tulud materjalide, taara ja jäätmete müügist (kirje 33)	49	—
Tulud kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonide aegunud kreditoorse võlgnevuse mahakandmisest (kirje 30)	50	—
Tulud eelmistel aastatel mahakantud lootusetute nõudmiste laekumisest (kirje 31)	51	—
Tulud inventeerimisel avastatud varade (peale põhivahendite) ülejäägist (kirje 32)	52	*12*

(järg)

Kirje nimetus	Rea nr.	Summa
A	B	1
Saadud trahvid, viivised ja leppetrahvid (kirjed 34, 35)	53	*350*
Ümberarvestused Rahandusministeeriumi organitega eelmiste aastate maksude alal (kirje 36)	54	—
Muud tulud (kirje 37)	55	—
Kokku kasumid	56	*108 899*
Saldo (kahjum)	57	—
Bilanss	58	*108 899*
Kasum plaani järgi	59	*33 400*
Lahkuminek plaanitud kasumist (+ või —)	60	*+2 078*
Plaaniline brutotulemus (ümber arvestatud tegelikule käibele):	61	*89 500*
jae- ja hulgikaubanduses	62	*8 300*
toitlustamises		

Teises jaos (kasumid) näidatakse tuludes summad (samuti planeeritavad ja muud kirjed eraldi).

Planeeritavate kirjete hulka kuuluvad: tulud kaupade ja valmistoodete müügist, põllumajandussaaduste ja toorainete turustamisest, teenuste osutamisest transpordi- ja muude kõrvalettevõtete poolt; tarbijate kooperatsiooni organisatsioonide poolt turustusbaasidelt ja -ettevõtteilt saadud transpordikulude hüvituste summad; ettevõtteilt saadud sisemajanduslikud ülekanded jt.

Muude kirjete hulka kuuluvad: tulud kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonide kreditoorse võlgnevuse mahakandmisest aegumise tõttu, saadud trahvid, viivised ja muud plaanis ettenägemata tulud.

Kasumite ja kahjumite aruandes on ka mõned plaanilised näitajad, mis on vajalikud tegelikult saadud tulemuste hindamiseks. Nende hulka kuuluvad: a) kasumi summa plaani järgi; b) brutotulu summa plaani järgi kaupade müügist hulgi- ja jaeettevõtteist ning toitlustusettevõtteist.

Kooperatiivide liitude koondaruannetes tuuakse ka näitajad rajooni (vabariikliku) tarbijate kooperatiivide liidu süsteemi kuuluvate kasumiga ja kahjumiga töötanud organisatsioonide arvu kohta.

Kasumite ja kahjumite aastaaruanne koostatakse konto nr. 187 «Kasumid ja kahjumid» (allkonto «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid») kirjete põhjal. Kvartaliaruanded koostatakse kasvavates

arvudes (aasta algusest) vastavate tegevusharude finantstulemuste kontodele kantud andmete põhjal.

Kasumite ja kahjumite aruande näitajad peavad olema seoses bilansi vastavate näitajatega, samuti muude aruandetabelite näitajatega. Näiteks, kasumite ja kahjumite aruandes toodud kasumi üldsumma (meie näites 35 478 rbl.) peab olema võrdne bilansis kajastatud kasumi summaga.

Jaos «Kasumid» näidatakse eraldi kirjel tulu kaupade jaemüügist. Sellel kirjel toodud summa näitab realiseeritud hinnalisandi suurust.

Teades kaupade müügikäibe suurust, võib määrata realiseeritud hinnalisandi taseme, s. o. realiseeritud hinnalisandi suhtelise suuruse. See määratakse järgmiselt: realiseeritud hinnalisandi summa korrutatakse sajaga ja saadud korrutis jagatakse jaekäibe summaga.

Meie näites oli realiseeritud hinnalisand 90 176 rubla. Jaekäibe summa leiame õiendist, mis on käibekulude aruande juures (vt. 332—333). Selle õiendi järgi oli kaupade jaemüük 1963. a. 1 102 400 rubla.

Realiseeritud hinnalisandi tase kaubakäibest on:

$$\frac{90\,176 \times 100}{1\,102\,400} = 8{,}18\%$$

Realiseeritud hinnalisandi taset tuleb võrrelda hinnalisandi tasemega kaubajäägile jaeettevõtteis. Tuletame bilansi andmetel hinnalisandi taseme jaettevõtteis aasta lõpuks. Selleks tuleb hinnalisandi summa kaubajäägile (16 520 rbl.) korrutada sajaga ja jagada kaubajäägiga jaeettevõtteis (199 030 rublaga):

$$\frac{16\,520 \times 100}{199\,030} = 8{,}30\%$$

Kui nendes näitajates esineb tunduvaid lahkuminekuid, tuleb seletuskirjas aruande juurde esitada põhjendatud arvestused, mis seda lahkuminekut selgitavad.

Tuleb tähendada, et hinnalisandi tase kaubajäägile hulgiladudes ei ole kõrvutatav realiseeritud hinnalisandiga kauba hulgimüügilt, sest hinnalisand kaubajäägile hulgiladudes sisaldab kogu hinnalisandi summa (hulgi- ja jaelüli kasuks), kuna realiseeritud hinnalisand kajastab ainult seda osa hinnalisandist, mis jääb hulgilülile (mahaarvatult hinnalisandi osa, mis antakse üle jaelülile.)

Kasumite ja kahjumite aruandes on näidatud õiendi kujul ka kaupade müügist saadud brutotulu summa (realiseeritud hinnalisand) plaani järgi, ümberarvestatuna tegelikule käibele. See plaaniline näitaja tuuakse kahes osas: eraldi jae- ja hulgikaubanduse kohta ning eraldi toitlustusettevõtete kohta. Plaanist kõrvalekaldumise summad tuletatakse kaupade müügist tegelikult saadud tulude kõrvutamisel plaaniliste näitajatega.

Vaadeldud aruandes oli kaupade jaemüügist saadud tegeliku tulu summa 90 176 rubla, kuid plaani järgi on selle tulu summa, ümberarvestatult tegelikule käibele, 89 500 rubla, s. o. tulude tege-

lik summa ületab plaanilise 676 rubla võrra. Suurte kõrvalekaldumiste puhul plaanist tuleb välja selgitada nende põhjused.

Arvestades tarbijate kooperatsiooni tegevuse mitmekülgsust on üksikute tegevusharude (kaubanduse, varumise, toitlustamise, leivaküpsetuse jne.) finantstulemuste õigesti väljaarvutamisel suur tähtsus.

Kasumite ja kahjumite aruande vormis ei ole näidatud finantstulemusi tegevusharude viisi. Nii näiteks on planeeritavate kirjete koosseisus (jaos «Kasumid») tulu kaupade jaemüügist summas 90 176 rubla ja planeeritavate kirjete koosseisus (jaos «Kahjumid») kaubanduses käibekulud summas 56 224 rubla, s. o. tulud ületavad kulud 33 952 rubla võrra. Kuid seda kaubanduse kasumit ei saa veel vaadata lõplikuna. Kaubanduse lõplikule tulemusele, nagu iga teisegi tegevusharu tulemusele, võivad avaldada mõju summad, mis on arvestatud kasumite ja kahjumite muude kirjete all, millised ei ole liigitatud tegevusharude viisi (kahjud kaupade allahindamisest, makstud ja saadud trahvid jne.).

Peale selle on planeeritavate kahjude koosseisus kirje «Muud kulud» (aruandes on sellel kirjel 570 rbl.), mida ei saa ilma täiendava liigituseta jooksva arvestuse andmetest kanda ühe või teise tegevusharu peale.

Seepärast täiendatakse kasumite ja kahjumite aruannet õiendiga finantstulemuste kohta tegevusharude järgi. Andmed selle õiendi koostamiseks võetakse jooksvast arvestusest, kus kõik kasumite ja kahjumite summad, nii planeeritavad kui ka muude kirjete all arvestatavad, on kantud läbi tegevusharude viisi.

Oletame, et finantstulemuste summad on konto nr. 187 allkontol «Aruandeaasta kasumid ja kahjumid» kajastatud järgmiselt:

Kulude, kahjude ja tulude kirjete nimetused	Tegevusharud					
	Kaubandus	Varumine	Toitlustamine	Leivaküpsetus	Muu tööstus	Kokku
Kahjumid						
Käibekulud:						
a) kaubanduses	56 224	—	—	—	—	56 224.—
b) varumises	—	5049	—	—	—	5 049.—
c) toitlustamises . . .	—	—	7.491	—	—	7 491
Hoonemaks ja maarendis .	480	20	70	—	—	570
Kaupade allahindamine valitsuse korraldusel . .	1 476	—	—	—	—	1 476.—
Eraldised vananenud tegumoega kaupade allahindamise fondi	2 550	—	—	—	—	2 550.—
Kahjud muu debitoorse võlgnevuse mahakandmisest .	61	—	—	—	—	61.—
Kokku kahjumid . . .	60 791	5 069	7 561	—	—	73 421.—

(järg)

Kulude, kahjude ja tulude kirjete nimetused	Tegevusharud					
	Kaubandus	Varumine	Toitlustamine	Leivaküpsetus	Muu tööstus	Kokku
Kasumid						
Tulud kaupade ja valmistoodete müügist:						
a) jaekaubanduses . . .	*90 176*	—	—	—	—	*90 176.—*
b) varumises						
1) riikliku plaani järgi .	—	*6215*	—	—	—	*6 215*
2) muud	—	*1 904*	—	—	—	*1 904*
c) leivatööstuses . . .	—	—	—	*1 250*	—	*1 250*
d) toitlustusettevõtteis .	—	—	*8 482*	—	—	*8 482*
e) muudes tööstusettevõtetes	—	—	—	—	*510*	*510*
Tulud inventeerimisel avastatud varade ülejäägist . .	*12*	—	—	—	—	*12*
Saadud trahvid, viivised ja leppetrahvid	*350*	—	—	—	—	*350*
Kokku kasumid . . .	*90 538*	*8 119*	*8 482*	*1 250*	*510*	*108 899*
Lõpptulemus:						
Kasum	*29 747*	*3 050*	*921*	*1 250*	*510*	*35 478*
Kahjum	—	—	—	—	—	—

Nende andmete alusel koostatakse täienduseks kasumite ja kahjumite tabelile õiend finantstulemuste kohta tegevusharude viisi.

Õiend koostatakse järgmise vormi kohaselt:

Õiend finantstulemuste kohta tegevusharude järgi 1963. a.

(rublades)

Tegevusharu nimetus	Lõpptulemus	
	Kasum	Kahjum
1. Kaubandus	*29 747*	—
2. Varumine	*3 050*	—
3. Toitlustamine	*921*	—
4. Leivaküpsetus	*1 250*	—
5. Transport	—	—
6. Muud tööstusharud	*510*	—
7. Muud tegevusharud	—	—
Kokku	*35 478*	—

Selles õiendis näidatakse tegevusharude finantstulemused ühepoolselt, s. o. kas kasum või kahjum. Selle õiendi kokkuvõte peab olema võrdne kasumite ja kahjumite aruandes väljatöötatud lõpliku finantstulemusega.

Kasumite ja kahjumite aruandes kirjetel «Muud kulud», «Muud kahjud» ja «Muud tulud» näidatud summad liigitatakse eraldi tabelis nende kahjude ja tulude liikide täpse äranäitamisega.

Toodud kasumite ja kahjumite aruandest on näha, et tarbijate kooperatiivi aruandeaasta kasumi plaan on ületatud, kusjuures saadi 2078 rubla üleplaanilist kasumit.

Kasumiplaani täitmist kontrollitakse tegevusharude viisi, mis annab võimaluse otsida teid iga tegevusharu tasuvuse tõstmiseks.

Erilise hoolega tuleb uurida kahjusid debitoorse võlgnevuse mahakandmisest, trahvide ja viiviste maksmisest ja muust ebamajanduslikkusest, kui neid on esinenud. Iga kirjet tuleb hoolikalt kontrollida ja analüüsida, selgitada kahjude tekkimise põhjused ja süüdi olevad isikud. Kooperatiivorganisatsioonile tekitatud kahju tuleb süüdlastelt seaduses ettenähtud korras sisse nõuda.

Ebamajanduslikkusest tekkivate kahjude täielik likvideerimine on kooperatiivorganisatsiooni kõigi töötajate, esmajärjekorras aga juhataja ja raamatupidamise töötajate kohustuseks.

§ 78. KÄIBE- JA HALDUSKULUDE ARUANDED

Käibekulude tase on kooperatiivorganisatsiooni töö kõige tähtsamaks kvaliteedinäitajaks. Seepärast kuulub käibekulude aruandlus kuu-, kvartali- ja aastaaruande koosseisu.

Kvartali- ja aastaaruannete hulka kuuluvad: 1) hulgikaubanduse käibekulude aruanne; 2) jaekaubanduse käibekulude aruanne; 3) põllumajandussaaduste ja toorainete varumise käibekulude aruanne; 4) toitlustusettevõtete kulude aruanne; 5) halduskulude aruanne.

Hulgi- ja jaekaubanduse käibekulude aruanne on liidetud põllumajandussaaduste ja toorainete varumise käibekuludega ühte tabelisse, kusjuures iga tegevusharu käibekulud on eraldatud tabeli eraldi lahtrisse. Toitlustusettevõtete kulude ja halduskulude aruandlusandmed on eraldatud omaette tabelitesse.

Hulgi- ja jaekaubanduse käibekulude aruanded. Tarbijate kooperatiivid koostavad ainult jaekaubanduse käibekulude aruande, sest hulgikaubandust neil ei ole.

Sellesse aruandesse kantakse kirjete viisi kõik tarbijate kooperatiivi ettevõtete ja kontori käibe- ning halduskulud, mis on arvestatud kontol nr. 171 «Kaubanduse käibekulud» (allkonto «Käibekulud jaeettevõtteis»).

Kaubajäägile langevaid käibekulusid aruandes ei näidata. Seepärast kuuluvad aruandesse ainult need kulusummad, millest on lahutatud osa, mis arvestuse järgi langeb kaubajäägile. Järelikult,

aruanne koostatakse neist summadest, mis on aruandekuu (-kvartali, -aasta) lõpul kantud allkontolt «Käibekulud jaeettevõtteis» konto nr. 180 «Kaubandusliku tegevuse tulemus» deebetisse.

Tarbijate kooperatiivi käibekulude aruanne on toodud leheküljel 331. Selles aruandes on kõigi kaubanduse käibekulude üldsumma 56 224 rubla. Nimetatud summa peab olema võrdne kaubanduse käibekulude summaga, mis on näidatud kasumite ja kahjumite aruandes.

Toodud aruandest on näha, et protsentides jaekäibest arvutatud tegelike käibekulude tase on 5,10% plaanilise 5,20% vastu. Järelikult, sääst jaekäibest moodustab 0,10% või absoluutsummas 1,102 rubla.

Kuid ei tule piirduda ainult käibekulude üldise taseme võrdlemisega plaaniga. Selleks et välja selgitada kulude edasise vähendamise reserve, on vaja analüüsida kulusid auto-hobutranspordi, töötasude, krediidiprotsentide, kaubakadude ja muude kulukirjete alal.

Kulusid tuleb analüüsida seoses mitmesuguste majandusliku tegevuse teguritega, näit. seoses kaubandusvõrgu paiknemisega ja kaupluste arvuga, kaubakäibe struktuuriga, üksikutele ettevõtetele kaubakäibeplaanide määramise õigsusega, taaramajandusega, pangalaenude kasutamisega jt.

Kooperatiivide liidud koostavad käibekulude aruanded eraldi hulgikaubanduse ja eraldi jaekaubanduse kohta. Jaekaubanduse käibekulude aruande koostamine kooperatiivide liitudes on analoogiline korraga, mis on kehtestatud tarbijate kooperatiivide jaoks.

Hulgikaubanduse käibekulude aruandesse kantakse kirjete viisi hulgiettevõtete käibekulud ja halduskulud, mis on arvestatud konto nr. 171 allkontol «Käibekulud hulgiladudes». Kooperatiivide liitude kontorite halduskulusid, mis on arvestatud kontol nr. 170 «Halduskulud» ja millede osa on jagamise alusel kantud kaubandusele, kirjete viisi aruandes ei näidata. Selle osa summa kantakse käibekulude aruandesse tervikuna (ilma kirjete vahel jagamata) reale «Halduskulud», eraldades sellest ainult töötasu.

Kõigi käibekulude ja halduskulude üldsumma, mis kooperatiivide liidu poolt on näidatud käibekulude aruandes, peab võrduma vastavalt summadega, mis on näidatud kasumite ja kahjumite aruandes kirjetel «Kaubanduse käibekulud» ning «Kaubanduse halduskulud».

Põllumajandussaaduste ja toorainete varumise käibekulude aruanne. Tarbijate kooperatiivides kajastatakse selles aruandes kulusid, mis on arvestatud kontol nr. 173 «Varumise käibekulud».

Rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorites ei arvestata selles aruandes ainult kulusid, mis on arvestatud kontol nr. 173, vaid ka halduskulusid, mis on arvestatud kontol nr. 170 «Halduskulud». Kui tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse bilan-

Käibekulude aruanne 1963. a.

(rublades)

	Kulukirje nimetus	Rea nr.	Käibekulud		
			Hulgikaubanduses	Jaekaubanduses	Varumises
	A	B	1	2	3
1	Raudtee- ja veetransport	1	—	—	—
2	Auto- ja hobutranspordi kulud . .	2	—	*12 126*	*1 210*
3, 4, 5	Põhi- ja täiendav töötasu	3	—	*23 371*	*2 722*
6	Ruumide ja inventari üür ning oma põhivahendite ja renditud põhivahendite kapitaalkulutuste amortisatsioon	4	—	*2 756*	*151*
7	Ruumide ja inventari korrashoid (kaasa arvatud vähemäärtusliku inventari kulumine) ja renditud põhivahendite kapitaalremontide kulutuste kasutamine	5	—	*2 646*	*81*
8	Jooksva remondi kulud	6	—	*1 322*	*52*
9	Kaupade viimistlemine, sortimine ja pakkimine	7	—	*551*	*121*
10	Loomatoorsaaduste ja karusnahkade konserveerimise, desinfitseerimise ja askoliseerimise kulud . . .	8	×	×	*69*
13	Protsendid krediidilt (makstuist saaduid maha arvates) . . .	9	—	*4 190*	—
14	Kaupade kadu kaonormide piires .	10	—	*1 102*	*141*
14a	Kaupade kadu üle kaonormide, kaod kaupade puudujääkide ja raiskamiste alal, mille sissenõudmisest on kohus keeldunud hagi põhjendamatuse tõttu	11	—	*441*	*30*
	sealhulgas: a) taara kaaluvahe	12	—	*65*	—
	b) kaupade purunemine, praak ja riknemine	13	—	*110*	—
15	Kulud ja kahjud taarast (tulud mahaarvatult)	14	—	*330*	*31*
15a	Kulud taarast, mida ostjad ei hüvita	15	×	×	*20*
16	Eraldised kaadri ettevalmistamise fondi	16	—	*1 322*	—
18	Tasud mittekoosseisulistele revisjonikomisjoni ja kaupluskomisjoni liikmeile	17	—	*451*	—
11, 12, 17, 19, 20	Muud kulud	18	—	*5 616*	*412*
	Kokku	19	—	*56 224*	*5 040*

22*

(järg)

Kulukirje nimetus	Rea nr.	Käibekulud: Hulgikaubanduses	Käibekulud: Jaekaubanduses	Käibekulud: Varumises
A	B	1	2	3
Halduskulud (ainult tarbijate kooperatiivide liitudes)	20	—	—	—
Sellest töötasu	21	—	—	—
Kokku: a) summa (rida 19 + rida 20)	22	—	*56 224*	*5 040*
b) % käibest	23	—	*5 10*	*5,0*
Kinnitatud plaani järgi % käibest .	24	—	*5 20*	*5,5*
Käibeplaan, mis on arvesse võetud käibekulude taseme kindlaksmääramise juures	25	—	*1060 000*	*98 000*
Real 22 (Kokku käibekulud) on käibekulusid, mis kuuluvad kolhoosidelt komisjonimüügile võetud ning kolhoosnikelt ja muult elanikkonnalt kokkuostetud põllumajandussaaduste käibele	26	X	X	*885*
% käibest	27	X	X	*5,0*

Õiend tegeliku käibe kohta (ilma toitlustusettevõtte käibeta)

A. Kaubanduses

(rublades)

		Rea nr.	Aasta algusest aruandeperioodi lõpuni
	A	B	1
1.	Hulgikäive kokku	1	
2.	Peale selle materiaal-tehnilise varustuse kaupade müügikäive	2	
3.	Jaekäive:		
	a) müüdud jaemüügivõrgust (välja arvatud väikehulgimüügikäive ja kolhoosnikelt ning teistelt kodanikelt kohalikel turgudel kujunenud hindadega kokkuostetud, samuti kolhoosidelt komisjonile võetud põllumajandussaaduste käive)	3	*1 091 875*

(järg)

	A	Rea nr. B	Aasta algusest aruandeperioodi lõpuni 1
	b) müüdud kolhoosnikelt ja teistelt kodanikelt kohalikel turgudel kujunevate hindadega kokkuostetud, samuti kolhoosidelt komisjonimüügile võetud põllumajandussaadusi	4	—
	c) töökodade materjalidest valmistatud toodangu realiseerimine, samuti töökodade laekumised elanikkonnalt tellija materjalist valmistatud esemete eest (kaasa arvamata tellija materjali ja individuaalõmblemiseks kulutatud töökoja materjali) ning laekumised elanikkonnalt majapidamise ja kultuurilis-heaolukondliku sihitusega esemete remontimise eest	5	—
	d) materjalide realiseerimine individuaalõmblustöökodades	6	—
	e) väikehulgimüügikäive:		
	jaekaubandusvõrgus	7	*10 525*
	hulgiladudes	8	—
	muudes ettevõtetes	9	—
	Jaekäive kokku	10	*1 102 400*
4.	Jaekäive aruandeperioodi viimasel kuul	11	*96 924*
5.	Real 3 märgitud käibe hulgas on järelmaksuga müümise juures maksmata jäänud summad	12	*20 000*
6.	Ostjatelt järelmaksuga müüdud kaupade võlgnevuse kustutamiseks saadud summad	13	*19 560*

B. Varumises

(rublades)

	A	Rea nr. B	Varutud: antud lüli poolt 1	Varutud: alamaastmeliste lülide poolt 2
1.	Käive riikliku varumisplaani järgi (kokku)	14	*81 200*	—
2.	Peale selle:			
	a) kolhoosidelt komisjonimüügile võetud põllumajandussaadused:			
	1) kolhoosidega kooskõlastatud hindadega	15	*7 140*	—

(järg)

	Rea nr.	Varutud	
		antud lüli poolt	alamaastmeliste lülide poolt
A	B	1	2
2) ümberarvestatult riiklike kokkuostuhindadega	16	*5 310*	—
b) kolhoosnikelt ja teistelt kodanikelt kokkuostetud põllumajandussaadused:			
1) kolhoosnikega ja teiste kodanikega kooskõlastatud hindadega	17	*16 660*	—
2) ümberarvestatult riiklike kokkuostuhindadega	18	*12 390*	—
a) kolhoosidelt, sovhoosidelt ja abimajanditelt riiklike kokkuostuhindadega kaubanduse ja toitlustamise tarbeks kokkuostetud põllumajandussaadused	19	—	—
d) toitlustusettevõtete poolt kokkuostetud põllumajandussaadused (ümberarvestatult riiklike kokkuostuhindadega)	20	*1900*	—

sil ei arvestata varumisoperatsioone, näidatakse nimetatud aruandes ainult see juhatuse kontori halduskulude osa, mis on jagamise juures langenud varumisele.

Varumiskontori halduskulud ja kooperatiivide liidu juhatuse kontori halduskulude osa kantakse aruandesse eraldi kirjena (üldsummas), eraldades sellest töötasu summa.

Põllumajandussaaduste ja toorainete varumise käibekulude üldsumma, mis on näidatud antud aruandes, ei tarvitse võrduda varumise käibekulude summaga kasumite ja kahjumite aruandes. See on seletatav asjaoluga, et varumise käibekulude aruandes on näidatud kõik varumise käibekulud, sõltumata sellest, kas saadused olid realiseeritud aruandekuul või mitte, kuna kasumite ja kahjumite aruandes näidatakse ainult need kulud, mis langevad realiseeritud põllumajandussaadustele.

Järelikult, kui aruandeperioodil realiseeriti mitte ainult sellel perioodil varutud põllumajandussaadusi, vaid ka enne aruandeperioodi algust varutud põllumajandussaadusi, ei võrdu kasumite ja kahjumite aruandes näidatud varumise käibekulude summa käibekulude aruandes näidatud kulude summaga. Võrdsust ei ole ka sel juhul, kui osa aruandeperioodil varutud põllumajandussaadusi jääb aruandeperioodi lõpuks realiseerimata.

Kasumite ja kahjumite aruandes on näidatud kõigi varumisliikide kulud summas 5049 rubla, kuna käibekulude aruandes on

nende summaks 5040 rubla, s. o. 9 rubla vähem kui kasumite ja kahjumite aruandes.

Järelikult, aruandeperioodil müüdi (kuigi vähesel määral) põllumajandussaadusi, mis olid eelmise perioodi lõpul järele jäänud. Kui võrrelda varumiskaupade jääki aruandeperioodi alguseks ja lõpuks, saame selle kohta kinnituse.

Seoses sellega, et varumiskaupade jääk aruandeperioodi lõpuks vähenes, võrreldes jäägiga aruandeperioodi alguseks, vähenes ka käibekulude summa kaubajäägile.

Kaubajäägile langevate käibekulude vähenemise summa määratakse bilansi järgi. Aruandeperioodi alguseks olid käibekulud kauba jäägile 50 rubla ja aruandeperioodi lõpuks 41 rubla. Seega vähenesid nad 9 rubla võrra, s. o. summa võrra, mille võrra kulud kasumite ja kahjumite tabelis on suuremad kui käibekulude aruandes.

Tarbijate kooperatiivides protsenteeritakse käibekulude aruandes näidatud kulude üldsumma (5040 rbl.) vahetult tootjatelt varutud põllumajandussaaduste sissetuleku käibega, sõltumatult sissetuleku sihitusest: kas laadimiseks tööstusele, müügiks komisjoni korras või toitlustusettevõtete tarbeks.

Meie poolt vaadeldavas aruandes on põllumajandussaaduste ja toorainete käive, millega tuleb protsenteerida käibekulude summat, järgmine:

Käive riikliku plaani järgi	81 200 rbl.
Käive kolhoosidelt komisjonile võetud põllumajandussaaduste alal (ümberarvestatult riiklikele kokkuostuhindadele)	5 310 „
Käive kolhoosnikelt ja teistelt kodanikelt kokkuostetud põllumajandussaaduste alal (ümberarvestatult riiklikele kokkuostuhindadele)	12 390 „
Käive toitlustusettevõtete poolt kokkuostetud põllumajandussaaduste alal (ümberarvestatult riiklikele kokkuostuhindadele)	1 900 „
Kokku	100 800 rbl.

Toodud aruandest on näha, et tegelike käibekulude tase varumiskaupade ostukäibest moodustab 5% plaanilise 5,5% vastu, seega on saavutatud säästu 0,5%. Varumise käibekulude aruandlusandmeid tuleb samuti kasutada kulude edasise alandamise reservide tundmaõppimiseks.

Tarbijate kooperatiivide liitude varumiskontorites ja teistes kõrgemalseisvates kooperatiivsetes liitudes arvestatakse kulude taset põllumajandussaaduste sissetuleku käibelt, mis on varutud vahetult saaduste tootjatelt ja saadud oma alamalseisvatelt organisatsioonidelt.

Toitlustusettevõtete kulude aruanne. Toitlustusettevõtete kulude aruanne sarnaneb kaubanduse käibekulude aruandega. Kulud kajastatakse aruandes nende ettevõtete jaoks kehtestatud kirjete nomenklatuuri järgi. Toitlustusettevõtete kulude üldsumma

protsenteeritakse kõigi lülide isemajandavate ettevõtete, tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude majandite aruannetes jaekäibe summaga, millele on liidetud jaekaubandusettevõtteile üleantud omatoodangu käive. Kulude tegelikku taset kõrvutatakse plaanilise tasemega.

Kulude kokkuvõte kõigi kirjete järgi peab võrduma toitlustusettevõtete käibekulude summaga kasumite ja kahjumite aruandes.

Selles aruandes näitavad kooperatiivsed liidud eraldi kirjena ka halduskulude summa, mis peab võrduma ühiskondliku toitlustamise halduskuludega kasumite ja kahjumite tabelis. See on seletatav asjaoluga, et nii kasumite ja kahjumite aruandes kui ka toitlustusettevõtete kulude aruandes kirjel «Organisatsiooni halduskulud» näitavad kooperatiivide liidud halduskulude osa, mis on jagamise juures kantud ühiskondlikule toitlustamisele.

Halduskulude aruanne. See aruanne koosneb kahest jaost. *Esimeses jaos* näidatakse tarbijate kooperatiivide kontorite ja ettevõtete, samuti kooperatiivide liitude ettevõtete rahandusorganites registreeritud halduskulud, mis on arvestatud kontodel nr. 171 «Kaubanduse käibekulud», nr. 172 «Toitlustusettevõtete kulud», nr. 173 «Varumise käibekulud» ja nr. 52 «Tootmise üldkulud». *Teises jaos* näidatakse kooperatiivide liitude juhatuste kontorite, varumiskontorite, ühenduste ja varumisvalitsuste halduskulud, mis on arvestatud kontol nr. 170 «Halduskulud».

Aruanne koostatakse kaks korda aastas: 1. juuliks (esimese poolaasta kohta) ja 1. jaanuariks (aastaaruande koosseisus).

Aruandes kajastuvad teated halduspersonali arvu ja halduskulude kohta.

Töötajate arvu (personali) kohta esitatakse kaks näitajat: 1) rahandusorganites registreeritud töötajate arv; 2) töötajate tegelik arv aruandeperioodi lõpul. Nende kahe näitaja kõrvutamise abil kontrollitakse koosseisudistsipliinist kinnipidamist.

Tegelikud halduskulud tuuakse kõrvuti eelarveliste assigneeringutega järgmiste kirjete viisi: a) töötasu; b) komandeeringud ja ümberpaigutused; c) muud kulud.

Seoses sellega, et eelarvelised assigneeringud töötasudeks näidatakse aruandes rahandusorganeis registreeritud summades, s. o. kehtestatud ametipalkades ja otsestes hinnetes plaanitäitmiselt 100% ulatuses, tuuakse (eelarveliste kulude võrdlemiseks tegelike kuludega) aruandes tegelikud kulud ka ainult registreeritud töötasumäärade ulatuses.

Töötasu üle registreeritud palgamäärade (s. o. töötasu plaani ületamise eest), preemiad ja progressiivsed juurdemaksud haldusaparaadile käibeplaanide täitmise ning ületamise eest, neilt arvestatavad sotsiaalkindlustusmaksud ning mõned teised rahandusorganeis registreerimata halduskulud näidatakse eraldi, pärast registreeritud kulude kokkuvõtet.

Muude (registreeritud) kulude koosseisus näitavad kõik tarbi-

jate kooperatsiooni ettevõtted, sõltumatult nende alluvusest, ja tarbijate kooperatiivide kontorid ainult kantselei-, trüki-, posti-, telegraafi- ja telefonikulud ning sotsiaalkindlustusmaksu registreeritud personali töötasudelt.

Registreeritud valvurite arvu ja nende ülalpidamise kulusid (vastavalt käesoleval ajal kehtivatele juhenditele) ei näidata aruande esimeses osas tarbijate kooperatsiooni ühegi lüli ettevõtete poolt.

Tegelike kulude kõrvutamise teel üksikute kirjete viisi rahandusorganeis registreeritud eelarvega määratakse kindlaks eelarve sääst või ülekulutus.

Selle aruande andmete igakülgse uurimise põhjal tuleb välja töötada abinõud haldusaparaadi töö edasiseks parandamiseks ja kulude vähendamiseks. NLKP programmis on öeldud: «Rahvamajanduse juhtimise täiustamisega peab kaasnema administratiivaparaadi igakülgne lihtsamaks ja odavamaks muutmine».

Leivaküpsetuse aruanne. Peale käibekulude ja halduskulude aruande koostavad tarbijate kooperatiivid ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud *aruande leivaküpsetuse tootmiskulude kohta.*

Leivaküpsetuse aruandes kajastatakse tootmiskulud üksikute kulukirjete viisi järgmiselt: jahu ostumaksumus, transpordikulud (mahaarvatult hüvitus eelarvest), kulutatud kütuse maksumus, töötasu ja muud kulud, mis kõik kokku moodustavad valmistatud toodete omamaksumuse. Aruandes näidatakse ka valmistatud toodete maksumus hulgihindades.

Selle aruande koostamine toimub kontode nr. 50 «Tootmine», nr. 52 «Tootmise üldkulud» ja nr. 6 «Valmistoodang» analüütilise arvestuse andmete alusel.

Leivaküpsetuse aruanne kuulub kvartali- ja aastaaruande koosseisu. Kvartaliaruanded koostatakse kasvavates arvudes.

§ 79. OSAMAKSUFONDI, PÕHIFONDI JA ERIFONDIDE LIIKUMISE ARUANDED

Fondide kohta koostatakse järgmised aruanded: a) osamaksufondi liikumise aruanne; b) põhifondi liikumise aruanne; c) kapitaalmahutuste finantseerimise fondi aruanne; d) ettevõtte fondi aruanne; e) erifondide ja sihtlaekumiste liikumise aruanne. Selle aruandluse järgi otsustatakse, missuguseid fonde ning milliste allikate arvel on moodustatud ja mis eesmärgil neid kasutati.

Kõik fondide aruanded sisaldavad järgmisi näitajaid: jääk aruandeperioodi alguseks, fondi suurenemine moodustamisallikate järgi, fondi vähenemine kulutamisliikide järgi ja fondi jääk aruandeperioodi lõpuks.

Aruandes näidatud fondide jäägid aruandlusperioodi alguseks ja lõpuks peavad võrduma nende fondide jääkidega bilansis.

Fondide aruanded kuuluvad aastaaruande koosseisu. Kvartali-

tähtaegadeks koostatakse ainult erifondide ja sihtlaekumiste aruanne.

Vaatleme lühidalt üksikute fondiaruannete sisu.

Osamaksufondi liikumise aruanne koostatakse tarbijate kooperatiivide poolt leheküljel 339 toodud vormi kohaselt. Liikmetelt laekunud osamaksude summa näidatakse kõrvutatuna osamaksude kogumise plaanis ettenähtud summaga. Toodud aruande järgi täideti plaan 106,6% ulatuses.

Kirje «Liikmete võlgnevus osamaksude alal (kuni põhikirjas määratud summani)» täitmiseks liidetakse liikmete osamaksude raamatu isikulistes kontodes tarbijate kooperatiivi kõigi liikmete määratud osamaksude summad ja nendest lahutatakse liikmete poolt tegelikult tasutud osamaksude summad (konto nr. 110 «Osamaksufond» saldo aasta lõpuks).

Põhifondi liikumise aruande koostavad kõik tarbijate kooperatsiooni organisatsioonid ja põhikirjalised ettevõtted. Aruandes näidatakse muutused, mis on toimunud põhifondis aruandeaastal.

Põhifondi *suurenemist* kajastatakse järgmistel kirjetel:

eelmise aasta kasumi jagamisest;

liikmete sisseastumismaksudest;

kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi kasutamisest;

erifondide kasutamisest väheväärtusliku inventari soetamisel;

tasuta saadud väärtused;

põhivahendite likvideerimisel saadud materiaalsete väärtuste ja rahaliste vahendite maksumus;

tasuliselt üleantud põhivahendite eest saadud summad.

Põhifondi *vähenemine* näidatakse järgmiste kirjete viisi:

eelmiste aastate kahjumite kustutamine;

oma põhivahendite ja renditud põhivahendite lõpetatud kapitaalkulutuste kulumine;

väärtuste tasuta üleandmine;

vananemise ja kulumise tagajärjel likvideeritud põhivahendite jääkmaksumus (esialgne maksumus, millest on maha arvatud kulumine);

põhivahendite likvideerimise kulud;

tasuliselt üleantud põhivahendite jääkmaksumus.

Kooperatiivorganisatsioonid peaksid hoolitsema põhifondi suurendamise eest, mis on organisatsiooni omavahendite põhiosaks. Samuti tuleb pidada silmas asjaolu, et põhifondi suurenemine sõltub peamiselt kooperatiivorganisatsiooni kasumiga töötamise tasemest, sest jagatavast kasumist eraldatakse suuri summasid põhifondi suurendamiseks.

Kapitaalmahutuste finantseerimise fondi aruandes kajastatakse selle fondi moodustamist üksikute alli-

Osamaksufondi liikumise aruanne 1963. a. kohta

(rublades)

Kirje nimetus	Rea nr.	Summa
A	B	1
I. Fondi jääk aasta algul	1	*16 910*
II. Sisse tulnud suurendamiseks:		
1. osamaksu liikmeilt osamaksude kogumise plaan aastas 3 000 rbl.	2	*3 200*
2. saadud teistelt organisatsioonidelt seoses liikmete ületulekuga	3	*15*
3.	4	—
Kokku suurendamiseks	5	*3 215*
III. Maha kantud vähendamiseks:		
1. üle kantud teistele organisatsioonidele seoses liikmete üleminekuga	6	—
2.	7	—
3. tagastatud liikmetele	8	—
4.	9	—
Kokku vähendamiseks	10	—
IV. Fondi jääk aasta lõpuks	11	*20 125*
V. Liikmete võlgnevus osamaksude alal (kuni põhikirjas määratud summani)	12	*9 875*

kate viisi. Tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude aruannetes näidatakse: kapitaalmahutuste finantseerimiseks suunatud erifondide vahendid; eraldised toiduaineid tootvate ettevõtete laiendamiseks; eraldised kasumist osakasuks, mis on suunatud liikmete üldkoosoleku (volinike koosoleku) poolt kooperatiivi liikmete jaoks ettenähtud teenindamisettevõtete ehitamiseks ja sisustamiseks.

Aruandes on ka kirjeid, mis kajastavad fondi suurenemist amortisatsioonieraldiste ja kasumieraldiste arvel. Tarbijate kooperatiivide liitudes neid kirjeid ei täideta, sest nimetatud eraldised antakse edasi vabariiklikule tarbijate kooperatiivide liidule, kelle aruandes need näidatakse kapitaalmahutuste finantseerimise fondi moodustamisena.

Fondi vahendite kasutamist näidatakse eraldi kapitaalmahutuste lõpetatud objektide finantseerimiseks ja eraldi ehitusteks saadud laenude kustutamiseks, kui kustutamine toimub kapitaal-

mahutuste finantseerimise fondi vahendite arvel. Põhivahendi liikumise aruandes näidatakse need summad fondi suurendamise jaos.

Fondi vahendite üleandmist kooperatiivorganisatsiooni juhatuse poolt oma isemajandavatele ettevõtteile näidatakse eraldi kirjetel järgmiselt: juhatuse aruandes — fondi vähendamiseks, isemajandavate ettevõtete aruannetes — fondi suurendamiseks. Organisatsiooni koondaruandes peavad need summad olema võrdsed.

Ettevõttefondi liikumise aruande koostavad kooperatiivsed liidud ja nende isemajandavad ettevõtted. Tarbijate kooperatiivid seda aruannet ei koosta, kuna nemad nimetatud fondi ei moodusta.

Aruandes näidatakse fondi jääk aruandlusperioodi alguseks, summade laekumine fondi suurendamiseks, vähendamine kulutamise tagajärjel ja jääk aruandeperioodi lõpuks.

Fondi jäägid ja liikumine näidatakse eraldi nende sihituse järgi, mis on ette nähtud põhimäärustes ja juhendites selle fondi moodustamise ning kulutamise kohta.

Ettevõttefondi eraldiste lõplik arvestus kinnitatakse üheaegselt aastaaruande kinnitamisega. Seepärast näidatakse fondi aruandes mitte ainult avansilised eraldised, mis on tehtud aruandeperoodil, vaid ka eraldised lõpliku arvestuse alusel eelmise aasta kasumilt.

Jooksva aasta avansiliste eraldiste summad ja täiendavad arvestused fondi eelmise aasta kasumilt näidatakse aruandes koos.

Erifondide ja sihtlaekumiste liikumise aruandes kajastatakse kõigi erifondide liikumist, mille jaoks ei ole määratud eraldi aruandeid. Nende fondide hulka kuuluvad: kaadri ettevalmistamise fond, tarbijate kooperatiivide liikmete kultuuri-heaolufond, tarbijate kooperatiivi paremate töötajate premeerimise fond, vananenud tegumoe ja mudelitega kaupade allahindamisel tekkinud kahjude hüvitamise fond jt. Selles aruandes näidatakse eraldi sihtlaekumised järgmisteks premeerimisteks: klaastaara kogumise ja üleandmise eest, karusnahkade varumise kvartaliplaani ületamise eest jt.

Kvartali kuupäevadeks näidatakse selles aruandes ka andmed osamaksufondi, kapitaaimahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi ja ettevõttefondi kohta, kuna kvartaliaruannetes nende fondide jaoks eraldi aruandeid ei ole ette nähtud.

Aruanded kvartaalseteks kuupäevadeks koostatakse kasvavates arvudes aasta algusest.

Aastaaruandes näidatakse fondide *suurenemist* eraldi fondide moodustamise ja eraldi muude sissetulekute arvel.

Fondide *vähenemist* näidatakse eraldi fondide kulutamise arvel põhimäärustes ettenähtud otstarbeks ja eraldi muude mahakirjutuste ja ülekannete arvel.

Erifondide ja sihtlaekumiste summad, mis on saadud ühelt

kooperatiivorganisatsioonilt teisele üleandmise korras, kajastatakse vahendid saanud organisatsiooni juures muu sissetulekuna ja vahendid andnud organisatsiooni juures muude mahakirjutustena ning ülekannetena.

Eraldised, mida kooperatiivide liidud saavad tarbijate kooperatiividelt kaadri ettevalmistamise fondi moodustamiseks, samuti eraldised, mida vabariiklikud kooperatiivide liidud saavad tarbijate kooperatiividelt ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudelt linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fondi moodustamiseks, kajastatakse eraldised saanud kooperatiivide liitude poolt aruandes kui nende fondide arvestus (mitte aga tarbijate kooperatiivide, rajoonide tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude poolt nende aruandes).

§ 80. PÕHIVAHENDITE LIIKUMISE ARUANNE. KAPITAALMAHUTUSTE JA KAPITAALREMONDI ARUANDED

Põhivahendite ja kapitaalmahutuste kohta koostatakse tarbijate kooperatsiooni organisatsioonides raamatupidamisaruanne üks kord aastas (aastaaruande koosseisus). See aruanne koosneb põhivahendite liikumise aruandest ja kapitaalmahutuste aruandest. Kulutused kapitaalremontideks näidatakse eraldi tabelis.

Kapitaalmahutuste aruandes kajastatakse plaani täitmist ehitamise, põhivahendite kasutuselevõtmise, kapitaalremontide tegemise ja kapitaaltööde finantseerimise allikate kasutamise alal. Vaatleme nende aruannete koostamist järgmise näite abil.

Näide. Tarbijate kooperatiividele on kinnitatud kapitaalmahutuste ja ehitusobjektide kasutuselevõtmise plaan eelarvelistes hindades 12 000 rubla, sealhulgas kaupluse ehitus tüüpprojekti järgi eelarvelistes hindades 11 000 rubla. Ehitustööde omahinna alandamise ülesanne on 4%. Tegelikult on aasta jooksul tehtud kapitaalmahutusi eelarvelistes hindades 12 000 rubla eest, kusjuures nende tegelik maksumus on 11 500 rubla.

	Eelarvelistes hindades (rbl.)	Tegelikus maksumuses (rbl.)
1. Kaupluse ehitus	11 000	10 500
sellest: ehitustööd	10 900	10 400
eelarvete koostamine ja tööjooniste tegemine	100	100
2. Kaubandusliku sisustuse ja inventari soetamine	1 000	1 000

Kapitaaltööd on lõpetatud. Tööd tehti kapitaalmahutuste finantseerimise fondi vahendite arvel. Objekt on kasutusele võetud.

Põhivahendite liikumise rahalises aruandes kajastatakse põhivahendite jääki aruandlusperioodi alguseks ja lõpuks ning põhivahendite sissetulekut ja väljaminekut aruandlusperioodi jooksul tervikuna kogu organisatsiooni kohta. Põhivahendite üldmassist eraldatakse hooned ja ehitised.

Aruanne koostatakse järgmise vormi kohaselt:

Põhivahendite liikumise aruanne 1963. a. kohta

(rublades)

Põhivahendite liigid	Rea nr.	Jääk aasta alguseks	Sissetulek aruandeaastal			Väljaminek aruandeaastal			Jääk aasta lõpuks
			kokku	sellest		kokku	sellest		
				uusi põhivahendeid kasutusele võetud	põhikarja moodustamine		vananenud ja kulunud	looduslike õnnetuste tõttu	
A	B	1	2	3	4	5	6	7	8
Kokku . .	1	*91 050*	*11 500*	*11 500*	—	—	—	—	*102 550*
Sellest:									
Hooned ja ehitised .	2	*72 800*	*10 500*	*10 500*	—	—	—	—	*83 300*

Selle aruande andmetest on näha, et põhivahendite maksumus tervikuna suurenes 11 500 rubla võrra, sellest hooned ja ehitised 10 500 rubla võrra. Aruandest ei ole näha, missugused põhivahendid tulid majandisse juurde, milline on nende eelarveline maksumus, missuguse finantseerimise allikate arvel neid põhivahendeid soetati. Nendele ja veel muudele küsimustele võib leida vastuse kapitaalmahutuste aruandest.

Kapitaalmahutuste aruanne koosneb järgmistest tabelitest: 1) kapitaalmahutused ja põhifondide (põhivahendite) kasutuselevõtmine; 2) kapitaalmahutuste finantseerimine; 3) tööliste arv ja töötasud majanduslikul teel teostatud ehitustöödel.

Selle aruande andmete järgi võib otsustada: kapitaalmahutuste ja valmisobjektide kasutuselevõtmise plaani täitmise ja ehitamisel eelarvedistsipliinist kinnipidamise, ehituse omahinna alandamise, töötootlikkuse, kapitaalmahutuste finantseerimise allikate ja muude kapitaaltööde tegemisega seotud küsimuste üle.

Lehekülgedel 344 ja 345 on toodud aruande «Kapitaalmahutused ja põhifondide (põhivahendite) kasutuselevõtmine» täidetud tabel.

Toodud aruandest on näha, et kapitaalmahutuste plaan eelarvelistes hindades 12 000 rubla ning ehitustööde omahinna alandamise ülesanne 4% on täidetud. Ehituse tegelik omahind (10 400 rubla) on ehitustööde eelarvelisest maksumusest (10 900 rubla) 500 rubla võrra väiksem.

Nimetatud tabeli jätkuna on toodud teated ehitusobjektide kasutuselevõtmise, objektide soetamise ja aruandlusperioodi lõpuks kasutusele võtmata objektide kohta.

Aruande selles osas loetletakse kasutusele võetud objektide nimetused, nende arv ja võimsus. Võimsuse mõõtühikuteks on: jaekaubandusettevõtete puhul — töökohtade arv; sööklate, teemajade, restoranide puhul — istekohtade arv; hulgiladude ja baaside puhul — põrandapinna ruutmeetrid; varumis-vastuvõtupunktide, kartuli-juurviljahoidlate puhul — mahutavus tonnides; konservitehase puhul — väljalastavate konservide tingpurkide arv aastas; elamute puhul — elamis- ja kasuliku pinna ruutmeetrid.

Lõpetamata (üleminevate) ehituste puhul näidatakse aruandes objektide nimetused ja arv.

Eraldi õiend koostatakse kasutusele võetud elamute kohta. Selles õiendis näidatakse elukorterite tüübid (ühe-, kahe-, kolme- ja enamtoalised), nende arv ja elamispind ruutmeetrites.

Aruande juurde koostatakse õiend, milles näidatakse:

1) teistele organisatsioonidele (süsteemidele) üleantud lõpetamata objektide tegelik maksumus. Neid andmeid vajatakse selleks, et aruande kontrollimise ja analüüsimise juures lõpetamata ehituste üleandmist ei saaks ära segada seisatatud ehitustööde mahakandmisega, sest aruandes näidatakse mõlemaid ühes lahtris;

2) töövõtu korras tehtud ehitus- ja montaažitööde eelarveline maksumus. Selle näitaja abil võib määrata ka majanduslikul teel tehtud tööde eelarvelise maksumuse. Selleks tuleb kõigi tehtud ehitus- ja montaažitööde eelarvelisest maksumusest lahutada õiendis näidatud töövõtu korras tehtud tööde eelarveline maksumus. Teateid majanduslikul teel tehtud ehitus- ja montaažitööde mahu kohta kasutatakse ühe töötaja aasta keskmise väljatöötuse arvutamiseks;

3) ehitusel kasutatud materjalide eelarveliste hindadega maksumuse ja kohaliku tööstuse (tööstuskooperatsiooni) hindadega maksumuse vahe.

Eraldi aruandlustabelis tuuakse andmed kapitaalremondi tegelike kulutuste kohta. Selles tabelis on järgmised näitajad: lõpetamata kapitaalremondi tegelik maksumus aasta alguseks; kapitaalremontide plaan aruandlusaastaks ja selle tegelik täitmine (summaliselt); lõpetatud kapitaalremontide maksumus ja lõpetamata kapitaalremontide maksumus aasta lõpuks.

KAPITAALMAHUTUSTE ARUANNE 196 3. a. KOHTA

Kuimetsa Rajooni Tarbijate Kooperatiiv

organisatsiooni, ettevõtte nimetus

Kapitaalmahutused ja põhifondide (põhivahendite) kasutuselevõtmine (rublades)

Kapitaalmahutuste liigitus	Rea nr.	Lõpetamata ehitused aasta alguseks tegelikus maksumuses	Aasta kestel teostatud		Aasta kestel kasutusele võetud tegelikus maksumuses	Maha kantud lõplikult seisatatud tööde puhul ja looduslike õnnetuste tõttu	Lõpetamata ehitused aasta lõpuks tegelikus maksumuses
			eelarvelistes hindades	tegelikus maksumuses			
A	B	1	2	3	4	5	6
Kokku	1	—	*12 000*	*11 500*	*11 500*	—	—
Real «Kokku» tööde liikide järgi:							
a) ehitustööd ja seadmete monteerimine	3	—	*10 900*	*10 400*	*10 400*	—	—
b) seadmed monteerimisele antud, monteerimist mittevajavad), instrumendid ja inventar . .	4	—	*1 000*	*1 000*	*1 000*	—	—
c) projekteerimis- ja uurimistööd	5	—	*100*	*100*	*100*	—	—
d) muud kapitaaltööd ja kulutused	6	—	—	—	—	—	—
Rida «Kokku» jaguneb sihituste järgi:							
a) elamute ehitamine	7	—	—	—	—	—	—
b) haridus- ja kultuuriasutuste ehitamine	8	—	—	—	—	—	—
c) tervishoiuasutuste ehitamine .	9	—	—	—	—	—	—
d) kommunaalhoonete ehitamine .	10	—	—	—	—	—	—

(järg)

Kapitaalmahutuste liigitus	Rea nr.	Lõpetamata ehitused aasta alguseks tegelikus maksumuses	Aasta kestel teostatud		Aasta kestel kasutusele võetud tegelikus maksumuses	Maha kantud lõplikult seisatatud tööde puhul ja looduslike õnnetuste tõttu	Lõpetamata ehitused aasta lõpuks tegelikus maksumuses
			eelarvelistes hindades	tegelikus maksumuses			
A	B	1	2	3	4	5	6
e) jaekaubandusettevõtete ehitamine	11	—	*12 000*	*11 500*	*11 500*	—	—
f) kaubaladude ehitamine . . .	12	—	—	—	—	—	—
g) ettevõtete ehitamine:							
1) loomatoorsaaduste ja utiiltooraine varumiseks . . .	13	—	—	—	—	—	—
2) puu- ja köögivilja, ravimtaimede jm. varumiseks ning ümbertöötamiseks (kaasa arvatud kuivatusettevõtted)	13-a	—	—	—	—	—	—
h) toitlustusettevõtete ehitamine .	14	—	—	—	—	—	—
i) leivatööstuste ehitamine . .	15	—	—	—	—	—	—
j) tööstusettevõtete (välja arvatud kuivatusettevõtete) ehitamine	16	—	—	—	—	—	—
Real «Kokku» näidatud summast on:							
a) ehitatud valitsuse poolt kinnitatud plaani järgi	17	—	—	—	—	—	—
b) ehitatud Riigipanga lühiajaliste laenude arvel väljaspool kapitaalmahutuste plaani . .	18	—	—	—	—	—	—

Eraldi tabelis kajastatakse kapitaalmahutuste ja kapitaalremontide *finantseerimisallikate* kasutamist. Iga finantseerimisallikas (kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fond, Riigipangalt saadud laenud jt.) näidatakse eraldi. Finantseerimise üldsummat ei tule võtta võrdseks tehtud tööde tegeliku maksumusega, sest selle mahu hulka ei arvata näiteks kohaleveetud, kuid tarvitamata ehitusmaterjale, ehitusorganisatsioonidele antud avansse jne.

Meie näites oli kõigi kapitaalmahutuste maht tegelikus maksumuses 11 500 rubla, kuna finantseerimise üldsumma oli 12 800 rubla, s. o. 1300 rubla võrra rohkem. See summa (1300 rubla) kasutati ehitusmaterjalide soetamiseks. Võrreldes ehitusmaterjalide jääke bilansis aasta alguseks ja lõpuks me näeme, et aasta lõpuks suurenesid jäägid 1300 rubla võrra (2100—800).

Kui organisatsioon ehitab majanduslikul teel, koostab ta aruande *ehitusel töötanud tööliste arvu ja töötasude kohta*. Selles aruandes näidatakse: ehitus- ja montaažitööde maht eelarvelistes hindades, tööliste poolt väljatöötatud inimtööpäevade arv, ehitusel töötavate kõikide töötajate keskmine arv (sealhulgas kui palju töölisi, insenerilis-tehnilisi töötajaid ja teenistujaid) kõigile töötajatele arvestatud töötasu ja sellest üksikutele kategooriatele.

Üldisest keskmisest töötajate arvust ja üldisest töötasufondist eraldatakse kõigi töötajate keskmine arv ehitus- ja montaažitöödel ning abitööstustes, sellest aga keskmine *tööliste arv ehitus- ja montaažitöödel ning abitööstustes*, samuti vastavalt nende töötasufond.

Töötajate keskmise arvu, ehitus- ja montaažitööde mahu ning töötasufondi andmete abil määratakse: 1) ühe töötaja keskmine väljatöötus aastas; 2) ühe töötaja keskmine töötasu aastas.

Ühe *töötaja keskmine väljatöötus aastas* leitakse ehitus-montaažitööde mahu jagamise teel kõigi töötajate keskmise arvuga, kes töötasid ehitus- ja montaažitöödel ning abitööstuses.

Ühe töötaja *keskmine töötasu aastas* leitakse kõigi ehitus-montaažitööde ja abitööstuste töötajate töötasufondi jagamise teel nende töötajate keskmise arvuga.

Kõik selle aruande tegelikud andmed on toodud kõrvutatuna vastavate plaaniliste andmetega.

§ 81. RAAMATUPIDAMISE ARUANDLUSE MUUDE VORMIDE SISU

Raamatupidamise aruandlusse kuuluvad veel järgmised aruandetabelid:

1) aruanne võlgnevuse liikumise kohta puudujääkide ja raiskamiste alal (peale väikeste);

2) aruanne kassasse laekunud summade liikumise kohta.

Tabelit võlgnevuse liikumise kohta puudujääkide ja raiskamiste alal ei koosta kõik organisatsioonid, vaid ainult need, kellel avastati aruandeperioodil puudujääke ja raiskamisi või kellel oli puudujääkide võlgnevuse jääki eelnevast aruandeperioodist.

Tabelis näidatakse: võlgnevuse jääk puudujääkide ja raiskamiste alal aruandeperioodi alguseks; aruandeperioodil avastatud puudujääkide ja raiskamiste arv ning summa; võlgnevuse sissenõutud summa; kahjumisse, käibe- või tootmiskuludesse kantud puudujääkide ja raiskamiste summa. Võlgnevuse jäägi üldsummast aruandeperioodi lõpuks eraldatakse: kohtu- ja uurimisorganitele üleandmata võlgnevuse summa, neile organitele üleantud võlgnevuse summa ja kohtu poolt väljamõistetud summa.

Kvartaliaruannetes koostatakse see tabel kasvavates arvudes aasta algusest alates.

Raiskamiste ja puudujääkide võlgnevuse liikumise kõrval on tabelisse paigutatud veel andmed materiaalselt vastutavate isikute (brigaadide) kohta jaemüügiettevõtteis, kus ei viidud läbi plaanis ettenähtud inventeerimisi, ja nende kaubajääkide maksumus aruandeperioodi lõpuks.

Kooperatiivsed liidud näitavad koondaruannetes selles tabelis veel andmed aruandeperioodil läbiviidud dokumentaalrevisjonide kohta alamalseisvates kooperatiivorganisatsioonides (tarbijate kooperatiivides ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes).

Kooperatiivorganisatsioonid peavad oma töös ette nägema abinõud, mis tagaksid kõigi nende valduses olevate vahendite täieliku allesoleku.

Kooperatiivsete vahendite puudujäägi või raiskamise avastamisel peab kooperatiivorganisatsiooni juhatus läbi vaatama iga juhtumi, võtma süüdlased seaduse järgi vastutusele ja rakendama abinõud raisatud summade sissenõudmiseks. Kooperatiivide liitude juhatused peavad oma koosolekul arutama iga suure puudujäägi juhtumit, hoolega uurima selle tekkimise põhjusi ning tarvitusele võtma abinõusid kooperatiivsete vahendite alleshoidmiseks.

Juhtiva kaadri ja materiaalselt vastutavate töötajate õige valik, hästi korraldatud raamatupidamine, tõhus kontroll ja töötajate kommunistlik kasvatamine, kommunistlik suhtumine töösse ja ühiskondlikku majapidamisse on kindlad vahendid sotsialistliku omandi allesoleku kindlustamiseks ja raiskamiste ning riisumiste ärahoidmiseks.

Aruanne kassasse laekunud summade liikumise kohta koostatakse neis organisatsioonides ja iseseisvale bilansile eraldatud ettevõtteis, kellel on kaupade, valmistoodete ja põllumajandussaaduste müügikäivet, mis loetakse jaekäibe hulka.

Nimetatud aruanne koostatakse kvartalite viisi, aastaaruannet selle vormi järgi ei koostata.

Aruanne koosneb kahest jaost: «Sissetulek» ja «Väljaminek». Aruande sissetulekuosa kantakse: 1) raha jääk kvartali alguseks; 2) sularaha laekumine kaupade müügist; 3) raha saamine arvelduskontolt Riigipangast; 4) muu laekumine sularahas. Riigipangast saadud sularaha üldsummast eraldatakse: a) töötasu, preemiate, stipendiumite, viiviste ning toetuste (sotsiaalkindlustuse fondi arvel) summad; b) kolhoosnikelt ning teistelt kodanikelt ostetud põllumajandussaaduste ja toorainete eest tasumiseks saadud summad.

Aruande väljaminekuosas näidatakse: 1) Riigipanka antud kaubamüügist laekunud sularaha; 2) töölistele ja teenistujatele makstud töötasu, preemiate, stipendiumide, pensionide ja toetuste (sotsiaalkindlustuse fondi arvel) summad; 3) kolhoosnikele ja teistele kodanikele neilt ostetud põllumajandussaaduste ja tooraine eest makstud summad; 4) muud väljaminekud; 5) raha jääk kvartali lõpuks.

Seejärel tuuakse andmed kogu jaekäibe summa kohta aruandekvartalis ja sealhulgas organisatsioonidele, asutustele ja ettevõtteile teostatud sularahata müügi käive.

Nimetatud aruannet kasutavad plaaniorganid ja Riigipanga asutused planeerimiseks ning sularaha liikumise kontrollimiseks.

§ 82. AASTAARUANNETE JA -BILANSSIDE LÄBIVAATAMINE NING KINNITAMINE. ALAMALSEISVATE ORGANISATSIOONIDE ARUANNETE KONTROLLIMINE

Tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude aastaaruanded ning -bilansid vaadatakse läbi ja kinnitatakse vastavate kooperatiivorganisatsioonide juhatuste ning liikmete või nende volinike koosolekute poolt. Tarbijate kooperatiivide (rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude) kontroll-revisjonikomisjonid esitavad liikmete üldkoosolekule (volinike koosolekule) oma otsused aastaaruannete (bilansside) kohta.

Tarbijate kooperatiivi põhikirjas on ette nähtud, et kontroll-revisjonikomisjon kontrollib finants-majandusplaanide täitmist, kehtestatud hindadest kinnipidamist, eelarve-koosseisu- ja finantsdistsipliinist kinnipidamist, kooperatiivse omandi allesolekut, raamatupidamise ja aruandluse seisukorda, põhikirjast kinnipidamist ja kooperatiivi liikmete üldkoosoleku (volinike koosoleku) ning kõrgemalseisvate kooperatiivorganisatsioonide otsuste täitmist. Kontroll-revisjonikomisjonil on ka õigus revideerida tarbijate kooperatiivi majanduslikku tegevust.

Analoogilised funktsioonid on pandud rajooni tarbijate kooperatiivide liidu kontroll-revisjonikomisjonile.

Isemajandavate ettevõtete aastaaruanded ja -bilansid vaadatakse läbi ning kinnitatakse vastavate kooperatiivorganisatsioonide juhatuste poolt. Aastaaruannete puhul vastuvõetud otsused teatatakse organisatsioonidele ja ettevõtteile.

Alluvate organisatsioonide ja ettevõtete aastaaruannete ning -bilansside läbivaatamise päev tuleb teatavaks teha vastavatele rahandusorganitele, Statistika Keskvalitsuse organitele ja Riigipanga asutustele hiljemalt kaks päeva enne aruannete ning bilansside läbivaatamist.

Rahandusorganitele, pankadele ja Statistika Keskvalitsuse organitele on antud õigus nõuda organisatsioonidelt või neile alluvatelt ettevõtetelt vajaduse korral seletust vastavatele majanditele kehtestatud raamatupidamise ja statistilise aruandluse vormidel toodud andmete kohta. Nad võivad kohapeal kontrollida organisatsioonide ja ettevõtete raamatupidamise arvestust ja aruandlust ning nende dokumentaalset põhjendatust, revisjoniakte ja revisjonimaterjale, samuti võtta osa alluvate ettevõtete ja organisatsioonide aruannete läbivaatamise koosolekutest kõrgemalseisvates organisatsioonides.

Viieteistkümne päeva jooksul, arvates aruannete ning bilansside saamisest, saadavad rahandusorganid ja pangad (kapitaalmahutuste ja ehitusettevõtete puhul) oma vastuväited nende aruannete ning bilansside puhul nii ettevõtetele ja organisatsioonidele endile, kes need esitasid, kui ka kõrgemalseisvatele organisatsioonidele, kes need kinnitasid.

Kui aruanded kinnitanud organisatsioonid kümne päeva jooksul pärast ettepanekute saamist ei teata rahandusorganitele ega vastavatele pankadele oma mittenõustumisest nende ettepanekutega, loetakse ettepanekud vastuvõetuiks.

Arvamiste lahkumineku puhul võivad rahandusorganid ja pangad kümne päeva jooksul, arvates organisatsioonilt vastuväite saamisest, esitada lahkuminekud läbivaatamiseks vastavale töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele, liiduvabariigi ministrite nõukogule või NSV Liidu Ministrite Nõukogule, vastavalt kuuluvusele. Kuni lahkarvamiste lahendamiseni viiakse täide ainult need otsused, mis on kooskõlastatud rahandusorganite ja pankadega.

Alamalseisvate organisatsioonide aruanded ja bilansid, mis saabuvad kõrgemalseisvale kooperatiivorganisatsioonile, kuuluvad hoolsale ja igakülgsele kontrollimisele nii oma sisu, kui ka täielikkuse ja kõigi aruandeliste andmete kvaliteedi poolest. Kui aruande ja bilansi kontrollimise juures avastatakse vigu ja moonutusi, kõrvaldatakse need kehtestatud korras.

Aruannete ja bilansside põhjal kontrollitakse majanduslike plaanide, tulude ja kulude eelarve ning muude finantsülesannete täitmist.

Kontrollimisel ja analüüsimisel on vaja välja selgitada majandusliku tegevuse edasise laiendamise, käibe- ning tootmiskulude alandamise ja tasuvuse suurendamise võimalused.

Kõigi alamalseisvate organisatsioonide aruannete kohta tehakse otsus, milles antakse hinnang esitatud bilansi reaalsuse ja aruande kvaliteedi kohta. Otsuses valgustatakse kaubaliste materiaalsete väärtuste ja arvelduste inventeerimise ulatust ning kvaliteeti, hinnalisandi arveldamise õigsust kaubajäägile ja realiseeritud kaupade tulude arvestust. Aruannete ja bilansside kontrollimise ning analüüsimise andmete põhjal antakse otsuses hinnang ka plaanide täitmise ja raamatupidamise ning aruandluse seisukorra kohta.

Otsus peab sisaldama samuti konkreetseid ettepanekuid finants-majandusliku tegevuse parandamise kohta ja abinõusid raamatupidamise ning aruandluse kvaliteedi tõstmiseks.

Pärast bilansside ja aruannete kontrolli ja analüüsi esitatakse need kooperatiivse liidu juhatusele läbivaatamiseks. Aruannete ja bilansside läbivaatamine, samuti ettepanekud puuduste kõrvaldamiseks ja töö parandamiseks vormistatakse juhatuse määrusega.

§ 83. KOONDBILANSSIDE JA -ARUANNETE KOOSTAMINE

Koondaruanded ja -bilansid koostatakse üksikute ettevõtete ja organisatsioonide kontrollitud aruannete põhjal. Kõigi alamalseisvate ettevõtete ja organisatsioonide raamatupidamisaruannete andmete liitmine kõrgemalseisvas organisatsioonis toimub nende andmete registreerimise ja grupeerimise teel erilistes aruannete koondtabelites. Nende koondtabelite kohustuslikeks rekvisiitideks on: koondtabeli nimetus, aruandeperiood, organisatsioonide (ettevõtete) nimetused, kelle andmed on kantud tabelisse, summad ja vajalikel juhtumitel ka kogused (rahalises ja naturaalses väljenduses), kõikide tabelisse kantud näitajate kokkuvõtted ja tabeli koostanud isiku allkiri.

Nii näiteks tuleb rajoonide tarbijate kooperatiivide liitudes enne rajooni kõigi kooperatiivorganisatsioonide koondaruande ja -bilansi koostamist kanda kõigi tarbijate kooperatiivide aruannete andmed koondtabelitesse ja liita kõik ühenimelised näitajad.

Et need tabelid on vajalikud koondaruannete koostamiseks, võib neid ühes sellega kasutada ka analüütilise töö jaoks. Näiteks, osamaksufondi liikumise tabelis ei näidata ainult rajooni kõigi tarbijate kooperatiivide laekunud osamaksude üldsumma, vaid ka iga kooperatiivi laekumine eraldi; kasumite ja kahjumite koondtabelis näidatakse iga tarbijate kooperatiivi kasum eraldi ja kõigi tarbijate kooperatiivide kasumite summa kokku.

KOONDTABEL

osamaksufondi liikumise kohta 1962. aastal

Laiksaare RTKL **süsteemis** (rublades)

Kirje nimetus / Organisatsiooni nimetus	Rea. nr.	Laiksaare Tarbijate Kooperatiiv	Mäe Tarbijate Kooperatiiv	Laane Tarbijate Kooperatiiv	Oru Tarbijate Kooperatiiv	Saare Tarbijate Kooperatiiv	Kokku
A	1	2	3	4	5	6	7
I. Fondi jääk aruandeperioodi alguseks	1	*16 910*	*11 520*	*12 500*	*18 496*	*9 500*	*68 926*
II. Sisse tulnud suurendamiseks:							
1. osamaksu liikmeilt	2	*3 200*	*1 575*	*2 465*	*3 214*	*1 156*	*11 610*
2. teistelt organisatsioonidelt	3	*15*	—	—	—	—	*15*
3.	4	—	—	—	—	—	—
Kokku suurendamiseks	5	*3 215*	*1 575*	*2 465*	*3 214*	*1 156*	*11 625*
III. Maha kantud vähendamiseks:							
1. üle antud teistele organisatsioonidele	6	—	—	*15*	—	—	*15*
2. kantud eelmiste aastate kahjude katteks.	7	—	*500*	—	—	—	*500*
3.	8	—	—	—	—	—	—
Kokku vähendamiseks	9	—	*500*	*15*	—	—	*515*
IV. Fondi jääk aruandeperioodi lõpuks	10	*20 125*	*12 595*	*14 950*	*21 710*	*10 656*	*80 036*
V. Liikmete võlgnevus osamaksude alal kuni põhikirjas määratud summani	11	*9 875*	*2 405*	*3 050*	*5 290*	*2 844*	*23 464*

«22.» jaanuaril 1963. a.

A. Küngas
allkiri

Sel kujul kantakse koondtabelitesse bilansi ja aruannete kõigi kirjete andmed.

Koondtabelite ehitus sõltub algaruannete sisust ja vormist. Lihtsa ehitusega koondtabeli näiteks oleks osamaksufondi aruande koondtabel, mille võib koostada leheküljel 351 toodud vormi järgi.

Keerulisema ehitusega aruannete puhul on raske, mõnel puhul isegi võimatu piirduda ainult ühe koondtabeliga. Niisugustel juhtudel tuleb koostada mitu koondtabelit.

Rajoonide tarbijate kooperatiivide liidud koostavad oma koondbilansid ja -aruanded rajooni kõigi kooperatiivide kohta vormil B-2. Kõik bilansi, kasumite ja kahjumite aruande, käibekulude aruande ja muude tabelite näitajad tuuakse sellel vormil lülide viisi — eraldi tarbijate kooperatiivide ja eraldi rajooni tarbijate kooperatiivide liidu kohta. Toome alljärgnevalt näiteks niisuguse koondbilansi vormi.

Vorm B-2, 1963. a.

196 3. a. KOONDARUANNE

Laiksaare RTKL süsteemi kohta

Tabel 1. Koond-lõppbilanss

1. jaanuariks 196 *4.* a. (tuh. rublades kümnendkohtadega)

Bilansi rea nr.	Aktiva kirje nimetus	Tarbijate kooperatiiv	Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu majand	Kokku	
				1. I 1964	oli 1. I 1963
A	B	1	2	3	4
	Jagu «A». Põhivahendid ja käibevälised aktivad				
1.	Põhivahendid				
2.	Sisemised arveldused eraldatud vahendite alal				
3.	Antud laenud:				
	a) tarbijate kooperatsiooni organisatsioonidele (välja arvatud real 90 näidatud laenud)				
	b) muudele organisatsioonidele jne.				

Nagu algorganisatsioonide ja ettevõtete bilansside ning aruannete koostamise juures, peab ka koondaruannete ja bilansside koostamisel olema tagatud nende põhjendatus ning täielik tõepärasus.

Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu koondbilansi ja koondaruande materjalide põhjal analüüsitakse hoolega kehtestatud

plaanide ning ülesannete täitmist, samuti rajooni tarbijate kooperatsiooni kõiki tegevusharusid.

Rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatus vaatab läbi ja kinnitab koondaruande ning koondbilansi ja märgib analüüsi põhjal ära abinõud töö parandamiseks. Järeldused ja ettepanekud läbivaadatud koondbilansi ja koondaruande puhul vormistatakse rajooni tarbijate kooperatiivide liidu juhatuse määrusega.

Raamatupidamisaruanded ja -bilansid võimaldavad organisatsioonide ning ettevõtete majanduslikku tegevust igakülgselt analüüsida ja tundma õppida.

Raamatupidamise andmete tundmaõppimine ja analüüs võimaldavad leida teid organisatsioonide ning ettevõtete olemasolevate vahendite ratsionaalsemaks ärakasutamiseks, puuduste kõrvaldamiseks ja töö üldiseks parandamiseks.

Seega on sotsialistliku majanduse tingimustes raamatupidamine majandusliku tegevuse kontrollimise vahendina allutatud kogu ühiskonna huvidele ja ta täidab rahvamajanduse juhtimisel tähtsat funktsiooni.

Veelgi suureneb arvestuse tähtsus kommunismi laiahaardelise ehitamise perioodil. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programmis, mis võeti vastu NLKP XXII kongressil, öeldakse: «Rahvamajanduse mastaapide kasv ning teaduse ja tehnika kiire arenemine nõuavad planeerimise, projekteerimise, arvestuse ja statistika teadusliku taseme tõstmist.» [1]

---

[1] Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm. Tallinn, 1961, lk. 81.

SISUKORD

I peatükk

Töötasu- ja tööalaste arvelduste arvestus

§ 1. Töötasualaste arvelduste arvestuse ülesanded 3
§ 2. Kaubandustöötajate töö tasustamise põhialused 4
§ 3. Toitlustusettevõtete töötajate töö tasustamise põhialused . . . 9
§ 4. Varumistöötajate töö tasustamise põhialused 11
§ 5. Tarbijate kooperatiivide ja rajoonide tarbijate kooperatiivide liitude juhtivate töötajate, spetsialistide ning muu personali töö tasustamine 12
§ 6. Töö ja töötasu arvestuse dokumentatsioon 14
§ 7. Tööliste ja teenistujate töötasu sünteetiline ning analüütiline arvestus 21
§ 8. Kontroll töötasufondi kasutamise üle 25
§ 9. Sotsiaalkindlustuseks, kehakultuuritööks ja massiliseks kultuuritööks tehtavate eraldiste arvestus. Arveldused puhkuste puhul . . 26
§ 10. Tööraamatute arvestus. Palgaraamatud 29

II peatükk

Tootmise arvestuse alused tarbijate kooperatsioonis

§ 11. Tarbijate kooperatsiooni tootmistegevuse üldine iseloomustus ja arvestuse ülesanded 32
§ 12. Tootmisoperatsioonide dokumentatsioon tarbijate kooperatsiooni väikestes tootmisettevõtetes 33
§ 13. Laos olevate materjalide ja valmistoodangu arvestus. Laohoidja aruanne 38
§ 14. Materjalide sünteetiline ja analüütiline arvestus 39
§ 15. Otseste ja kaudsete tootmiskulude arvestus 46
§ 16. Valmistoodangu arvestus 48
§ 17. Käibemaksu ja finantstulemuse arvestus. Aruandeline kalkulatsioon 51
§ 18. Kaupade töötlemise arvestus 55

III peatükk

Arvestus leivatööstustes

§ 19. Leivaküpsetuse arvestuse organiseerimise alused ja ülesanded . . 68
§ 20. Leivaküpsetusoperatsioonide dokumentaalne vormistamine . . . 70
§ 21. Materjalide ja kütuse arvestus raamatupidamises 80
§ 22. Töö ja töötasu arvestus leivaküpsetuses 83
§ 23. Leivatööstuste tootmiskulude arvestus 86
§ 24. Lõpetamata toodangu ja valmistoodangu arvestus 93
§ 25. Finantstulemuse arvestus. Aruandeline kalkulatsioon 95

IV peatükk

Loomade nuumamisoperatsioonide arvestus

§ 26. Kariloomade arvestus nuumapunktis 98
§ 27. Nuumale pandud loomade sünteetiline ja analüütiline arvestus . . 99
§ 28. Söötade arvestus 100
§ 29. Nuumal oleva karja pidamiskulude arvestus 102
§ 30. Loomade tapmisoperatsioonide arvestus 104

V peatükk

Hobu- ja autotranspordi arvestus

§ 31. Transpordioperatsioonide arvestuse ülesanded. Auto- ja hobutranspordi töö põhinäitajad 109
§ 32. Hobutranspordi operatsioonide dokumentidega vormistamine . . 110
§ 33. Veoautotranspordi operatsioonide dokumentidega vormistamine . . 116
§ 34. Hobusemoona, kütuse ja teiste materjalide arvestus raamatupidamises 130
§ 35. Auto- ja hobutranspordi töötajate töötasu arvestus 135
§ 36. Auto- ja hobutranspordi kulude ning tulude arvestus 138
§ 37. Tonnkilomeetri ja hobutööpäeva omamaksumuse kalkulatsioon . . 143

VI peatükk

Fondide, sihtlaekumiste ja eemaldatud vahendite arvestus

§ 38. Tarbijate kooperatsiooni fondide ja sihtlaekumiste üldine iseloomustus 146
§ 39. Osamaksufondi arvestus 148
§ 40. Põhifondi arvestus 160

§ 41. Tarbijate kooperatiivi kultuuri-heaolufondi ja kaadri ettevalmistamise fondi arvestus 162
§ 42. Premeerimisfondide, ettevõttefondi ja sihtlaekumiste arvestus . . 166
§ 43. Vananenud tegumoe ja mudelitega ning oma esialgse kvaliteedi osaliselt kaotanud kaupade allahindamisel tekkinud kahjude hüvitamise fond 171
§ 44. Eemaldatud vahendite arvestus 173

VII peatükk

Põhivahendite ja väheväärtusliku inventari arvestus

§ 45. Tarbijate kooperatsiooni põhivahendite üldine iseloomustus. Põhivahendite hindamine 181
§ 46. Põhivahendite sünteetiline ja analüütiline arvestus. Põhivahendite soetamise arvestus 184
§ 47. Põhivahendite kulumise ja amortisatsioonieraldiste arvestus . . 190
§ 48. Põhivahendite likvideerimise ja ümberpaigutuse arvestus . . . 201
§ 49. Väheväärtusliku inventari ja eririietuse ning nende kulumise arvestus 206
§ 50. Põhivahendite, väheväärtusliku inventari ja eririietuse inventeerimine 210

VIII peatükk

Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi arvestus

§ 51. Kapitaalmahutuste mõiste 213
§ 52. Kapitaalmahutuste finantseerimise allikad 216
§ 53. Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi finantseerimise fondi arvestus 217
§ 54. Linna kooperatiivkaubanduse ja põllumajandussaaduste kokkuostu materiaalse tehnilise baasi loomiseks tehtavate kulutuste finantseerimise fondi arvestus 223
§ 55. Kapitaalmahutuste finantseerimiseks saadud Riigipanga krediitide arvestus 226
§ 56. Ehitusmaterjalide dokumentaalne vormistamine ja arvestus raamatupidamises 228
§ 57. Majanduslikul teel tehtavate ehitustööde arvestus 235
§ 58. Töövõtu korras tehtavate kapitaaltööde arvestus. Põhivahendite soetamise arvestus 237
§ 59. Kapitaalmahutuste lõpetatud objektide kasutuselevõtmise arvestus 244
§ 60. Kapitaal- ja jooksvate remontide kulutuste arvestus 247
§ 61. Renditud põhivahenditele tehtud kapitaalkulutuste arvestus . . . 251

IX peatükk

Käibe- ja halduskulude arvestus

§ 62. Käibe- ja halduskulude iseloomustus 253
§ 63. Kaubanduse käibekulude arvestus 256
§ 64. Toitlustusettevõtete kulude arvestus 264
§ 65. Varumise käibekulude arvestus 264
§ 66. Kooperatiivide liitude halduskulude arvestus 268
§ 67. Sisemajanduslike eraldiste arvestus 273
§ 68. Ettetehtud kulude arvestus 275
§ 69. Eelseisvate maksete ja reservide arvestus 276

X peatükk

Finantstulemuste arvestus

§ 70. Finantstulemuste arvestuse ülesanded 281
§ 71. Jooksva aasta finantstulemuste arvestus 283
§ 72. Finantstulemuste kontode sulgemine aasta lõpul 291
§ 73. Eelmiste aastate kasumite ja kahjumite arvestus 293

XI peatükk

Tarbijate kooperatiivide ja kooperatiivide liitude raamatupidamise aruandlus

§ 74. Tarbijate kooperatsiooni raamatupidamise aruandluse üldine iseloomustus 301
§ 75. Jooksva raamatupidamise lõpetamistööd enne bilansi ja raamatupidamisaruande koostamist 304
§ 76. Bilansikirjete sisu ja hinnang 305
§ 77. Kasumite ja kahjumite aruanne 322
§ 78. Käibe- ja halduskulude aruanded 329
§ 79. Osamaksufondi, põhifondi ja erifondide liikumise aruanded . . . 337
§ 80. Põhivahendite liikumise aruanne. Kapitaalmahutuste ja kapitaalremondi aruanded 341
§ 81. Raamatupidamise aruandluse muude vormide sisu 346
§ 82. Aastaaruannete ja -bilansside läbivaatamine ning kinnitamine. Alamalseisvate organisatsioonide aruannete kontrollimine 348
§ 83. Koondbilansside ja -aruannete koostamine 350

Л. М. Избицкий, П. А. Кучерук, М. С. Шойхет

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ
В ПОТРЕБИТЕЛЬСКОЙ КООПЕРАЦИИ

На эстонском языке

Эстпотребсоюз, г. Таллин, Нарвское шоссе, 23

Toimetaja H. Reinop
Korrektor L. Betlem

Ladumisele antud 26. I 1965. Trükkimisele antud 7. IX 1965. Paber 60×90, 1/16. Trükipoognaid 22,5. Arvestuspoognaid 23,84. Trükiarv 800. MB-07296. Tellimise nr. 697. Hans Heidemanni nim. trükikoda, Tartu, Ülikooli 17/19. I.

Hind rbl. 1.45

Rbl. 1.45

A-26936

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00428053 5

Rbl. 1.45

A-26936

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00428053 5

Raamatupidamine tarbijate kooperatsioonis

L. M. IZBITSKI · P. A. KUTŠERUK · M. Š. ŠOIHHET

Raamatupidamine tarbijate kooperatsioonis

ETKVL